Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

KW 224
F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Des. ERASMI Roterod.

De utraq;

VERBORUM ac RERUM

COPIA LIB. II.

Ad ſermonem & ſtylum formandum utiliſſimi.

Amſtelodami

Apud Ioannem Ianſſonium. Aº. 1645.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

PHILIPPVS ENGENTINVS STVDIOSO LECTORI.

FVccarus haud unquam convectis undique gazis
Orbe pererrato tot cumulavit opes:
Cum gemmas aurique modum perquirit inanem,
Et bis Sarrana vellera tincta manu:
Quot ſimul in chartas modicas congeßit Eraſmus
Munera, per longam non peritura diem:
Si malis animum corpus quam ornare ſuperbum,
Hunc ſequere, & totus ſordeat ille tibi.

Koninklijke Bibliotheek 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

DESIDERIUS ERASMUS ROTERODAMUS, IOHANNI COLETO DECANO.

S. Pauli apud Londinum.

S. P. D.

Non poſſum equidem non vehementer laudare, Colete, ſingularem iſtam vereque Chriſtianam animi tui pietatem, qui conatus tuos omnes, omnia vitæ ſtudia ſemper huc deſtinaris, non ut tuis privatim commodis conſuleres, ſed ut patriæ civibuſque tuis quamplurimum prodeſſes. Neque minus admiror judicium, qui duas præcipue res delegeris, quibus id cumulatiſsime conſequi poſſes. Videbas enim ampliſsimum charitatis fructum in eo ſitum eſſe, ſi quis aſsiduis concionibus, ſacraque doctrina, Chriſtum popularium ſuorum animis inſerat. Quo tu quidē in negotio, jam annos complures verſaris, non dicam quanta cum laude, quam tu adeo non ſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ctas Deinde quod proximum exiſtimabas, ludum literarum longe pulcherrimum, ac magnificentiſſimum inſtituiſti: ubi ſub electiſſimis, ac probatiſſimis præceptoribus, Britannica pubes rudibus ſtatim annis ſimul, & Chriſtum, & optimas imbiberet literas: nimirum graviter intelligens, & in hac ætate velut herba, ſpem Reipub. poſitam eſſe, & quanti referat in omnem vitam, protinus ab incunabulis, optimis imbui. Iam vero quis non adamet etiam generoſam iſtam animi tui celſitudinem, ac ſanctam (ut ita dixerim) ſuperbiam, qui utrumque hoc in patriam officium ita gratuitum, ac ſyncerum eſſe volueris, ut nec ex tot annorum laborioſiſſimis concionibus vel teruncio factus ſis ditior, cumque tua ſeminâris ſpiritualia, nullius unquam carnalia meſſueris: & ſcholæ ſumptus, tam videlicet ingentes, ut ſatrapam quoque deterrere poſſint, ſolus omnes ferre volueris? Et cum vulgus hominum nulla in re libentius ſocium acceſſere ſoleat, tu patrimonium, ut cenſum univerſum, ad hæc domeſticam etiam ſupellectilem profundere maluiſti, quam ullum mortalem in iſtius gloriæ partem admittere. Quæſo quid iſtud eſt aliud, quam in univerſos tuorum liberos, in univerſos cives animum plusquam paternum gerere?

gerere? Teipſum ſpolias, ut illos locupletes. Teipſum nudas, ut illos ornes. Teipſum laboribus conficis, quo tua ſoboles vegeta ſit in Chriſto Breviter, totum te impendis, ut illos Chriſto lucrifacias. Nimium profecto ſit invidus, qui talia conanti non impenſiſsime faveat. Impius, qui reclamet & obſtrepat: hoſtis Angliæ, quis non pro ſua virili adjumenti aliquid conferre ſtudeat. Ego ſane non ignarus, & quantum Angliæ debeam publice, & quantopere tibi privatim ſim obnoxius, officii mei ſum arbitratus, literarium aliquod munuſculum in ornamentum ſcholæ tuæ conferre. Itaque duos hos novos de Copia commentarios, novæ ſcholæ nuncupare viſum eſt: opus videlicet cum aptum pueritiæ, tum non infrugiferum, ni fallor, futurum. Sed quantum habeat eruditionis, quantumve ſit utilitatis allaturus hic labor meus, aliorum eſto judicium Illud vere mihi ſumere poſſum, argumentum hoc à me primum, & excogitatum, & proditum fuiſſe. Nam quod Iulius Pollux Græcus, antiquus auctor, ſingularum rerum vocabula per locos digeſsit, & ſynonyma quædam ac finitima velut in acervos congeſsit: quis non videt, quam id ſit à noſtro inſtituto alienum? Neque enim Iſodoros, Marios aut Phileſcos libet commemorare, homines in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tantum alienos à copia, ut ne ſemel quidem, quæ ſentiunt, latine poßint efferre. Iam vero libellus ille, qui Ciceroni inſcribitur (ego magis ab aliquo Ciceronis ſtudioſo ex illius ſcriptis collectum arbitror) quæſo, quid aliud habet, quam tumultuarium paucarum vocum congeriem? Nos formulas quaſdam copiæ, ceu fontes oſtendere ſumus conati, ſic ut à generalibus per gradus ad particulares devenerimus. Quanquam & fateor, & doleo, huic operi juſtam curam defuiſſe. Siquidem olim rudem materiam in futurum opus congeſſeramus, ad quam expoliendam plurimorum auctorum lectione videbam opus fore. Itaque non admodum erat in animo edere. Verum cum intellexiſſem, quoſdam his commentariis inſidiari, parumque abfuiſſe, quin incaſtigatißimos etiam ediderint: coactus ſum, utcunque emendatos in lucem emittere. Nam id malum viſum eſt levius. Bene vale, Colete optime Londini, 1512. 3. Calend Majas.

DESI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI, De VERBORVM COPIA, Commentarius primus.

CAP. I.

Periculoſam eſſe copiæ affectationem.

VT non eſt aliud vel admirabilius, vel magnificentius, quàm oratio, divite quadam ſententiarum verborumque copia, aurei fluminis inſtar exuberans: ita res eſt profectò, quæ non mediocri periculo affectetur, propterea quod, juxta proverbium,

Non cuivis homini contingit adire Corinthum.

Vnde non paucis mortalibus uſu venire videmus, ut divinam hanc virtutem ſedulo quidem, ſed parum feliciter æmulantes; in futilem quandam, ac deformem incidant loquacitatem, dum inani, citraque delectum congeſta vocum & ſententiarum turba, pariter & rem obſcurant, & miſeras auditorum aures onerant: adeo ut litteratores aliquot hac ipſa de re, ſi diis placet, etiam præcepta tradere conati, nihil aliud aſſecuti videantur, quam quod copiam profeſſi, ſuam prodiderunt inopiam.. Quæ quidem res nos commovit, ut partim è mediis artis Rhetoricæ præceptis ad hoc inſtitutum idonea deligentes, partim quæ diutino jam dicendi, ſcribendique uſu

 ſumus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſumus conſecuti, uariaque plurimorum autorum lectione obſervavimus accommodantes, utraque de Copia rationes aliquot, exempla, denique formulas complures proponeremus: non id quidem conantes, ut libro omnem rem abſolute complectamur: ſed edito veluti commentariolo, doctis & ſtudioſis viam aperuiſſe contenti, quaſique ſylvam quandam operis futuri ſubminiſtraſſe: ſive quod ſolo juvandi ſtudio ad hoc laboris capeſſendum adducti, non invidemus, ſi penes alium ſit vel tota gloria, modo à nobis ad ſtudioſam juventutem aliqua manarit utilitas: ſive quod gravioribus ſtudiis addicti ſumus, quam ut in his utiliſſimis quidem illis etiam ad maxima, ſed tamen in ſpeciem minutis, vacet permultum operæ collocare.

CAP. II.

A quibus inventa, & à quibus exercitata Copia.

Porro, ne quis hoc inventum tanquam neotericum, ac nuper domi noſtrę natum aſpernandum exiſtimet, ſciat hanc orationis variandæ rationem, ab homine doctiſſimo pariter, & diligentiſſimo Quintiliano locis aliquot leviter attingi, & nobiles aliquot Sophiſtas in compendium contrahendi ſermonis, viam oſtendiſſe. Quod facere nequaquam poterant, niſi pariter & explicandi ratione demonſtrata. Quorum ſi libri extarent, aut ſi, quod admonuit Fabius, ad plenum tradere voluiſſent: non admodum futurum erat opus iis meis præceptiunculis. Accedit ab hujus negocii commendationem, quod neutiquam piguit viros omnis doctrinæ principes diligenter in hoc genere exerceri. Siquidem extant etiamnum mirabiles aliquot Maronis experien-

rientiæ de ſpeculo, de fluvio gelu concreto, de Iride, de Solis exortu, de quatuor anni partibus, de ſignis cœleſtibus. Idem ſatis indicat apologus ille Æſopicus de vulpe & corvo, quem Apuleius mira verborum parſimonia perſtringit, & eundem plurimis verbis quam fuſiſſime explicat, exercendi videlicet oſtentandique ingenii gratia. Sed age quem tandem poſſit poſthac hujus ſtudii pœnitere, qui Ciceronem videat illum omnis eloquentiæ parentem, adeo huic exercitationi indulſiſſe, ut cum Mimo Roſcio familiari ſuo ſolitus ſit contendere, utrum ille ſæpius eandem ſententiam variis geſtibus effingeret, an ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diverſo pronunciaret.

CAP. III.

Auctores quemadmodum luſerint oſtentatione copiæ.

QVid, quod iidem auctores non in palæſtra ſolum, verum etiam in opere ſerio nonnunquam oſtentanda copia luſerunt: dum rem eandem nunc ita cohibent, ut adimere nihil queas: nunc ita locupletant dilatantque, ut nihil poſſis adjungere. Homerus, teſte Fabio, utraque juxta re mirabilis eſt, tum copia, tum brevitate. Quanquam in præſenti animus non eſt exempla perſequi: tamen unum atque alterum ex uno Virgilio proferemus, à quo quid brevius dici potuit, quam illud? *Et campos, ubi Troja fuit?* Pauciſſimis verbis, ut ait Macrobius lib. 5. Satur. cap. 1. civitatem hauſit & abſorpſit, ne ruina quidem relicta. Rurſum hoc ipſum audi quam copiosè?

Venit ſumma dies, & ineluctabile fatum
Dardaniæ, fuimus Troes, fuit ilium, & ingens
Gloria Teucrorum, ferus omnia Iupiter Argos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Tranſtulit: incenſa Danai dominantur in urbe:
O patria, ô divum domus, Ilium, & inclyta bello.
Mœnia Dardanidum.
Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut poßit lacrymis æquare labores?

Quis fons, quis torrens, quod mare tot fluctibus, quot hic verbis inundavit? Verum hoc exemplum ad ſententiarum copiam magis referendum alicui videatur. Luſit & verborum luxurie cum ait:

Superatne, & veſcitur aura
Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Sed hoc Naſoni familiarius eſt, ita ut eo nomine taxatus ſit, quod in copia modum non teneat. At taxatus à Seneca, cujus totam dictionem damnat Fabius, Suetonius, & Aulus Gellius.

CAP. IV.

Quibus vitio data immodica copia.

NEque quicquam mea refert, ſi quibus vel immodica, vel perperam adfectata copia vitio data eſt. Nam in Steſichoro Quintilianus notat nimis effuſam, & redundantem copiam: ſed ita notat, ut vitium eſſe fateatur non admodum refugiendum. Æſchylo datur in vetere comœdia, quod bis idem dixerit ἥκω καὶ κατέρχομαι. *id eſt venio & poſtliminio redeo* Interdum Seneca vix fert Maronem eundem ſenſum bis aut ter accinentem. Et ne fruſtra longum catalogum recenſeam, non defuerunt qui M. etiam Tullium, ut Aſianum ac redundantem, nimiaque luxuriantem copia, damnarent. Sed hæc, ut dixi, nihil ad me pertinent, qui quidem non quomodo ſcribendum aut dicendum ſit, præſcribo: ſed quid ad excitationem faciat, oſtendo: ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ubi quis neſcit omnia juſto majora eſſe debere. Deinde adoleſcentiam inſtruo in qua Fabio non diſplicet orationis luxuries, propterea, quod facilè, quæ ſuperſunt, judicio reſecentur, quædam etiam ætas ipſa deterat, cum interim tenuitati atque inopiæ nulla ratione mederi queas.

CAP. V.

Ejuſdem artificis eſſe breviter, & copioſè dicere.

IAm ſi qui ſunt, quibus uſque adeo placet Menelaus ille Homericus, ὀ πολύμυθος, id eſt non multiloquus, rurſum diſplicet Vlyſſes fluminis inſtar hybernis aucti nivibus ruens, ſi quos impendio Laconiſmus ille, & breviloquentia delectat: ne hi quidem noſtro labori debent obſtrepere, quippe quem nec ipſi ſint infrugiferum experturi, propterea quod ab eadem ratione proficiſci videatur, ut vel breviſſime dicas, vel copioſiſſime. Siquidem quemadmodum argute Socrates apud Platonem colligit, ejuſdem hominis eſſe ſcite ſeu mentiri, ſeu verum dicere: ita non alius artifex melius ab brevitatem arctabit orationem, quam qui calleat eandem quam maxime varia ſuppellectile locupletare. Nam quantum ad verborum attinet brevitatem, quis conſtrictius dixerit, quam is, cui promtum ſit ex immenſo verborum agmine, ex omni figurarum genere, ſtatim deligere, quod ſit ad brevitatem accommodatiſſimum? Rurſum quantum ad ſententiæ brevitatem, cui magis in manu fuerit rem quam pauciſſimis expedire verbis, quam qui cognitum, ac meditatum habeat, quæ ſint in cauſa præcipua, quaſique columnæ, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

proxima, quæ locupletandi negotii gratia ſint aſcita? Nemo certe citius, certiuſque videbit, quid citra incommodum poſſit omitti, quam is, qui quid quibus modis addi poſſit, viderit.

CAP. VI.

De ſtulte affectantibus, vel brevitatem, vel copiam,

QVod ſi caſu vel huc, illuc ducimur, periculum eſt, ne nobis veniat, quod quibuſdam Laconiſmi κακοζήλοις, *id eſt malis affectatoribus*, videmus evenire, qui cum pauca dixerint, tamen in ipſis paucis multa ſuperſunt, ne dicam omnia. Sicut è diverſo imperitis copiæ affectatoribus evenit, ut cum immodice loquaces ſint, tamen parum dicant, multa nimirum dictu neceſſaria prætereunte. Noſtræ igitur præceptiones eo ſpectabunt, ut ita rei ſummam quam pauciſſimis complecti poſſis, ut nihil deſit; ita copia dilates, ut nihil redundet tamen: liberumque tibi ſit cognita ratione, vel Laconiſmum æmulari, ſi libeat, vel Aſianam illam exuberantiam imitari, vel Rhodienſem mediocritatem exprimere.

CAP. VII.

Duplicem eſſe copiam.

POrro duplicem eſſe copiam, non arbitror obſcurum eſſe, vel Fabio declarante, qui inter ceteras Pindari virtutes præcipue miratur beatiſſimam illam rerum verborumque copiam. Quarum altera conſiſtit in Synonymia, in Heteroſi, ſive Enallage vocum, in Metaphoris, in mutatione figuræ, in Iſodynamiis, reliquiſque

que id genus variandi rationibus : Altera in congerendis, amplificandis argumentis, exemplis, collationibus, ſimilibus, diſſimilibus, contrariis, atque aliis hoc genus modis, quos ſuo loco reddemus accuratius, ſita eſt. Hæ quanquam alicubi ſic conjunctæ videri poſſunt, ut haud facile dignoſcas, ita alteri inſervit altera, ut præceptis potius, quam re, atque uſu diſcretæ videantur: nos tamen docendi gratia ita ſeparabimus, ut neque ſuperſtitionis in ſecando, neque rurſum negligentiæ merito damnari poſſimus.

CAP. VIII.

Quas ad res conferat hæc exercitatio.

NVnc quo ſtudioſa juventus propenſioribus animis in hoc ſtudium incumbat: quas ad res conducat, paucis aperiemus. Principio quidem in totum ad phraſin illam non parum adſeret momenti, hæc variandæ orationis exercitatio. Peculiariter autem conferet ad vitandam ταυτολογίαν, vitium cùm fœdum, tum odioſum, Ea eſt ejuſdem verbi aut ſermonis iteratio. Neque raro uſu venit, ut idem nobis crebrius ſit dicendum: ubi, ſi deſtituti copia, aut hæſitabimus, aut κόκκυγος, *id eſt cuculi*, in morem, eadem identidem occinemus, neque poterimus ſententiæ colores alios, alioſque vultus dare: pariter & ipſi ridiculi erimus, noſtram prodentes infantiam, & tædio miſeros auditores enecabimus. Eſt ταυτολογία pejor ὁμολογία, quemadmodum Fab. ait, quæ nulla varietatis gratia levat tædium, eſtque tota coloris unius. Quis autem eſt auribus uſque adeo patien-

patientibus, ut vel pauliſper ferat orationem ubique ſui ſimilem? Tantam ubique vim habet varietas, ut nihil omnino tam nitidum ſit, quod non ſqualere videatur citra hujus commendationem. Gaudet ipſa natura vel imprimis varietate, quæ in tam immenſa rerum turba nihil uſquam reliquit, quod non admirabili quodam varietatis artificio depinxerit. Et ſicut oculi diverſarum adſpectu rerum magis detinentur: ita ſemper animus circumſpectat, in quod ſe, veluti novum, intendat. Cui ſi cuncta ſui ſimilia occurrant undique, tædio protinus avertitur. Atque ita perit totus ſimul orationis fructus. Hoc igitur tantum malum facile vitabit, cui promptum erit ſententiam eandem in plures formas vertere, quam Proteus ipſe ſe transformaſſe dicitur. Neque vero mediocriter contulerit hæc exercitatio ad extemporalem vel dicendi, vel ſcribendi facultatem: præſtabitque, ne ſubinde vel hæſitemus attoniti, vel turpiter interſileamus. Neque difficile fuerit, vel temere cœptam orationem commode ad id, quod volumus, deflectere, tot formulis in procinctu paratis. Præterea in enarrandis auctoribus, in vertendis ex aliena lingua libris, in ſcribendo carmine, non parum adjumenti nobis attulerit. Siquidem in iis, niſi erimus his inſtructi rationibus, ſæpenumero reperiemur aut perplexi, aut duri, aut muti denique.

CAP. IX.

Quibus exercendi rationibus hæc facultas paretur.

DEinceps, quibus exercitationibus hæc paretur facultas, reliquum eſt paucis admoneamus.

neamus. Præceptis diligenter memoriæ mandatis, ſæpius ex induſtria ſententias quaſdam ſumamus, eaſque verſemus quam numeroſiſſime, quemadmodum monet Fabius. Velut eadem, inquiens, cera aliæ atque aliæ formæ duci ſolent. Is porro labor uberiorem afferet frugem, ſi compluſculi inter ſe conflictentur vel voce, vel ſcripto, propoſito in medium themate: Tum enim mutuis inventis adjuvabuntur ſinguli, & velut anſa præbita, plura quiſque inveniet. Deinde totum aliquod argumentum pluribus tractabimus modis. Qua quidem in re conveniet Milonis illius Crotoniatæ ſolertiam imitari, ut principio bis, deinde ter, deinceps ſæpius ac ſæpius vertendo, ad eam facultatem proficiamus, ut jam ſine negotio centies ac ducenties variare poſſimus. Adhæc, vertendis Græcis auctoribus non mediocriter augebimus ſermonis copiam: propterea quod hæc lingua rerum verborumque ditiſſima eſt. Fuerit autem utilius interdum paraphraſi quoque cum illis certare. Profuerit plurimum, carmina poetarum oratione proſa retexete: rurſum, orationem ſolutam numeris aſtringere: atque idem argumentum in aliud atque aliud carminis genus transfundere. Magnopere juvabit & illud, ſi eum locum, qui maxime videbitur ſcatere copia, ex auctore quopiam æmulemur, & eum noſtro Marte vel æquare, vel etiam ſuperare contendamus. Præcipuam autem utilitatem afferet, ſi bonos auctores nocturna diurnaque manu verſabimus, potiſſimum hos, qui copia dicendi præcelluerunt: cujuſmodi ſunt Cicero, A. Gellius, Apulejus, atque in his vigilantibus oculis figuras omnes obſervemus, obſervatas memoria recondamus, reconditas imitemur, crebraque uſurpatione conſueſcamus habere in promtu.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. X.

Prima præceptio de copia.

HÆc quaſi præfati, ſupereſt ut ad præceptionum traditionem accingamur, tametſi & ipſa, quæ diximus, præcepta quædam videri queunt. Videmur autem non abſurde facturi, ſi præceptiones hinc auſpicemur, ut præmoneamus, Copiæ candidato, imprimis eſſe curandum, ut apta, ut latina, ut elegans, ut pura ſit oratio: neque quicquam exiſtimet ad copiam pertinere, quod abhorreat à linguæ Romanæ caſtimonia.

Elegantia, partim ſua eſt in verbis receptis ab auctoribus idoneis: partim in accommodando: partim in compoſitione. Exemplum primi fuerit: ut, ſi quis piiſſimum dicat. Quod verbum (teſte Cicerone) Latinis auribus inauditum eſt. Quanquam & hoc reperitur apud auctores haud quaquam rejiciendos. In hujus igitur locum ſubſtituere licet quodvis verbum barbarum, aut ſolœcum; veluti ſi quis dicat, aviſare, pro præmonere. Barbaries autem etiam vitioſa ſcriptura aut pronunciatione committitur: ut ſi quis docere ſonet, prima acuta; aut Chriſtum dicat Chriſtum; aut percam, parcam, aut lege, priore producta. Secundi exemplum fuerit, ſi quis ita loquatur: dedit mihi licentiam abeundi, pro eo quod eſt, fecit mihi poteſtatem abeundi. Hic nulla eſt vox non Latina; ſed in abuſu vitium eſt. Poteſtas enim generale nomen eſt, ad omnem facultatem: Licentia, vergit in malum. Hic igitur peccatur in perperam accommodando vocem; veluti ſi quis dicat compilare, pro colligere. Latina vox eſt compilare, ſed in alium

ſenſum.

ſenſum: ſignificat enim furto ſpoliare. Horat. Servi fugientes compilant dominos. Item: ne me Chryſippi ſcrinia lippi compilaſſe putes. Tertium genus huic ſimillimum eſt, cum voces bonas male connectimus: veluti ſi quis eodem ſenſu dicat, injuriam dedit, qui damnum dedit. Nam dare damnum, eleganter dicitur: Facere autem injuriam dicitur, qui lædit, non dare injuriam. Dare malum, latine dicitur: Dare jacturam, aut dolorem, non recte dicitur. Facere jacturam, emendate dicitur, qui damnum patitur: facere infamiam, qui infamia afficitur, non recte. Facere injuriam, qui lædit, latine dicitur: Facere contumeliam, M. Tul. Latinis uſitatum eſſe negat; quanquam hæc ſermonis forma, apud Plautum, Terentium, aliosque probatos autores reperitur: & fieri poteſt, ut, ætate Ciceronis, abierit in deſuetudinem. Accepit injuriam, probe dicitur, qui affectus eſt injuria, accepit contumeliam, non auſim dicere. Facere æs alienum dicitur, qui contrahit debita, ut, facere verſuram, qui creditorem mutat: At non recte ad eum ſenſum diceretur, facere invidiam, aut, ſimultatem, qui eam conflat ſibi. Ædes vitium fecerunt, quæ ex ſeſe corruptæ ſunt. Rimas fecerunt, non auſim dicere, cum rimas agere, latine dicatur. Sic facere ſtipendium, recte dicitur, qui militat ſtipendio. Facere ſalarium, non item. Fecit ſui copiam, recte dicitur; dedit ſui copiam, non auſim dicere; cum tamen eleganter dixerit Vergil. Et coram data copia fandi. At fecit ſpem, ac dedit ſpem, utrumque latine dicitur. Interdum vox non in loco poſita, vitiat orationem: quod genus: Quid ſibi vult hic homo, recte dicitur: quid ſibi vult hic mortalis, inepte diceretur. Sed

ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ad rem : quod eſt veſtis noſtro corpori, id eſt ſententiis elocutio. Neque enim aliter quam forma dignitasque corporis, cultu habituqne, itidem & ſententia verbis vel commendatur, vel deturpatur. Itaque plurimum errant, qui nihil arbitrantur intereſſe quibus verbis quæque res efferatur, modo utcunque poſſit intelligi. Neque diverſa eſt commutandæ veſtis, & rationis variandæ ratio. Sit igitur prima curarum, ne veſtis aut ſordida ſit, aut parum apta corpori, aut perperam compoſita : Nam indignum fuerit, ſi forma per ſe bona, veſtis ſordibus obfuſcata, diſpliceat. Et ridiculum ſit, ſi vir muliebri amictu prodeat in publicum : Et fœdum, ſi quis veſte præpoſtera, atque inverſa conſpiciatur. Quare ſi quis copiam affectare velit, priusquam linguæ Latinæ mundiciem ſibi compararit, is meo quidem judicio non minus ridicule fecerit, quam ſi quis pauper, cui nec unica ſit veſtis, quam ſine magno pudore poſſit induere, ſubinde mutato veſtitu, aliis atque aliis pannis obſitus, in forum prodeat, ambitioſe mendicitatem ſuam oſtentans pro opibus. Hic quo ſæpius id fecerit, an non hoc videbitur inſanior? videbitur opinor. Atqui nihilo minus abſurde faciunt iſti quidam affectatores Copiæ; qui ne cum ſemel quidem poſſint, id quod ſentiunt, mundis verbis efferre, tamen perinde quaſi pudeat eos, parum balbos videri, ita balbutiem ſuam aliis atque aliis modis reddunt balbutiorem : quaſique certamen ipſi ſecum ſumpſerint, ut, quam poſſit barbariſſime dici, dicant. Volo ego multijugam eſſe domus opulentæ ſuppellectilem : ſed totam elegantem eſſe volo, ne mihi ſalignis, ficulnis, ac Samiis vaſculis omnia ſint referta: Volo in ſplendido convivio diverſa ciborum genera proponi:
ſed

ſed quis ferat, ſi qui centum apponat eduliorum formas, quorum nullum ſit quod non nauſeam moveat? Hæc non temere pluribus verbis admonui, quod exploratam habeam plerumque mortalium præcipitem audaciam, qui præteritis fundamentis, ſtatim, & illotis (quod ajunt) pedibus, ad ſumma malunt feſtinare. Neque multo levius peccant, qui ſordida miſcentes elegantibus, purpuram pannis deturpant, ac vitrea gemmis intertexunt, Atticiſque bellariis jungunt alliata. Nunc, variandi formulas proponemus, eas nimirum, quæ ad verborum pertinent copiam.

CAP. XI.

Prima variandi ratio per Synonymiam.

PRima igitur ac ſimpliciſſima variandi ratio in his verbis ſita eſt, quæ diverſa cum ſint, eandem omnino rem declarant: ita ut ad ſignificationem nihil referat, hoc an illo malis uti. Quæ quidem Synonyma Grammaticis dicuntur, contraria his, quæ dicuntur Homonyma: illa, quidam audent dicere univoca; hæc, æquivoca: licet hæc cognomina juxta dialecticos magis congruant rebus ipſis, quam vocabulis. Nam voces diverſas rem eandem ſignificantes rectius dicemus ἰσοδυναμούσας & his contraria πολυσήμους. Prioris generis ſunt, enſis gladius, domus ædes, codex liber, formo decor pulchritudo. Horum itaque maxima vis, undecunque è bonis auctoribus contrahenda, varia comparanda ſupellex, & (ut Fab. ait) divitiæ quædam extruendæ, quibus ubicunque deſideratum erit, poſſit nobis conſtare verborum copia. Neque ſat erit hujuſmodi vocum, mundum copioſum, ac

penum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

penum divitem paraſſe, niſi non ſolum in promtu, verum etiam in conſpectu habeas, ut protinus, vel non quæſita, ſeſe oſtendant oculis. Qua tamen in re illud inprimis cavendum, ne, quod quidam faciunt, citra delectum, velut ex acervo quicquid primum occurrerit, quolibet loco dicamus. Primum.n. vix uſquam duo verba reperies adeo ἰσοδυναμοῦντα, quin aliquo diſcimine diſſideant. Nam quid tam idem ſignificat, quam homines, & mortales? Et tamen qui paſſim omneis mortales, pro omnes homines dixit, græco iſto notatus eſt proverbio, τὸ ἐν φακῇ μύρον, *id eſt in lenticula unguentum.* Et alicubi literæ, & epiſtola, rem eandem ſignificant, alicubi diverſas. Tum ut demus, in ſignificatu nihil omnino diſcriminis eſſe, tamen ſunt alia aliis honeſtiora, ſublimiora, nitidiora, jucundiora, vehementiora, vocaliora, ad compoſitionem magis concinna. Proinde dicturo delectus adhibendus, ut ex omnibus optima ſumat. In promendo, judicium requiritur: in condendo, ſedulitas. Vt judices, præſtabit diligenter obſervata ſermonis elegantia, proprietaſque: ut quam plurima recondas, omnis generis auctorum aſſidua lectio dabit. Siquidem aliis verbis multa eloquntur poetæ, aliis oratores. Sunt & ætatibus ac ſeculis quædam peculiaria vocabula. Quin iidem etiam ſcriptores rem eandem ſæpenumero diverſis modis efferunt. Primum igitur ex omni ſcriptorum genere, verba quam optima ſeligenda: deinde qualiacunque erunt: tamen in congeriem addentur: neque vox ulla rejicienda, quæ modo apud ſcriptorem non omnino peſſimum reperiatur. Nullum enim verbum eſt, quod non alicubi ſit optimum. Proinde quantumvis erit humile, in-

ufitatum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

uſitatum, poeticum, priſcum, novum, obſoletum, durum, barbarum, ad peregrinum, tamen in ſuo veluti grege, nidoque reponatur, ut, ſi quanda venerit uſus, tum accerſatur. Quod ſi verebimur, ne verbi aut novitas, aut vetuſtas aures offendat, rectum erit Fabii uti conſilio ut meminerimus *προεπιπλήττειν*. Id fiet iis ferme rationibus. Cato, librorum helluo, ſi tamen eo verba fas eſt uti, in re tam præclara, Ipſiſſimus, ut Plauti more loquar. Cur enim non utar Ennianis verbis? Nam Horatiano verbo libenter utimur. Sic enim iſti Neoterici loquuntur: Agnoſcis caſtrenſe verbum: Vt poetæ loquuntur: Vt priſci loquebantur: Vt dicam antique: Si ſic loqui licet: Si mihi permittas vulgato more loqui: Dicam enim græce, quo dicam melius. Idem faciendum in his verbis quæ vocantur *κακέμφατα*, h. e. quæ vergunt ad obſcœnæ rei ſignificationem.

SORDIDA.

Sordida igitur ſunt, quæ humiliora videbuntur, quam pro rei dignitate: veluti ſi quis amicum ac familiarem, congerronem appellet; Literarum avidum, helluonem. Nam acetum, ſpongia, pulegium, demiror cur Senecæ verba ſordida videantur. Mihi rectius ſordida videntur, quibus ipſe uſus eſt in quadam epiſtola, Pilicrepi, botularii, & cruſtularii. Hujuſmodi fere ſunt, quæ à ſordidis artibus, ac opificiis ſumuntur: velut à balneis, à culinis, à coriariis, à popinis. Quibus tamen neceſſario utimur, ſi de talibus argumentis ſit diſſerendum. Siquidem Chirurgi ac Medici coguntur interdum uti verbis aptis potius, quam ſplendidis. Et Plinius jocatur in verba caſtrenſia. Et tuburcinandi verbum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

latronum ſodalitia nobis dederunt. Quædam autem per ſe ſordida ſunt, alia ad argumentum, ad perſonas, aut alias circumſtantias relata: veluti ſtercus, & ſtercorare, non eſt ſordidum verbum, ſi apud agricolas de agricultura loquaris: ſecus, ſi apud principem de repub. habetur oratio.

INVSITATA.

Olim plurimum jus erat conſuetudini publicæ, quemadmodum teſtatur & Horatius,

Multa renaſcentur, quæ nunc cecidere, cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

Nunc quoniam loquendi ratio non à vulgo, ſed ex eruditorum monumentis petitur, non eſt eadem conſuetudinis auctoritas. Inuſitata tamen videri poſſunt, quæ rarius occurrunt apud eos auctores, qui frequentius teruntur ab eruditis: Et hodie danda eſt opera, ne moleſte loquamur, longeque recedamus ab iſtorum ſtudio, qui recte loqui putant inuſitate loqui, quod in L. Siſenna viro alioqui docto, notat M. Tullius: quique (quod eleganter dictum eſt à Diomede) ita, demum ſibi videntur ingenioſi, ſi ad intelligendos ipſos opus ſit ingenio. Denique qui malunt ſcribere, quæ mirantur homines magis, quam intelligant. Nec uno tamen modo fit, ut ſermo ſit uſitatus: quod ex his, quæ ſequuntur, fiet perſpicuum. Siquis exemplum requiret: inuſitate loquetur, qui paſſos ſenes dicat pro rugoſis: interduatim. & interatim, pro interdum & interim: titivilitium, pro re nihili: vagorem, pro vagitu:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

POETICA.

Sunt & apud poetas, quibus parcius eſt utendum, præſertim in oratione libera, cujuſmodi ſunt apud Horatium, eliminare, pro efferre foras arcanum: quo tamen uſus eſt M. Tullius, pro ejicere. Iuvenari, pro juveniliter laſcivire, quæ vox ad græcam effecta eſt, νεανίζειν, νεανιεύειν. Furiare, pro in furorem agere. Clarare, pro illuſtrare. Æternare, pro ſempiternæ memoriæ tradere. Inimicare, pro inimicitias concitare. Pauperare, pro damno afficere. Cinctutis, pro cinctis. Invideor, pro mihi invidetur. Et apud Virg. Agmen, pro actu ſeu ductu. Leni fluit agmine Tybris: Indomitum furit, pro indomite. Acerba tuens, pro acerbe. Sperare, pro timere, ſive expectare:

Hunc ego ſi tantum potui ſperare dolorem.
Et perferre ſoror potero.

Similiter Terent. Nam quod ſperas propulſabo facile. A qua tamen ſermonis forma non abhorruit M. Tullius in Epiſtolis familiarib. Et mobili in me meoſque eſſe animo, non ſperabam. Græcis mira felicitas in componendis dictionibus, quam interdum imitantur poetæ, cum idem non perinde ſuccedat Oratoribus Latinis: quod genus ſunt: vulnificus, triſtificus, tatificus fatidicus, laurigeri, caprigenum pecus, velivolum mare, vitiſator, aliaque id genus innumera. Vitilitigatores auſus eſt Cato dicere, alius officiperdam. Ad poeticam licentiam accedunt hiſtorici.

PRISCA.

Priſca gratiam addunt, ſi modice, & apte velut emblemata intertexantur: quod genus ſunt expectorare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

pectorare, pro eo quod eſt, expromere verbis, quod eſt in animo : actutum, pro quamprimum: Antigerio, pro valde, oppido, pro eodem, creperum bellum, pro dubio : hoſtire, pro penſare : hoſtimentum, pro penſatione : vitulantes, pro gaudentes : jumentum, pro vehiculo : perduellis, & perduellio, pro hoſte patriæ : duellum, pro bello : cluere, pro pugnare : temetum, pro vino : Æmathia, pro Theſſalia.

OBSOLETA.

Inuſitata ſunt, quorum tantus eſt uſus. Priſca, quæ ex ſcriptis ob antiquitatem relictis à poſterioribus decerpta ſunt, velut ex XII. tabulis, ex Ennio, Lucillo, Nævio, & Pacuvio. Obſoleta ſunt, quæ prorſus in deſuetudinem, & oblivionem abierunt. Cujuſmodi ſunt : bovinari, pro tergiverſari : apludam edit, & flocces bibit : furſure veſcitur, & fecem bibit : quæ merito deridet Gellius. Hoſtem, pro hoſpite, ac peregrino, dixit antiquitas. Nunc ridiculis ſit, qui tentet ad eum loqui modum. Obſoletis non video quis ſit locus, niſi per jocum & ironiam : veluti ſi quis ineptum antiquitatis affectatorem ita notet : hic profecto dignus eſt, qui apludam edat & flocces bibat. Hic non ſolum habenda eſt ætatis ratio, verum etiam ſtudii & affectationis. Eſt enim antiquitas jam exſoleta, ac rudis, qualis videri poteſt ab ætate Livii Andronici, quæ paulatim enituit, uſque ad M. Tullii tempora, quibus ſic expolita eſt Romana eloquentia, ut quo creſceret, non haberet. Sed (ut ſunt res humanæ) paulatim ab illo ſummo candore degeneraret. Neceſſe. n. fuit, ut poſteriores, cum aliter dicere conarentur, pejus dicerent. Et tamen Salluſtius cum eadem ætate ſcripſerit, qua Cicero, Catoni Cenſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Cenſorio, quam Ciceroni ſimilior eſt. Ac Mecænas cum idem ferme ætatis vixerit, tamen à ſeculi ſui puritate longiſſime abeſt. Itidem Valer. Max. cum Tiberii Cæſaris ætate fuerit, qua nondum degenerarat Tulliani ſeculi candor: tamen ſuo potius, quam ætatis ſuæ, more ſcripſit. De Tacito, Suetonio, Pliniis, Ælio Lampridio, aliiſque poſterioribus nihil dicam. Ceterum quemadmodum jure laudatur illorum inſtitutum, qui ſeſe ad illius feliciſſimi ſeculi imitationem componunt: ita non probarim quoſdam, qui ceu barbarum horrent, quod in his poſterioribus reperint: præſertim cum fieri poſſit, ut quod hic refugiunt, apud M. Tullium fuerit in libris, quos deſideramus.

DVRA.

Dura ſunt, quæ parum commode transferuntur. Notatus eſt, qui Rempub. dixit caſtratam morte Camilli, cum ſentiret civitatis robur illius morte concidiſſe. Et Flaccus recte notat Furium quendam qui ſcripſerit:

Iuppiter hybernas cana nive conſpuit alpes.

His aſſimile fuerit illud: campos pacis ſuſtulit: belli montes excitavit: mollius erat, ſi à mari tranquillo, ac turbato duxiſſet metaphoram.

PEREGRINA.

Habent ſuam & peregrina gratiam, in loco adhibita: veluti cum gazas dicimus, pro divitiis, quæ vox Perſica eſt. Celebrata eſt autem ejus gentis opulentia, & opulentiæ comes, luxus. Acinaces, pro gladio, Medicum verbum eſt. Vngulum, Oſcorum lingua, annulus dicitur. Caſcus, pro vetulo, Sabinorum eſt. Vri, pro bubus feris,

Gallica vox eſt, quemadmodum & merga, pro medulla, ſive adipe terræ, qui effoditur ad lætificandos agros: Et geſa, pro teli genere. Paraſanga, pro ſpacio triginta ſtadiorum, Perſicum verbum eſt. Quin & camurum, pro eo quod in ſe recurrit, inter peregrinas voces cenſetur. Apud veteres Chriſtianos recepta ſunt, Nonnus, & Nonno, pro ſancto, & ſancta, quæ vocabula ſunt Ægyptiorum, quod olim illic monachorum, & monacharum examina ſanctimoniæ nomine commendarentur. Quod ſi quando neceſſitas cogit, ut barbaris utamur, non ſine honoris præfatione ſunt adhibenda, quemadmodum ait Plinius. Sunt aliæ permultæ voces, quæ à barbaris nationibus una cum ipſis rebus ad Græcos, à Græcis, ad nos dimanarunt: quod genus ſunt, ſinapi, piper, zinziber, &c.

OBSCOENA.

Obſcœnas voces oportet ab omni Chriſtianorum ſermone procul abeſſe. Nec audiendi ſunt Cynici, qui nihil putant turpe dictu, quod turpe factu non ſit: Rurſus quod turpe non ſit, in occulto facere, id nec in publico turpiter fieri: veluti reddere lotium, aut exonerare alvum. At è diverſo non ſtatim turpe dictu eſt, quod factu turpe eſt. parricidium, & inceſtus verecunde nominantur, cum utrunque factu ſit turpiſſimum. Verum ut ſunt quædam corporis membra, quæ cum per ſe inhoneſta non ſunt, tamen pudore quodam humano velantur: ita ſunt actiones quædam mediæ, quæ verecundiæ gratia cælantur. At non ſtatim quod indecorum eſt propalam facere, turpe eſt ſuo nominare vocabulo. Parere verecunde dicitur, quod tamen turpe fieret in propatulo. Mejere, non verbum eſt obſcœnum,

tametſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tametſi reddere lotium verecundius eſt, palam tamen meiere, inverecundum eſt. Contra, cacare, eſt verbum obſcœnum, cum actio ſit æque media. Venter pudice nominatur, impudice oſtenditur. Vulva verbum eſt honeſtum, cum cunnus ſit obſcœnum. Vnde igitur ducitur obſcœnitatis ratio? Non aliunde quam ab uſu, non quorumlibet ſed eorum, quorum caſta eſt oratio. Nam poetæ, præcipue Satyrici, in his ſibi nimium permiſerunt. Interdum metaphora ſimplici verbo eſt obſcœnior: quale eſt illud Horatii: Alienas permolere uxores, &, Patriciæ immejere vulvæ. Et apud Catullum, deſpuit patruum, & deglubere viros. Quædam detorta ſunt in obſcœnum ſenſum, cum per ſe ſint honeſta: ut dare fidem, verecunde dicimus: & tamen obſcœnum eſt, quod eſt in Priapeiis: Simplicius multo eſt Da, latine dicere. Martialis: vis dare, nec dare vis. Ab his igitur quæ manifeſtam habent obſcœnitatem, in totum eſt abſtinendum. Quæ media ſunt, poſſunt ad verecundum ſenſum accommodari: veluti ſi quis dicat ſe exoſculari, aut diſſuaviari ingenium alicujus, quo valde delectetur: aut, Philologiæ procum appellet, eruditionis candidatum.

NOVATA.

Novata triſariam accipi poſſunt: vel quæ finguntur nova: vel quæ in alium uſum deflectuntur: vel quæ compoſitione novantur. Primi generis exemplum fuerit, quod Nero morari dixit, prima producta, pro, fatuum eſſe, à Græca voce μωρὸς. Secundi, quod Salluſtius ductare exercitum dixit, cum ductare apud Terentium, alioſque veteres ſenſum habeat obſcœnum: ut meam ductes gratis. Item, patrare bellum, pro gerere bellum, cum patrare prius diceretur, qui da-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ret operam creandis liberis. Tertii generis ſunt, vitilitigator, à vitio litigandi, quod ante retulimus: Bubſequa, pro bulco: Item illa Pacuvii: Nerei repandiroſtrum, incurvicervicum pecus: quorum meminit Fabius. Ad hanc claſſem pertinent quæ derivatione novantur: ut, vituperones, amorabundus, nupturire, verbigerari: Cujuſmodi vocibus precipue gaudet Apulejus, Martianus Capella, Sidonius Apollinaris, & qui ad horum exemplum ſeſe compoſuerunt. Habent & hæc gratiam, ſi modo in loco modiceque velut aſpergantur. Nam ut eleganter eſt à Fabio dictum, in cibis interim acor ipſe jucundus eſt. Porro Græca, Latinis in loco intermixta, non mediocrem addunt gratiam. In loco adhibentur, vel, cum Græca vox eſt ſignificantior, ut λογομαχία, pro contentione ſive rixa: vel, cum eſt etiam brevior, ut φίλαυτος, pro eo qui ſibi placet: vel, cum eſt vehementior, ut γυναικομανὴς, pro mulieroſo: vel, cum eſt venuſtior, ut, ſi quis de rebus arduis, ſed inutilibus, diſſerentem dicat, eum μετεωρολεσχεῖν, aut eum, qui ſibi ſapiens videatur, cum ſit ſtultus, apellet μωρόσοφον: nam græcæ vocis gratiam nulla Latina poſſet aſſequi, vel, cum ad locum, vel dictum auctoris alicuius alludimus: veluti cum notantes aliquem inconſideratius locutum, dicimus, ποῖον ἔπος, &c. quod eſt apud Homerum, aut indicantes aliquem non reſpondiſſe ad id, quod proponebatur, dicamus ἅμας ἀπήτοον, quod ſi latine dicas, falces petebam, perit ſermonis lepos. Alluſionem habet illud Horatianum:

Ter uncti trans Tyberim nanto,
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento:

Facit

Facit enim Trebatium loquentem jureconſultum. Solent enim iis verbis XII. tab. delectari: quod & M. Tullius imitatur in libris de legibus. Denique, cum volumus id quod dicimus, à quibuslibet intelligi. Ac ne ſingula perſequar, quoties invitat aliqua commoditas, recte Græca Latinis intertexentur, præſertim cum ad eruditos ſcribimus. Ceterum cum mihi huc invitat, velut ex inſtituto ſermonem ſemilatinum, & ſemigræcum texere, fortaſſis in adoleſcentibus ſemet ad utriuſque linguæ facultatem exercentibus, veniam mereatur; in viris, mea ſententia, parum decora fuerit hæc oſtentatio, neque plus habeat gravitatis, quam ſi quis alternis, & è proſa oratione, & metris librum miſceat: quod tamen ab eruditis quibusdam factum videmus, ab Arbitro Petronio, ſed non ſine ſpecie dementiæ: à Seneca, in ludicro encomio Claudii: Et quod magis admirandum, à Boetio, in argumento ſerio, qui tamen in carminibus adeo ſui diſſimilis eſt, ut docti vix credant ipſius Marte fuiſſe conſcripta. Boetium imitatus eſt Ioannes Gerſonenſis, ſcriptor haud contemnendus, ſi in hoc ſeculum incidiſſet. Iam ſit interdum, ut aut longo circuitu cogamur efferre, quod ſentimus, aut à Græcis mutuo ſumere, ut in πολυπραγμοσύνη, φιλαυτία, ἀφαμαρτοεπὴς, πολυφιλία, δυσωπία, περισσολογία, ταυτολογία, βαττολογία, atque id genus ſex millibus, de quibus fortaſſis alias nonnihil dicemus. Sunt non paucæ Græcorum voces, quas antiquitas latinitate donavit: Iis perinde, atque latinis, uti licebit: ut, rhetor & orator: hypotheca & pignus: helleborum & veratrum, fœniculum & marathrum: ſycophanta, calumniator: Præbibo, quo uſus eſt Apuleius, &

propino : maſtigia, verbero. Quædam ita recepta, ut deſit verbum latinum, ſicut Philoſophus, Theologus, Gtammatica, Dialectica, Epigramma.In quibus ipſis inerit nonnihil varietas, ſi modo Græca, modo latina forma inflectantur : ut, ſcorpius & ſcorpio, elephantus & elephas, delphinus & delphin, lampas, lampada, lampadæ, grammatica grammaticæ, grammatice grammatices,

CAP. XII.

Ætatum propria vocabula.

Diligenter itaque conveniet obſervare, quid in uſurpandis vocibus ætas variarit. Beatitudinem & beatitatem, mulieroſum & mulieroſitatem, Cicero primus auſus eſt dicere. Declamare, pro exerceri ad eloquentiam, illius ætate novum erat Ætate Varronis, æditũus pro æditimo novum erat. Sic enim ab æde dicebatur æditimus,quemadmodum à lege,legitimus.Interim, pro interdum, obiter pro interea, & velut aliud agendo, ſubinde pro identidem, Quintiliani ſeculo nata ſunt. Reatum Meſſala primus dixit: Munerarium, Auguſtus, Favor, & Vrbanus, ſeculo Ciceronis, voces erant novæ.Obſequium, primus dixit Terentius, ut exiſtimat Tullius. Cervicem, numero ſingulari primus dixiſſe fertur Hortenſius. Pyraticam, Muſicum, fabricam, pro artibus,vix dum à ſuis præceptoribus recepta fuiſſe teſtis eſt Fabius.Hujuſmodi vocum idem pollentium congeries,quamGręci συναθροισμὸν vocant, conducet non tantum ad hoc, ut, ſi quando res eadem crebrius erit repetenda, vitemus ὁμοιολογίαν, id eſt, ſimilem ubique ſermonis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſermonis colorem : verum etiam ad δείνωσιν, idem vehementiam faciet. Abiit, erupit, exceſſit evaſit : parentem necaſti, patrem occidiſti, progenitorem trucidaſti. Quod genus Rhetores inter orationis decora referunt, vocantque interpretationem : Ego magis arbitror ad exercitationem adhibendam eſſe, quam ad orationem. Difficillimum enim variandi genus eſt : ſi, manente ſermonis habitu, ſenſum eundem ſæpius aliis, atque aliis verbis idem pollentibus, efferre conſueſcas: ut, adire periculum, ſubire diſcrimen, ſuſcipere periculum, aggredi diſcrimen : Ædificat domum. extruit ędes: Emit librum, mercatus eſt codicem : Ablegavit puerum, amandavit miniſtrum. Hic tibi ab illo habitus eſt honos, hæc tibi ab illo relata eſt gratia. Hoc præmii recepi, hos fructus tuli : Condonavit culpam, remiſit noxam, ignovit admiſſum. Quoties ejus diei recolo, quoties recordor, quoties reminiſcor, Nihil eſt humanis auribus faſtidioſius, ac recte præcipit Horatius,

Vt currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures.

Secus eſt, cum & affectui ſervit iteratio, & varietas aliqua levat repetitionis tædium. Quod genus eſt illud Maronis.

Supereſtne & veſcitur aura
Ætherea, nec adhuc crudelib. occubat umbris?

Huic ſimilis eſt illa M. Tulli copia pro Q. Ligario : O clementiam admirabilem, atque omnium laude, prædicatione, literis, monumentiſque decorandam, & cetera : ſimilia dixit, non eadem. Laudatur etiam, idque merito, ex eadem oratione, locus rem eandem aliis atque aliis verbis inculcans. Quid enim Tubero, tuus ille diſtrictus in acie Phurſalica gladius, &c. Hæc eo

 dili-

diligentius admoneo, quod celebris alioqui nominis concionatores, præſertim apud Italos, ſenſerim hoc ceu præclarum affectare, ut hujuſmodi ſynonymis tempus eximant: veluti ſi quis interpretans illud pſalmi: Cor mundum crea in me Deus: ita loquatur: crea in me cor mundum, cor purum, cur nitidum, cor immaculatum, cor expers ſordium, cor nullis vitiis inquinatum, cor purgatum, cor lotum, cor niveum; atque idem faciat in ceteris verbis. atque hæc copia non multum abeſt à Battologia.

CAP. XIII.

Ratio variandi per Enallagen, ſive ἑτερωσιν.

PRoxima variandi ratio eſt, cum eadem vox modice deflexa, varietatis nonnihil conciliatur: ut, edax edo, bibax bibulus, biboſus bibo, loquax locutulejus, nugator nugo, blaterator blatero, fallax falſus, voluptuoſus voluptarius. Hujus generis eſt, cum ſubſtantivum nomen adjectivo commutatur, aut contra: ut juxta ſententiam Homeri, juxta ſententiam Homericam: vir mire facundus, vir mira facundia. Inſigniter impudens, inſignita impudentia. Cum verbum activum mutatur in paſſivum, aut contra: Plurimam habeo gratiam, plurima tibi à me habetur gratia. Magna me tenet admiratio, magna teneor admiratione. Non ſic amat filium mater, non ſic à matre amatur filius. Et, ut rem infinite variam ſummatim dicam, duobus potiſſimum modis conſtat hæc mutatio: vel cum pars ipſa mutatur, vel cum eadem orationis parte manente, qualitas novatur. Et totidem rationibus commutari poterit, quot ſunt res, quæ voci cuipiam accidunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

cidunt. Prioris exemplum erit. Non confido facturum me, non eſt fiducia. Non dubito quin poſſit: non eſt mihi dubium, quin adſit illi facultas. Iudicent alii, aliorum eſto judicium. Quid huc rediſti? quid huc reditio eſt? Deſine nugari, deſine nugas. Id mihi anus indicium fecit, pro indicavit. Eſt illi mira ſitis auri, mire ſitit aurum. Non eſt apud illum diſcrimen amici & inimici, id eſt, non diſcernit amicum ab inimico: Noſtrum iſtud vivere triſte. Infinitum verbum pro nomine: Virtus eſt vitium fugere, id eſt, virtus fuga vitiorum. In his orationibus verbum nomine permutatur. Amantem redama. Promerenti benefac: Redama eum, qui te amat: Benefac ei, qui promeretur: Tui deſiderantiſſimus eſt, te maxime deſiderat: Nemo tui videndi cupientior, nemo qui te magis videre cupiat. Hîc verbum participio commutatur: veniſti ereptum, venit eripere, venit erepturus, venit ut eripiat. Hic verbum ſupino, aut participio mutatur: ad congerendas pecunias inhiat, ad congerendum pecunias inhiat. Hic gerundium, ut vocant, gerundio commutatum eſt: hoc dictum oportuit, hoc dicere oportuit. Si quid recte curatum velis, ſi quid recte curari velis. Hic infinitum verbum participio commutatur: Magnum dat ferre talentum, ferre, pro ferendum: Sthenelus ſciens pugnæ, id eſt, ſciens pugnandi: Cupidus litium, cupidus litigandi, Hic nomen poſitum pro gerundio: libitum eſt, pro libuit: miſertum eſt, pro miſertus ſum: pertæſum eſt, pro tæduit: placitum eſt pro placuit: puduit, puditum eſt. Hic ſupinum, pro verbo: meliuſcula eſt, meliuſcule eſt; plurimum eſt in foro, plurimus eſt in foro: rarus eſt conviva, raro eſt conviva: multus eſt apud mulierem, multum apud mulierem verſatur: frequens eſt in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

aſſiduus in literis. Hic nomine commu tatur adverbium frequenter & aſſidue. Verum alias fortaſſis ut commodius, ita & copioſius de his dicemus. Nunc de qualitatis variatione docendi cauſa pauca ponamus, quaſi digito fontes ipſos indicantes.

NUMERUS,

Uſurpatur numerus pro numero : Romanus prælio victor, pro Romani victores :

Haud ſecus ac patriis acer Romanus in armis

Vtrumque armato milite complent, pro armatis militibus : omnem pecuniam abſumſit, omnes pecunias : populo impoſuimus, id eſt impoſui : Et, oratores viſi ſumus, cum de uno loquatur Cicero, Virgil.

Sed nos immenſum ſpaciis confecimus æquor

Hominis vultus, pro vultu. Datur ora tueri, pro, datur videre faciem : animos pro animo. Nam in prima perſona pro ſingulari plurativum numerum ponere frequentiſſimum eſt, aliquoties modeſtiæ cauſſa. In ſecunda nunquam, niſi genus ipſum ſignificamus : quæ veſtra libido eſt, id eſt, virorum. In tertia invidiæ cauſſa mutavit Terentius, Cum ad uxores ventum eſt, tum fiunt ſenes, cum de uno Chremete diceretur in explicitoſque Platonas, Martialis cum de uno Platone dicat. In genere mollior ac frequentior eſt numeri mutatio, in nominibus quæ Grammatici collectiva vocant: cujuſmodi ſunt, vulgus, populus. grex, ordo: pars in fruſta ſecant. Item in his, quæ non unum aliquod individuum, ſed genus aut ſpeciem declarant. Nihil enim refert, utrum dicas, Elephantus decimo demum anno parit : aut, elephanti decimo anno pariunt.

PER-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

PERSONA.

Variatur & perſona pluribus modis, vel cum certa, pro quavis ponitur: quid facias? ut homo eſt, ita morem geras: videas & flumina ſicca, id eſt, videri poterant. Idem fit per primam perſonam, itidem per ſecundam.

Ne mihi dum molleis ſub divo carpere ſomnos,
Neu dorſo nemoris libeat jacuiſſe per herbam,
Neve tibi ad Solem vergant vineta cadentem.

Nonnunquam pro prima, aut etiam ſecunda perſona, tertiam uſurpamus. Vt, ait Clodius, negat Cicero, id eſt, tu ais, ego nego. Vergil. Nec me meminiſſe pigebit Eliſſæ, id eſt, tui. Idem: Et tandem Turnum experiatur in armis: Turnum dixit, pro me, Item: Manibus hoc referes telo cecidiſſe Camillæ, id eſt, meo. Huc pertinet quæ vocatur Apoſtrophe, cũ orationem ad aliquam perſonam, aut ad rem tanquam ad perſonam vertimus, ut,

Scipiades duros bello, & te maxime Cæſar.
Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur:
Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Virg. Parentheſin cum Apoſtrophe conjunxit in illo:

Haud procul inde citæ Metiũ in diverſa quadrigæ
Diſtulerant (at tu dictis Albane maneres)
Raptabatque viri mendacis viſcera Tullus.

Ad hanc formam pertinet, quoties verbum perſonale imperſonali commutamus: ut, Non te hæc pudent? non te horum pudet? Apud Barbaros aſſidue bellatur; Barbari continenter bellant: Dicitur paſſim Pontificem adventare; Pleriq; dicunt Pontificem adventare. Dici non poteſt, quam te amem: Nemo dixerit facile, quam te amem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

GENVS.

Eſt nonnihil varietatis & in generis commutatione: ut, lachrymat, pro lachrymatur: luxuriat, pro luxuriatur: fluctuatur, pro fluctuat: prævertere, pro præverti: præcipitat, pro præcipitatur: avertit, pro avertitur: reverto, revetor, impertio, impertior: aſſentio, aſſentior: ſolebat fieri, ſolitum eſt fieri: non quivit compeſci, non quita eſt compeſci: deſiit habere in precio, deſita eſt haberi in precio: cauſa cœpit agi, cœpta eſt agi: aſſentio, & aſſentior tibi: conſpicor, & conſpicio. In quorũ poſtremo mutatur *συζυγία, id eſt conjugatio* Nam illa, quæ refert Diomedes, fruſtro, patio, moro, demolio, auxilio, populo, digno, atque id genus alia, priſcis arbitror relinquenda, niſi in carmine inciderint: nam tum excuſatius adhibebuntur. Conſimiliter in nominibus, pileum & pileus: hæc ficus, & hic ficus, hæc barbitus, hic barbitus, hoc barbiton: hic helleborus, hoc helleborum. Hoc naſum dixit Plautus.

CASVS.

Caſus etiam mutatur: Ejus rei mihi venit in mentem, ea res: non ſum id neſcius, non ſum ejus rei neſcius. Quædam etiam citra tropum, duplicem habent conſtructionem: utor hanc rem, & hac re: egeo tui, egeo te: dives pecore, dives pecoris: dono te libro, dono tibi librum: impertior heram hoc malo, impertior heræ hoc malum.

SPECIES.

Species variatur, cum deductitiis utimur pro primogeniis: ut, magnis negotiis prohibitus, magnitudine negotiorum prohibitus: Cum diminuti-

minutivis, loco ſimplicium; ut loquaculus, pro loquax; naſutulus, pro naſuto; paucula, pro pauca; pauxillum, pro paulum: Cum frequentativis verbis, pro primitivis: Dictito, pro dico; volito, pro volo, jactito, pro jacto: Cum ſubſtantivo, pro adjectivo, ut, ſi quis pro peſtilente, peſtem appellet; pro ſcelerato, ſcelus dicat. Cui finitimum eſt, cum Italas artes dicimus, pro Italicis: Batavas aures, pro Batavicis: Hiſpanos mores, pro Hiſpanicis. Cum comparativum & ſuperlativum abſoluti loco ponimus, ut:

Triſtior, & lachrymis oculos ſuffuſa nitentes.

Et, facundiſſimus, pro, vehementer facundo; de quibus ſuo loco dicemus. Cum patronymicum loco primogenii ponitur, ut Scipiadas, pro Scipionibus. Verum hoc in carmine fortaſſe liceat, in oratione proſa nemo tulerit.

FIGVRA.

Figuræ mutatio copiam adjuvat, quoties ſimplici dictione, pro compoſita utimur, aut contra: ſive id tropo fiat, ſive citra tropum, ut, temnere pro contemnere: ruere, pro eruere: ponere, pro deponere, mittere pro omittere: rurſum, conſcribere pro ſcribere: comedere pro edere: demirari pro mirari: Inaudire pro audire: Incognoſcere pro cognoſcere: conſipere pro ſapere: complacere pro placare: dependere pro pendere: deridiculus pro ridiculus. Quandoquidem pro quando. Fit & hoc modo: non poteſt pudeſcere, non poteſt pudefieri: tempus eſt, ut expergiſcaris, ut expergefias: caleſcere, & calefieri. Ad hanc formam fortaſſe referendum eſt illud, quoties compoſitam dictionem ſimplicibus circumloquimur: magnanimus vir, vir magno animo: relege, denuo lege. Magnopere te rogabat,

bat, magno te rogabat opere : non animadvertit, non advertit animum : non ſatis facit, non facit mihi ſatis. Interdum variatur compoſitionis ratio : ut exprobrare, & opprobrare, perſolvere, diſſolvere, exolvere, reſolvere, æs alienum.

TEMPVS.

Tempus quoque non raro commutatur : memini legere, & memini legiſſe : prædiceres, pro, prædixiſſes, vel, prædicere debuiſſes: laurus erat, pro, laurus eſſet : vicimus, pro vincemus. Salutato, pro ſaluta : imus, venimus, videmus, præſens pro præterito:

MODVS.

Huic finitima eſt modi variatio : ut, vicero, vincam : Salutabis, pro, ſalutato : ne crede, ne credas : ſi voles ſi volueris : ubi voles, ubi volueris : cum vacabit, cum vacaverit : quia bene natus eſt, quia bene natus ſit : venari, pro venabatur.

DECLINATIO.

In nonnullis licebit & declinationem variare : ut hilarus, & hilaris, violens & violentus, imbecillus imbecillis, contagium contagio, juger & jugerum, capo & capus, pavo & pavus, ſcorpio & ſcorpius, ſenecta ſenectus, juventus & juventa.

CONIVGATIO.

In aliquot conjugationem : ut lavere pro lavare, fervere & fervere, accerſere & accerſire.

Variatur eadem dictio his quoque modis. Proſtheſi : ut, tetuli pro, tuli : gnatus, pro nato. Epentheſi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

theſi. Mavortis, pro Martis. Proparalepſi, ut admittier, accingier, dicier, pro admitti, accingi, dici. Paragoge: poteſtur, pro poteſt. Aphæreſi: ruit omnia late, pro eruit: linquere caſtra, pro relinquere. Syncope: extinxti, dixti, pro extinxiſti, dixiſti. Apocope: Moge, pro magis, vin', pro viſne. Quæ quidam ſpecies ſunt Metaplaſmi propterea quod dictionem quaſi transforment. Reliquas ſpecies prudens omitto, quod non admodum ad copiam facere videantur, & nobis propoſitum eſt, ea duntaxat perſequi, quæ proprie pertineant ad id, quod inſtituimus.

CAP. XIV.

Variandi ratio per Antonomaſiam.

PRoxima variandi ſermonis ratio conſtat Antonomaſia, id eſt, nominis permutatione: ut: ſi quis pro Achille, Peliden, aut Æaciden dicat: Pro Romanis, Romulidas: Pro Trojanis, Priamidas, aut Dardanidas: Pro Hercule, Thyrinthium: Pro Venere, Cythereiam, aut Cypridem: Pro Diana, Cynthiam: Pro Ioue, Saturnium: Pro Mercurio, Cyllenium. Nonnunquam epitheton pro nomine ipſo ſubjicere licebit: Virg. Thalamo quæ fixa reliquit Impius; Impium, pro Ænea dixit: Livius Pœnum, pro Hannibale. In Terentio ſæpe ſenex, pro perſona heri. Ejuſdem generis eſt, ſi quis poetam dicat, Homerum ſentiens; Philoſophum, Ariſtotelem ſignificans: quemadmodū Græci Perſarum regem βαſιλέα nominant. Neque ab hoc genere abhorret. ſi quis pro fure, Verrem dicat: pro molli, Sardanapalum; pro divite, Crœſum; pro crudeli, Phalaridem, quæ ſuo loco referemus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. XV.

Variandi ratio per Periphraſin.

ID ſi pluribus verbis fiat, Periphraſis erit, quam quidam Circuitionem nominant: ut, ſi quis everſorem Carthaginis, & Numantiæ, pro Scipione dicat: ut, Trojani belli ſcriptorem, dixit Horatius, pro Homero: Item ſi Mantuanus vates, ponatur pro Virgilio: Venuſinus poeta, pro Horatio: Peripateticæ ſcholæ princeps, pro Ariſtotele: Stoicæ familiæ pater, pro Zenone: Voluptatis aſſertor, pro Epicuro. Hæc autem ratio plurimis conſtat modis, Erymologia, Notatione, Finitione.

ETYMOLOGIA.

Etymologiæ, cum nominis rationem explicamus: ut, ſi quis hæredipetam dicat, qui hæreditates alienas appetat, captetque: Aut, pro paraſito, hominem cibo ventrique deditum: Aut, pro Piloſopho, hominem ſapientiæ ſtudioſum: Pro Grammatico, qui literas doceat: Pro aſſiduo, qui det æra: Pro locuplete, qui plurima loca poſſideat: Pro pecunioſo, qui magnam pecuniæ copiam poſſideat.

NOTATIONE.

Notatione conſtabit, cum notis quibuſdam accidentium rem quampiam deſcribimus: ut ſi quis iram intelligens, animi, aut bilis efferveſcentiam dicat, quæ pallorem vultui, ardorem oculis, tremorem membris inducat. Ejuſdem generis eſt, & illud: Qui digito ſcalpunt uno caput, quo molles & parum viri ſignificantur, Aut, ſi dicas, cubito ſe emungit, ſalſamentarium indicans.

FINI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

FINITIONE.

Finitione conſtabit, ut, ſi quis artem bene dicendi, pro Rhetorica dicat: Peculatorem, virum qui civitatis ærarium compilaſſet: Hominem tyrannum, qui vi leges ac civium libertatem oppreſſiſſet.

CAP. XVI.

Variandi ratio per Metaphoram.

ALia vero varietatis ratio ex Metaphora naſcitur, quæ Latine translatio dicitur, propterea quod vocem à genuina, ac propria, ſignificatione ad non propriam transſert: Ea multis modis tractatur:

(DEFLEXIO)

Primum deflexione, quoties vox è propinquo ad rem proximam deflectitur, ut, video, pro intelligo: Audire, pro obtemperare, aut credere: Sentire, pro intelligere: perſpicere, pro cognitum habere: Odorari, olfacere, pro ſuſpicari, ac deprehendere: Concoquere, pro ferre: Devorare, pro vincere ac perferre: Complecti, exoſculari, pro amare: Suſpicere, pro admirari: Deſpicere, pro contemnere: Ita, ſtupet animus, ſtupent dentes: Siquidem in his, quod eſt corporis, ad animum transfertur: Quo metaphoræ genere, nihil uſitatius. Huc fortaſſis pertinent & illa, quoties cano, pro dico, canto, pro ſcribo dicimus: Præconium, pro laude: Buccinari, pro celebrare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

AB IRRATIONALI *ad rationale.*

Proxima ſpecies eſt, quoties à bruto animante, ad animal ratione præditum fit translatio, aut contra: ut, ſi hominem odioſæ atque inſulſæ loquacitatis, rudere dicas, aut blaterare, aut grunnire, aut gannire. Si oblatrare, pro obtrectare; allatrare, pro conviciari dicas. Contra, ſi olorem canorum: muſicam luſciniam: perfidam vulpem: ambitioſum, leonem: aſſentatorem, canem: parcum, formicam: operoſum, apem dicamus. Cujuſmodi multa Virgilius tribuit apibus, dum quicquid agitur in hominum republ. id traducit ad hoc animal.

AB ANIMALI AD *non animal, aut contra.*

Longius erit petita translatio, ſi ab animali ad inanimatum traducatur, aut contra. Virg.

Si tantum pectore robur,
Concipis,

Hic robur à ligno ad hominem tranſtulit.

At procul excelſo miratus vertice montis:

Animale ad inanimatum tranſtulit, cum verticem pro cacumine dixit. Item:

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos.

Et, ridet ager. Contra, ambo florentes ætatibus; & viridis ætas, & vernat ætas. Iratum mare, indignatus Araxis, avidum mare mirantur Gargara. Quod genus & plura ſunt exempla, & frequentius obvia, quam ut hic debeant referri. Interdum translatio fit,

AB ANIMALI AD *animal.*

Vt, ſi quis corvum ſui inequitantem dicat: & paſcentes apes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

AB INANIMATO *ad inanimatum.*

Sumetur Metaphora, ſi quis ſylvam ſcatere dicat, quod eſt fontium: Aut, odium ſuppullulaſcere, quod eſt fruticum: Aut, ſi quis pilos fruticari dicat, aut, barbam ſylveſcere, quod eſt arborum: Si quis orationem fluere dicat: aut fluctus, & undas negotiorum. Ejuſdem generis eſt, ſi quis collem, verrucam dicat, quemadmodum Cato,

CAP. XVII.

Metaphora reciproca.

QVædam tranſlationes reciprocæ ſunt, ſive communes, quas Græci vocant ἀκολούθας. Nam ut pro gubernatore aurigam, ita pro auriga, gubernatorem recte dixeris. Quædam unius duntaxat partis, quas ἀνακολούθας appellant, *id eſt non reciprocas*: Siquidem, ut verticem recte transfers ab homine ad mentem: ita non recte cacumen ad hominem traduxeris. Facit autem Metaphora non ſolum ad copiam orationis, dum præſtat, ut ait Fab. ne ulli rei nomen deeſſe videatur: verum & ad ornatum, ad gravitatem, evidentiam: ad ſublimitatem, ad feſtivitatem. Nonnunquam & neceſſaria eſt, quemadmodum ruſtici gemmam dicunt in vitibus, gemmare vites, ſitire agros, fructus laborare, luxuriare ſegetes: nos durum hominem, aſperum: neque enim aliud habemus verbum. Sed quot modis adhibeatur tranſlatio, & quatenus differat à finitimis tropis, non eſt hujus propoſiti ſcrupuloſius perſequi. Illud admonuiſſe profuerit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ut qui volet in dicendo copioſus eſſe, ex optimis auctoribus, maximam inſignium tranſlationum vim adnotatam comparet, & ad eandem rem complures adhibeat ſimilitudines. Sunt autem apud M.Tull. optimæ;apud Quint.plurimæ. Sed in his vix alius felicior, quam Plutarchus. Ex Adagiis item non pauca colligi poterunt,propterea quod pleraque aut allegoriam habent, aut aliquam Metaphoræ ſpeciem. In his colligendis nos elaboravimus,haud ſcio quam feliciter, magnis certe vigiliis. Nihil vero prohibet quo minus ipſi vel ex lectis, vel ex animadverſis rerum omnium naturis, undecunque Metaphoras fingamus, modo ne ſit dura tranſlatio, ne ſordida,ne major quam oportet, ne diſſimilis, ne nimium crebra,præſertim in eadem ſpecie.Illud item non abs re fuerit admonere, Metaphoram interdum in ſimplici nomine ſitam eſſe: ut ſi quis hominem ventri addictum, pecudem appellet. Nonnunquam in Epitheto: ut cum ſaxeum hominem, aut ferreum ſcriptorem dicimus,aut,vitreas undas, floridam ætatem: Interdum in verbo ſimplici: ut avolat ætas, labuntur anni: Interdum additur quiddam, quod Metaphoram explicet: Inflammavit hominem cupiditate gloriæ: incendit ira.

CAP. XVIII.

Variandi ratio per Allegoriam.

IDem efficit Allegoria, quod Metaphora. Neque enim aliud eſt Allegoria, quam Metaphora perpetua: ut, pedem conferre, pro eo quod concertare argumentis: Iugulum petere,pro eo quod eſt, caput cauſſæ aggredi: Et tragulam injicere,pro eo quod eſt, fallaciam intendere. Vt etiam

etiam navem perforet, in qua ipſe naviget, id eſt, civitatem evertat, qua ſubverſa, ſibi quoque ſit pereundum. Hujus uſus frequentior eſt in ſententiis proverbialibus, ac proverbiis: ut, flamma fumo eſt proxima; quo ſignificatur: tempeſtiviter cavendum eſſe periculum. Et, vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil eſt opus; cum ſignificamus, re per ſe laudabili nihil opus eſſe commendatione aliena: Et, cretizandum adverſus Cretenſem, id eſt, mendaciis ac dolis agendum cum ſubdolo, ac vano. In hujuſmodi parœmiis Allegoria nonnunquam exit in Ænigma. Neque id erit vitioſum, ſi doctis vel loquaris, vel ſcribas: imo ne tum quidem ſi vulgo. Neque enim ita ſcribendum, ut omnes omnia intelligant, ſed ut quædam etiam inveſtigare, ac diſcere cogantur.

CAP. XIX.

Variandi ratio per Catachreſin.

EAndem vim obtinet Catachreſis, quam latini dicunt Abuſionem: atque hac nota ſecernitur à tranſlatione; quod abuſio eſt, ubi nomen omnino defuit: tranſlatio ubi aliud fuit. Veluti cum parricidam dicimus, qui fratrem occiderit; quia fratricida non dicitur: Et piſcinam, in qua lavamus, nec piſces inſunt: vires hominis breves: longum conſilium, minutum animum, pro parvo. Illud orationis genus maxime probat Quintilianus, in quo trium permixta eſt gratia ſimilitudinis, allegoriæ & tranſlationis, ut apud Cic. quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum: Dies inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

interniſſus unus, aut nox interpoſita, ſæpe & perturbat omnia, & totam opinionem parva nonnunquam commutat aura rumoris. Similitudo eſt explicata & ad rem accommodata Metaphora, quam Cicero vocat collationem: Totus excanduit ira, Metaphora eſt: Non aliter quam ferrum igni incandeſcit, ita ille per iracundiam toto vultu inflammatus eſt: collatio eſt. Itaque quod æſtus Euripi comparat inconſtantiæ comitiorum, ſimilitudo eſt: quod ait, quantos æſtus habet, Allegoria eſt; aura rumoris, Metaphora eſt. Quanquam hi tropi pertinent etiam ad copiam ſententiarum; de qua ſecundo libro à nobis dicetur.

CAP. XX.

Variatio per Onomatopœjam.

NOnnihil accedit varietatis & ex Onomatopœja, quæ fictio nominis dici poteſt, quod genus ſunt, Taratantara, pro cantu tubæ, Sibilus, murmur, mugitus. Ad eandem formam pertinet Paragoge, id eſt, deductio ac derivatio novorum verborum ex analogia ſumpta; quæ cur nobis etiam ſit ſugienda, non video, ſi quando ſententia poſtulabit: Syllaturire, pro eo quod eſt, Syllæ mores imitari belle. Et quemadmodum dicimus, cacaturire, micturire, eſurire, quid vetat quo minus juxta analogiam dicamus, dormiturire, ſcripturire, pro ſcripturire, dicturire, bellaturire, nupturire? Et, quemadmodum dicimus græcari, cur non itidem dicamus juvenari, poëtari, cornicari, rhetoricari, philoſophari, theologari? Vulpinari, ἀλωπεκίζειν, quod auſus eſt dicere Plautus: ut Laureati, nummati, ſcutati, cur non itidem pileati, larvati, perſonati,

& ſi quæ ſunt ſimilia? cur non ſicceſſere, ſicut areſcere? Et in his quidem fictionibus Græci longe ſunt Latinis feliciores: Quorum ſunt illa, Cretiſſare, Platoniſſare, aliaque innumera. Nobis tamen nonnihil audendum cenſeo, præſertim in carmine, & in vertendis Græcis auctoribus. Certe quæ reperiuntur, apud idoneos auctores, ea ſunt audacter uſurpanda. Neque enim ullum verbum nobis videri debet durum aut obſoletum, quod apũd ſcriptorem probatum reperiatur. Qua quidem in re longe lateque diſſentio ab his, qui vocem omnem ceu barbaram horrent, quam apud M. Cicer. non legerint. Quin illud etiam obſervandum, ejuſdem dictionis interdum variam eſſe paragogen, quemadmodum ſuperius attigimus, Voluptuoſus & voluptuarius, edax & edo, homunculus, homulus, homuncio, pauxillum, & paucula. Harum igitur omnium rerum obſervatio copiam orationis non mediocriter adjuvabit, propterea quod in his factitiis nominibus, magna pars opum linguæ latinæ ſita eſt.

CAP. XXI.

Variandi ratio per Metalepſin.

ABuſioni confinis eſt Metalepſis, quæ tranſſumptio Latinis dicitur. Ea erit, ubi gradatim itur ad id, quod oſtendimus; ut ſpeluncis abdidit atris. Nam nigræ intelliguntur, ex nigris obſcuræ, & per hoc demum in præceps profundæ. Sic Græci vocant acutum, quod velox intelligi volunt. Verum hujus figuræ uſus magis incidet in carmine, quam oratione ſoluta: & Synecdoches ſpecies videri poteſt, quemadmodum & ea quæ ſequitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. IX.

Variandi ratio per Metonymiam.

NEque mediocriter ad copiam orationis facit tropus, qui vocatur Metonymia, quæ dicitur nominis tranſmutatio, ea fit compluribus modis. Vel cum inventorem pro re ſubjecta ponimus, ut apud Maronem: Cererem corruptam undis. apud Terentium, ſine Cerere & Baccho friget Venus: apud Horatium. Receptus terra Neptunus: Claſſes aquilonibus arcet: Vulcano dicare. Vario Marte pugnare. Venus confert oculis & voci. Hic inventor, aut qui præſidet, pro re ſubjecta ponitur: quod ſi vertas, erit durius: Vt, vinum precemur. Nam hic Deus præſens adeſt, hic vinum, pro Baccho poſitum eſt. Vel cum id quod continet, pro eo quod continetur, uſurpatur: ut, epotos cados, cœlo gratiſſimus annus, id eſt, cœlitibus: ſeculum felix. Aut contra. id quod durius & violentius fit, Vergil.

Iam proximus ardet,
Vcalegon,

Hominem, pro domo poſuit. Terent. Eamus ad nos, id eſt, ad ædes noſtras: &, cum dicimus hominem devorari, cujus patrimonium conſumitur: hunc tibi comedendum propino. Horatius, de ſene guſtarit, id eſt, de pecunia ſenis: ubi dominus rei, pro re ipſa ponitur. Vel, cum ex efficiente, effectum ſignificamus, hic melior remis; ſignificat enim velocitatem, ſed quæ per remos fit. Vel contra, ut frigus pigrum: mœſtumque timorem mittite: pallida mors: audax juventa:

Pallenteſque habitant, morbi triſtiſque ſenectus.

Præceps ira: hilaris adoleſcentia, inconſultus amor:

mor: inverecunda nox, audax vinum. Vel cum ducem ponimus pro his, qui ſubſunt: ut, cum ab Annibale cæſa apud Cannas ſexaginta millia dicimus. Aut cum auctorem, pro opere ponimus, ut, cum dicimus, Virgilium vendidi; Plinium ſemper in manibus habendum. Simile eſt huic cum ſacrilegium deprehenſum dicimus, non ſacrilegum: &, armorum ſcientiam habere, non artis. Ad hanc claſſem arbitror referenda quæ pariter & ad perſonam, & ad rem referuntur: ut, facundus homo, facunda oratio, audax homo, audax facinus: confutaſti hominem, confutaſti hominis argumenta. Sed quoniam hæc paſſim obvia ſunt, deſino perſequi.

CAP. XXIII.

Variandi ratio per Synecdochen.

VEhementer adjuvabit copiam & Synecdoche, quam quidem intellectionem vocant, quoniam aliud ex alio intelligimus, ut, cum ex uno plures intelligimus: ut, quod ſupra retulimus, Romanus prælio victor: Et, Pœnus fugatus, pro Pœni. Ex parte totum, ut, mucronem, pro gladio: tectum, pro domo: Retroque, ut ingens à vertice pontus: Et, fontemque ignemque ferebant: Pontum dixit pro procella, fontem pro parte aquæ. Ita Maro. Ex ſpecie, genus. Horat. Iracundior Adria, pro quovis mari. Acheloia poculo, pro quovis fluvio. Maro. Quod non ita commode vertitur. Ex materia rem confectam: ut ferrum pro gladio, abies aut pinus, pro navi. Ex præcedentibus ſequentia, ut, virgineam ſolvit Zonam, id eſt, devirginavit: ſubdidit equo calcaria, id eſt, cucurrit. Item, cum lautum & unctum dicimus, quod nitidum, ac ſplendidum vo-

lumus intelligi. Breviter, cum quocunque modo aliud ex alio intelligitur: vixerunt, pro mortui ſunt. Nos quoque floruimus: &, fuimus Troes.

Et jam ſumma procul villarum culmina fumant. Noctem imminentem intelligimus, cum longe aliud ſit dictum. Porro hic ex ſigno rem ſignatam colligimus.

CAP. XXIV.

Variandi ratio per Æquipollentiam.

PRæcipua variandi ratio ſumitur per ἰσοδυναμίαν, *id eſt, per æquipollentiam.* Ea conſtat negationis additione, detractione, geminatione, & verbis contrariis, ut, primas obtinet, non eſt in poſtremis. vir egregie doctus, vir minime indoctus: omnia fecit, nihil non fecit: nonnihil fallaciæ intendendum in hominem, id eſt, aliquid fallaciæ. Aſſumto autem verbo diverſo, & appoſita aut ademta negatione, ſtatim novam orationis faciem conſtitueris: placet, non diſplicet: accipio conditionem, non recuſo conditionem. Verum de his reliquiſque æquipollentiis exactius ſuo loco tractabimus. Eorum vero quæ inter ſe pugnant varia eſt ratio. Quædam contraria ſunt, ut; amor, odium, iratus, propitius, formoſus, deformis. Quædam privative diſſident: ut, cæcus & videns, mortuus & vivus; ſurdus & audiens; mutus & loquens. In his quod remanet, non prædicatur niſi de his quorum natura capax eſt oppoſiti. Neque enim lapis dicitur mortuus aut cœcus. Quædam contradictorie diſſident ut nolo, volo: doctus non doctus: probat, non probat. Eſt puella deformis, eſt minime formoſa, eſt minime deformis, eſt egregie formoſa, eſt homo minime ſurdus, eſt egregie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

auritus, eſt parum auritus, eſt ſurdaſter, non poſſum non probare. De Relativis mox dicemus. Ad hac formam pertinent, quæ actionem & paſſionem declarant: ab illo grave vulnus accepit, inflixit illi grave vulnus: in Cicerone quædam deſiderantur à doctis, in Cicerone docti quædam deſiderant. De his alibi dictum eſt.

CAP. XXV.

Variandi ratio per Comparativa.

IN nonnullis comparativis dictionibus fit hæc commutatio citra negationem, tranſlatis duntaxat partibus: ut, anteponit famam pecuniæ, poſthabet pecuniam famæ; minoris facit famam quam pecuniam, pluris facit pecuniam quam famam: prius habet lucrum, quam honeſtum: poſterius habet honeſtum, quam lucrum. Atque hæc quidem copia naſcitur ex contrariis, cujusmodi ſunt: ſuſpicit, deſpicit, curat, negligit: appetit, faſtidit: atque id genus innumera.

CAP. XXVI.

Variandi ratio per Relativorum commutationem.

FAcilis eſt item variandi ratio per dictiones Relativas, quæ & ipſa ad contrariorum genus pertinent. Vxor illius eſſe non vult, non vult illum maritum: recuſat illius eſſe ſocer: recuſat illum generum: pudet me hujus nurus: pudet me hujus ſocrum videri: non alium mihi patrem optem, nullius malim eſſe filius: O me tali felicem præceptore: Felicem me, qui tuus ſim diſcipulus: cave iſti locaveris agrum: ne committas, ut hic agrum conducat tuum: jam dudum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

expectat, ut viro nubat: expectat ut ſe vir aliquis ducat: nolim tibi debere: nolim te mihi creditorem: hoc me docuiſti: hoc ex te didici: hoc mihi retulit Paulus: hoc ex Paulo audivi: cautes te genuit: è caute natus es, plurimum ex éa re capies emolumenti, ea res plurimum tibi adſeret emolumenti; literæ non parum ornamenti tibi conciliabunt, ex literis non parum ornamenti tibi accedet: pater filio reconciliatus eſt. Filius cum patre rediit in gratiam.

CAP. XXVII.

Variandi ratio per Amplificationem.

EX Auxeſi, hoc eſt, amplificatione, variatur oratio, cum amplificandæ rei gratia verbum atrocius ſubjicimus loco proprii; ut cum occiſum dicimus, qui ſit cæſus: latronem, qui ſit improbus: occidiſſe, cui res acerbior acciderit: exanimatum, dolore affectum: enectum, cruciatum: mutum, qui nihil reſponderit: revixiſſe, qui ſpem receperit: oblitum injuriæ, qui ignovit. Huc pertinent & appellationes illæ exaggerantes, de quibus ante nonnihil memini, cum carnificem appellamus hominem immitem, ſacrilegum, ſceleratum, veneficum, malum. Præterea illæ, ſcelus, monſtrum, peſtis, labes. Poſtremo & hæ, Atreus pro crudeli: Sardanapalus, pro effœminato. De quibus ſuo loco copioſius,

CAP. XXVIII.

Variandi ratio per Hyperbolen.

VAriat & Hyperbole, quam quidam ſuperlationem nominavit. Hoc mendacio, ut inquit Seneca, pervenimus ad verum: plus enim dicit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

dicit Hyperbole, quam res habet, attamen quod verum eſt, ex falſo intelligitur, ut, hic vel ſaxa, ſua loquacitate poſſit rumpere: cœlum digito attingere: ocyor Euro: Et, fulminis ocyor alis: Sublimi feriam vertice ſydera.

CAP. XXIX.

Variandi ratio per μείωσιν, ideſt, per diminutionem.

DIverſus variandi modus per *μείωσιν*, hoc eſt, per diminutionem: veluti quoties attigiſſe dicimus eum, qui pulſavit; læſiſſe, qui vulneravit. Interdum diminutio ſapit hyperbolen: ut, vix oſſibus hærent: brevior pygmæo: minus habet quam nihil. Verum de his quoque nonnulla ſuo loco diſſeremus.

CAP. XXX.

Variandi ratio per compoſitionem.

VAriatur oratio nonnihil & ex Compoſitione. Ea ſita eſt in his ferme figuris, Aſyntheto, Polyſyntheto: Veni, vidi, vici. Maro,

——— *Tectumque, Laremque,*
Armaque, Amycleumque canam, Creſſamque Pharetram,

Syzeugmeno: id fit quoties ad unum verbum plures ſententiæ reſpondent. Fit autem trifariam: aut cum præponitur, aut cum ſequitur, aut cum interponitur, ut defloreſcit forma, vel morbo, vel ætate. Hic præponitur. Vel morbo, vel ætate forma defloreſcit. Hic ſubjicitur. Aut, ætate forma defloreſcit, aut morbo. Hic in medio intercedit. Item M. Tull. vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tra : Neque enim is es Catilina , ut te aut pudor unquam à turpitudine,aut metus à periculo, aut ratio à furore revocarit. Nonnunquam & per iterationem repetitur non conjunctio , ſed nomen aut verbum, quam Epanalepſin vocant. Nihil ne te nocturnum præſidium palatii, nihil urbis vigiliæ , nihil timor populi , nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic magnificentiſſimus ſenatus habendi locus , nihil horum ora vultuſque moverunt ? Simile huic fuerit : Vicit pudorem libido, vicit timorem audacia , vicit rationem amentia : ut per συνωνυμίαν : Vicit timorem audacia, rationem ſuperavit amentia, libido pudorem expugnavit. Experiamur igitur , quot rationibus eadem ſententia poſſit per has figuras variari. Contemnit deos , contemnit homines : deos contemnit,homines contemnit:contemnit & deos & homines : & deos & homines contemnit : deos contemnit atque homines.Ad hunc locum pertinent & illa : inediæ , quam frigoris patientior : lucri, quam gloriæ cupientior : chariorem habeo neminem;& neminem habeo chariorem. Quanquam hæc non ita multum afferunt momenti , adjuvant tamen. Et , quibus de cauſis : ob eam rem : eam ob rem : ob cauſam tam parvulam : tam parvulam ob cauſam : Veniam ad te , quando ita vult pater quando ita vult pater, veniam. Ejuſdem rationis eſt , cum ex oratione ſimplici, duplicem facimus; aut , contra : ut omnia tua mihi debes : quicquid habes , id omne mihi debes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. XXXI.

Variandi ratio per σύνταξιν, id eſt, conſtru-ctionem.

EX ordine, ſive conſtructione item, nonnulla ſermonis varietas exiſtit, id quod ſuperius attigimus. Nam pleræque dictiones ſunt quæ non reſpuunt diverſam conſtructionem: ut multum pudorem, & multum pudoris: ſcripſit mihi, & ſcripſit ad me: diverſum, ſeu alienum huic, & diverſum, ſeu alienum ab hoc: idem huic, & idem cum hoc: jactat majores ſuos, jactat ſe de ſuis majoribus: de te ſomniavi, te ſomniavi, de te ridet, te ridet: tota nocte potavit, totam noctem potavit: Romanorum ſummus, ſummus inter Romanos: ſervitus morte durior, ſervitus durior quam mors: damnatus eſt de repetundis damnatus eſt repetundarum: natus gloriæ, natus ad gloriam: tuæ partes ſunt, tuarum eſt partium.

CAP. XXXII.

Variandi ratio per Mutationem Figuræ variis modis.

VAriatur oratio, quoties alio, atque alio affectu, ac velut habitu profertur, quam interim figuræ mutationem licebit appellare, ut: non eſt miſerum mori: &, uſque adeone mori miſerum eſt? nihil eſt te vanius, an quicquam te vanius? Hic per interrogationem variata eſt figura: non magnam laudem aſſecutus es, egregiam vero laudem es aſſecutus: non iſta curat populus, id populus curat ſcilicet. Hic per ironiam cõmutata eſt ſermonis facies: vehemẽter amat pecuniã

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Dii boni, quam amat pecuniam! per admiratio-
uem verſus eſt orationis color: tum Deos con-
temnit, tum homines haud ſcio magiſne Deos
contemnat, an homines. Hic per dubitationem
commutata eſt oratianis forma: Nihil mihi cha-
rius, aut antiquius fama; diſpeream, ſi quid mi-
hi charius fama. Hic per admirationem variatus
eſt ſermo. Iſta nunquam cogitavi; dii meliora,
quam ut iſta cogitarim. Hic per abominationem
commutatus eſt color. Eſt vir inſigni vanitate: ô
ſingularem hominis vanitatem! Hic per excla-
mationem. Non modo virgines aliquot conſtu-
pravit; verumetiam veſtalem inceſtu polluit:
virgines complures ſtupravit, ut interim de ve-
ſtali inceſtu polluta ſileam. Hic per occupatio-
nem variatus eſt ſermo. Cum & genere ſis ob-
ſcuriſſimo, & re nulla, nullis literis, nulla forma,
nullo ingenio, quid eſt cur te adeo jactes? quid
habes, cur tam ſis inſolens? natalium ſpelendo-
rem? atqui genere es obſcuriſſimo: opes? at vel
Iro ipſo pauperior es. Eruditionem? ſed bonas
literas nec attigiſti unquam. Formam; at ipſo
Therſite deformior es. Ingenium? at iſtud pro-
fecto nactus es ſtupidiſſimum. Quid igitur iſta
tua jactantia eſt, niſi mera inſania? Hic per ſub-
jectionem variatus eſt orationis habitus. Neque
vero ſolum per omnes figuras, verum etiam per
locos prope omnes variari poteſt oratio. Cete-
rum quoniam hæc magis videntur ad rerum co-
piam pertinere, ſecundo commentario de his di-
ligentius diſſeremus. Hactenus formas ferme
omnes paucis indicavimus, quibus, manente
ſententia, commutatur oratio.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. XXXI.

Experientiæ.

NVnc quo res fiat dilucidior, experiundi gratia, ſententiam unam, atque alteram proponamus, conemurque quoad fieri poterit eandem veluti Proteum, in omnem ſpeciem vertere: non quod omnis variandi rationem poſſit incidere, ſed quot incident, tot utemur, Sumaturque illud exempli loco;

TUÆ LITERÆ ME MAGNOPERE DELECTARUNT.

Tuæ, non admittit Synonymiam: tuæ amplitudinis, tuæ celſitudinis, tuæ majeſtatis, Periphraſis eſt. Si nomen proprium ponas, puta, Fauſti, Heteroſis eſt, & partis, & perſonæ. Fauſti literæ: Sic, Fauſtinæ literæ. Heteroſis ſubſtantivi in Epitheton.

LITERÆ.

Epiſtola, literæ, tabellæ, Synonymia eſt. Literulæ, epiſtolium, tabellulæ, Hetereoſis. Schedæ, ſcripta, Synecdoche: Quod ad me ſcripſiſti, Periphraſis eſt.

ME.

Animum meum, pectus meum, meos oculos, vel Periphraſis, vel Synecdoche: nos, pro me, Enallage numeri: Eraſmum, Heteroſis eſt perſonæ.

MAGNOPERE.

Valde, vehementer, nimium, mire, mirefice, &c. Synonymia eſt: magnopere, ſummopere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſupra modum, præter modum, unice, Auxeſis eſt: Haud mediocriter, non parum, non vulgariter, per contraria, & negationē: dici non poteſt quantopere, incredibile dictu; verbis conſequi nequeam; atque id genus alia, hyperbolen ſapiunt.

DELECTARUNT.

Oblectarunt, recrearunt, exhilararunt, Synonymia eſt: Niſi quod in exhilararunt, metaphora videtur eſſe: voluptatem attulerunt, voluptati fuerunt, jucundæ fuerunt, & ſimilia, Periphraſin habent: Voluptate perſuderunt, mellitiſſimæ fuerunt, & conſimilia, tranſlaticia ſunt. Non injucundæ fuerunt, non inſuaves; à contrariorum permutatione. Reliqua citra contextum commode oſtendi non poſſunt. Nunc igitur experiamur. Tuæ me literæ magnopere delectarunt: delectarunt mirum in modum tuæ me literæ: majorem in modum me tuæ delectarunt literæ. Hactenus præter compoſitionem nihil ferme mutatum eſt. Tuis literis ſum magnopere delectatus. Delectatus ſum majorem in modum tuis literis. Hic genus verbi duntaxat eſt commutatum. Epiſtola tua me vehementer exhilaravit: tua quidem epiſtola ſum vehementer exhilaratus: tuæ literulæ non mediocriter animum meum refecerunt: humanitatis tuæ ſcriptis ſum non mediocriter animo refectus: ex amantiſſimis literis tuis incredibilem cepi voluptatem: Hyperbole, & relatio. Amantiſſimæ tuæ literæ incredibilem mihi voluptatem attulerunt: novam quandam lætitiam tuæ ſchedæ mihi pepererunt: Tuis ex ſchedis mirificam lætitiam concepi: Summmum gaudium tua ſcripta mihi apportarunt: Tuis e ſcriptis ſummum mihi gaudium allatum eſt: Ex excellentiæ tuæ literis magnam hauſimus voluptatem:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Et hic relatio eſt. Cetera ſibi quiſque facile annotabit. Ex Fauſti mei literis plurimum hauſi voluptatis: tuis è ſcriptis haud vulgaris mihi voluptas acceſſit. Epiſtola tua ſum unice delectatus: ex Fauſtinis literis mirificum quoddam oblectamentum percepi; tuæ literæ ſane quam delectarunt animum meum? ineffabili gaudio tuæ me ſchedulæ perſuderunt. Hic Metaphora eſt, Tuis ex literis nova quadam delectatione ſum perfuſus: incredibili lætitia tua me ſcripta reddiderunt: Et hic metaphora. Haud parum delectamenti tua mihi conciliavit epiſtola: legendis tuis literis oppido quam ſum delectatus? lectio tuarum literarum ſingulari voluptate delinivit mentem meam: admodum delectabilis mihi tua fuit epiſtola: eximia quadam lætitia tuæ me literæ affecerunt: tuis ex litteris ſingulari ſum affectus lætitia: maximæ voluptati mihi tua fuit epiſtola: ſummo oblectamento mihi tua ſcripta fuerunt: incredibili gaudio mihi tua fuit epiſtola: nimis quam jucunda nobis tua fuit epiſtola: vix credas quantopere in tuis ſcriptis acquieſcam. Ita M. Tullius frequenter utitur acquieſcere, pro oblectari. Summæ jucunditati nobis tua fuit epiſtola: ſuaviſſimæ mihi tuæ fuerunt literæ: tuis ex literis ſingularis mihi profecta eſt lætitia: tuæ literæ feceruut ut prorſus exilirem gaudio: tuis acceptis literis lætitia geſtiebam: ubi mihi tuæ ſunt redditæ literæ, lætitia ſum expletus: lectis tuis amantiſſimis literis, nova quadam lætitia correptus ſum: acceptus tuis literis, incredibilis voluptas cepit animum meum: inuſitata lætitia me tua demulſit epiſtola: quod ad me ſcripſeris, id mihi tam jucundum fuit, quam quod jucundiſſimum: quod ad me tuas dederis literas, id vehemeter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

fuit gratum : quod me tuis dignatus es literis, eo nihil mihi potuit accidere gratius : tuis literulis oppido quam lætabundus ſum effectus : quod me tuis literis certiorem reddidiſti, fuit id mihi non gratum modo, verum etiam jucundum : cum tua ad me perferretur epiſtola, vidiſſes me gaudii magnitudine geſtientem: quod me ſaltem epiſtola ſalutaris, id profecto volupe fuit : literis tuis nihil afferri potuit optatius : epiſtola tua ad nos venit vehementer expectata : literis tuis nihil afferri potuit deſideratius. In his tribus Metalepſis eſt, aut certe Synecdoche. Nam jucunda ſolent accidere, quæ magnopere deſideramus. Non poſſunt non eſſe jucundiſſimæ Eraſmo Fauſtinæ literæ: non injucunda mihi tua fuit epiſtola : neutiquam inſuaves mihi tuæ venerunt literæ : haudquaquam ingrata mihi tua ſcripta acciderunt : tam mihi dulcis tua fuit epiſtola, quam ea quæ ſunt dulciſſima : literas tuas multa cum voluptate perlegi : epiſtolam tuam non ſine ſumma voluptate recepi : qui mihi tuas reddidit literas, is mihi gaudiorum cumulum detulit : dictu mirum, quam me tua ceperit epiſtola : quas abs te miſſas accepi, nova quadam gaudiorum luce pectus meum ſerenarunt : literæ tuæ quicquid in animo mœroris erat, id omne protinus excuſſerunt : miram animo perſenſi voluptatem. cum tua nobis redderetur epiſtola : tuis ex literis voluptas inſolita animo inceſſit meo : tuæ literæ fuerunt in cauſſa, ut affatim gauderem : tuis literis effectum eſt, ut totus exultarim gaudio : dici vix queat, quantum mihi lætitiæ tuis ex literis obortum ſit : vix poſſim ſermone conſequi, quantum gaudiorum ex tua mihi natum ſit epiſtola : dictu mirum eſt, quantum voluptatum nobis ex tuis effulſerit literis.

Deum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Deum immortalem! quam ingens gaudium nobis è tua provenit epiſtola? Papæ, quantas lætitiæ cauſſas nobis tuæ literæ ſuppeditarunt! Dii boni, quantam vim gaudiorum tua mihi ſcripta ſubminiſtrarunt? majorem lætitiam tuæ mihi tabellæ attulerunt, quam explicare poſſim: plurimum voluptatis nobis tuus tabellarius apportavit: vix credas quantum acervum lætitiæ literæ tuæ in animum invexerunt meum: verbis eloqui nequeam, quantis gaudiis me tua oneravit epiſtola. Cur autem ſic verear loqui, cum Terentius dixerit multis commoditatibus oneratum diem? Tuæ me literæ gaudiis onuſtum reddidere: tuis literis valde ſum gaviſus: tuis literis unice ſum lætatus: ſua ſcripta nobis uberrimam lætitiæ copiam offuderunt: lætiſſima mihi tua fuit epiſtola: tuis literis factum eſt, ut prorſus frontem exporrexerim: viſis tuis literis, protinus animi mei frontem explicui: inter legendum ea quæ ad me ſcripſiſti, mira quædam voluptas animo obrepſit meo; ſimul atque tuas inſpexiſſem literas, nova quædam gaudiorum vis mentem occupavit meam: inſpectis tuis literis, incredibilis quidam æſtus lætitiæ, pectus ſubiit meum: acceptis humaniſſimis literis tuis, immenſa quędam lætitia me totum obſedit: emoriar, ſi quicquam unquam accidit jucundius tuis literis: diſpeream, ſi quid in vita ſuavius obtigit tuis literis: ita me Muſæ bene ament, ut nihil antehac accidit tuis literis gratius: cave credas rem ullam objici à fortuna poſſe jucundiorem, quam tuæ ſunt literæ: quam ipſe charus es animo meo, tam juvant tuæ literæ: Papæ! quantum gaudiorum tua mihi excitavit epiſtola? quantum riſus, quantum plauſus, quantum tripudiorum tuæ nobis attulerunt literæ? elegantiſſimas tuas

literas legens, inſolita quadam lætitia tangebar: calamus tuus gaudiis me exſaturavit, multam voluptatem mihi tua præbuit epiſtola: totum me gaudiis imbuit tua tam elegans epiſtola: omnes pectoris mei ſinus voluptate referſit tua tam amabilis epiſtola: rara quadam voluptate me tuæ reſperſerunt literæ: tua quidem epiſtola novam quandam animo meo voluptatem aſperſit. Tuis literis nulla res unquam accidit mihi feſtivior: nihil unquam vidi tuis literis lubentius: haud eſt quicquam, quod gaudentiore acceperim animo, quam proximas Fauſti mei literas: quo me credis affluxiſſe gaudio, cum tuum animum tuis in literis agnoſcerem? cum tabellarius tuam mihi traderet epiſtolam, ſtatim animus mihi lætitia ineffabili prurire cæpit: quid ego tibi nunc referam, quæ voluptas acceptis tuis literis animum Eraſmi tui titillarit? animus gaudio velut exundabat, cum tua mihi redderetur epiſtola: ut lubens tuam accepi epiſtolam: poſteaquam tuum epiſtolium ad me delatum eſt, animus nimirum mihi gaudio efferbuit: vix eram apud me præ gaudio, cum tuas acciperem literas: literarum tuarum lepos præcipua quadam voluptate remoratus eſt animum meum: non poſſum non vehementer gaudere, quoties tua ſcripta ad nos advolant: mel merum mihi tuæ fuerunt literæ: quicquid literarum abs te proficiſcitur, id mihi ſaccaro ac melle fluere videtur: opiparis literarum tuarum epulis ſum lautiſſime refectus: tua ſcripta ſunt mihi quavis ambroſia ſuaviora: ſchedulæ mei Fauſti mihi fuere vel menſis Siculis lautiores: nulla voluptas, nullæ ſunt deliciæ, quas cum tuis literis conferre velim: nauſea ſunt omnia præ tuis literis: inter legendū amantiſſimas literas tuas, Eraſmi pectus gaudio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

dio ſubſultabat : chartæ digitis tuis exaratæ , me quantus eram , gaudiis explerunt : meræ deliciæ cordi meo ſunt, quicquid ſcriptorum abs te redditur: nihil niſi gaudiū tua ſpirat epiſtola: feſtum diem attulit is, qui tuas attulit literas. triumphum adduxit, qui tuum adduxit epiſtolium: nullū ego nectar tuis ſcriptis antepoſuerim : an ego ullum mel Atticum cum tuis amantiſſimis literis contulerim? ſaccarum non eſt ſaccarum, ſi cum literis tuis componatur: nulli mortalium tam ſapit potus quam mihi literæ tuæ ſapiunt : quod ſitienti vinum, hoc mihi tuæ ſunt literæ: quod apibus Cytiſum, quod ſalignę frondes capellis; quod urſo mel, hoc mihi tuæ ſunt literæ: epiſtola tuę celſitudinis mihi fuit quovis melle mellitior : ubi recepiſſem tantopere expectatas tuas literas, dixiſſes Eraſmū plane gaudiis ebrium. Ut redditæ ſunt abs te literæ, ſtatim vidiſſes nos nimia quadam lætitia quaſi temulentos: quam unice te diligo, tam unice tuis epiſtolis delector : nil niſi merum delicium tua mihi ſcripta videntur: non tam palato blandiuntur ullæ cupediæ , quam animum meum tuæ litteræ deliniunt : nullæ lautitiæ ſuavius titillant palatum , quam tua ſcripta mentem titillant. ἁμάξας ἡδονῶν , *i. e. plauſtra voluptatum* , attulit , qui tuas reddidit literas: voluptatum σλάθον apportauit tabellio tuus, tuis ad me redditis literis : gaudiorum θάλασσαν adduxit is, qui ſchedas pertulit tuas : mihi plane tuæ literæ fuerunt quod Perſis, Διὸς ἐγκέφαλος, *i.e. Iovis cerebrum*. quemadmodum aiunt Græci. In his porro ſi qua videbuntur ejuſmodi, ut in oratione ſoluta vix toleranda putentur, memineris hanc exercitationē ad carminis quoq; compoſitionem accōmodari,

Age

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

jam ad eundem modum in altera quapiam ſententia variandi facultatem experiamur: Eaq; deligatur, natura non admodum fœcunda, neque ad varietatem idonea, quo magis appareat, quantum poſſit hæc commutandi ratio, ſi uſu atque exercitatione confirmetur. Hanc igitur ſententiam ſumamus:

SEMPER DVM VIVAM,
tui meminero.

PRincipio adverbio Semper nullum reſpondet idem pollens, neque in aliam vocem deflecti poteſt. Deinde, vivam, nullum item habet ſimile, & verbum eſt unicæ vocis, id eſt, neutralis, nec ullum ex ſe propagat nomen, præter vitam. Deinde, meminero, non ſolum unicæ vocis eſt verbum, verum etiam mancum, & mutilum, peneque ſterile, utpote à quo nulla ſoboles proficiſcatur, præter Memor, & Memoria. Porro quo verba quæ his opponuntur, Mori, & obliviſci, videlicet, & ipſa ſunt tum manca, tum ſterilia: tamen aggrediemur. Ceterum variandi rationes ex ſuperioribus per ſe lector agnoſcet: Semper dum vivam, tui meminero: nunquam, dum vivam, tui non meminero: nunquam quoad victurus ſum, me tui capiet oblivio: haud unquam dum vixero, tu animo excideris meo: nunquam, donec vivam, mihi venies in oblivionem: nunquam quoad in vivis ero, tui nobis veniet oblivio: non prius tui meminiſſe deſinam, quam vivere: non me ante tui memoria, quam vita ipſa reliquerit: uſque dum ſpirabo, tui memor fuero: donec hac luce fruar, tu animo hærebis meo: è vivorum contubernio citius emigraverim, quam tui memoria noſtro è pectore demigrarit: ipſe prius è vivis exceſſero, quam

Morus

Morus è noſtra exceſſerit memoria : lux hæc me prius deficiet, quam tui immemor eſſe cœpero : vita me ſerius deſtituet, quam tam chari capitis recordatio : idem dies mihi tui memoriam eripiet, qui vitam : eadem lux oblivionem tui nobis eſt adductura, quæ mortem : idem noſtræ, tui memoriæ, vitæque finis erit : dum memor ipſe mei fuero, tui meminiſſe neutiquam pigebit : non alius noſtræ tui memoriæ, quam lucis erit interitus : is ſolus dies tui memoriam extinxerit; qui vitam : ante mei ipſius, quam tui obliviſci incipiam : noſtro è pectore non prius elabetur Mori memoria, quam hæc anima : præter unam mortem, nullus omnino te mihi caſus expectorabit : egone tam jucundi convictoris unquam vivus queam obliviſci ? tum demum Mori ſui obliviſci poterit Eraſmus, cum ipſe ſui deſinet memor eſſe : dum mihi ſenſus ullus mei reliquus fuerit, tu ſemper animo noſtro obſervaberis : cordi meo charior es, quam ut vivo quidem in oblivionem venire poſſis : intime noſtris in præcordiis repoſitus eſt Morus, ſic ut præter unam mortem, nulla res illum illinc queat eruere: Orco tradar ipſe prius quam te mandem oblivioni : dum ſpiritus his oculis, his manibus imperabit, tu pectori inſidebis meo : dum ſpiritus hos reget artus, tui meminero : quamdiu ſupererit in nobis halitus, non quievero tui non meminiſſe : dum in vivis agam, uſque vivet in me tui memoria : is mihi dies vitæ finis erit, qui tui oblivionis erit initium: idem caſus hanc animam, teque è meo revellet animo : donec ſuperſtitem eſſe ſinent ſuperi, tui perpetuo recordabor : dum quicquam vitalis caloris in hoc pectore palpitabit, tui memoria non evaneſcet : Non mihi diuturnior vita futura eſt, quam tuo-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

rum in me meritorum memoria: non mihi brevior fuerit tui memoria, quam ipſa vita: non minus durabilis erit tui capitis recordatio, quam hæc ipſa vita: me mihi eripiet is dies, qui tui memoriam adimet: ipſe mihi ſubducar prius quam te in memoria habere deſtitero: haud longior erit mihi lucis hujus functio, quam tuæ benignitatis memoria: non mihi poſterius ſuppetet vivere, quam tui meminiſſe: extra me fuero citius, quam Morus intra hoc pectus eſſe deſinet: vita hæc tuique memoria pari ſtudio ad metam decurrent: prorſus non erit Eraſmus, cum Mori immemor erit. Non extabit hoc caput, ubi tam ſingularis amici quivero obliviſci: donec ſupra terram acturus ſum, non committam, ut obſoleſcat apud me tuæ comitatis memoria: donec communem hunc aërem hauriam, tu crebro animo occurſabis meo: nunquam ſerius futurum eſt Eraſmo vitam; quam tui memoriam obtinere: non ante de te cogitandi finem fecero, quam Atropos filum fatale ſecuerit: ſi qua dies unquam tui paritura eſt obliviſcentiam, ea certe nunquam anteceſſerit ei, quæ me luce orbabit ipſa: Sol hic, qui videt omnia, nunquam me videbit non memorem tui: Mors una tui recordationem his è pręcordiis emovebit: donec ulla vitę portio his in artubus reſidebit, Morus ab Eraſmi cogitatione nunquam aberit: quamdiu ſanguinis ulla pars hoc in corpuſculo calebit, nunquam apud me refrixerit Mori memoria: mihi quidem dum vita aderit, tu à mente mea nunquam es abſuturus: quouſque manebit hujus animę corpuſculique copula, tu à mea memoria nullo tempore ſejungeris: prius animus corpori, quam tu animo meo pręſens eſſe deſines: ſpiritus ipſe citius ex hujus corpuſculi domicilio demigrabit,

bit, quam animo impreſſa imago tui deleatur: æque diuturna fuerit apud me tui memoria ac vitæ curſus: eadem erit & vivendi & de te cogitandi meta: non arctioribus pomeriis, tui recordatio claudetur, quam ipſa vita: quoad ulla vena mihi vitali tempore ſaliet, dulce fuerit uſque tui meminiſſe: quantum mea Lacheſis fatale ſtamen extenderit, tantundem extendetur & mea tui memoria: eadem mihi & vivendi, & de te cogitandi menſura fuerit: quoad corporis molem flatus vivificus ſuſtinebit, animum maxime tui memorem geram: dum lucis uſum, cœlitum indulgentia concedet, te ſemper animo feram: dum vitam permittens ſuperi, non committemus, ut tam fidi congerronis nunquam nobis obrepat oblivio: donec me non deficiet anima, animum hunc, & memorem & gratum nunquam poſuero: quoad uſque Sole volubili frui fas erit, hunc hominem habebis tui memorem: vivum non videbit Eraſmum, qui videbit oblitum tui: quanto tempore vita mihi duratura eſt, mens quidem hæc manebit tui recordantiſſima: quam diu ſupero hoc Iove continget frui, non mihi contigerit oblivifci tui: donec vita perſeverabit, tu cordis obtutibus ſemper es obverſaturus: Nominis ante mei, quam tam chari amici, mihi ventura eſt oblivifcentia: ipſe mihi prius excidero, quam tui vultus imago: viventi quidem Eraſmo, haud unquam excidet Morus: nulla diuturnitas ævi, tui apud me memotiam oblitcrabit: non, niſi mecum, tui extinguetur memoria: ante fatalem diem è noſtra memoria non eliminaberis: ante obitum non deſiſtam tui meminiſſe! ante ſuprema funera non ceſſabo tui memor eſſe: non antè exacta vitæ ſtamina tui queam oblivifci: vivo quidem Eraſmo,

Morica

Morica memoria haud unquam effluet: tui apud me memoriam nulla unquam ætas antiquabit: ante ſummum diem non abrogabitur in me memoria tui: nulla neque locorum, neq; temporum injuria efficiet, quo minus tui quam maxime meminerim in vita: per omnem vitam tui meminero: hæc vita quam longa continget, cum tui memoria ſemper erit conjuncta: ad ipſum uſque rogum me tui memoria proſequetur: mei ſenſu carebo, priuſquam conjunctiſſimi hominis cariturus ſim recordatione: à meis ipſe membris diſtrahar, antequam tu animo meo divellare: mors mihi citius acciderit, quam oblivio tam dilecti capitis: certum eſt mortem oppetere potius, quam tui memoriam non jugiter obtinere: non niſi me ſepulto, tui recordatio ſepelietur in me: tui quidem aut mecum aut nunquam eſt interitura memoria: donec expirem ipſe, ſpirabit in me Mori mei memoria: donec apud ſuperos agitabimus, nunquam mihi inceſſet tuæ benignitatis oblivio, ante obitum nunquam animo meo tui incurret oblivio: ſic enim loquitur Seneca. Nihil tam arduum hæc vita mihi gignere queat, ut tui memoria ex his præcordiis poſſit extundere: nulla res tam atrox mihi poſſit in hac exoriri vita, quæ tui conciliet oblivionem: vivo nihil poſſit exiſtere, quod mihi tuæ erga me humanitatis conflet obliviſcentiam: ſic in me radices egit memoria tui, ut nullis omnino caſibus, qui quidem vivis ſoleant accidere, ſit nunquam ceſſura: his nimirum monumentis animo meo conſecratus, ut ea nullum ævi ſpacium valeat demoliri, ni forte mors, cui nihil rerum mortalium non cedit; niſi ipſe mortalis eſſem, non dubitarem hanc de te memoriam immortalem fore polliceri: ſi immortalis eſſet Eraſmus,

ſmus, immortalis itidem foret tui apud illum memoria: ejuſmodi ſtatuam in animi mei penetralib. tua merita erexerunt, ut ea, quoad me tellus ſuſtinebit, nullo caſu ſit diruenda: his titulis Morus inſcriptus eſt cordi meo, ut eos nulla temporis injuria poſſit unquam exedere: non niſi una cum ætate tui recordatio in me conſeneſcet. Ipſe mihi prius excutiar, quam Mori nomen ex adytis cordis exigatur: id unum tibi & confirmo & præſtabo donec in mortalium numero futurus ſum, tu è ſcrinio memoriæ noſtræ nunquam dimovebere: ut omnia tempus poſſit, certe hoc unum illi non licebit unquam, ut vivo tui mihi pariat oblivionem: ſemper hic animus tui cum primis meminerit, neque id me dies, quamlibet longa, dedocebit donec me tellus alet, unum illud nunquam quibo dediſcere, videlicet tam chari ſodalis meminiſſe: donec futurus ſum ἐπιχθόνιος, *i. e. ſuperſtes*, ut Homerico utar verbo, Mori memoriam continenter obtinebo: quoad mihi continget inter σῖτον ἔδοντας *id eſt, cibum edentes*, ut Homerice loquar, annumerari, nunquam hoc de pectore Mori vultus labetur,

ὄφρ᾽ ἂν ἔγωγε
ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ᾽ ὀρώρῃ,

id eſt, donec adſim viventibus & mihi genua moveantur. Iliad. I I. quemadmodum inquit Homerus, tu mihi nunquam es obliviſcendus, ἐμοῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, *i. e. Me vivente, & in terra conſpecto. Iliad. I.* ut eſt apud Homerum, nunquam te aufferet oblivio: tui memoriam perpetuo, pariter cum ipſo vitæ progreſſu, producam: ſuperſtiti unquam dies expunxerit: corpore quidem abs te diſtrahi potero,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tero, verum animo te ſemper intuebor, quoad vitam numina largientur: donec aura vitalis hos artus moderabitur, tu à noſtris cogitationibus nullo momento es abſuturus: uſq; adeo penitus his præcordiis tui impreſſa eſt memoria, ut nullo unquam pacto videatur eradenda: ut omnia tempore marceſcant, tui certe memoria ad occaſum uſque vitæ apud me vigebit arctius: Morum meum animo complexus ſum, quam ut vivo poſſit elabi: eadem me lux exanimem uidebit, quæ tui conſpiciet immemorem. Adeo vivam quandam imaginem tui pectori inſculpſiſti meo, ut vix etiam mors ipſa ſit abolitura: non erit Eraſmus tui memoria vivacior: tam vivax erit tui apud me memoria, ut ipſe non ſim futurus vivacior: nunquam intercidet apud me Morica memoria, donec ipſe non intercidero: Semper hunc hominem experieris tui recordantem, donec vitæ particeps erit: expers hujus vitæ fuero, priuſquam à tui memoria alienus: adeo vivax eſt in me tui memoria, ut ipſe non ſim illi futurus ſuperſtes: altius meæ memoriæ inſediſti, quam ut ulla te res inde queat emoliri: Tenacius inhæres cordi meo, quam ut præter mortis caſum quicquam aliud inde te queat ejicere: Penitius hoc in pectore conditus es, quam ut hinc ulla ratione ſis excludendus, donec mihi vitam fata non invidebunt. Interius inſitus es animo noſtro, quam ut inde columi quidem queas, extirpari: Fixius impreſſum eſt cordi meo ſimulacrum tui, quã ut ſuperſtiti poſſit unquam detrahi. Sic effigies tui cogitationi meæ penitus impreſſa eſt, ut eam nulla ætas ſit abrogatura. Dum vita ſuppeditabit, nihil extiterit quod fixam animo Mori ſtatuam valeat labefactare. Fieri nunquam poterit, ut vel vivam parum tui memor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

memor : donec apud ſuperos commorabor, ne tota quidem Lethes aqua tui memoriam poterit abolere : donec aura veſcar ætherea, ſubinde tui reminiſcar : vitam modo Deus impertiat, ego tibi mentem perpetuo tui memorem polliceor, Si quis mihi vita functo ſenſus erit tam dulcis amiculi recordabor, tantum abeſt, ut vivus ſim obliturus : omnia mihi citius acciderint in vita, quam oblivio tui: tum ſurſum verſus recurret amnes, ut Grȩcis eſt in proverbio. cum Eraſmus Mori ſui poterit non meminiſſe : Non alius me viſurus eſt oblitum tui, quam qui viſurus eſt arduis pronos relabi rivos montibus, & Tiberim reverti, ut ait Flaccus :

Ante leves ergo paſcentur in æquore cervi,

Quam vivum Eraſmum Mari capiat oblivio : iis coloribus in tabula pectoris mei depicta eſt imago tui, ut eam nulla annorum ſeries poſſi eluere: ſupremus vitæ dies me tui memorem deprehendet : ſoſpite vita, non me fugiet memoria tui : ſalua vita hac, non demorietur apud me tui memoria: quoad hæc mihi vita comes erit, comitabitur & tui recordatio : hæc me vita tui memorem relinquet : non avolabit à nobis tui memoria, niſi avolante vita : ad ſupremum uſque vivēdi limitem, tui nobis memoria perſeverabit: in obtinenda tui memoria non fuero mihi diſſimilis, niſi vivus eſſe deſiero: donec hoc vitȩ munus divina benignitas mihi ſalvum eſſe volet, non intermorietur apud me tuæ benignitatis memoria : vita defungar prius, quam tui memoriam recolere ceſſabo : diem obiero citius quam te ventis, & auræ mandem : clavis adamantinis noſtræ memoriæ infixus eſt Morus, quos non niſi una mors valeat abrumpere : ad imo
uſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

uſque cineres pergam tui meminiſſe : ad extremam uſque ſenectam tui me comitatura eſt memoria : per univerſum vitæ ſpaciumMori meminerit Eraſmus : ad extremum uſque rogum, tuorum erga me beneficiorum memoria prorogabitur, fatalis ille dies denique me tui memorem eſt repperturus : dabo operam, ut tuæ humanitatis recordatio ad libitinam uſque proferatur : nunquam mihi quicquam obtigerit in vita neque tam lætum, neque tam acerbum, quod tui nominis recordationem è ſinu pectoris mei queat expellere : quoad hic animus in hoc corpuſculo tenebitur alligatus, non exulabit mea memoria Morus : citius futurum eſt, ut alterum in orbem tui memoriam mecum deferam, quam ut hic abjiciam : animam egero prius, quam te memoria tenere deſiero : ſi quando corpus umbram ſuam poterit effugere, hic animus tui quibit oblivisci : non ante quam diem vitæ noviſſimum clauſero, deſiturus ſum tuam in me beneficentiam animo circumferre : Quam longa dabitur vita, tam erit longa tui memoria : par nobis erit memoriæ vitæque modus : tui meminero quod auras carpſero vitales :abſit ut mihi brevior fuerit tui memoria, quam vita : quandiu ſuperabit Eraſmus ; tamdiu tui meminiſſe non gravabitur: vita orbabor, antequam tui me relinquet memoria. Supero privabor lumine, ut priſcorum more loquar, citius, quam Morus ex animo deleatur meo : Ocyus hoc mihi corpuſculum morte refrixerit, quam tui memoria frigeſcat apud me : Inextinctam tui memoriam ſemper tenebo : quantum temporis anima fruar, ſic enim enim loquitur Salluſtius, tantundem tui meminero : Perpetim tui recordatus fuero : Sine fine meminero. Nulla res mihi oblivionem tui invexerit, niſi

niſi quæ me ex hac luce evexerit. Orbem hunc verterim citius, quam animum hunc tui memorem vertero : vita me exuerit is caſus, qui tui importabit oblivionem : crudelib. umbris occubuero, quemadmodum loquuntur, poetæ citius, atque tui memoriam recolere deſiturus ſim: efferar ipſe citius, quam tui memoria è corde efferatur meo : ad ipſum uſque buſtum me tui memoria proſequetur : ne defunctus quidem, tui poſſim oblivi ſci, nedum vivus viventi mihi nunquam aboleſcet hominis tam bene meriti recordatio : quando futurum eſt, ut apud Eraſmum evaneſcat Mori memoria? nempe dum vita deſtituetur : uſque eo tui memor ero, dum in vivis agam : uſque dum ſpirabo, te corde geſtabo: quamdiu dabitur anima frui, ut Salluſtiano more loquar, non deſinam tui memoria frui, Sed jam ſit modus. Neque enim id agitur, ut oſtentemus, quouſque nos in commutando progredi poſſimus, ſed ut ſtudioſis adoleſcentibus exemplo demonſtremus, quantum orationis ubertatem paritura ſit hæc exercitatio. Sententiam enim admodum felicem, neque magnopere ad commutandum fœcundam ferme ducenties ut opinor, commutavimus, neque tamen minutulas illas variandi rationes ſumus anxie perſecuti. Nunc quod reliquum eſſe videtur, varias quaſdam orationum formulas proponemus, non id agentes ut omnes perſequamur. Nam hoc utiliſſimum quidem, verum prorſus infiniti fuerit operis: ſed ut oſtenſis aliquot velut exemplis, vel ſibi quiſque ſimilia fingat, vel alius aliquis, cui plus otii ſuppetet, quam nobis, hujuſmodi dicendi figuras ex omnibus auctoribus petitas, copioſius, atque accuratius impertiat copiæ candidatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. XXXIV.

Quibus modis tribuimus plura ex æquo.

EST vir tum eruditus, tum probus. Eſt juvenis & formoſus, & bene ingenitus. Atque repetitum Poëtarum eſt: Virg.

Atque Deos, atque aſtra vocat crudelia mater.

Eſt vir doctus pariter ac probus: Eſt vir doctus ſimul & integer: Eſt vir tam doctus, quam bonus: Vir eſt doctus juxta, ac bonus: Vir eſt non minus probus quam literatus: Vir eſt non inferior literis, quam moribus: Vir eſt ex æquo probus atque doctus: Vir eſt æque literatus atque incorruptus: Vir doctus æque ac probus: Vir perinde doctus ac probus: Exquiſite doctus eſt, itidem & facundus: Vir eſt non minore morum probitate, quam doctrinâ prẹditus: Vir eſt quemmadmodum doctus, ita & integer: Vir eſt doctuſque bonuſque in carmine: Vir ſimul eruditus, ſimul integer: Vir eſt doctuſque & integer, in carmine: Vir eſt haud ſecus eruditus ac probus: Vir eſt ut doctus, ita & probus: Vir eſt doctus, & idem probus: Vir eſt optimus, idemque doctiſſimus: Vir eſt pari vel doctrina vel probitate præditus: Vir eſt non tantum eruditus, ſed & integer: Vir eſt non modo doctus, verum etiam probus: Vt optimus quoque eſt, non modo doctiſſimus. Non tantum ferunt, ſed impellunt. Hæc ſermonis forma peculiaris eſt Senecæ, ut omittatur etiam. Vir eſt præter ſummam eruditionem etiam optimus: vir præterquam quod doctus, eſt etiam optimus: vir eſt in quo dubites, doctiorne ſit, an melior: Vir eſt, in quo cum literis probitas morum ex æquo certet: Vir eſt qui

literas æquarit cum vitæ ſanctimonia: Vir eſt cujus eruditioni reſpondet morum integritas: Vir eſt qui parem vitæ caſtimoniam cum eruditione copularit: Vir ſumma quidem doctrina, verum morum integritate neutiquam inferior ſeſe. Interdum idem pollet, vel: Literis tuis majorem in modum ſum delectatus, vel quod eſſent elegantiſſimæ, vel quod humanitatis plenæ: vir eſt in literis egregius, neque ſui diſſimilis in moribus. Vir eſt clarus imaginibus, neque non illuſtris egregiis in Remp. meritis. Officium beneficio cumulaſti. Corporis formam animi dotibus æquiparas. Cum diis ex pari vivit. Oratione tua graviter offenſus eſt, partim quod eſſet incondita, partim quod arrogans. In hoc probitas æquat eruditionem. In hoc fortuna cum probitate facit paria. Ita Seneca. Vir eſt egregie doctus, atque item probus. Vir eſt ſimiliter doctus ac facundus: Vir eſt haud diſſimiliter eloquens ac doctus: Vir pari doctrina ac probitate: Vir eſt perinde facundus ac doctus. Cives, atque hoſtes juxta metuit, dixit Salluſt. pro eo quod eſt, cives æque atque hoſtes. Fortunæ corporis animique bonis juxta dives. Ita Salluſt. Plebi patribuſque juxta charus: Idem. Hyemem atque æſtatem juxta. Plin. Iuxta diebus noctibuſque tacitus labitur mundus. Idem: In Italiæ partibus quibusdam, juxta hyeme, & æſtate fulgurat. Ad hanc formam pertinent & illa, Plaut. juxta mecum rem tenens, id eſt, æque atque ego. Idem in Perſa: Iuxta tecum, ſi tu neſcis, neſcio. Salluſt. in Catilinario: Quo in loco res ſitæ ſunt, juxta mecum omnes intelligitis. Huc pertinent & illa minus quidem uſitata, sed tamen apud probatiſſimos auctores reperta. Terent. Quo jure, quaque injuria me in piſtrinum dabit; id eſt, ſive

jure, ſive injuria, Cicer.ad Att. At quam honeſta, quam expedita tua conſilia, quam evigilata tuis cogitationibus, qua itineris quà navigationis, quà congreſſus, ſermoniſque cum Cæſare. Idem ad eundem. Cum video te diſtentiſſimũ eſſe, qua de Butrotiis, qua de Bruto: Qua poſuit pro tum.

CAP. XXXV.

Quæ commodius copulent contraria.

VIr eſt doctrina quidem egregia, verum moribus illaudatis. Eſt ille quidem vir bonus, verum parum eruditus. Vir eſt ut lingua blandiſſima, ita ingenii amarulenti. Vir eſt ut optimis prognatus majoribus, ita peſſimis præditus moribus. Vir eſt tam deformis animo, quam corpore formoſus. Petrus quemadmodum eſt tacitus conviva, ita eſt loquaciſſimus ſuſurro. Hic ſalutator quidem eſt comis, ſed virulentus obtrectator. Blandus eſt vultu, ceterum animo truculento. Ferox eſt in timidos, at in feroces timidus. Æſtate friget, contra hyeme calet. Plautus ſic uſurpavit. Item Venit hoc mihi in mentem Magadore, te eſſe hominem divitem, factioſum: me item eſſe hominem pauperum pauperrimum: Item, dixit, pro contra. Inimicis ſupplex, in amicos contumelioſus. Hic nullum additur adverbium. Voluptas parit dolorem, contra dolor voluptatem.

CAP. XXXVI.

Quibus modis æqualiter removemus.

VIr eſt neque doctus, neque probus: nec literis nec moribus probatus: Vir eſt non indoctus modo, verum etiam improbus: Vir eſt

ut

ut indoctus, ita & improbus : Non minus improbus, quam illiteratus : Vir eſt tum indoctus, tum improbus : Æque indoctus atque improbus. Quintilian. Neſcias præſtare velint minus an poſſint, id eſt, tam non poſſunt præſtare, quam nolunt : pariter & indoctus & improbus : Vir peſſimus eſt, & nihilo doctior. Seneca, Flamma deprimi non poteſt, non magis quam quieſcere. Vir cui nihil omnino bonarum literarum, bonorum quoque morum tantundem. Breviter, ferme iisdem rationibus removemus, quibus tribuimus.

A P. XXXVII.

Quibus modis tribuimus inæqualiter.

VIr eſt cum doctus, tum probus : Iuvenis cum eleganti forma, tum vero moribus optimis. Non pecuniam modo, verum etiam vitam tibi paratus ſum impendere ? Vitam etiam tibi impenderim, non modo pecuniam. Verum hæc verba non ſolum, & ſimilia communia ſunt tum ad æqualitatem, tum ad in æqualitatem. Non ſat erat impuliſſe, niſi & proderet. Non ſufficiebat ſpoliaſſe, niſi & jugularet. Parum erat deformem eſſe, niſi mores forma dignos addidiſſet. Nihil erat deformi eſſe vultu, niſi moribus etiam eſſet deterrimis. In hac ſermonis forma eleganter interdum altera pars ſubauditur, eaque fere potior, ut : Chryſoſtomus non ore tantum aureus : ſubauditur, verum etiam pectore. Et Corneliæ Grachorum matris epiſtolæ ſervatæ ſunt, non tantum in ſexus honorem : ſubauditur, ſed etiam ob admirationem eloquentiæ. Vidiſti hominem non corpore tantum diſtortum : ſubauditur, verum etiam animo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. XXXVIII.

Inæqualiter removemus his modis.

NOn modo non intelligit, verum ne legit quidem: nod ſolum parum intelligit, ſed nec legit: non tantum nihil intelligit, imo nec legit: nec legere quidem novit, nedum intelligat: non novit vel legere, tantum adeſt, ut intelligat: tantum abeſt ab intelligendo, ut ne legere quidem norit! Adeo non intelligit, ut nec legat. Vſque adeo non intelligit, ut neſciat vel legere. Hic in Græcis literis nihil quid dicam intelligere: imo nec legere poteſt: Hic nihil in bonis literis non dicam intelligit, imo ne legit quidem: Ingenium quoque ſenectus deterit, ne dum corporis vigor perpetuo duret. Horatius:

Nedum ſermonis ſtet honos, & gratia vivax.

Nedum nove poſuit, pro eo quod eſt, tantum abeſt, ut: Ne pecuniam quidem impenderet amico, nedum vitam. Eam figuram Quintilianus novavit ad hunc modum: Nec enim de omnibus cauſis dicere quiſquam poteſt, ſaltem de præteritis, ut taceam de futuris, id eſt, nec de præteritis, tantum abeſt, ut de futuris.

CAP. XXXIX.

Quo pacto tribuamus, aut removeamus ordine.

VT quiſque eſt gloria digniſſimus, ita gloriæ eſt negligentiſſimus: Ut quiſque gloria eſt maxime dignus, ita gloriæ minime eſt avidus. Optima quæque vitæ pars quam ocyſſime prætervolat. Catullus. Tanto peſſimus omnium poëta, quanto tu optimus omnium patronus. Quam

vos

vos facillime agitis, tam vos maxime æquum eſt æqua facere.

CAP. XL.

Per comparativum eadem effertur ſententia.

QUo quiſque dignior eſt, qui laudetur, hoc minus laudari gaudet. Quanto quiſque fama dignior, tanto minus affectat famam. Quo quiſque magis promeretur honorem, eo minus honorem appetit.

VERTI POSSUNT.

Hoc minus ducitur laudis cupidine, quo quiſque laude ſit dignior. Tanto quiſque minus optat pecuniam, quanto minus poſſidet pecuniæ.

CAP. XLI.

Formulæ augendi poſitivum

POſitiva augentur compoſitione harum dictionum: Per; perquam, præ, perdifficile: perquam difficile, prælongus, prævalidus, præpotens. Quod idem contingit in verbis: Pervelim, perquam velim, percupio. In quibus idem interdum efficit hæc præpoſitio De, deamo, demiror. Eandem vim videtur obtinere Ad, adprobe, adſabre, adprime, adamo. Adjungunt jureconſulti præpoſitionem In, tanquam idem pollentem. Sed errant mea ſententia: Quod enim illi legunt, indifficile eſt, pro valde difficile, legendum eſt, in difficili eſt, pro difficile eſt: quemadmodum dicimus, in proclivi eſt, pro eo quod erat, proclive eſt: & in promptu eſt, pro, promptum eſt. In tuto eſt, in cauſſa eſt, in vitio eſt. Augetur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

poſitivum & citra compoſitionem quam, ſed figurate. Quam tenere amat filium! quam nihil pudet! Vt eandem vim obtinet. Vt gaudet, ut eſt ſeverus! Immane, quantum diſtat. Papæ, quam is ſibi placet! ad hanc rationem pertinent, Præterea his adverbiis intenditur, oppido quam, ſane quam, nimis quam, antigerio, quod priſcum eſt. Atque hæc, ut dixi, non repudiantur & a verbis: per quam velim, percupio, ſane quam cupit. Neque diverſam vim habere videtur, Næ: Næ ego infelix homo ſum. Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant. Item, Adverbia illa omnia epitaſin ſignificantia: admodum, valde, egregie, inſigniter, magnopere, maximopere, ſummopere, inprimis, adprime, cumprimis, in paucis, pro egregie apud Quint. Curt. tantopere & quantopere, figurate. Adeo pro valde: Fratrem adeo nobilem. Majorem in modum, mirum in modum, ſupra modum, præter modum, ſingulariter, unice, eximie, impendio, impenſe, effuſe, abunde, affatim, atque alia innumerabilia. Vel, utrunque efficit, auget. Cicer. ut vel perire maluerit. Seneca: vel umbra ſatis eſt: amico non vel teruntium impertiat. Salluſt. Quibus rebus ſupra bonum & honeſtum perculſus, id eſt, magis quam decuit. Plusquam, Item magnam vim augendi obtinet: Homo plus quam inſanus: Senex plus quam delirus. Plus æquo ſævit. Cui finitimum eſt, non tantum, non ut reſpondeat illi Græco, *μόνον ὀυχὶ id eſt, ferme*, ſed ut idem valeat, quod pluſquam: velut, homo non tantum vino temulentus: Vir non tantum imaginibus nobilis: de quo paulo ante meminimus. Terque quaterque beati, Græcanicum eſt, Latinis tamen uſurpatum, in carmine potiſſimum. Sunt & aliæ formæ longius petitæ. Incredibile dictu,

dictu, quam elegans. Salluſtius: Immane dictu: Dici non poteſt: Sermone conſequi nequeam: eſt rara quadam modeſtia: Præcipuum honorem: Primariam laudem: Incredibili ſapientia, haud vulgari doctrina. Et Deum immortalem, qua doctrina virum, id eſt, egregia: Plus ſatis animoſus: Plus nimio triſtis, plus quam par eſt. Atque id genus alia, non abſurde fortaſſis iis adjungantur. Nam vulgata eſt illa amplificandi ratio, quoties ſuperlativus pro poſitivo ponitur. Plurima, pro multis admodum: Maxima, pro vehementer magnis: Dicere tibi promtiſſimum eſt: mihi facere facillimum.

DE VARIANDO Poſitivo,

Utimur vulgo comparativis pro abſolutis, vel ipſo Quintiliano auctore. Vt ſi quis dixerit infirmiorem, id eſt, meticuloſum.

CAP. XLII.

Rationes minuendi Poſitivum.

MInuitur è regione poſitivus appoſitis præpoſitionibus. Subtriſtis, ſubruſticus, ſubobſcurus, ſubaſper, ſubinvidus, ſubinanis, ſubfuſcus. Quod idem accidit in his verbis; Subpudet, ſubiraſcitur, ſubolet, ſubridet, ſubodoratur, ſubtimet. Minuitur & adverbiis appoſitis: Non nimis moleſtum eſt. Utcunque jucundum fuit. Aliquantulum mordax. Quæ verbis etiam adjunguntur; utcunque ſapit: paululum delirat. Præterea deformatione in vocem diminutivam, quæ varia fingitur. Argutulus, acutulus, minutulus, rancidulus, putidulus, diutule, ſæpicule, ebriolus, ſciolus, tenellus, nigellus, integellus,

philoſophaſter Tullius. Comparativus poſitivi loco diminuit, ut triſtior, id eſt, ſubtriſtis. Sed ferme in vitium accipitur, addito adverbio paulo, & *κατ' ἔλλειψιν : i.e. per defectum*, ut, vir integer quidem, ſed ſeverior, id eſt, paulo ſeverior, quam convenit. Facundus homo, ſed paulo loquacior. His igitur modis vitium fere ſignificamus cum extenuatione. Diminuuntur & verba vocis deflexione, ut vellico, cantillo, cantito, volito, dormito, victito. Parum, & non admodum, idem efficiunt. Ne parum multa ſcire viderentur: Vir non admodum ſenex: Non admodum adoleſcens: Non perinde ſapiens ut dives. Non ſatis mihi liquet: Minus compertum habeo. Idem efficiunt, Vix, & Semis: Vix vivus, ſemivivus, vix bene Græca, parum bene Græca, cum ſemiviro comitatu, id eſt, parum virili: Ad idem valent, Saltem & At: Cato, Si non eodem die, at poſtridie. M. Tull. Si non propinquitatis, at ætatis ſuæ, ſi non hominis, at humanitatis orationem haberet: Si non primus, certe non poſtremus.

CAP XLIII.

Quibus rationibus augetur Comparativus.

COmparativus peculiariter his adverbiis amplificatur: Longe, multo, nimio: Tum his, multis partibus, in immenſum, in infinitum, infinitis partibus, Longe venuſtior, multo gravior, nimio ſeverior. Horat. Ne doleas plus nimio memor immitis Glyceræ. Multis partibus præſtantior: in infinitum utilior: infinitis partibus divina humanis ſunt potiora. Tanto, & quanto, figurate idem efficiunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ficiunt, Tanto corpore præſtantior eſt animus, id eſt, multo. Idem efficit, quo, & eo, cum ſubjiciuntur, Eſt prædives, quo magis admiror hominis ſordes. Eo magis admiror. Papæ quanto ſatius eſt amicis, quam pecuniis abundare.

QUIBUS MODIS IMMINUItur Comparativus.

Minuitur adverbiis poſitivis. Paulo venuſtior eſt Gellius, quam Macrobius: Aliquanto brevior eſt hic, quam ille: Nihilo ditior: Ne tantillo quidem melior eris, ſi dives fueris: Minimo fueris honoratior, ſi titulus acceſſerit. Quantulo, figurate, pro quam paulo. Papæ, quantulo hic homo ſapientior eſt, id eſt, pene nihilo, Minuuntur & deflexione vocis: Grandiuſculus, id eſt, paulo grandior: Meliuſculus: Celeriuſcule.

CAP. XLIV.

Quibus rationibus augemus Superlativum.

SUperlativus augetur iiſdem adverbiis, quibus comparativus: longe, multo. Accedit autem, facile. Cicero longe facundiſſimus, & idem vir multo omnium optimus; ejus civitatis longe princeps, aut, facile princeps, aut primus. Idem efficitur per tanto & quanto figurate poſita: ut Deum immortalem quanto Socrates philoſophorum omnium optimus. Quam, in compoſitione nonnihil addit augmenti: Quam plurimos vidi: ut quam optime res cadat, tibi nihil commodi fuerit. Per hyperbolen augetur hoc modo: Mulier pluſquam peſſima, & peſſima pejor: Homo non loquaciſſimus, ſed ipſa loquacitas, &

ipſa loquacitate loquacior : Ipſa Venere venuſtior. Nam in Salluſtiano illo: Quam quiſque peſſime fecit, tam maxime tutus eſt : æqualitas eſt, non augmentum. Superlativus non recipit diminutionem, niſi forte per quidem, aut ſimilem conjunctionem : Et ille quidem doctiſſimus, verum moribus non perinde probatis.

CAP. XLV.

Periphraſis comparativi.

COmparativum circutione reddimus per adverbia comparandi Magis & Minus. Avidior voluptatum , quam pecuniæ. Magis avidus voluptatum , quam pecuniæ. Huic finitimum eſt, Potius. Voluptatum avidus potius, quam pecuniæ. Item : Non tam voluptatum appetens , quam pecuniæ : Minus avidus pecuniæ , quam voluptatum : Non perinde literarum admirans , quam pecuniæ. Breviter , modis illis omnibus , quibus diximus inæqualitatem ſignificari. Obtinent & verba quædam vim comparativi: præſtat lucrum pudore, id eſt, potius eſt lucrum pudore. Cic. Platone facundior , Plato Cicerone doctior : Cicero Platonem ſuperat eloquentia. Plato Ciceronem antecellit eruditione. Hieronymus Auguſtinum vicit rerum ſcientia : Auguſtinus Hieronymum anteit ingenii ſubtilitate. Plautus : Pol mœrores mihi anteverterunt gaudiis. Terent. Quanto herum anteo ſapientia ! Plaut. Præverti hoc certum eſt aliis rebus omnibus. id eſt, præferre rebus omnibus. Livius; Conati novi conſules omnibus eam rem præverti. Cic : Si vacas animo, neque habes aliquid quod huic ſermoni prævertendum putes. Plautus dixit antevenere, pro præcellere. Salluſt. hominis qui per virtu-

virtutem ſoliti erant nobilitatem antevenire. Huc pertinent & illa: Anteponere, præferre, poſthabere, præcellere. Nove dixit Salluſt. Invidia atque ſuperbia poſtfuere. Idem, & facundia Græcos, gloria belli Gallos ante Romanos fuiſſe, id eſt, præcelluiſſe. Cedere, ſecundum eſſe, præripere laudem, & ſi qua ſunt ſimilia. Nam his ferme modis orationem comparativā variamus. Magis amat pecuniam, quam famam. Pecuniæ Socrates amans eſt magis, quam famæ. Pecuniarum amantior eſt, quam famæ: Famam pecuniæ poſthabet: Famæ pecuniam anteponit: Minus famæ cupiditate ducitur, quam pecuniæ. Impenſius amat pecuniam, quam famam. Huic potior eſt pecunia, quam fama: Huic prius eſt lucrum, quam honeſta fama. Huic antiquius eſt laudari, quam admoneri. Huic vilior eſt vita, quam pecunia. Similem vim obtinet Præ. Cic, Omnium minas atque omnia pericula præ ſalute ſua levia duxerunt. Idem: Non tu quidem vacuus moleſtiis, ſed præ nobis beatus, id eſt, nobis beatior. Terentius: Ludum jocumque alterum dices illum: præ ut hujus rabies quæ dabit. Plautus: Nihil hercule hoc quidem, præ ut alia dicam. Idem dixit, præ quam, pro, præ ut.

CAP. XLVI.

Quibus modis ſuperlativum variamus.

SUperlativus variatur primum Adverbiis, quæ opponuntur, vel verbis, vel nominibus poſitivis: Amat te maxime: Amantiſſimus eſt tui: Effuſiſſime te diligit. Vir indoctiſſimus, vir minime doctus. Minime multos, id eſt, quam pauciſſimos. Variatur & per comparativum, idque affirmative, ſed inuſitatius. Negative frequentius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

quentius. Cicero reliquis omnibus eloquentior. Cicero, quo non alius eloquentior. Quo non præſtantior alter, id eſt, omnium præſtantiſſimus. Nihil minus amat, quam aſſentationem, Nulla re minus capitur, quam gloria. Nihil hunc æque delectat, atque Muſica. Nihil prius habet, quam adeſſe conviviis. Nihil pulcrius ducit, quam divitem vocari. Nihil minus faciam, nihil minus ſentiebam, quam quod tu ſuſpicabare. Homo quidvis potius, quam doctus. Efficiam ut intelligas, omnia mihi defuiſſe potius, quam fidem ac diligentiam. Omnia potius, quam illud agnoſcet. Quidvis potius, quam vanitatem fatebitur. Nullo inferior, id eſt, ſummus. Nullo non inferior, id eſt, omnium infimus. Nemine non deformior, id eſt omnium deformoſſimus. Per verba nonnunquam idem efficitur. Cicero ſuperat omnes dicendi copia: Vincit omnes candore: Nemini cedit candore; In dicendo principatum obtinet: Primas tenet; arcem tenet. Adde huc & illa: Vir præter ceteros ſpectatæ fidei. Præter omnes te diligit. Supra cunctos tuæ gloriæ favet. Ante omnia rei ſtudendum. Unicus, & ſolus, primus, & ſimilia, natura ſuperlativam ſignificationem habent, ut & ſingularis: Unice te amat: Solus eſt homo homini amicus: Singulari benevolentia te proſequitur: Primam laudem obtinet: Tullius eloquentiæ princeps: Penulatorum alpha, dixit Martialis. Eodem pertinent. Tam facundus, ut cum hoc nemo ſit conferendus: Tam eruditus, ut ei nemo ſit æquandus: Tam prudens, ut parem non invenias. Horat. Sic ut mihi nunquam in vita fuerit melius: Adeo placet, ut magis non poſſit. Item & illa: Quis hoc uno facundior? Quid invenias pecunia vilius? An quicquam eſt patria dulcius? Erras, ſi

credis mihi quicquam eſſe uno te charius. Sunt & illæ orationes annotandæ. Officium tuum tam mihi gratum fuit,quam quæ gratiſſima.Tam te amo, quam qui maxime. Terent. Amabat ut cum maxime, tum Pamphilus. Cicer. Domus celebratur ita ut tum maxime. Rurſum hæ quoque.Hoc crede mihi, ſi quid unquam es crediturus. Homo doctus, ſi quiſquam eſt omnino doctus. Homo vorax, ut ſi quis alius. Homo quantum alius nemo doctus. Nullus æque pernovit hominis ingenium, atque ego. Haud alium reperis, perinde tui ſtudioſum. Neminem adæque timet, atque te. Si alias unquam, nunc ſumma vigilantia utendum eſt, id eſt, nunc maxime. Si quando alias amicum præſtitiſti, nunc oſtende quanti me facis. Quantum poteſt, quoad fieri poteſt, & conſimilia, ſuperlativi vim videntur obtinere. Tu quantum potes abi, id eſt, quam ocyſſime. Enitar quoad potero, id eſt, quam maxime. Haud ab re fuerit huc annumerare denominationes, & comparationes illas per hyperbolen ſumtas. Vt ſi quis hominem crudeliſſimum, Atreum appellet: eloquentiſſimum, alterum Ciceronem: Severiſſimum, tertium Catonem. Tum per comparationem: Hic eſt nive candidior, Scytha barbarior, Græculo loquacior, aut turture. Verum hujus generis aliquot exempla commemorare non inutile fuerit. Sumuntur autem variis modis: Vel à re quapiam eximia: ut nive candidior, pice nigrior. Vel à nomine abſtracto, quod vocant,cæcitate cæcior, Vel ab animante inſigni, ut talpa cæcior, caprea oculatior. Vel à perſona inſigni, ut: Phalaride crudelior. Tum adhibentur per ſimplicem denominationem: ut, ſi rem vehementur ſuavem, mel, aut nectar appelles. Rem vehementer acer-

acerbam, fel. Hominem ſupra modum ſenem, ſenium ipſum: vehementer ſceleſtum, ſcelus: odioſum, odium: ganeonem, cœnum: lucronem, barathrum: contaminatum, labem: contemtum, quiſquilias: impurum, ſterquilinium: pernicioſum, peſtem: tenebrionem, tenebras: inquinatumt,lutum: infamem, propudium: portentuoſum, portentum: dedecoroſum, dedecus: moleſtum, ulcus: vitioſum, ſentinam: odioſum, odium hominis: brutum, pecudem: virulentum, viperam: vehementer cæcum, talpam: vehementer rapacem, lupum: impendio deformem, Therſitem.

EADEM HÆC NOMINA
per comparationem efferri poſſunt.

Melle dulcior.
Nive candidior.
Caudice ſtolidor.
Cortice levior.
Oleo tranquillior.
Auro purior:
Stipite tardior.
Littore ſurdior.
Iracundior Adria.
Arenis ſitientior.
Vitro fragilior.
Cothurno inſtabilior.
Cote durior.
Buxo pallidior.
Alga vilior.
Glacie frigidior.
Beta magis inſipidus.
Pice nigrior.
Pluma levior.
Auricula infima mollior.
Plumbo ſtupidior.
Cornu ſiccior.
Dolio pertuſo continentior.
Cribro infidelior.
Fonte purior.
Oculis charior.
Ampulla inanior.
Ramento levior.
Morte odioſior.
Rubo arido præfractior.
Æquore ſurdior.
Spongia bibacior.
Ære Dodoneo loquacior.
Pila volubilior.

Alno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Alno procerior.
Sole clarior. (rior.
Sardois herbis ama-
Ruſco horridior.
Æthna æſtuantior.
Trutina juſtior.
Spina diſtortior.
Pluma levior.
Vento inſtabilior.
Barathro capacior,
Charybde voracior.
Corcoro vilior.
Subere levior.
Floralib. licentioſior.

Clemate Ægyptia nigrior.
Crambe recocta moleſtior.
Clavo durior.
Piſtillo retuſius ingenium.
Pumice aridior.
Uvis paſſis aridior.
Laterna magis pellucidus.
Euripo inquietior, aut inconſtantior.
Luce magis dilecta.

ITEM PER HYPERBOLEN

eadem voce iterata.

Ipſa cæcitate cæcior.
Ipſa nequitia nequior.
Ipſa fame eſurientior.
Voracitate voracior.
Ipſa moroſitate moroſior.
Deformitate deformior.
Confidentia confidentior.

Ipſa ſtultitia ſtultior.
Ipſa ſiti ſiticuloſior.
Quavis peſte peſtilentior.
Ipſa loquacitate loquacior.
Quovis monſtro monſtroſior.
Senio ſenilior ipſo. (or.
Calamitate calamitoſi-

HIS FINITIMA.

ſunt illa.

Venere formoſior.
Mercurio facundior.
Fortuna ipſa fortunatior.

Vetumno inconſtantior.
Empuſa magis varius.
Ipſo Momo mordacior.

Marte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Marte bellacior, ſeu pugnatior.
Ipſo infortunio infortunatior.
Proteo mutabilior.
IpſisGratiis humanior.
Priapo ſalacior.
Minerva doctior.
Pluto ditior.
Furia furioſior.
Euterpe concinnior.
Salute ipſa ſalubrior.
Penia pauperior.
Harpya rapacior.

HIS PROXIMA SUNT NOMINA perſonarum, quæ petuntur è Tragœdiis, aut Comœdiis, aut fabulis aliis.

Gnathone adulantior.
Phormione confidentior.
Euclione tenacior.
Demea aſperior.
Paraſito edacior.
Atreo crudelior.
Ajace inſanior.
Therſite deformiot.
Thraſone glorioſior.
Geta verſutior.
Thaide blandior.
Mitione lenior.
Tantalo ſitientior.
Oreſte inſanior.
Vlyſſe doloſior.
Neſtore vivacior.
Orpheo vocalior.
Cyclope immanior.
Penelope caſtior.
Tithono vivacior,
Achille animoſior.
Niobe fœcundior.
Tireſia cæcior.
Sphinge involutior.
Dædalo ingenioſior.
Gigantibus audacior.
Excetra pertinacior.
Glauco ſtupidior,
Iro pauperior.
Nireo formoſior.
Diana intactior.
Eriſichthone eſurientior.
Stentore clamoſior.
Buſyride illaudatior.
Labyrintho intricatior.
Icaro audacior.
Gryllo ſtultior.
Neſtore facundior.

HIS

HIS CONFINIA SUNT.

quæ ſumuntur ex hiſtoriis, ut :

Phalaride crudelior.
Polycrate fortunatior.
Sardanapalo nequior.
Phocione juſtior.
Crœſo ditior.
Æſopo luxurioſior
Fabio cunctantior.
Milone fortior.
Lynceo perſpicacior.
Demoſthene facundior.
Hannibale vafrior.
Heroſtrato ambitioſior
Timotheo felicior.
Timone inhumanior.
Numa religioſior.
Ariſtide incorruptior.
Catone præfractior.
Socrate ſanctior.
Chryſippo acutior.
Thracalo vocalior.
Curione oblivioſior.
Heraclito obſcurior.
Ariſtarcho doctior.

HUC PERTINENT

& illa, quæ ſumuntur à gentibus.

Pæno perfidior.
Scytha aſperior.
Scythotauris inhoſpitalior.
Parthis fugacior.
Thracibus bibacior.
Care vilior.
Sybarita faſtuoſior.
Arabibus ditior.
Arcade ſtolidior.
Cretenſi mendacior,
Græco vanior, ſeu levior.
Theſſalo perfidior.
Leontinis luxurioſior.
Mileſiis effœminatior.
Pygmæo brevior.
Cretenſi vanior,
Aſoto luxurioſior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ADDUNTUR HIS, QUÆ ſequuntur ab animantibus.

Muliere loquacior.
Hirco libidinoſior.
Corvo vivacior.
Graculo loquacior.
Dipſade nocentior.
Echino aſperior.
Lepore timidior.
Delphino laſcivior.
Scropha fœcundior alba.
Albo corvo rarior.
Scorpio improbior.
Teſtudine tardior.
Glire ſomniculoſior.
Aſello tardior.
Dama timidior.
Hirundine bibacior.
Equo indomito ferocior.
Tipula levior.
Paſſere ſalacior.
Cervo vivacior.
Cornice vivacior.
Luſcinia vocalior.
Vulpe fraudulentior.
Anguilla lubricus magis.
Piſce ſanior.
Phœnice rarior.
Nigro cygno rarior.
Vulture edacior.
Iaculis inexpectatior, aut peſtilentior.
Cochlea contractior.
Sue indoctior.
Hydra immitior.
Tauro robuſtior.
Cane rixoſior.
Urſo hiſpidior.
Cane adulantior.
Cervo demiſſis autibus ſurdior.
Coccyge importunior.
Simia laſcivior.
Fele rapacior.
Laro ſtultior.
Scarabeo improbior.

IDEM POLLENT, QUÆ ſumuntur ab officiis, ut:

Carnifice immanior.
Cinædo effœminatior.
Athleta robuſtior.
Areopagita triſtior.
Heredipitis adulantior.
Lenone perjuris magis.

Milite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Milite glorioſior. Monacho imperitior.
Rege magnificentior. Tyranno violentior.
Foſſore durior.

Eandem vim obtinent voces denominativæ ab his formatæ, ut: mellitum, pro vehementer jucundo. nivei mores, pro vehementer puris: aureum ſeculum, pro magnopere felici, laudatoque: plumbeum, ſaxeum, pro duro. Ferreus ſcriptor: Bliteus, Betacitus, pro fatuo. Ficulnum, pro molli: Adamantium, pro duro, ac laborum egregie toleranti: Vitreum, pro fragili: Vultureus venter: Vulpinum ingenium: Leonina ferocia: Thraſonica jactantia: Demeana aſperitas: Stentorea vox: Ciceroniana facundia. Cujus generis plura ſunt: quam ut numerum eorum perſequi laboremus. Illa porro longius quidem petita videntur: ſed tamen hunc ad locum pertinent.

Quam curat numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Non pluris illius convitia facio, quam culicem elephantus Indicus, pili non facio: nauci non facio: flocci non facio. Sed hæc alio loco.

CAP. XLVII.

Communis omnium Graduum variatio.

OMnes gradus circuitione variamus: Vir magnopere doctus; Vir magna doctrina præditus: Doctiſſimus: maxima doctrina præditus. Et res cum magna, cum majore, cum ſumma turpitudine conjuncta eſt. Quæ vocantur ἰσοδυναμίας ſignorum, id eſt, æquipollentiæ, non mediocriter ad orationis copiam faciunt. Quare primum vocum ipſarum inter ipſas diſcrimina paucis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

paucis oſtendemus. Totum ad partes refertur magis quam ad formas. Si mors totum hominem abſumeret, merito tantopere formidaretur. Totum hunc menſem, totam hanc noctem ſine fruge tranſegi. Cunctus ad ſingula, quæ ratio nominis complectitur, collectim refertur, quaſi dictum ſit à conjunctis. Cunctos Romanos, cunctos mortales. Univerſi, omnes ſimul collectos ſignificat. Aut nullam, aut univerſam pecuniam vult, id eſt, omnem ſimul. Terent. Id illa nunc abripiet univerſum. Singuli, huic diverſam habet rationem: nam omnes quidem ita ſignificat, ut unuſquiſque ſigillatim per ſe intelligatur: in ſingulas naves ſinguli milites accerſebantur. Omnes, quaſi generale eſt ad omnia: ſiquidem omne corpus pro toto dicimus. Et omnem populum pro toto populo: & omnem diem pro ſingulo die Horat.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Omnes pro cunctos, & omne pro univerſum. Terent. At ut omne reddat: tametſi hic pro toto poſitum videri poſſit. Quiſque addit rei cujuſpiam in ſingulas partes diſtributionem: ut ſua cuique ſententia: natura animantium ſua cuique dedit arma: ſuas cuique dotes largitus eſt Deus. Vnuſquiſque nihil à quiſque differre videtur, niſi quod & pro ſingulo ponitur. Vnumquenque ſua cupiditas ducit: Nunc unumquodque crimen cujuſmodi ſit, excutiamus. Nihil autem prohibet, & ſinguli, per diſtributionem hujuſmodi accipi. Singulis navibus ſingulos duces præfecit. Quiſquis non abſolvit orationem. Quicunque modo perficit, modo non perficit. Quiſquis gravabitur ſementem facere, is non metet. Quicunque recuſabit laborem, non feret fructum. Aliquoties abſolvit propemodum, cum

um ſignificat ignorantiam, ut quiſquis fuit ille
eorum.

Quiſquis es armatus quæ noſtra ad limina tendis.

n obliquis nonnunquam unico verbo conten-
am eſt utrumque. Rem facias quocunque mo-
o. Hominem quoque modo abſolvas, pro quo-
is modo. Quilibet, & quivis, citra diſcrimen
numquodlibet ſignificant. Horatius:

Qualibet in quemvis opprobria dicere ſuetus,

Reſolvuntur autem per conjunctionem; Vel,
um omnes & reliqua ferme per copulativum
xponantur: Quemvis arbitrum cedo, id eſt,
el hunc, vel illum, mea nihil refert.

Qualibet hirſutas fronte tegente comas.

quod Græci dicunt τυχὸν, quaſi non delectum,
ed fortuitum, & caſu oblatum. Unuſquilibet
onſimilem obtinet rationem. Significat enim
unum aliquem è multis, quicunque ſit ille. Deli-
gas tibi auctorem unumquemlibet. Et unuſqui-
vis ab hoc nihil differt. Hæc autem, Quilibet,
quivis, unuſquilibet, unuſquivis, non niſi uni-
cum verbum admittunt. Semper enim abſolutam
reddunt rationem. Quantuſcunque, qualiſcun-
que, quantuſquantus, qualiſqualis, eandem obti-
nent rationem, cum quicunque, & quiſquis. Ad-
verbia item, utut, utcunque, ubiubi, ubicunque,
quoquo, quocunquo. Breviter compoſita ſemper
ſequuntur naturam particulæ oppoſitæ: Undevis,
undelibet, undecunque: Quorum duo prima ab-
ſolvunt orationem, poſtremum commune eſt:
Quocunque, quoquo, communia ſunt. Quolibet
& quovis, non ſunt. Quoquoverſũ & quaquaver-
ſum communia ſunt. Ubivis, & ubilibet, abſol-
vunt orationem. Ubicunque, cõmune eſt. Ubi ubi
non eſt, uti nec utut. Non enim abſolvunt con-
ſtructio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſtructionem. Uter quod ad duo pertinet, cum iiſdem compoſitum, idem accipit diſcrimen. Utercunque anceps eſt: utervis abſolvit, uterlibet itidem, utrocunque anceps, utrovis, utrolibet,abſolvunt. Uterque, copulative ſignificat, ut & illa, utroque, utrinque utroqueverſum. Aliquis, indefinite ſignificat unumquempiam quid ſi hoc aliquis voluit Deus? quis, idem pollet, ſed his ferme dictionibus præcedentibus: ſi, ne, num, ec, ubi, ſi quid extiterit novi: ne quid temere ſaxis: num quem tuorum offendi? ecquid tui tetigi? ubi quis te læſerit: ubi, pro alicubi, unde, pro alicunde uſurpatur, duntaxat in compoſitione, ut ſicubi, necubi,nuncubi, ſic unde, necunde. Quidam definite accipitur: quendam volo viſere: niſi cum habet aut contemptum, aut translationem:ut Iſidorum quendam mihi citabat: perinde quaſi dicas, Iſidorum, neſcio quem. Lachrymas emiſit, quendam animi ſanguinem, id eſt, veluti ſanguinem. Seditio, morbus eſt quidam civitatis: quiſpiam, anceps eſt ad uſum quidam, & item ad uſum Aliquis, tametſi refragatur Valla: ſed complurimum auctoritas Vallæ reclamat: mittito ad me tuorum quempiam, eſt domi tuæ quiſpiam,cum quo jure debeam expoſtulare. Quiſpiam, & ullus, inter ſe conveniunt. Siquidem, præterquam, quod habent pluſculum vehementiæ, quam ſuperiora, illud quoque peculiare obtinent, quod gaudent vel negatione, vel ſigno Si, vel Ne, prohibentis, vel interrogatione, ut haud ullus mortalium iſta poſſit præſtare. Haud poſſit mortalium quiſquam iſta præſtare.Si quiſquam eſt qui ſapientiam cum eloquentia conjunxit, certe Tullius is eſt: vide, ne quiſquam hinc auſugiat, Cave, ne quoquam oculos tuos à meis

meis dimoveas : an eſt quiſquam, qui ſuam amicam ſe præſente ? Num quiſquam eſt mortalium tam patiens ? Similis eſt ratio adverbiorum , uſquam, & uſpiam , quantum ad ſigna pertinet.

CAP. XLVIII.

De propoſitione generali.

HIs jactis, ceu fundamentis, ad ἰσοδυναμίας, id eſt, æquipollentias progrediamur, Propoſitionem generalem, vel uti vocant univerſalem, variis modis efficimus : Primum, propriis ac peculiaribus ſignis : omnes amicos alienavit. Deinde, per negationem : neminem non alienavit. Tum per interrogationem : quem non amicum alienavit Virg.

Quas gentes Italum, aut quas non oraveris urbes ?

Nulli non maledicis. Duplex generale ſignum non licet eodem modo vertere. Cic. cum omnibus omnia minabatur : omnibus omnia invidet: Neque enim recte: nihil non invidet alicui. Omnibus maledicis : quis eſt cui non maledicas ? Omnia dixit , quid non dixit ? Vt autem interrogatio addita negatione generaliter affirmat : ita citra negationem generaliter removet. Quid poſſit dici ſtultius ? id eſt , nihil dici poſſit ſtultius. Deinde per ſigna infinita : Haud pepercit cuiquam : non eſt ullum veritus : Haud ullum veritus : haud ullum facinus eſt reliquum, quod non peregerit : non excepit aliquem : neminem excepit. Idem efficitur per Quantum , & quicquid, & , ſi quod aliud. Quantum eſt hominum venuſtiorum , id eſt omnes venuſtiores : quicquid erat copiarum eo traduxit, id eſt omnes copias : Et ſi quid erat copiarum amiſit , id eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

omnes copias. Si quid alias ſibi bonæ famæ compararit, id nunc perdidit. Redditur generalitas ceu proverbiali figura, ut cum dicimus: Miſcebis ſacra prophanis, id eſt omnia. Item: Iuveneſque ſeneſque, id eſt omnes: neque magnum neque parvum, id eſt nihil. Eſt & infinita propoſitio, Per fas nefasque, id eſt quocunque modo, quo jure, quave injuria. Idem efficit, ad unum; Virgilius.

—— *Si non exoſus ad unum.*
Trojanos,

Id eſt, omnes Trojanos.

CAP. XLIX.

De propoſitione non generali.

NOnnihil eſt vel aſpicere, id eſt. aliquid eſt. Nonnulli pluris faciunt pecuniam, quam fidem. Non nemo, pro aliquis. M. Tull. Non nemo etiam in illo ſacrario Reipub. in ipſa, inquam, curia non nemo hoſtis eſt. Idem: cum eſſet non nemo in ſenatu, qui diceret non oportere. Ineſt & infantibus nonnihil ingenii. Non omnem pecuniam abſumſit. id eſt, eſt quam non abſumſerit. Qui legat argentum factum, non omne legat argentum. Omittitur interdum ſignum manente ſententia. Sunt qui pecuniam anteponant famæ, id eſt, ſunt aliqui. Horat. Eſt ubi peccet, id eſt alicubi peccat. Eſt qui plures agros occupet, id eſt aliquis. Ubi nonnunquam ſubauditur quiddam: eſt in quo mihi poſſis magnopere gratificari, id eſt, quiddam. Negatio iterata nonnunquam neceſſitatem ſignificat, non affirmationem ſimplicem: ut, non poſſum non ridere: non poſſum non mirari: non poteſt non volvi cœlum: non poteſt non ſtare terra: non poteſt non ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

rum dicere veritas. Id accidit duntaxat in hoc verbo poſſum.

CAP. L.

Elegantia ſignorum.

ILlud igitur obſervandum, ne ſignorum differentias in variandis propoſitionibus confundamus, id quod fere faciunt hi, qui vulgo Dialecticam profitentur. Non erit tibi res cum quoquam, id eſt, cum nemine tibi res erit. Non erit tibi res cum quolibet homine, id eſt, cum homine ſingulari, ac præſtanti: Altera eſt negativa, altera affirmativa, & longe diverſam habent vim.

Non cuivis homini contingit adire Corinthum, Id eſt, non contingit, niſi præcipuis. Non contingit ulli. Vides, quanto aliud pollet. Non amat quempiam è miniſtris. Non amat aliquem, id eſt, neminem. Non ſatis amat quendam, unum ſignificat quem oderit. Non ſatis tibi favet qudam. Hoc ſenſu quidam uſurpant, Certos: per certos homines hoc fœdus diremptum eſt, Iuſſus eſt ad certum diem adeſſe: Non tibi favet quiſquam: tota ratione diſſident. Non recuſo quenquam, recte dicitur. Non recuſo quemlibet, perperam, niſi in diverſa ſententia. Non excluſit omnes, id eſt, quoſdam non excluſit. Non excluſit quoslibet, ſignificat delectu quodam alios admiſſos. Omnia ſolia huic arbori decident, vere dicitur, univerſa decident, falſo. Singulos ſalutavit; non ſalutavit quemlibet. Lupæ unumquemlibet admittunt, id eſt citra delectum quoſcunque. Vide ne cui dicas, id eſt nemini dixeris: Vide ne dicas cuiquam: vide ne cuipiam dixeris: vide ne dixeris alicui : vide ne mortalium ulli dixeris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

dixeris. Hactenus idem pollent. Vide ne cuivis, aut ne cuilibet dixeris, id eſt, vide cui dicas, & vide ne temere apud hominem quemcunque effutias. Omnes ſibi malunt eſſe recte, quam aliis. Sibi quiſque vult eſſe recte potius, quam aliis. Idem pollent. Nemo non malit ſibi recte eſſe, quam aliis. Singuli ſibi malunt eſſe bene, quam aliis. Hactenus idem pollent. Univerſi ſibi malunt eſſe bene, quam aliis, inepte diceretur, propterea quod univerſi peculiarem vim habeat. Toti reſpondet aliquantum, quod aliquam partem ſignificat. Semper reſpondet aliquandiu, id eſt, aliquanto tempore, ut ſuperius admonuimus; Omnis redditur per quantum: itidem totus redditur per quantum, & quam longus. Homo quantus erat, humi proſtratus eſt, id eſt, totus. Virgil.

Nunc hyemem inter ſe luxu quam longa fovere,

Id eſt totam hyemem.

UTERQUE, NEUTER.

Uterque utrique eſt cordi; mutua eſt affirmatio. Uterque alteri eſt odio, mutuo amicitia, item id eſt mutuo ſeſe amant, mutuo ſeſe oderunt. Neuter alteri fidit, nuquam diffidentiam ſignificat. Neuter neutri, non perinde diceretur. Id genus orationem tot ferme modis variamus: Uterque alterum odit: Uterque utrumque odit: Alter alterum odit: Oderunr alterum: mutuum oderunt: Oderunt ſe mutuo: Oderunt invicem: Oderunt inter ſeſe. Mutuum inter ipſos eſt odium: Nuter alterum amat: Alter alterum viciſſim odit.

SEMPER.

Semper generalitatem habet temporis, Cui contrarium, Nunquam; huic ſubjectum eſt Aliquando. Semper litigas: nunquam non litigas: quando non litigas? Num quando non litigas? An eſt quando non litigas?

SÆPE.

Sæpe reſpondet aliquoties infinito. Multis aliquot: magno aliquantus: ſæpe opponitur raro. Neque raro admonui, id eſt, admonui frequenter. Haud ſæpe me viſit. Plerunque, ferme, fere nonnunquam, & ipſa generalitatis quiddam obtinent. Ita ferme ingenium eſt hominum: eo ingenio plerique ſumus. Fere fit ut divites habeantur in precio, id eſt, fere fit apud omnes. Temere, in oratione negativa, ſimilem vim habet: haud temere pervenit ad frugem, id eſt, fere nunquam, aut vix unquam.

CAP. LI.

De varietate negationis,

INterdum unica negatio idem efficit, quod duæ. Neminem audit: ne parentem quidem audit: non audit vel parentem. Nemo parem referre gratiam parenti poteſt, ne malo quidem: nec malo parenti quiſquam parem referre gratiam poteſt: non poteſt par gratia rependi patri, vel malo. Non reliquit ille nec ruinam: Ne ruinam quidem reliquit.

DE TRIBUS NEGATIONIBUS.

Tribus interdum negationibus nihilo plus efficitur quam una, aut duabus. Non veretur ne-

que deos, neque homines: Neque deos neque homines veretur: non veretur aut deos, aut homines. Non metuit hominesve deosve, in carmine. Conduplicare negationem aſſeverandi gratia, Latinis etiam receptum eſt, ſi modo non iteretur ſola. Non faciam, non inquam. Græci ſolum iterant, interdum etiam citra aſſeverationem: οὐ μὴ πίνω ἔτι, *id eſt, non bibam amplius*. Eſt autem Atticis familiare, plures negationes pro una congerere. Manentibus iiſdem ſignis, tamen interdum variatur propoſitio, & mutatis, manet eadem mutato verbo, ut; Omnes admittit: omnes rejicit: Neminem admittit: omnibus diſplicet: nemini placet: nulli non diſplicet: nulli placet. Hic animadvertendum, quæ verba cum quibus pugnent.

SYNONYMA NEGANDI.

His ferme vocibus removemus, Non, haud, nec, neque, haudquaquam, neutiquam, minime, minus, parum, abſit, dii prohibeant, bona verba, quidvis potius, omnia citius, & quæ ſunt his ſimilia. Inter quæ, haud, & haudquaquam, pluſculum habent vehementiæ, quam, non. Neutiquam, adſeverationem habet peculiarem. Minime, plus quiddam ſignificat, quam negationem. Homo minime malus, id eſt, quidvis potius, quam malus. Parum, modeſtius removet: Parum eruditus, ne parum multa ſcire viderentur, id eſt, ne pauca, ſive non ſatis. Minus, diverſam habet naturam. Interdum comparat duntaxat; Utrumque diligit, famam & pecuniam, ſed illam minus quam hanc. Interdum negat, duntaxat. Homo minus mihi notus, id eſt, parum notus. Nam cum ea voce minus convenit, id eſt non

convenit. Interdum pariter utrunque facit. Quintilianus capite de narratione. Cum interim, quod tanquam facile contemnunt, neſcias, præſtare velint minus, an poſſint. Terentius in Hecyra: Non illud tibi factum minus placet, quam mihi Laches, Neque hic, placet, pro diſplicet poſitum, ut exponunt Grammatici. Quis enim ſanus id faciat? Sed minus, perinde valet, ac ſi dicas: Non amat me Dionyſius, & minus te, id eſt, me magis odit, quam te. Subaudiendum eſt enim factum unique non placere. Atque ita minus, ſimul & negat, & comparat.

CAP LIII.

Connectendi formulæ.

VErum de his accuratius diſquirere, magis ad Dialecticos pertinere videtur. Ceterum ad hujus operis rationem ſatis arbitramur, utrunque paucis attigiſſe. Nunc ad reliquas formulas aliquot accingamur, ac primum connectendi. Videmus enim in mediocriter etiam eruditis eam virtutem deſiderari, ut apte, concinneque orationis membra, atque articulos, ceu nervis quibuſdam committant. Sed quibus anſulis minutiores orationis particulę ſint committendæ, id prope fuerit infinitum explicare. Majores his ferme modis connectuntur. Præterea, Deinde, quod ſæpius, apud M. Tull. reperitur: pro Deinde, Seneca uſurpat. Subinde, ſed cum ſignificatione celeritatis, hoc eſt, pro mox. Idem facit Sueton. Præcipuum eſt ſtercus columbarum: proximum caprarum, ab hoc ovium, deinpe boum. In noſtro orbe proximum laudatur Syriacum, mox Gallicum: Mox uſurpat Plinius aliquot locis, pro inde. Itē: In quo principatū tenuit

Bœotia: deinde Sicilia, mox Africa. Primo loco, ſecundo, aut tertio loco, proximum ab hoc. Porro, porro autem: quod novo jam, quaſique majoris ſermonis initio convenit: annotatore Donato. Ceterum, quo licebit uti, quoties ad diverſa digreditur oratio. Tum, pro præterea. Ad hoc: Ad hæc, quod apud Græcos πρὸς τούτοις. Cum hoc, ſimilem habet uſum. Super hæc, pro eo quod eſt, præter hæc, locis aliquot uſurpavit Sueton. Super ingenuorum pædagogia, & ſuper innumeram turbam. Adde his: Accedit his: Accedit ad hæc, Huc pertinet, Eodem pertinet, Huic confine eſt illud, His finitimum eſt. Ad hanc formam pertinet: Ad hunc ordinem referendum eſt: Huic proximum eſt: Illud haud quaquam prætereundum ſilentio. Sed operæ precium eſt illud audire. Iam, aliquoties eandem vim habet, vox Quintiliano præcipue familiaris. De inde cum progreſſu incandeſcit oratio. Iam vero. Age vero. Quid, & conſimilia. Iam vero quid referam? Age vero ad bellum in Africa geſtum veniamus. Quid quod ſuos etiam inceſſit? Quin, quinetiam, inſuper, ad hoc pertinent genus. Interim, & per occupationem connectimus: ut ne dicam interim, ut omittam domeſticas hujus ſordes. Nam illud quid attinet commemorare? Nam hæc alias. Sed illud ſuo loco dicetur. Interim per dubitationem: ut illud, Eloquar an ſileam? Nunc, idem valet. Nunc ad id, quod ſecundo loco dicturos nos ſumus polliciti.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. LIII.

Tranſitionum variæ formulæ.

TRanſitionibus varie connectitur oratio, ſiquidem aliquando ſumuntur ab æquali: At erant hæc jucundiſſima, neque minus voluptatis attulerunt illa. Interdum ab inæquali: Sed hæc utcunque ignoſcenda, illud quis ferat? Audiſtis graviſſima, ſed audietis graviora. A ſimili: ut, hæc perfidia deſignavit, cujus generis ſunt illa, quæ nuper Romæ patraſſe dicitur. A contrario, ut: ſed hæc privatim, nunc quæ publice: Hactenus quæ domi geſſit, nunc quæ ſub ſignis. Sed hæc juvenis peccavit, nunc ſenis virtutes audietis. A diverſo: De moribus habes, nunc de doctrina reliquum eſt ut dicamus. Quaſi per occupationem: jam ad reliqua properabimus, ſed ſi prius illud unum adjecerimus. Per reprehenſionem: Verum de his plus ſatis: quorſum nos tranſverſos abripuit dolor? Ad rem redeamus. Quid his immoror? Ad id quod eſt hujus cauſæ caput, feſtinet oratio. A conſequentibus ſive relativis: Habes quid in illum contulerim benficiorum, nunc quam gratiam mihi retulerit, audi: Quid pollicitus ſit, expoſitum eſt, nunc quid ille præſtiterit, paucis accipite.

CAP. LIV.

A re, & perſona.

GEneralis variandi formula eſt à re, & perſona, ut: Nihil opus eſt meis monitis: nihil opus eſt me monitore. Te ſuaſore: tuo ſuaſu: Te impulſore: tuo impulſu. Te inſtigante: tuo inſtinctu. Te hortatore: tuo hortatu. Te auſpice:

tuis auſpicijs. Te duce: tuo ductu. Te conſule: in tuo conſulatu. Te doctore profeci: tua doctrina profeci. Patrum conſulem non deſinit jactare: patris conſulatum ſine fine jactat. Gloriatur de formoſa uxore: de uxoris forma gloriatur. De te incolumi ſuperis habeo gratiam: de tua incolumitate grator ſuperis. Diſcruciat animum uxor impudica: diſcruciat animum uxoris impudicitia.

CAP. LV.

Ex more.

EX more: Tranquillus dixit, de more. Maro, pro more. Patrio more, citra præpoſitionem. More hominum facit. Non inſolens iſtud facis. Pro vetere conſuetudine. Solens meo more fecero: Nihil præter ſolitum. Hoc apud Scytas ſolemne eſt. Ita Suetonius. Mos eſt, vel moris eſt: uſu publico receptum eſt.

CAP. LVI.

Subornaudi.

SUbornavit accuſatorem. Submiſit è conſularibus viris, qui regio genere ortam pejerarent. Supponi puerum. Subdere ova in nidum alienum. Submiſſitii. Suppoſititii partus, Subditicii partus. Terent. Ne credas à me allegatum hunc ſenem, pro ſubornatum. Cicer. Allegarem ad te illos, à quibus intelligo me præcipue diligi. Quintil. Et ad eos allegandum eſt. id eſt, ſubornandi ſunt, qui perſuadeant. Ita ſervi allegant precatorē. Hinc allegationes dicũtur ſubornationes. Translatum eſt hoc ad citantes auctorum teſtimonia, qui veluti ſubornantur, cum nobis diffiditur.

CAP.

CAP. LVII.

Renovandi.

VEtus Athenienſium exemplum renovemus. Priſtinum morem revocemus. Gratias egit, quod priſtinum morem retuliſſet. Redeamus ad intermiſſa ſtudia. Studium intermiſſum repetamus. Bellum redintegrarunt. Divûm inſtauramus honores. Templum inſtar prioris, quod confragrarat excitavit. Libertatem amiſſam reſtituit. Odium vetus eo dicterio recruduit. Recanduit ira. Refricuit illi veteris injuriæ memoriam. Horat. Cras ingens iterabimus æquor. Iteranti noxam non eſt ignoſcendum.

CAP. LVIII.

Finales formulæ.

TU vigilas uti diteſcas: ego laboro, quo doctus evadam. Objurgo te, quod reddam meliorem: Ut melior evadas, ob id objurgo te. In hoc reperta Muſica. ut animos delectet. Ad id adhibendæ literæ, ut nos reddant melius moratos. Cui rei paras opes? Demulcendis animis excogitatus eſt uſus vini. Huc repertæ ſunt diſciplinæ. Hunc literis genui, hunc negotationi deſtinavi filium. Quo mihi divitias? Quorſum opus eſt nummis? Quo ſpectas? Quo tendis? Quem ſcopum tibi proponis? Huc pertinent orationes illæ, quas de ſupino priore poſuimus. Spectatum veniunt. &c.

CAP. LIX.

Cauſales formulæ.

NOn dico quod quenquam habeam cariorem. Non dico, quod parum tua mihi placeant. Ob id te ſæpius reprehendo, quod impenſius amo. Quoniam impenſius te diligo, ob id te ſæpius admoneo. Ideo nulli places, quia tibi nimium places. Quando tu me negligis, tui quoque curam abjiciam. Age revocentur copiæ, quandoquidem ita tibi videtur. Horatius: Iubeas miſerum eſſe libenter, quatenus id facit. Ad eundem modũ locutus eſt Plin. in epiſtolis: Maneat puella poſteaquam ſponſo jucunda eſt. Poſteaquam mihi non credis, alios in conſilium adhibe. Virgil. Quando hæc te cura remordet. Neminem ex animo amat, in cauſa eſt pecuniæ ſtudium. Pertinent & illa ad formulam *ἰσοδυναμίας, αἰτιολογικὴν, id eſt cauſalem*. Amo Socratem, utpote virum integerrimum. Odi Dionyſium, quippe tyrannum. Amplector Petrum, ut optime de me meritum: Demiror te, qui fidem habeas Afro. Erras, qui credas, alios tua diligentius curaturos, quam te ipſum. Stultus es qui id ſperes: Impudens qui id poſtules. Delector Auguſtino, viro nimirum feſtiviſſimo. Delector Auguſtino, ut qui vir ſit moribus feſtiviſſimis. Amo Nicolaum, tanquam hominem mei amantiſſimum. Contemne pecuniam: quid enim ad bonam mentem confert? Amandus eſt tibi Cicero, ſiquidem te diligit effuſiſſime. Semper in manibus habendus Tullius. nam hoc uno auctore latine diſces. Unus Cicero vere Latinum poteſt reddere, proinde pueris hic ſemper in ſinu geſtandus. Optimus dicendi magiſter Terentius,

quare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

quare ſemper eſt evolvendus. Quo mihi rectius eſſe videtur, & eo magis, & hoc libentius id negotii ſuſcepimus. Non habes, quam ob rem mihi ſuccenſeas. Non eſt cur mihi ſuccenſeas. Horat. Non eſt quod multa loquamur. Cic. In viam quod te des hoc tempore, nihil eſt. Succenſet, eaque gratia nos non viſit. Luget, atque ob id vocatus ad cœnam excuſavit. Poteſt nonnunquam omitti ſignum. Parentem amo, parricidam non amo, id eſt, quod parens eſt, hoc nomine amo, quod parricida, hac de cauſſa non amo. Pontifici debeo honorem: Alexandro non debeo.

CAP. LX.

Quod, εἰδικῶς,

Eἰδικῶς accipitur, cum ſpeciem generi ſubjicit. Gaudeo, genus eſt: Quod me amas, ſpecies gaudii. Poteſt aliquis multis variiſque de cauſis gaudere, ſperare, dolere. Genus autem & ſpeciem dico Grammatioorum more, non Dialecticorum. Quod meæ nugæ non omnino diſplicent doctis, gaudeo: Gaudeo meas nugas non omnino diſplicere doctis. Quod res tibi feliciter evenerit, lætor: Lætor rem feliciter eveniſſe, Quod uxorem duxeras, nondum audieram: Quod puellam repudiaris, demiror: Demiror repudiaſſe puellam. Quod literas reliqueris doleo: Doleo te reliquiſſe literas: In hujuſmodi orationibus, Quod, εἰδικῶς accipitur, quod tamen apud Græcos eſt uſitatius in ὅτι. Latini magis gaudent infinitis verbis, niſi ſpecies præmittatur, ut: Quod pater revaluit, gaudeo.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. LXI.

Vt, εἰδικῶς acceptum.

EOdem modo nonnunquam accipitur Ut. veluti. Spero fore gaudeas : Confido futurum, ut minime facti pœniteat. Non committam, ut uſquam videar officio meo defuiſſe. Efficiam ut intelligas. mihi quidvis potius, quam fidem defuiſſe. Da operam ut revaleſcas : Cura ut valeas. Fac uti nos ames : Fac uti ſciam.

DIGNUS, ET INDIGNUS.

Dignus, qui quam diutiſſime vivat : Dignus ut quam diutiſſime vivat ; Longiſſima vita dignus : Dignus quam diutiſſime vivere, in carmine Martial.

Diſpeream ſi tu Pyladi præſtare matellam,
Dignus es :

Horatius.

Digne ſequi potius, quam tortum ducere ſunem.

Meritus eſt cui laurea imponatur : Promeritus eſt, ut tibi decernatur triumphus. Indignus tuo amore. Indignus quem ames : indignus ut abs te diligatur. Indignus abs te amari, in carmine. Horat. Indigni fraternum rumpere fœdus. Idoneus eſt qui bellum gerat. Idoneus ut bellum gerat. Idoneus bello gerendo. Idoneus bellum gerere. Horat. Fons etiam rivo dare nomen idoneus. Idoneus ad gerendum bellum.Non me dignatur alloquio, non me dignatur alloqui. Dignum patella operculum. Res digna cognitu. Res digna quæ cognoſcatur.Res indigna ſua cura : Indigna, quam tu cures. Res eſt infra tuam dignitatem.

DECET.

Haud decet ſimiam purpura: dedecet ſimiam purpura. Indecora eſt ſimiæ purpura. Parum decorum eſt loquacem eſſe virginem. Ornat mulierem ſilentium, dedecorat garrulitas. Haudquaquam decora eſt ſimiæ purpura. Haud decet imperatorem una cum amica ire in via. Haud decet, ut te loquente, ego ſileam. Quod ſolus ambulas id parum te decet. Demitte pallium; nam ſic indecore ſedes. Hic geſtus virgini indecorus eſt. Iſta petulantia juveni dedecoroſa eſt. Quod huic honeſtum eſt, tibi eſt inhoneſtum, quod huic pulcrum eſt, tibi fœdum eſt, Non congruit, non convenit, non quadrat.

NECESSITAS.

Exorandus eſt pater. Vigilandum ei, qui velit diteſcere. Vigilet oportet qui cupit diteſcere. Vigilare neceſſum eſt eum, qui rem cupit facere. Vigilet neceſſe eſt, vel neceſſum eſt, qui velit dives evadere. Qui literas aſſequi cupiat, uti ſudet neceſſitas eſt. Nam ſic Quintilianus ſubinde loquitur. Non poteſt non dolere, qui læſus eſt. Fieri non poteſt, quin doleat is, cui fit injuria. Abibis volens nolens. Vel velis nolis, hinc abibis. Non mihi poſſum temperare quin lachrymem: Non me contineo, quin clamem: Cogor, compellor. Huc me adegit inopia. Huc redegit fortuna. Ad hæc traxit neceſſitas. Huc fatis pertrahor. Huc obtorto collo trahor. Invitus dicam, coactus dicam.

LIBERTATIS.

Utcunque voles facito: vt libet rideto. Quidlibet & dicas & facias licebit, tuo arbitratu facito;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

cito: tuo arbitrio rem gere. Utcunque viſum erit agito. Animo tuo gerito morem. Obſequere animo tuo. Ex animi tui libidine facito. Pro animi tui ſententia rem tractabis. Ut animo lubitum erit tuo, ita facias. Utcunque feret animus, facito. Liberum eſt, ſeu velis à pacto diſcedere ſeu manere conventis. Nunc integrum non eſt tibi, hac de re quod velis ſtatuere. Mihi jus eſt creditum, abs te repoſcere. Ius tibi facio pro tuo arbitrio tranſigendi negotium. Tibi permitto quomodocunque velis vivere. Age tuo more. Sine me nunc meo more vivere. Tibi in manu eſt, utrum malis efficere. Penes illum eſt jus vitæ ac mortis. Summa rerum penes te eſt. M. Tull. ut ad te familiariter & quaſi pro meo jure ſcriberem. Idem in Verrem: Quem jure ſuo adire aut apellare poſſet.

STATUENDI.

Decretum eſt. Deliberatum eſt: Certum eſt: Stat ſententia: Viſum erat: In animo habebam: Erat in animo: Non eſt animus: Non eſt ſententia: Non eſt ſententiæ: Non eſt conſilium, ſive conſilii: Non erat ratio, apud Ciceronem. Placebat: Placitum eſt ſenatui: Decrevit ſenatus. In eam ſententiam pedibus ibant omnes. Statueram in animo. Mecum ſtatueram: Utrum utro melius nondum ſtatui: Conſtitui hoc anno navigare. Eſt mihi in animo hoc vere navigare. Virg.

Si mihi non animo fixum immotumque ſederet.

Mihi nihil æque propoſitum in vita, quam tibi per omnia gratificari. Si ita animum induxiſti tuum. Deſtinaram in animo: Hic murus aheneus eſto.

ASSENTIENDI.

Aſſentior tibi: Tecum ſentio: Conſentibant univerſi: In tuam ſententiam pedibus eo. In eam ſententiam reliqui omnes pedibus diſcedebant. Cic. frequentes ierant in alia omnia. Accedo tuæ ſententiæ. Non his accedo, qui Pythagoræ ſequuntur opinionem: Tuo judicio ſubſcribo. Sententiæ tuæ meum addo calculum: Ea ſententia pleriſque probatur: Idem ſentio quod tu: Sententiæ tuæ nemo non ſuffragabitur. Hæc mihi tecum conveniunt: Hactenus omnia mihi tecum conſtant: Hac de re ſummus eſt inter philoſophos conſenſus. Huic ſententiæ frequenter acclamatum eſt, ὁμόψηφοι, Græce, ejuſdem ſententiæ ejuſdemque ſuffragii dicuntur: ὁμόδοξοι ejuſdem opinionis, ejuſdem ſectæ vocantur. Idem uno omnes ore confirmabant, omnibus eruditorum calculis ſive punctis eloquentiæ princeps M. Tullius.

DISSENTIENDI,

Longe, lateque abeſt: Diſſentio. Ego longe diverſa ſentio. Multo aliter atque tu ſentio. Ei ſententiæ refragabuntur omnes. Iſti ſententiæ nemo non reclamabit, mihi tua ſententia neutiquam probatur. Magnopere noſtra cum tua pugnat opinio. Variatum eſt ſententiis. Id unum eſt nobis controverſum. Id ſolum eſt in controverſia. vel in controverſo. Equidem ab opinione tua nimium abſum: Multum à tua mea diſcrepat ſententia. Longe ſecus atque tu ſentio: Haud mediocriter à tua mea diſſidet opinio: Nimium inter tuam atque meam intereſt opinionem. Plurimum à tua mea diſtat opino. Mihi ſecus videtur.

tur. Diis aliter viſum eſt. Huic ſententiæ milites adverſabantur.

PRECANDI.

Quod agis, bene fortunent ſuperi. Quod agis bene vertat. Feliciter cadat quod inſtituiſti. Di cœpta ſecundent. Optime cecidit. Bene vertat Reip. Sit felix, fauſtum, bonumque Reip. Feliciter cedat nobis omnibus. Hanc affinitatem precor, ut Deus nobis omnibus lætam eſſe velit. Feliciter exeat quod cœpiſti. Proſpere ſuccedat quod agis. Ex animi ſententia procedat, quod aggreſſus es. Deum optimum, maximumque precor, ut iſtud conſilium quam eſt honeſtum, tam ſit etiam auſpicatum. Precor ut bonis avibus Italiam adeas, melioribus redeas. Precor ut hic annus tibi læti auſpiciis ineat, lætioribus procedat, lætiſſimis exeat, ac ſæpius recurrat ſemper auſpicatior, feliciorque. Precor ut hic dies tibi candidus illuxerit. Incolumen reditum opto liberis tuis: Precor ut apud tuos omnia læta reverſus offendas. Utinam proſpere naviges, ſimilique receſſu renaviges. Bonis auſpiciis ancoram ſolvas. Precor ut optatis omnia reſpondeant. Faxint ſuperi; ut alba tibi contingant omnia. Velim, ut ex voto res omnis ſuccedat. Precor ut tibi ſecunda occurrant omnia. Precor ut diis ſecundis faventibuſque negotium hoc conficias. Quæſo ut hanc rem ſtultiſſime cœptam, Superi nobis bene vertant. Nihil malim, quam ut his pulcerrimis cœptis dextra aſpicerent numina: Quæſo ut quod inſtituiſti, ſuperis bene fortunantibus abſolvas Precor hic contractus commodo ſit utriſque. Precor ut hoc matrimonium voluptati ſit omnibus nobis.

PRIMI

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

PRIMI SUPINI
variatio.

Venit repetitum depoſitum : Venit ad repetendum depoſitum: Venit ad repetendam pecuniam : Venit repetendi depoſiti cauſa : Venit ut depoſitum repetat. Venit repetiturus depoſitum: Venit repetere depoſitum. Græcanicum hoc poſtremum: Tametſi poëtæ Latini ab hoc loquendi forma non abſtinent, præſertim Horatius.

CAP. LXII.

Dividendi formæ.

OMnis eloquentia rebus conſtat & verbis. Rerum univerſitas decem generibus continentur. Officium Oratoris in quinque partes diſtribuitur. Oratio ſex partes complectitur. Oratio ſex partibus abſolvitur. Primum genus ſex continet ſpecies. Quidam in ſeptem ſpecies ſecant. Reip. tres formæ. Reſpub. in tres dividitur formas. Enthymema non ſimpliciter accipitur. Syllogiſmus trifariam dividitur. Omnis argumentatio in formas octo diducitur. Id genus in partes ſeptem derivatur. Huic generi ſpecies ſubjectæ ſunt decem. Summa diviſione in duo genera digeritur, quorum utrumque in ſpecies complures diſtrahitur. Præjudiciorum vis omnis tribus in generibus verſatur.

CAP. LXIII.

Diſtribuendi.

BIs me tuæ delectarunt literæ, partim quod eſſent mirum in modum elegantes, partim quod eximiam quandam in me benevolentiam

præ ſe ferrent. Pars ingenium, alii corpus, exercebant, duriuſcule dixit Salluſtius, ſed eleganter. Utrunque fratrem alienavit à ſeſe, unum morum aſperitate, alterum ſordibus. Corpore atque animo conſtat homo, alterum cum pecudibus habet commune, alterum cum diis. Neminem non laceſſit, hunc ſcriptis, illum conviтiis, alium minis. Hunc negligit, hunc odit. Verum id magis in carmine quadraverit. Geminatio verborum interdum habet vim, leporem alias. Cic. alios aſſentatione delinit, alios muneribus corrumpit, alios promiſſis illectat. Modo ait, modo negat. Interim objurgat, interim inepte blanditur, Quod quidem Fabianum eſt. Nunc neminem admittit, nunc omnibus occurrit.

CAP. LXIV.

Prohibendi aut impediendi ſigna.

NEmo prohibet ire quenquam publica via. Tu me prohibes, ne publica ingrediar via. Quod minus aſſecutus ſis, fortuna in culpa fuit, non ego. Impedimento fuit, quo ſecius lex ferretur. Hactenus reſcribere non licuit per valetudinem, etiamſi per occupationes licuiſſet. Ego id agam quî ne detur, apud Terentium legimus. Metuo ut ferre poſſis, id eſt, ne non poſſis. Etiam ſi hic Ut, pro Quomodo poſitum videri poſſit. Id utile, ut ne quid nimis. Uti ne, ut ne, pro ne: quemadmodum apud Græcos ἵνα μὴ. Non veto quin quæ velis, facias. Suetonius in Tyberio: interceſſit, quo minus in acta ſua juraretur, id eſt, obſtitit, inhibuit, impedimento fuit. Per me non ſtetit, quo minus viceris. Excluſus tempore non venit, id eſt, temporis anguſtia obſtitit, quo minus veniret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

DUBITANDI.

Non dubito quin cupias redire. Non dubito [..]e cupere reditum. Res in ambiguo eſt. Non[d]um ſatis conſtitui. Adhuc anceps animi ſum. [A]dhuc hæreo. Etiam dum ἐπέχω. *id eſt, expecto*, [q]uod eſt Academicorum. Nondum huc aut illuc [i]nclinat ſententia. Adhuc in æquilibrio vacillat [a]nimus utroque nutans. Hactenus ſuſpendo de[c]retum animi. Nondum liquet : Ampliatum eſt [i]udicium.

SINE, ET CITRA.

Citra præceptoris operam doctus evaſit. Sine præceptore doctus evaſit. Nullo præceptore doctus evaſit. Abſque pecuniis nihil efficias. Extra jocum, pro, ſine joco, dixit Tullius.

OSTENTANDI.

Oſtentant ingenium. Iactitat natales ſuos. Iactat ſe de natalium ſplendore. Vendicat ſibi eloquentiam. Mire ſibi placet de ſpecie corporis. Ubique majorum imagines deprædicat. Sunt qui vulgo ſanctimoniæ ſpecie ſe venditant. Ipſe ſui præco eſt, ipſe ſui ipſius tibicen eſt. Ipſe ſuarum virtutum apud omnes canit encomium. Mirum quam ipſe ſibi pulcer eſt. De majorum nobilitate gloriatur. Plurimum ſibi tribuit : Suis ipſius ſuffragiis tantum non Deus eſt. Sibi Suſſenus eſt. De generis nobilitate, dictu mirum, quas tollat criſtas, quæ erigat cornua.

CORRIGENDI, SAnandique.

Huic incommodo paulo mederi poſſis. Huic malo illud erit remedio. Quod jactu cecidit, id arte

arte corrigas. Mendum litura tollitur. Animi morbos ſanat philoſophia. Corporis vitia ingenii dotibus penſantur. Febre levatus eſt. Malis omnibus mors ſemel liberat. Oculorum vitia ruta emendat: Orationis vitia Grammatica caſtigat. Philoſophia morbus animi tollit, medicaturque. Dentium cruciatum vinum lenit: Uteri tormina levat malva. Capitis dolores mitigat ſomnus. Sedat tormina: Fugat pruritum: Sapit dolorem: Levat doloro: Stomachum labeſcentem fulcit vinum vetus; Stomacho conducit pervigilium: Uxoris vitium aut mutandum eſt, aut ferendum: Morbis omnibus arte ſuccurritur. Soli ſenectuti ſubveniri non poteſt: Adverſus podagram efficax eſt apium. Contra carcinomata valet mel. Obſiſtit ebrietati cicuta. Adverſus alvi tormina remedio eſt crepitus.

BLANDIENDI, SIVE hortandi.

Dic age: Dic ſodes: Dic obſecro: Dic quæſo te: Dic amabo: quod frequens eſt apud M. Tull. Blanditur, Aſſentatur, Palpatur, Horat. Palpum obtrudere. Plautus. Demulcere caput. Ad gratiam loqui. Dare auribus: Trebonius Ciceroni: Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Cæſar: Auribus Vari ſerviunt, id eſt blandiuntur. Fac virum te præbeas. Quid habes quod ad hæc reſpondeas? Cedo. Agedum. Eia age: vide ſis. Quin uno tu verbo rem expedis?

TUA CAUSA.

Nolim id eſſe verum, vel tua cauſa. Tibi metuo: mihi gaudeo. Omnium nomine doleo. M. Tull. Nam ego eo nomine ſũ Dyrrachii hoc tempore, ut quam celerrime quid agas audiam. Catull.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ll. Eone numine imperator unice fuiſti in ul-
ma occidentis inſula? Tua gratia munus hoc
ſcepi. Vicem tuam doleo: Commoda illi reſpe-
u mei. Qua loquendi forma uſus eſt Quintilia-
ıs. Invenitur & contemplatione tui. Tui cauſa.
ı tuam gratiam hæc feci.

UTRUM NEC NE

Viſe utrum redierit, an non. Viſe num jam re-
ierit, an nondum. Viſe redieritne domum nec
e. Viſe redierit, an non. Cogita utrum famæ ma-
s conſulere, an pecuniæ. Cogita famæne malis
onſulere, an pecuniæ. Cogita famæ malis con-
ılere, an pecuniæ. Cogita an famæ malis con-
ılere, an pecuniæ. Cogita num famæ malis con-
ılere, qnam pecuniæ. Vide ſi potes eſſe poſſeſ-
or. Cic. in Orat ſuo. lib. 2. Si pro an dixit, imita-
us Græcos, apud quos ei biſariam ſignificat.

CONCEDENDI.

Finge hominem vivere. Fac ita eſſe. Fac po-
uiſſe. M. Tull. Facite hoc meum conſilium legio-
ıes novas non improbare: Ut donemus ita eſſe:
Ut hoc interim tibi concedamus. Cic. Ut non re-
erat pedem, inſiſtat tamen. Cato. Non eſt in no-
tra poteſtate, ſed in natura, ut tamen multum
it in nobis. Pone ſic eſſe in tabulis: Eſto ſane:
Sit ita ſane. Ut maximè juſſerim, non erat tuum
d facere: Etiam ſi quid aſperius dixiſſet, tuum
erat obticeſcere. Sed imaginare me donaſſe, non
potes tibi rem vendicare. Et ſi maxime donaſ-
ſem, non tibi jus eſt rei vendicandæ. Donarim
ſane, non ſtatim tibi jus eſt injiciendi manum.

PARUM ABESSE.

Pene ſcopum attigeras. Hrope ſcopum attigeras. Propemodum attigeras ſcopum. Parum aberas à ſcopo. Parum abſuit, ut ſcopum attigeris. Parum abeſt quin ſcopum attigeris. Res parum aberat à pugna. Parum aberat quin pugnarent. Minimum aberat ut homini manus injiceret. Minimo minus ſcopum attigeras. Plaut. Nihil fuit propius, quam ut perirem: Vix hominem cohibui, quo minus manum injiceret: Tantum non conſerebant manus. Tantum non adorabant, quod Græcis eſt familiarius, *μόνον οὐχὶ*, *i.e. propemodum*. Sueton. de Tyberio Cæſare: Civilem admodum inter initia, ac paulo minus, quam privatum egit. Paulo minus dixit pro propemodum, ac paulo poſt: Quod paulo minus utrunque evenit, *i.e.* parum abſuit, quin utrunque evenerit. Idem de eodem. Sed tantum non ſtatim à funere ad negotiorum conſuetudinem rediit, id eſt, propemodum ſtatim à funere, Pro tantum non. Terent. dixit, modo non: Is ſenem pellexit per epiſtolam, modo non montes auri pollicens. Nihil longius abſuit, quam ut hoſti me dederem. M. Tull. Nec mihi longius quicquam eſt. quam videre hominum vultus.

INCERTITUDINIS.

Annos natus eſt ferme viginti: Annos natus circiter octoginta. Circa luſtra decem, dixit Horat. Annos natus eſt plus minus quadraginta. Ad dies viginti. Cic. cum annos ad quinquaginta natus eſſet: Hora quaſi decima. Apud Sueton. Annos habet haud ſcio an duodeviginti: Puerum annos natum fortaſſe decem. Salluſt. Diu in incerto habuere.

CAP.

CAP. LXV.

Correctionis, & Occupationis formulæ.

IN pietate, præcipua felicitatis pars, vel tota potius felicitas hominis ſita eſt. Salluſt. Vulgi more magis quam judicio. Doctrina nihil ad virtutem conducit, imo nonnihil officit. Tibi præcipue atque adeo tibi uni calamitatem hanc acceptam ferre poſſumus. Ducem hoſtium intra mœnia, atque adeo in ſenatu videmus. Tuum opus vidi magis, quam legi. Græcas literas deguſtavit verius, quam didicit. Bonas literas ſedulitate ſua depravavit, vel (ut verius dicam) evertit. Bonas literas non dico depravavit, ſed funditus evertit. Suos omnes læſit: quid dixi læſit? imo ſubvertit. M. Tull. Sed in hoc ferendus meus error. Ferendus autem? Imo etiam adjuvandus. Quem hiſtoricum citius dixeris, quam poetam. Lucanum relegi, non tam poetam, quam hiſtoricum. Ni pater eſſes, dicerem te deſipere. Hic exercitus ductor, pene dixeram ſeductor. Vertit Homerum, pene dixeram pervertit. Reſpondebo non orationi tuæ, ſed convitio. In ſumma: Correctio fit, vel augendo, vel minuendo, vel commutando. Augendo, M. Tull. in Catilinam: Qui de hujus urbis atque adeo orbis terrarum exitio cogitant. Idem pro Planco. Inſector, poſco, atque adeo flagito. Hæc ſermonis forma frequens eſt apud Ciceronem. Minuendo, ut: ſic hic vivimus, aut victitamus verius. Commutamus aut in contrarium verbum, aut in aliud commodius ac ſignificantius. Pro hoſpite hoſtem ſovi domi meæ. Hic legationibus non immoratur, ſed immoritur. Hic patrimonium omne ob-

ne abſumſit, aut, ut melius dicam, abligurivit. Idem aliquoties facit, At. Terent. Fucum factum mulieri: At quem Deum? M. Tull. Una mater oppugnat, at quæ mater? quæ &c.

CAP. LXVI.

Auctores citandi formulæ.

UT Ciceroni placet, auctore Platone, vel quia hoc ſenſit, vel quia ſuaſit, vel quia narrat. Nam triſariam utuntur hac voce, teſte Varrone. Si Terent. credimus: Ut refertur apud Plinium: ut ait Protagoras Platonicus: ut apud Xenophontem Simonides dixit. Epicuro teſte, felicitas in voluptate ſita eſt. Ariſtoteles bonorum tres ordines fecit. Non ſpirare animal, cui non ſit ſanguis calidus, auctor eſt Theophraſtus. Apud Plinium ſcriptum eſt, elephantos decimo demum anno parere. Pyrrha negat quicquam ſciri poſſe. Id verum eſſe teſtis eſt Livius. Extat in annalibus. Veterum litteris proditum eſt: Ejus ſententiæ complures citat auctores. Ad eam ſententiam quam plurimos allegat teſtes. Eam ſententiam multorum auctoritate tuetur. Huic opinioni Plinius aſtipulatur. Huic ſententiæ ſuffragatur Plato. Idem ſentit Pythagoras. Ariſtoteli animal eſt etiam ſpongia. Plinio ſentiunt & arbores.

CAP. LXVII.

Variatio Imperativi modi.

VAle, valeas, fac valeas, valeto, valebis, idem pollent: & in quibuſdam futurum ſubjunctivi: Memineris, pro memento; oderis, pro odio habeto. In ceteris itẽ ſi addideris prohibendi ſignum: Ne dixeris, ne dicas, ne dic.

CAP.

CAP. LXVIII.

Variatio futuri.

POenitebit olim te. Futurum eſt ut olim te pœniteat. Spero te gaviſurum facto. Brevi, opinor, tædebit te hujus vitæ: opinor fore ut brevi te hujus tædeat vitæ. Spero futurum, ut facto gaudeas. Dixerit egregie. Horat. Alligaris filium. Terent. Abibit hinc propediem. Abiturus eſt hinc propediem. In ea vero periphraſi, futurum eſt ut repetat creditum, Latini videntur reddere Græcam figuram μέλλει λέγειν, *id eſt dicturus eſt*. Eſt autem familiaris Ciceroni: neceſſaria quoque, quoties in verbum inciderimus, quod futuro careat. Vt. ſpero fore, ut artem brevi perdiſcas. Nam perdiſciturum non poteras dicere. Eſt fututum quoddam quaſi mixtum cum ſignificatione præteriti. Ut, priuſquam tu domum redeas, ego epiſtolam perſcripſero. Antequam in portum pervenies, navis ſolverit. Si tales animos in pugna præſtabitis, vicerimus, ſive vicimus: id quod finitimum eſſe videtur τῷ μετ᾽ ὀλίγον μέλλοντι, *i.e. paulo poſt futuro*: Quanquam id alioqui Latini circumloquuntur per jam, jamjam, & mox. Jam aderit. Similis jamjam morituro: Mox audies. Sunt in quibus neceſſitate abutimur futuro ſubjunctivi, ut meminero, odero, novero. Ad futuri ſignificationem pertinent & illa: Confido commentarium hoc ſtudioſis probatum iri: Et, perſpicio te perditum ire filium.

CAP. LXIX.

De periphraſi generali verborum.

COmmune fere eſt modis omnibus, ut per Fio verbum, aut ſimilia circumloquamur, Ita charus eris omnibus: Ita fiet, ut charus ſis omnibus. Hoc modo effugerit invidiam. Utinam ex æquo me amares: utinam fieret, ut ex æquo me amares. In uxorem peſſimam incidi. Mihi uſu venit, ut in peſſimam. uxorem inciderim.

CAP. LXX.

De Modo Potentiali.

AD modum potentialem fere pertinent, quæ per Poteſt, aut Debet, aut ſimile verbum, exponi poſſunt. Quid agas cum eo, qui nihil intelligit? Eſt, quod rideas, non eſt quod invideas: Videas & flumina ſicca: cerneres alios trepidare, alios circumſpectare fugam: Vidiſſes omnes obmuteſcere: Equidem iſtud non affirmarim: dixerit hic aliquis: maturius veniſſes. Et apud Terent. prædiceres, pro prædicere debuiſſes: Græci addunt ſyllabam, ἄν, λέγοις ἄν.

CAP. LXXI.

Æſtimandi verba.

PLurimi me facit. Parvi habet, pro nihilo ducit: nihil pendit, pro minimo ducit: ne hujus quidem facio. δεικτικῶς, *i.e. demonſtrative*, oſtenſo pilo aut flocco. Maximo in pretio eſt apud omnes. Plurimi fit apud omnes. Magni habetur apud ſuos. Pili non facio. Nauci non facio.

Flocci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

flocci non facio. Boni conſulere. M. Tull. Tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtud æqui bonique facit. Terent. Iſtud æqui bonique facio. Salluſt. Supra ea, veluti ficta pro falſis ducit. Idem, Fidem ſuam interpoſuit, quam non minoris, quam publicam ducebat, Idem. Quæ prima mortales ducunt, id eſt quæ plurimi faciunt homines. In gratiam habere, pro eo quod eſt beneficii loco ducere, dixit Sulluſt. Denique regi pateſecit, quod pollicebatur, ſenatum & populum Romanum, quoniam armis plus valuiſſent, non in gratiam habituros. Nihil habere penſi, pro non curare, dixit Sall. Neque id quibus modis aſſequeretur, dum ſibi regnum parâret, quicquam penſi habebat. Idem, Nihil penſi, nihil moderati. Idem, Vilia habere, pro contemnere. Fidem, fortunas, pericula vilia habere. Unius æſtimemus aſſis, dixit Catull. contra Grammaticorum leges. Caſſa nuce non emam: Filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille. Cic.

CAP. LXXII.

Emendi formulæ, & ſimilia.

NImio emiſti, non revendes tantidem. Nimio liceris: Minoris addicturus erat. Quanticunque indicaris, tanti mercabor. Vide, ut quam maximo æſtimes: Non refert quanti res ipſa ſit, ſed quantopere tibi ſit opus ea. Tu tuum agrum pluris conducis, quam ego meum emerim. Paulo locas ædes tuas. Cupiam maximo, ſi queam. Eme quam potes minimo. Revende, quam potes plurimo. Aſſe non emerim totam Ciceronis famam. Labore dii bona ſua vendunt: Vili vendunt, minoris non poſſunt. Non emit,

qui minio emit. Care emit qui rogat. Extrude merces quanticunque potes, vel gratis alicui obtrudito, ſi ſecus non potes. Redimas te captum quanti potes, quanto potes, pro minimo. Si nequeas paulo, at quanti potes. Cui addictus eſt ager? Ludovico. Quanti? Frumentum addictum eſt, ſed nondum admenſum. Quanti proſcripſit ædes? ducatorum myriade. Quanti cœnaſtis? percare. Magno hic vivitur, Amatur viliſſime. Baſſus carius cacat, quam bibit. Magna mercede canit. Maxima tacuit Demoſthenes. Quanto metiris precio? Juvenalis. Quanti ſtipulatus es? Thais decem millibus drachmarum noctem venditabat. Nimio conſtat elegantia. Sueton. Quorum uni mellita quadragies ſeſtertiúm conſtiterunt. Hic enim ſubauditur aufferendi caſus, quadragies centum millibus.

CAP. LXXIII.

Diſcriminis formulæ.

Nihil intereſt, facias an dicas. Nihil refert, per te facias, an per alium. Parvi mea refert quid nolis aut velis. At mea plurimum refert. Quid intereſt, utrum facias, an inſtiges? Plurimum intereſt, maxime refert, quo tempore virum adeas. Equidem haud magno in diſcrimine pono, apud Tit, Liv. & apud Val. Max. reſpondit ſe vita malle excedere, quam metu violentæ mortis amicos, inimicoſque juxta ponere. Salluſt. Adero, me voſque omnibus in rebus juxta geram. Virg.

Tros Tyriuſque mihi, nullo diſcrimine agetur.

Utrum probes, an improbes, manum non verterim. Ad iſta ſum indifferens: ita Sueton. Quædam perquam tenui limite dividuntur, apud Fab.

ab.Verane ſint hæc an ficta,nihil laboro.Vtrum cripſeris an dixeris nec ne manũ non verterim, ſusque deque fero. Suſque deque habeo. Inſti- gaſti, perinde eſt ac ſi feceris : ex æquo in noxa es : tantundem peccaſti. Citra diſcrimen amat, c laudat omnes. Citra delectum omnes in fami- iaritatem receptat. Omnes promiſcue mordet. Paſſim hæc prædicat. Apud quoſlibet hæc dicit. Amuſſis alba in albo lapide.

CAP. LXXIV.

Affirmandi.

PRomiſit ſe venturum. Promiſit, maxime, etiam : pro quo Græci ναὶ. M. Tull. Si non quomodo tabulas conficis ? Si etiam, quam- obrem, &c. Idem. Quaſi aut etiam,aut non,non modo verum eſſet, ſed neceſſarium. Hunc lo- cum ideo adduxi, quod ſunt qui putent etiam, non eſſe confirmantis. Scilicet, admodum. Quam lubentiſſime,benigne. Sic habet. Sic erit. Ita eſt, factum eſt. Plane. Mirum ni, Haud du- bie. Dubio procul. Liquet. Conſtat. Confeſſum eſt. In Confeſſo eſt. Extra controverſiam eſt. Certum eſt. Pro certo. Compertum. Liquido. Indubie. Indubitato. Certo certius. Vero verius eſt. Veriora his quæ apud Sagram geſta ſunt.

CAP. LXXV.

Accuſandi formulæ.

ACcuſatus eſt ſacrilegii. Hic ſe furti alligat. Poſtulatus eſt repetundarum. Delatus proditionis. Cæſar comment. 7. Principes ci- vitatis inſimulari proditionis à Romanis. Re- um egit, vel peregit. In jus voca. Lege agito.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

In jus ambula. In jus duxit hominem. In jus trahit. Litem intendit. Dicam ſcripſit. Filius cum patre litem agitat. Cum opulentiſſimo viro illi lis eſt. Cum Mida judicio decertat. Accerſitus eſt capitis. Delatus eſt ſacrilegii. Peculatus reum peregit. Plaut. ad tresviros deſeram tuum nomen. M. Tull. nomen hominis amiciſſimi detuli. Idem: Delationem nominis poſtulavit. Idem, Roſcii nomen deferendum curavit. Diem illi dixit. T. Livius: Cæſoni capitis diem dicit. Idem, rei capitalis diem Poſthumio dixerunt. Eum talionis agentem exceptione repulit. Agit cum eo malæ tractationis. Damnatus eſt repetundarum, vel de repetundis. Abſolutus injuriarum. An quiſquis gratiam cum poſſit non refert, ingrati teneatur. An teneatur Reipubl. læſæ, qui quod ſibi licuit, fecit. Læſæ religionis ſit actio. Nec audacem timoris abſolvimus, dixit Seneca. Ad hanc formam pertinent illa quæ referuntur in titulo laudandi ac vituperandi. Cic. jam de majeſtate poſtulavit. Plaut. cras ſubſcribam homini dicam. Idem. Cum iſtam cauſam ſubſcriberent. Unde ſcriptores dicuntur ii qui cum accuſatore cauſſam, & crimen ſubſcribunt, & actori adſunt. M. Tulli Accuſabat M. Aquilium, ſubſcriptiore C. Rutilio Ruffo. Inde & ſubſcriptio. Incuſat ſenis parſimoniam. Inſimulat herum avaritiæ. Cauſſatur tutorum perfidiam.

CAP. LXXVI.

Formulæ utilitatis.

NIhil æque conducit ad beate vivendum. Nihil ad parandas opes conducibilius. Nihil ad eam rem confert. Plurimum adfert adjumenti. Utilis ad parandos amicos aſſentatio. Plus adfert

adfert voluptatis, quam utilitatis. Plurimas ad res hic libellus uſui futurus eſt. Ad id patruus inprimis adjutare poterit. Quid faciunt ad virtutem nummi? Libet quidem, verum non expedit. M. Tull. Viſum eſt mihi hoc ad multa quærare. Utinam hæc res tam frugifera tibi ſit, quam futura eſt honeſta. Utinam tantundem frugis adferat quantum adfert gloriæ. Ad id ſola doctrina fuerit adjumento. Ad hoc pecunia magno adminiculo futura eſt. Ad id haud mediocriter adminiculantur vires corporis. In id quoque prodeſt ornatus, Fabianum, Num parum ad id efficiendum momenti habet forma integra? Neque vero illud mediocriter profuerit: adjuvat hoc quoque. Hac ratione nihil profecimus, reliquum eſt, ut diverſam ingrediamur viam. Nihilo plus explicet, ac ſi inſanire paret, id eſt. Nihilo plus proficiet. Horat. Eruditio ad pietatem plus adfert diſpendii, quam compendii, & non tam promovet, quam moratur. Calida ſunt amica ſtomacho, dulcia conducunt hepati. Quod ſtomacho confert, idem prodeſt cerebro: quod ad ſtomachum facit, idem capiti ſalutare eſt: quod ſtomacho bonum eſt, idem cerebro commodum eſt. Lactucæ alvo dejiciendæ efficaces, & ad ſomnum conciliandum idoneæ. Ad ciendos menſes valet malva: Alvo ſiſtendæ, ſunt utiles fabæ aſſæ. Stomachum acuunt, excitant, irritant appetentiam edendi. Hac in re ſolus hic tibi poterit commodare. Plurimum commoditatis afferet pecunia ſtudioſo. Utinam tam tibi commodo ſit, quàm mihi fuit grave. Magno meo malo tentavi. Et ſine pronomine. Livi. Loquendo quæ in rem non eſſent die conſumpto. Idem: Si è Repub. cenſeret, veniret. M. Tull. facis ex tua dignitate, & è Repub. Idem: Scio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

quæ ſtudio dixerit, è Rep. dixiſſe. Feciſti tuo commodo, noſtro incommodo. Si judicabis in rem tuam eſſe. Si putabis ex uſu tuo fore. Si putabis è re tua fore. Pro te facit quod dico. Ad philoſophiam Dialectica viam aperit, viam ſternit, viam præſtruit. Ad eam rem jam jacta ſunt fundamenta. Ætites partus adjuvat, inflationem ſtomachi diſcutit, Pectoris dolores levat, Bilem extrahit, Pituitam detrahit, Menſium abundantiæ auxiliatur, Adverſus ſerpentes in vino datur. Deploratis auxilio eſt Chironia. Morbis omnibus medicatur Panace. Elleboro phthiriaſis emendatur. Datur ad ſerpentum ictus Chelidonia. Rododaphnes folia homini præſidio ſunt adverſus ſerpentes. Aviditatem cibi facit acetum, valet ad ciborum appetentiam irritandam. Abſinthium fulcit ſtomachum labentem: ʼευςόμαχα dicuntut Græcis, quæ ſtomacho conducunt: Nullum operæ precium fuerit.

CAP. LXXVII.

Præſagii formulæ.

SOl purus oriens neque fervens, ſerenum diem nunciat, concavus oriens pluvias prædicit. Si circa occidentem rubeſcunt nubes, ſerenitatem futuræ diei ſpondent. Sin ſpargentur, pluviam ventosque ſignificabunt. Cum oriente radii non illuſtres eminebunt pluviam protendunt. Si in exortu rubeſcent nubes, maxima oſtendetur tempeſtas. Si oriens cingetur orbe, ex qua parte is ſe aperit, expectetur ventus. Si totus defluxerit, ſerenitatem dabit. Lunæ cornu ſeptentrionale acuminatum, inde præſagit ventum. Sic enim frequenter uſurpat hanc vocem Plinius, ut præſagire non ſit præſentire, ſed portendere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tendere. Si quartam orbis rutilus cinget, ventos & imbres præmonebit. Naſcens obatro cornu, pluvias decreſcens dabit. Rubicundam venti protinus ſequuntur. Autumni ſerenitas ventoſam hyemem facit. Volitantes ſtellæ ventos nunciant. Eædem in plures disjectæ partes, inconſtantes ventos effundent. Cum ab Aquilone nocte ſerena fulguraverit, ventum & imbrem demonſtrabit. Nubes vehementius atræ ab oriente, in noctem aquam minantur. Nube gravida candicante, grando imminebit. Nebulæ cœlo cadentes, ſerenitatem promittunt. Pallidi ignes tempeſtatum nuncii ſunt. Mare in tranquillo portu intra ſe murmurans, ventum prædicit. Camporum fragor, & cœli murmur non dubiam habet tempeſtatis ſignificationem. Echini affigentes ſeſe, tempetaſtis ſigna ſunt. His modis locutus eſt Plinius. Ipſa cœli facies futuram tempeſtatem loquitur. Exoriens Notus venturam pluviam præmonet. Iris imbrium eſt nuncia. Halcyones nidulantes, futuræ tranquillitatis fidem non dubiã faciunt. Prꝯcox pueritia vaticinium eſt vitæ brevis. Immodica felicitas, ſignum eſt futuræ calamitatis. Criſpantes undæ nautis cooricuros ventos demonſtrant. Qui bene conjiciet, hunc vatem puta optimum. Stridor dentium in ægrotis, mortis indicium eſt. Dentium ſeries brevis & continuã, longævitatem arguit. Occurſus puellæ nuper nuptæ, felix auſpicium eſt. Occurſus virginis, parum læti ominis eſt. Nec dubias ſignificationes ſæpe fecit, ne reliquis quidem ſe parſurum. Suet. Evidens ſpecimen dedit, qualis ſit futurus princeps. Ex pueritia divina, qualis ſit futurus ſenex: Hinc collige, hinc augurare, hinc ratiocinare.

CAP. LXXVIII.

Officiendi formulæ.

PYrorum ejus ſtomacho gravis: Dulcia ſtomachum lædunt: Acida concoctioni officiunt: Salſa noxia ſunt hepati. Lac virilem ſtomachum offendit. Aduſta, inimica biliofis. Non obſiſtam. Non fuere impedimento. Non obturbabo. Non reluctor. Non obſtrepam tuis conatibus. Non reclamo. Non remorabor inſtitutum tuum. Fabius: Aures minus feriunt, pro offendunt, dixit.

CAP. LXXXIX.

Functionis formulæ.

GEſſit conſulatum: Ubi tum Proconſulem agebat. Prætoris officio fungebatur. Dictator erat. Bellum adminiſtrabat. Sicilam obtinebat. Ita Cicero frequenter, pro adminiſtrabat. Alioqui obtinet, qui impetrat: Provinciæ præſidebat: Annonæ præfectus erat. Regia negotia procurabat. Munia tribunitia obibat. Obire bella, dixit Livius. Obire legationes. Cic. Cenſui præerat. Cum imperio eſſe, eſt habere magiſtratum. Gerere poteſtatem, dixit Cic. in Verr. 4. Idem dixit piraticam facere. Hoc negotii tibi mandamus. Tibi provinciam hanc delegamus. Duram ſuſcepiſti provinciam. Duram ſuſtines provinciam. Fac, ut impetatorem te præbeas. Uide ut te præſtes amicum. Scurræ, non amici functus es officio. Ego te abſente tuis fungar vicibus. Tuas agam partes. Tuarum partium eſt, ſive tuæ partes ſunt, retundere petulantiam hominis. Defunctus conſulatu. Defunctus.

us vita. Defunctus malo. Defuncte periculis. rgil. Defendere vicem. Horatius.

Defendente vicem modo Rhetoris atque Poetæ.

ontificis perſonam gerit. Paulatim exercuit incipem. Suet. pro eo quod erat, functus eſt unere principis. Tractare Remp. Gubernare emp. Ducere bellum. Gerere, exercere bel- m. Navare operam. Satagit rerum ſuarum. uctare exercitum. Patrare bellum. Quæ duo erba Fabius notat à Salluſtio novata in uſum oneſtum, cum ante fuiſſent obſcœna. In fami- a bene inſtituta omnes in officio ſunt. Non de- ro officio meo: nuſquam ceſſabo in officio meo, alluſtius, Curare dixit abſolute. Nam is in ea arte curabat.

CAP. LXXX.

Quibus modis tribuimus aliquid.

SVmmo ingenio puer. Summi ingenii puer. Summus ingenio puer. Summus ingenium, oeticum eſt. Vir admiranda ſapientia: Vir ad- nirandæ ſapientiæ. Vir admirandus ſapientia: Vir admirandus ſapientiam, in carmine: Vir in- credidili præditus ſapientia: Vir omnijugis cor- poris atque animi dotibus exornatus. Vir omni- bus inſtructus dolis: Vir ex meris mendaciis conflatus, atque compoſitus. Id omnibus natu- ra inſitum eſt: Id natura nobis indidit: Ita na- tura comparatum: Id cunctis attribuit natura. Multa vitia nobis recepta conſuetudo conciliat, nonnulla natura ingenerat. Omnibus innatum eſt, ut vitam ſuam incolumem eſſe velint. Id vitii non tibi natura adjunctum eſt, ſed accerſitum ac receptum prava conſuetudine. Ineſt in homi- ne incredibilis quædam aſtutia: ideſt homini.

CAP.

CAP. LXXXI.

Titulorum.

EJus rei meminit Plato in Dialogo, qui inſcribitur συμπόσιον. Teſte Cicer. in eo lib. quem inſcripſit Oratorem perfectum. Plinius in opere, cui titulus, Hiſtoria mundi. Varro in Satyra, cui titulum fecit: Neſcis quid ſerus veſper vehat. Virgil. in Alexide: Terent. in Adelph: Heſiodus in opere, cujus titulum nuncupavit, Opera & dies: Eraſmus in libello, cuì titulum indidit, De verborum copia: In commentariis, quibus titulum prætulit, De nugis aulicorum: In Odarum libro, quem Sylvas nuncupavit. In Phormione Terentiana.

CAP. LXXXII.

Gratulandi.

GAudeo te nobis optantibus incolumen eſſe redditum. Gratulamur tibi victoriam. Si enim loquitur Sueton. & Seneca. Item M. Tull. Appellat hominem, & ei voce maxima victoriam gratulatur, Iſto nomine tibi gratulor. Gratulamur de victoria. Gratulor viciſſe te. Quod victor redieris, vehementer gaudeo. Te nova prole auctum eſſe, gaudeo. Salvum te advenire, volupe eſt. Lætor tuo nomine, quod uxor feliciter peperit. Quod gener tibi tantopere probatur, magnopere tua cauſa gaudeo. Voluptati mihi eſt. quod tibi res ex ſententia ceſſerit. Tua gratia gaudeo, quod res præter ſpem bene verterit. Tuam vicem lætor, qui proſpere pugnâris. Macte. Macte iſtius animi. Terent. Abi, virum te judico. Item in Adelph. Syrus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. LXXXIII.

Gratias agendi.

QUod tam officioſe me commendaris principi tuo, gratiam & habeo, & habiturus ſum immortalem. Quod tanta fide mea negotia procuraris, pares gratias agere vix poſſum, referre nequaquam. Quod me paſſim amantiſſime prædicas, video quantum debeam tuo in me ſtudio. Quod meis commodis tantopere ſtudes, & habetur à me gratia, & ſemper habitur. Quod argentum ad diem promiſſum reddidiſti, amo te, & habeo gratiam. Terent. Ecquid nos amat de virgine? M. Tull. Quod mihi polliceris, valde te amo. Idem: Multum te amo, quod ſpopondiſti M. Octavio. Factum bene quod epiſtolam obſignatam remiſeris. Quod nos pro tua virili, iuveris, gratum eſt. Grates perſolvere dignas, non opis eſt noſtræ. Virg. Fateor me tibi magnopere devinctum eſſe. Hoc nomine plus tibi debeo, quam ut unquam ſolvendo eſſe poſſim. Hoc officio arctius me tibi aſtrinxiſti. Obligatiorem me tibi feciſti, devinctiorem reddidiſti. Magis obnoxium effeciſti, quam ut vel verbis agere gratias poſſim. Major eſt noſtra neceſſitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi, pro ullo officio debeam gratias agere. Majus eſt hoc beneficium, quam ut orationem poſtulet.

CAP. LXXXIV.

Referendi beneficium.

GRatiam referre. Reponere merita. Rependere officia. Penſare beneficium. Remunerare beneficium. Remetiri beneficium. Reddere

dere beneficium. Reſolvere beneficium. Reſpondeo meritis. Par eſſe beneficiis acce... Efficiam ut tuum in me officium ad te non... fœnore redeat. Fœnoratum hoc beneficiu... bi, pulcre dices. Diſpeream, niſi benefic... iſtud tibi conduplicaverit. Statim regerere... neficium, eſt nolentis debere. Hoc non eſt re... re beneficium, ſed refutare. Certemus mu... inter nos officiis. Beneficium ultro citr... commeare debet. Cum fœnore reponen... quod acceperis. Quiſquis grate munus acc... jam gratiam retulit. Retaliare injuriam. In ma... lam partem. Reſpondere malefactis: Repo... injuriam: Penſare, Remetiri, Referre, ac f... omnia, & in malam partem poſſunt accipi. ... nitur & retaliare apud Gellium, in bonam ... tem, neque natura vocis refragatur, id tamen eſt inuſitatius.

Cap. LXXXV.

Originis verba.

Haud dubito, quin hæc ab amore quo... in me ſingulari proficiſcantur. Univer... hoc malorum agmen è bello nobis natu... Hinc omnis illa ſimultas inter eos orta eſt... malorum omnium auctor. Cupiditas pec... vitiorum omnium parens. Invidia totius ... odii ſeminarium fuit. Natura nobis par... igniculos dedit. Hinc omnis illa turba vi... Hinc fluxit: Hinc manat omne quo beati r... mur. Horat. Græco fonte cadunt. Hinc ... omnis illa vitiorum colluvies. His fontibu... tus ille tumultus rerum exitit. Hinc ſurgunt li... Hinc lites proveniunt: Hinc veniunt jurgi... his exordiis Romana nobilitas dicitur. Om...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

[m]agnarum rerum à diis immortalibus principia [d]ucuntur, dixit M. Tull. in Vatinium. Regibus [o]rtus: Roma oriundus: Atavis edite regibus: [M]aximus prognatus ducibus: Sate ſanguine di[vu]um. Ex his pullulant odia; Gliſcunt invidiæ: [S]ubnaſcitur ſimultas: Fruticantur diſſidia: Syl[v]eſcunt factiones. Illa è Philoſophorum fonti[b]us haurienda: Reliqua è poetis petenda.

CAP. LXXXVI.

Penſandi.

QUod corporis viribus deeſt, id ingenii donis exæquat. Quod corporis forma detra[c]tum eſt, id animi dotibus natura penſavit. Tu [o]pulentior, nos erudirores, atque ita tecum pa[r]ia fecimus. Abſentiam noſtram crebris literis [s]arciamus. Quod hactenus ceſſatum eſt, id opor[t]et diligentia recuperare. Quod illius ſtultitia [p]eccatum eſt, id tua ſapientia reſtituas oportet. Quod illius inſcitia admiſſum, id oportet, ut tua [p]rudentia redimas. Supplendum diligentia, quod [i]ngenio deeſt. Quod corpori detractum, id in[g]enii dotibus acceſſit. Studio reponendum, quod [n]egligententia præteritum eſt. Quod ademtum [f]ortunæ eſt, id ingenii dotibus additum eſt. Quantum corporis viribus deeſt, tantum animi virtutibus ſupereſt. Natura quod alibi detrahit, [a]libi reddit. Quod ſuis eripit, hoc hoſpitibus accumulat. Ovid.

Ingenio formæ damna rependo meæ.

Famæ diſpendium, pecuniæ compendio reſarcit. Famæ jacturam pecuniario lucro ſolatur.

CAP.

CAP. LXXXVII.

Aptitudinis formulæ.

QVære uxorem aptam tuis moribus, aptam ad tuos mores. Amicum delige tuis morib. appoſitum, accommodatum: vel, ad tuos mores. amicum delige; qui tuis moribus, vel ad tuos mores conveniat. Non eſt natura compoſitus ad artem poëticam. Oſtentationi compoſitum, dixit Fabius, pro eo quod eſt, ad oſtentationem paratum. Idem: Jure magis an æquo ſit appoſitus, id eſt, propenſior ad jus, an ad æquitatem. Rurſus idem: conſtatque rebus ad faciendam fidem appoſitis. Ad mathematica videtur eſſe propenſior. Vir maximis rebus, vel ad maximas res natus. Vir factus ad hujus nequitiam. Ad hujus mores factus, fictus, ſculptus eſſe videtur. Adeo ad hujus mores quadrat. Oratio non eſt naturæ conſentanea. Facta non reſpondent orationi. Hæc non competunt in ſenem. Hæc non competunt viro gravi. Non hæret in Catone hujuſinodi crimen. Non conſentiunt tui mores cum hujus moribus. Non concinunt tua atque hujus ſtudia. Non concordat hujus inſtitutum cum tuo. Concinnus tranſitus. Concinna digreſſio. Iſta non cohærent, non conſiſtunt. Non cadit in ſapientem, animi perturbatio. Non recipit tua ſimplicitas adulationis ſuſpicionem. Non congruunt literæ cum ſtudio pecuniæ.

Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas, & amor.

CAP. LXXXVIII.

Ablegandi verba.

HIc mihi eſt ablegandus aliquo. Puerum hunc prius amanda quopiam. Hunc Ar-ım aliquò, ſi potes, amolire. Non poſſum hunc ıovere quopiam. Ego hunc neque uti amittam ne, neque uti retineam, ſcio. Non poſſum me-et ex hoc grege nebulonum excutere. Hic ut-ınque eſt extrudendus aliquo,

CAP. LXXXIX.

Proficiſcendi.

RUs hinc abeo: Rus hinc concedo, diſcedo, abſcedo, decedo. Galliam repeto, inde ritanniam aditurus. In Italiam iter inſtituit. um Neapolim cogitabam. Apparas iter, ador-ıs profectionem; componis ſarcinas. Ingreſſus t viam. Quo paras proficiſci? Quo paras pro-ctionem? Quo tendis? Quo te Mœri pedes? uo teneris iter? Quonam iter eſt? Rus me nſero. Domum me recipio. Domum rever-r. Certum eſt in patriam revolare. Certum t veteres amicos reviſere. Redde te patriæ. Fac curras in patriam. Reſtitue te tuis. Fac te uamprimum reducem videamus. Ad rem inu-le eſt ſubinde movere caſtra. Haud temere di-ſcunt, qui crebro vertunt ſolum.

CAP. XC.

Conatus.

DA operam ut convaleſcas. Cura ut revale-ſcas. Enitere ut cum parentibus in gra-

tiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tam redeas. Annitere totis nervis ut in virum tuo genere dignum evadas Illud totis viribus agito, ut parentum expectationi facias ſatis. Pro virili conatus ſum, Pro mea virili, pro viribus. Hoc unum ſtude, ut te in regis benevolentiam inſinues: Literis incumbas: In hæc ſtudia incumbito: Ad id eluctare: Ad hoc invigila: Efficies, ſi modo advigilaris. Vigilandum eſt, qui ſua negotia velit tempori conficere. Manibus pedibuſque connitere: Id unum elaborat: Eo velis equiſque contendit: Huc velis remiſque feſtinat: Horat. Hoc ſtudium parvi properemus & ampli. Ut doctus evadas, dies noctibus continua: In ea re vehementer eſt ſudatum: In id plurimum laboris exhauſtum, exantlatum. Rem perdifficilem conamur: Rem arduam molimur: Summo nixu: Summa ope: Summa vi: Quantum potes adlabora. Pecuniæ cauſa nihil non tum facit, tum patitur.

CAP. XCI.

Explicandi, & Implicandi.

UBi his malis emerſero: Ubi his turbis memet extricavero: Ubi ex his negotiis me expedivero: Cum ex his negotiorum exiero labyrinthis: Simulatque his me tumultibus exſolvero: Ubi his è nugis memet excuſſero: Si quando licebit memet ex his negotiorum fluctibus emoliri. Si licebit ab his curis diſcedere: Si contingat liberari, levari: Si quando ab iis negotiis me ipſum vindicavero, aſſeruero, abſolvero: Ubi ex iis malis eluctatus fuero: Ubi ex his calamitatibus enitaro: Implicitus malis. Involutus negotiis: Diſtrictus curis: Occupatus negotiis. Diſtentus: diſtendi, diſtineri negotiis.

Diſtor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

torqueri curis. Immerſus, obrutus, opertus
gotiis. Intricatus, impeditus, illigatus, obvin-
us, diſpunctus, obſeptus, oneratus negotiis,
preſſus, oppletus. Tot me res circumvallant,
t me pericula circumſtant, circumſiſtunt,
ſepiunt, cingunt, obſident, premunt, urgent.

CAP. XCII.

Verba Finis, ſeu Propoſiti.

Toici in una virtute ſummum bonum con-
ſtituunt. Epicurus felicitatem voluptate me-
ur. Peripatetici uſu virtutis beatitudinem de-
iunt. Herillus in ſcientia ſummum bonum
llocat. Quidam in indolentia boni finem po-
erunt. Eſt qui in pecunia felicitatem ſitam
e exiſtimet. Maxima pars hominum ſpectat
ilitatem. Pauci ſibi proponunt honeſtum. Huc
nnes conatus tui ſpectant, ut diteſcas. Huc
picis, huc tendis. Omnes ſpes meas in te uno
i. Quidam famæ ſerviunt. Alii lucri rationem
bent. Hic voluptatem ubique ſequitur. Ille
ptat gloriam. Hic ad privatam utilitatem om-
i refert. Huc reliqua omnia ſunt conferenda.
ıc omnia illa pertinent, ſpectant. Hor. Quor-
m hæc tam putida tendunt? In hoc etiam po-
ılarem laudem petit. Admirationem Ariſto-
les maxime petendam putat. Illud genus
tentationi compoſitum, ſolam petit audien-
um voluptatem. Negotiatorum unicus ſcopus
t pecunia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. XCIII.

Qua eſt impudentia.

SI crimen illi palam objicias, ſat ſcio, qua eſt impudentia : vel, cujus eſt impudentiæ: vel, ea eſt hominis impudentia , inficias ibit. Vel ſic : Sat ſcio , ut eſt impudes , inficias ibit. Vel ſic : Sat ſcio, pro ſolita ſua impudentia , inficiabitur. Quanquam hoc poſtremum minus habere vehementiæ videtur. Adeo eſt impudens, ut mox ſit inficiaturus. Ut nunc ſunt mores, id eſt, pro hujus ſeculi moribus. Ut eſt barbarorum ingenium, id eſt, pro conditione barbariei ingenii.

CAP. XCIV.

Quàm ut, Quàm qui.

VIr melior eſt, quàm qui velit mentiri: Simplicior , quàm qui poſſit. Superbior eſt , quàm ut velit doceri. Stupidior, quàm ut poſſit diſcere. Adeo pauper eſt, ut nec obulum habeat. Adeo ignavus, ut malit inedia perire , quàm artem diſcere. Sic de me meritus es , ut tibi ſuccenſere non debeam. Sic mihi charus, ut iraſci, ne ſi velim quidem, poſſim. Melius de me meritus es, quam ut tibi poſſim ſuccenſere.

CAP. XCV.

Bene eſt.

BEne res habet. Bene ſe res habet. Bene habet. Bene eſt. Optime eſt. Bene tibi habent principia. Optimo in loco res eſt. Pejore in loco res eſſe non poteſt. Quonam in ſtatu res ſunt tuæ?

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. LXV.

Mea ſententia.

MEa quidem ſententia. Pro mea quidem ſententia. Ut ego quidem ſentio. Ut mea ert opinio. Meo quidem animo : Plautinum. Meo judicio. Ut mihi quidem videtur. Ni fallor. Si quid judico. Meo quidem ſuffragio, M, Tull. vicit Demoſthenem. Tuo calculo victus eſt.

PLUS, ET PLUSQUAM.

Audivi plus millies. Audivi plus quam millies. Caleſces plus ſatis. Pluſquam ſatis. Hujuſmodi orationes omnes biſariam proferuntur in adverbiis, ac nominibus; In verbis non itidem. Sapit plus quam expedit. Mulier plus,quàm decet, erudita. Plus quàm neceſſe eſt, facunda. Rurſum, vixit annos plures quàm decem, vel plures decem. Plus quingentos colaphos infregit mihi. Pluſquam quingentos : plures quingentis : Amplius quadraginta, dixit Suet. Hoc igitur orationis genus quadrafariam effertur. Amplius & non amplius, interdum præponitur, interdum ſubjicitur : interdum interſeritur. M. Tull. Cum enim Syracuſis amplius centum cives Romanorum cognoſcerent, id eſt, plures quàm centum. Cæſar : amplius horas quatuor fortiſſime pugnaverunt. Pompeius L. Domitio : Non amplius quatuordecim cohortes Lucetiam coegi:hic præponitur. Terent. Sexaginta annos natus es, ut conjicio, & eo amplius. M. T. Laodicæ viginti pondo paulo amplius, hic ſubjicitur. Virg. Tres pateat cœli ſpacium non amplius ulnas:hic interſeritur.Eodem ferme modo uſur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

uſurpatur, Plus. Cic. pro P. Quint. Ac tecum plus anno vixit in Gallia. Idem pro Planco : Sed non plus duobus aut tribus menſibus : hic præponitur. Terent. Dies triginta aut plus eo, in navi fui : hic in medio ponitur. Centum deſiderari ſunt, aut plus eo. hic poſtponitur. Hunc igitur ſermonem ita varies licebit. Amplius ducenti deſiderati ſunt, Ducenti & eo amplius deſiderati ſunt, Ducenti deſiderati ſunt, & eo amplius. Deſiderati ſunt plus quam ducenti. Deſiderati ſunt plures ducentis.

AD SUMMUM. UT minimum.

Semel hominem ſalutavi, aut ad ſummum bis. Ut multum : Ut plurimum, non minus, Saltem, Ut minimum, Ut minimum dicam, Non amplius, cum plurimum, quam ſeptem horas dormiebat. Ita Suet.

CAP. XCVII.

Morem gerendi.

MOs gerendus eſt patri. Morigerandum eſt patri. Obſequendum eſt patri. Patri obſecundandum. Patri concedendum. Inſerviendum. Obſerviendum paternis moribus. Accommoda te paternis moribus. Præbe te illis ad tempus. Attempera te moribus omnium

CAP. XCVIII.

Rogandi.

MAjorem in modum te rogo. Etiam atque etiam oro : Obſecro te atque obteſtor : illud unum abs te magnopere peto, contendoque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

que. Illud à me vehementer contendebat. Efflagitaſti quotidianis convitiis. Imploravit opem hominis. Eblanditus eſt favorem. Exambiit, reperitur apud quoſdam. Extorſit potius, quàm exoravit. At iſtud poſcere eſt, non rogare. Flagitabant verius, quàm orabant.

CAP. XCIX.

Ignoſcendi.

REmiſere mulctam: Hanc unam ignoſce culpam. Remiſit offenſam. Condonamus admiſſum. Terent. Condonamus argentum quod habes. Salluſt. Condonare creditum. Da veniam juvenilibus erratis. Jurisjurandi gratiam facere pupillis non poteſt, eſt in Pandectis. Idem apud Salluſt. Ceterum Boccho, quoniam pœnitet, delicti gratiam facit. Item Sueton. Conjurandi gratiam fecit. Ad quædam vitia convenit connivere.

CAP. C.

Abrogandi.

REſcindere conventa. Abrogare legem. Abdicare legem. Antiquare, abolere legem. Obſoleſcere, neutrum. Suſtollere legem. Irritare pacta. In integrum reſtituere. Mutare pacta. Obliterare legem. Hæc lex abiit in deſuetudinem. Exoleſcere metum dominorum, dixit Plinius in epiſt. pro extingui, atque intercidere. Nuſquam tui beneficii memoria apud me intermorietur. Depoſuit imperium. Abdicavit magiſtratum. Abdicatus à magiſtratu, dixit Salluſtius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CI.

Ornandi.

COmere, expolire, perpolire, exornare, venuſtare, picturare, honeſtare, Pigmenta, floſculi, lecythi, veneres, venuſtas, lepos, nitor, gratia decus. Lenocinia, emblemata, compoſitio, colores, myrothecia, ſuci, phaleræ, dignitas, cultus, polities.

CAP. CII.

Inter cœnam.

INter cœnam. Sueton. & Senec. Inter cœnandum, ſuper cœnam, cœnantibus nobis, in cœna; idem efficiunt. Inter jocum, Sueton. Inter jocandum. Sic inter conventum, pro, in conventu, dixit Suet. & inter pœnam, pro inter puniendum. Per jocum. Inter pocula. Inter potandum.

CAP. CIII.

Poſt cœnam.

POſt cœnam, à cœna, ſub cœnam. Nam Sub. ſignificat & paulo ante, vel protinus poſt. Cic. Sub hæc lectæ ſunt tuæ literæ, id eſt, poſt hæc. A tuo reditu. Poſt tuum reditum.

CAP. CIV.

Similitudinis.

ESt & diverſarum rerum quædam inter ſe ſimilitudo, affinitas, cognatio, vicinia. His finitima ſunt illa. His confinia ſunt illa. Simiæ figura multum ad hominis formam accedit. Puro ta-

co tamen fonti quàm flumini propior. Non multum à tuis moribus hæc abludit imago. Huc alludit illa Terentiana ſententia. Virgilianam dictionem æmulatur, exprimit, refert. Haud multum abeſt, diſſidet, diſcrepat à tuis moribus. Ab hac ratione non multum abhorret Fabius. Ejuſdem generis eſt & illud. Ejuſdem farinæ, proverbialiter. Ejuſdem notæ. Ejuſdum claſſis. Mei loci, atque ordinis hominem. Ex aliquo circulo, dixit Cic. E ſinu ſuo, pro, è ſuis familiaribus, dixit Cicer. & Plutarch. Ex eo numero eſt. Ex illo conventu quadruplatorum, dixit M. Tull. in Verrem quarta. E ſuis gregalibus, dixit idem: Sub hac facie latet adulatio. Plerunque vitia virtutis perſonam induunt, ac virtutis ſimulacrum repræſentant. Sub virtutis ſpecie, virtutis prætextu. Sub imagine pietatis. Patrem ore refert. Parentem moribus exprimit. Patruum nomine reddit. Avum voce repræſentat. Patronum imitatur oculis. Amitam nulla re prorſus exhibet. Alter Cicero. Alter Hercules. Faciem mentita Lyciſcæ. Formata in admirationem, id eſt, ſimulans ſe admirari. Sueton. Vultu ad hilaritatem compoſito. Prætexere, præ ſe ferre. Ante ſe gerit. Effigies pietatis. Diſſimilis huic & hujus. Non abſimilis facie Tyberio. Apud eundem eſt Aſſimilis, pro Similis.

CAP. CV.

Mutui.

MUtuum dare: Mutuo dare. Mutuare, Commodato dare. Commodare. Utendum dare. Utendum accipere. Accipit uſurariam: Plautus. Opera commodatitia: præſtant operas mutuas. Mutuum muli ſcabunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CVI.

Fallendi.

IMpoſuimus Reip. Feſellit nos. Decepit, circumvenit adoleſcentem. Circumſcripſit, circumduxit, apud Jurecon. Verba dare mihi difficile eſt. Si ſenſeris eos fucum velle facere. Impoſturam facit, & paſſus eſt. Deluſit. Eluſit. Fruſtratus eſt nos ſperato lucro. Non te fraudabo debita gloria. Technæ, doli, fuci, præſtigiæ, vafricies, verſutia, aſtus, aſtutia. fraus. Os mihi ſublitum eſt. In fraudem illexit, pellexit. Arte me tractavit. Dolo mecum egit. In ſpecie, dixit M. T. Præclara claſſis in ſpecie; ſed inops, & infirma. Quod ſi mea fiat captione. Abſit omnis captio. M. Tull. Cur igitur vos inducitis in eas captiones, quas nunquam explicetis?

CAP. CVII.

Eſt amicus.

UTor patre familiariter. Eſt mihi cum illo arctiſſima neceſſitudo. Sum illi ſumma familiaritate conjunctus. Sum illi amicus. Summa mihi cum illo familiaritas intercedit. Multus mihi cum homine quondam uſus fuit. Mutua quædam benevolentia jampridem inter nos eſt. Saulluſt. Imperator Iugurtham in amicis habebat, id eſt, in amicorum numero.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CVIII.

Sperandi.

SPero fore. Nonnulla ſpes eſt fore. Venio in ſpem. Vocor in ſpem. Erectus in ſpem. Concipio ſpem de te optimam. Nonnulla me ſpes habet. Maxima teneor ſpe. Magna me ſpes tenet. Adducor in ſpem. Nonnulla me ſpes cœpit. Spei nonnihil affulſit, arridet, blanditur. Omnia ſumma mihi de te promitto. Is eſt, de quo tibi poſſis omnia polliceri boni viri officia. Nihil mediocre de te tui cives expectant. Injicere ſpem. Solicitare ſpe. Oſtendere ſpem. Oſtendit futurum. Ducimur ſpe. Lactamur ſpe. Ad Comœdiæ gratiam latini ne aſpirarunt quidem. M. Tull. Ad eandem laudem, quam volumus, aſpirare non poſſunt. Sulluſt. Ut omnia bona in ſpe haberet, id eſt, nonnihil ſperaret.

CAP. CIX.

Ad verbum.

AD verbum edidicit, quem locum ad literam ſubjeci: Fab. Ejus verba ſubjeci, pro quo vulgo dicunt, in forma. Ipſa hominis verba tibi reddam.

CAP. CX.

Εἰρωνίας.

HEus bone vir. Scilicet is ſuperis labor eſt. Is nunc ſi Diis placet, nos docebit, qui nihil unquam didicit ipſe. O mirum amicum. Mira vero militi quæ placeant. Sane vero. Quaſi vero.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXI.

Extrahere diem.

SIc ille dies extractus eſt. Hoc agebant, ut dies eximeretur. Ducere tempus. Terere tempus. Ducere bellum. Iam dies exceſſerat.

CAP. CXII.

Paratum, ac Facile.

PAratum, promtum. In promtu. In procinctu. in proclive: In proclivi. Obvium, expoſitum, expromtum. In numerato habere. In ſtatione. Ad manum. Ex tempore. Extemporarium. Extemporaneum.

CAP. CXIII.

Depellendi.

DEprecari invidiam. Deprecari culpam. Depellere crimen. Adverſari, abominari, rejicere, refellere, negare, inficiari, inficias ire, propulſare, profligare, amoliri. Virg. Dii meliora piis: quod Deus avertat: Divi prohibeant.

CAP. CXIV.

Agnoſcendi.

AGnovit hæreditatem. Agnoſcit crimen. Accipio conditionem. Admitte teſtamentum. Adiit teſtamentum. Ut admirationem etiam plauſi confiteretur. Amorem re teſtatus eſt. Odium & vultu præ ſe fert. Morbum inceſſu, vultuque fatetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXV.

Ab adoleſcentia.

IAm inde à puero. Ab adoleſcentia: A teneris unguiculis. Sic à pueris aſſueti ſunt. Terent. Uſque à pueris curavi ambos. Idem: Mihi magna cum eo jam inde uſque à pueritia ſemper fuit familiaritas, Varro: Iam inde à cunabulis. Livius: Inde ab incunabulis imbutus odio Tribunorum. A rudibus annis. A prima pueritia. Ab ipſo vitæ exordio. Ab ipſo vitæ limine. Ab incunabulis. Cum ipſo nutricis lacte ſugimus errorem. Ab ipſis crepundiis.

CAP. CXVI.

Accuratè.

ACcurate, exacte, elaborate, ad unguem, ad amuſſim, examuſſim, amuſſatim examuſſatim, ad perpendiculum, ſumma cura. Exquiſitè, conquiſitè. Circumſpectè, attentè. Conſideratus, pro attentus, dixit Cicero. Idem dixit, ad perpendiculum exigere. Sagaciter perveſtigavit, apud eundem. Item, divinitus dicta, pro egregie. Preſſius agamus. M. Tull. de finibus 4. Idem: Nunc cominus agamus,

CAP. CXVII.

Perficiendi.

ABſolvit, perfecit. Exegi monumentum. Finem impoſui. Finem dicendi faciam. Finiit. Summam manum impoſuit. Ad umbilicum duxit. Faſtigium imponere. Colophonem addere. Supremam addidit manum. Extremum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

actum addere. Fabulam vitæ peregit: Exacta ætate: Ad metam uſque produxit: peregit fabulam: depuduit. Deſultavit canticum. Suet. Depugnatum eſt, perdoluit, deferbuit. Vita defunctus eſt. Deſiit artem.

CAP. CXVIII.

Committendi.

LEges inter ſe colliduntur eventu. Ut non compoſiti melius cum Bytho Bacchius. Quis te cum iſto commiſit homine? Concertaſti cum hero. Conferre pedem. Conſerere manum, Congredi cum viro, Confligere, colluctari, conflictari.

CAP. CXIX.

Amandi.

UNice te diligit. Amat effuſiſſime. Chariſſimum habet. Admiranda quadam charitate proſequitur. Fama nihil habet antiquius. Non amat modo, verum etiam obſervat. Singulari benevolentia proſequitur. Animo toto te complectitur. Oculis atque animo fert hominem. Corydon ardebat Alexim. Deperibat virginem, deperibat in virginem. Perdite amat. Deperdita amore. Suet. Flagrat amore tui. Amantiſſimus eſt tui. Tui, tuorumque eſt obſervantiſſimus. Studioſiſſimus eſt tui. Tui cupientiſſimus. Ex animo tibi bene vult. Bene cupit tibi. Hunc unum habet in deliciis; habet in oblectamentis. Non perinde illi affectus erat, dixit Sueton. pro eo quod eſt, non perinde diligebat. Item dixit, pronior Dolabellæ, pro eo quod erat, in illum propēſior. Sic omnia tua exoſculatur, id eſt, ſic amat.

CAP. CXX.

Cupiendi.

LAudis avidus. Laudis avarus. Avens gloriæ: Cupiens famæ: Tui ſitientiſſimus. Famelicus gloriæ. Sitit famam. Sitit aurum, Eſurientiſſimus laudis. Mira gloriæ fames habet hominem. Ambit honores. Nullius rei quam laudis ambitioſior. Privati commodi ſtudioſus. Alieni appetens. Appetens laudis. Eloquentiæ candidatus. Inhiat lucris.

Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Geſtio videre hominem: Prurit illi tergum.

CAP. CXXI.

Male precandi verba.

QUoties caput tuum diris devovit. Execratus eſt tum ſeſe, tum ſuos omnes. Ut te dii perdant. Abi in malam rem, in maximum malum, in crucem. Dii te eradicent. Dii mentem tibi dent tuam. Βάλλ' ἐς κόρακας. *i. e. mitte te ad corvos, abi in malam rem*; Græcis eſt uſitatiſſimum. Quæ res illi vertat male. In morbo conſumat, proverbialiter. Plaut. Capiti veſtro iſtud quidem. Virgil. Dii capiti ipſius generique reſervent. Cicer. Quod illorum capiti ſit. Idem: Dii ſint irati hujuſmodi Græco.

CAP. CXXII.

Pollicendi.

NEſcio quid mali promittunt ſydera. Magnifice pollicentur amantes. Promiſſis ductat hominem.

Pollicitis dives quilibet eſſe poteſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Cave fidas hujuſmodi pollicitationibus. Spondeo futurum. Deſpondeo. Sponde, noxa præſto eſt. Ego hujus nomine fidejubeo. Recipio tibi facturum hunc. Recipio ad me. Salluſt. In ſe recipiunt. Hoc tibi pro meo periculo promitto. Ita mihi ſtipulanti pactus eſt.

Littoribus noſtris ancora pacta tua eſt.

Do fidem futurum: Confirmo futurum. Fidem ſuam interpoſuit. Clodio Tyberius ea lege cœnam condixit, i.e. promiſit ſe venire ad cœnam, apud Sueton. M. Tull. Nam cum mihi condixiſſet, cœnavit apud me. Priſci, lingua nuncupatum dicebant, quod eſſet ore promiſſum, ac verbis expreſſis. M. Tull. in offic. Nam cum ex 12. tabulis ſatis eſſet ea præſtare, quæ eſſent lingua nuncupata, Vovemus quod Deo pollicemur. Catull.

At non hæc quondam blando promiſſa dediſti.

Salluſt. Quem illi caſu oblatum promiſſis onerat. Dare promiſſa. Cum hic eſſes, longe alia promiſſa dediſti. Solicitat ingentibus promiſſis. Spes ampliſſimas oſtendit. Veterum proverbiis χρηστολόγοι, ac doſones dicti, qui multa pollicerentur.

CAP. CXXIII.

Principatus.

Est copioſum dicendi genus, in quo Cicero principatum obtinet. Breve, in quo Salluſtius regnat. Subtile. in quo dominatur Hortenſius. Floridum, in quo primas tenet Plin. Varius. Grave, in quo præcipuus eſt Hieronymus. Grave, in quo princeps eſt Seneca. Feſtivum, in quo ſingularis eſt Martialis. Simplex, in quo primus eſt Terentius Acutum, in quo præcellit Quintilianus.

[...]ilianus. Suave, in quo vicit Statius. Antiquum, [i]n quo nulli ſecundus eſt Cato. Inaffectatum, in [q]uo nulli cedit, nulli inferior eſt, nemini poſterior eſt Cæſar. Hujus negotii veluti anteſignanus, dux, vexillifer, ſignifer extitiſti, κορυφαῖος, Græci. Homerus omnes procul à ſe reliquit. Omnes à tergo reliquit. Longo intervallo præcellit, præcedit, præcurrit, præit, anteit, antecellit. In literis Græcanicis palmam tenet. Eloquentiæ M. Tull. arcem tenet, primam laudem obtinet, primum locum obtinet. Præmia feres.

CAP. CXXIV.

Ludorum

MUnera gladiatoria populo exhibuit. Edidit Circenſes. Fecit ludos ſcenicos, apud Sueton. in Caligula. Commiſit & ſubitos, apud eundem. Præter conſuetudinem muſicum agona commiſit: in Nerone Claudio. Dedit populo centum gladiatorum paria. Centum camelos produxit.

CAP. CXXV.

Agere delectum.

HAbuit delectum, agere delectum. Delectibus undique acerbiſſime actis. Cogere exercitum. Contrahere copias. Conſcribere exercitum. Parare manum. Comparare vim militum. Collectis copiis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXXVI.
Adimendi honorem.

DEpoſuit dictaturam. Amotus eſt conſulatu. Abrogatum eſt illi imperium. Ademtum imperium. Abdicavit ſe magiſtratu. Sueton. Privavit honore, apud eundem. Redactus eſt in ordinem. Multos coegit in ordinem, hoc eſt, privatos reddidit. Miſſionem periit. Rude donatus eſt. Dimiſit eum ignominia. Exauctoravit totam regionem.

CAP. CXXVII.
Perſuadendi.

FEcit mihi lacrymis pœnitentiæ fidem. Lacrymis mihi perſuaſit ſeſe facti pœnitere. Lacrymæ mihi perſuaſerunt illum pœnitere facti. Lacrymis effecit, ut crediderim illum pœnitere. Adduxit, pertraxit, pellexit, perpulit me in ſuam ſententiam. Coactus eſt verius, quam perſuaſus.

CAP. CXXVIII.
Inferendi, ſeu Ratiocinandi.

QUod animal eſt, idem corpus ſit neceſſe eſt: quod autem corpus eſt, non ſtatim & animal. Is pauper eſt, qui plurimum cupit. Porro quo quiſque magis abundat opibus, hoc eſt opum appetentior. Igitur ditiſſimus quiſquis pauperrimus ſit neceſſe eſt. Si Deus eſt animus, animi puritate, non victimis corporeis eum convenit colere. Cum animus ſit corpore præſtantior: virtutes autem animi ſint poſſeſſiones, pecuniæ corporis, conſentaneum eſt virtutes pecu-

nniis anteponendas eſſe. In quem cadit miſe-
eri, in eundem cadit invidere. Non cadit au-
em invidere in ſapientem. Ergo ne miſereri
uidem. Ipſe ſibi utilis eſſe nequit, & vobis erit
ſui? Felix non eſt, cui multa deſunt. Atqui di-
itibus deſunt plurima: Qui poſſunt igitur di-
ites eſſe felices? Solum bonum virtus; nam id
emum bonum eſt, quo nemo male poteſt uti.
'irtute nemo male uti poteſt: Bonum eſt ergo
irtus. Bonum eſt virtus ut qua nemo male uti
oteſt. An bonum pecunia, qua quiſque poteſt
nale uti? I nunc, inferendi vim habet, ſed ve-
it cum exprobratione, I nunc, argentum, mar-
nor vetus &c. Quæ cum ita ſint, quis audiat
nficias ire? Hoc cum ſic habeat, an non dediſti
lamnum? Utrum damnum dediſti, an non? Et
lubitamus adhuc?

CAP. CXXIX.

Nil, Niſi.

NIl niſi poeta es. Nil aliud es niſi poeta. Nil aliud, quam poeta es. Tantum poe-
a es. Poeta es, præterea nihil. Nihil es præter-
quam poeta. Niſi poeta eſſes, nihil eſſes. Nihil
aliud quàm flebat, pro tantum flebat, apud Fab.
Sed apud Sueton. frequentius, nihil aliud, quàm
vectabatur. Idem: Nihil amplius quàm mo-
nuit. Cui contrarium eſt, non tantum oſcula-
tus eſt.

CAP. CXXX.

Laudandi, ac Vituperandi.

NOn omnes probabunt iſtud conſilium, culpabunt plurimi. Animum inſimula-
bunt

bunt nonnulli. Nemo mihi vitio verterit. Te-
rent. Nunc quam rem vitio dent, quæſo animadvertite. Dare crimini, dixit M. Tull. in Brut. iſtud vituperio dabunt omnes,ut tibi laudi ducis. Gloriæ tibi tribuis, honori putas fore: at omnes dedecori dabunt, probro dabunt, criminabuntur, damnabunt, reprehendent, improbabunt, ſugillabunt, taxabunt, notabunt, atro calculo notabunt. Salluſt. Quoniam adeo Syllam non pœnitet, ut & facta in gloriam numeret. Album addere calculum. Subſcribere ſententiæ, Suffragari, refragari, laudibus ferre. Ad cœlum ferre. Horat. In cœlum ferre. Cicer. Laudibus vexit apud Plin. in epiſtolis. Scis vitio nigrum præfigere Theta. Avaritiæ ſingulos increpans. Sueton. Tibi malum imputabitur. Tibi feretur acceptum. Tu fueris in crimine. Tam eſt in vitio qui deſerit amicum in periculo, quàm qui prodit. Sic M. Tull. In te reſidet facti ſuſpicio, In te redundabit. In te cudetur hæc faba, proverb. Male audies apud omnes, qui hactenus audiſti bene. Catull. Quiſquis de meliore nota. Vir peſſimæ notæ. M. Tull. Homo nullo numero. Nihil illo contemtius. Item: Uir primæ notæ. Vir extremæ notæ. Homo quintæ claſſis, homo ultimæ ſortis. Homo bonæ frugis, ſive bonæ frugi: aut abſolutè. Homo frugi.

CAP. CXXXI.

Summæ.

AD ſumma, dixit Horatius. In ſumma. Ut ſummatim dicam. Denique, demum. Poſtremo. Breviter, Ut ſemel dicam, Ut ſemel finiam, Dicam in genere. Rem omnem verbo complectar. Quid quæris? pro, denique Ciceronianum

anum eſt. Quid multa? Quid multis moror? icam univerſim? In univerſum habeo quod ſpondeam. Dicam verbo. Ad ultimum, pro, deque dixit Quint. Curt. & eodem ſenſu Suen. dixit ultimo: ad extremum, Cicer.

CAP. CXXXII.

Perdendæ operæ.

LUſit operam. Luditur opera. Opera & impenſa periit. Fruſtra ego hanc operam ſumo. Nihil agis. Laterem lavas. Actum ago ctum rem agis. In ſylvam fers ligna. Reliquaue proverbia, quibus inanis opera ſignificatur.

CAP. CXXXIII.

Fructus.

MAgnum ex ea re fructum retulit. Cœpit emolumentum. Lucrum reportavit. enſit commodum. Commoditatem demeſſuit. Collegit utilitatem. Frugem accepit. Lucrum ecit. Compendium paravit. Ea res illi frugiera fuit, fuit emolumento, fuit commodo, fuit uſui. Ex ea legatione meſſem optimam meſſuit.

CAP. CXXXIV.

Impudentiæ.

NIhil pudet. Depuduit. Depuditum eſt. Dedidicit pudorem. Oblitus eſt pudoris. Dedidicit pudeſcere. Neſcit pudeſcere. Exuit pudorem. Perfricuit faciem. Perfricuit frontem. Nihil habet oris. Nihil frontis. Quo ore? Qua fronte?

CAP

CAP. CXXXV.

Affectandi.

AFfectata verba. Affectatus ornatus. Aſcititius ornatus. Aſcititius decor. Fabius. Et gratiam rei nimia cooperatione conſumpſimus. Cooperationem, pro, affectatione dixit. Captat laudem. Venatur gloriam. Aucupatur ſamam. Accerſit ſibi malum.

CAP, CXXXVI.

Ignorandi, aut contra.

SCio. Non ignoro. Non me fugit. Non me latet. Non me præterit. Non ſum neſcius. Non me clam eſt. Quis neſcit? Nemini dubium. Intelligo, video, ſentio. Compertum habeo. Exploratum habeo. Perſpectum habeo. Cognitum habeo. Non eſt obſcurum mihi. Non me fallit. Salluſt. Nec ea res me falſum habuit. Indoctus diſci. Rudis horum malorum. Imperitus fallendi. Ignarus jocis. Salluſt.

CAP. CXXXVII.

Turpe eſt, & ſimilia.

TUrpe eſt. Cum turpitudine conjunctum eſt. Laudabile eſt. Cum laude conjunctum eſt. Cum vitio conjunctum eſt. Vitio conſine eſt. Non vacat vitio. Non caret vitio. Non abeſt à vitio. Periculorum. Cum periculo conjunctum. In vitio eſt. In probro eſt.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXXXVIII.

Quin, &, ut non.

RUere illa non poſſunt, ut hæc non eodem labefacta motu concidant. Cicer. pro [C]omp. Quin hæc eodem labefacta motu, con[ci]dant. Non potes ſtudere opibus, ut animi tran[q]uillitatem non perdas. Non potes quin perdas. [N]on poteſt, niſi perdas.

CAP. CXXXIX.

Id quod, quod, Ita ut, ut.

ID quod, pro quod, & ita ut, pro ut, frequens eſt apud Cic. Ita ut facis. Ita quod facis. Quod quidem facis.

CAP. CXL,

Amplificandi.

CEdendum erat hoſpiti, præſertim ſeni, maxime ſeni. Pulſavit hoſpitem, eumque ſenem, idque ſenem, atque hunc ſenem, atque adeo ſenem.

CAP. CYLI.

Reciproca conſtructio quorundam.

ERit humanitatis veſtræ, magnum civium numerum calamitate prohibere. Cic. Prohibe infandos à navibus ignes. Virg. Defendit capellas ab æſtu. Defendit æſtum capellis. Spargere humum foliis. Spargere folia humi. Sternere pallio lectum. Iuſtruere lecto pallium. Inſcripſit poculum literis. Inſcripſit poculo literas.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXLII.

Non contentus.

NOn contentus victoria. Non contentus, viciſſe. Non ſat habebat viciſſe. Non ſat erat viciſſe. Parum erat viciſſe, ni in victos etiam ſæviret. Non ſufficiebat viciſſe. Pœnitebat rapinæ, niſi parentem quoque ſpoliaſſet.

CAP. CXLIII.

Satisfaciendi.

INterdum non ſatisfecit Ciceroni Demoſthenes. Non implet aures Ciceronis Demoſthenes. Non reſpondet optatis meis. Non ſatisfacit hominum de ſe expectationi. Tullius in Demoſthene nonnunquam deſiderat aliquid. Non is es, quem expectaram. Non talis es, qualem vellem. Nonnihil in te requiro adhuc. Non facit ad hujus cupiditatem.

CAP. CXLIV.

Impunitatis, aut contra.

OMnes plura habere cupimus, & tamen id nobis impune eſt. Haud impune facies. Haud impune feceris. Non fuit illi fraudi magiſtratum prohibuiſſe vi. Sine fraude eſto. Se fraude dicebant priſci. Non ſic auferes. Livi. Tulit, ne cui fraudi ſeceſſio eſſet, id eſt, ut omnibus eſſet impunitas. Mirabar hoc ſi ſic abiret. Militem impunitate donavit. Nullum facinus impunitum eſſe oportet. Quo impunius dicax eſſet, dixit M. Tull. pro Quinctio. Nullo pœnas dedit ejus facti. Pœnas pendit. Tum pendere pœnas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ænas Cecropidæ juſti. Irrogare mulctam, dixit
ic. exemplum in illos editum. Perſolvit, luit,
ependit. Nullum de eo ſumtum ſupplicium.
t facto nulla irrogata pœna. De tanto flagitio
on eſt animadverſum. In omnes graviter ani-
nadverſum. Exacta pœna. Opinor capite ple-
tendum. Noxæ deditus eſt. Animadverſa fla-
itia, pro punitus, dixit Sueton. Nec in deditos
ravius conſultũ. Quint. Curt. In te cudetur hæc
ıba. Unus dependes pro omnibus. Tergo lues.

CAP. CXLV.

Suadendi, aut Conſulendi.

ID ne eſtis auctores mihi? Te auctore, ſuſcepi negotium. Tuo impulſu feci. Te impulſore ecit. Tuo ſuaſu. Tuo inductu. Cic. Te ſua- ore. Te conſultore. Tuo conſilio. Abs te per- uaſus id feci. Tuo inſtinctu. Amorem in conſi- ium adhibuiſſe videris. Tuo perſuaſu. Cic. Te lagitatore ſuſcepi negotium. Tuo verberatu, odem ſenſu dixit. Quin. Cur.

CAP. CXLVI.

Prudens.

PRudens fecit. Sciens fecit. De induſtria fecit. Studioſè fecit. Data opera. Dedita pera fecit. Deſtinato fecit, dixit Seneca. Stu- dio fecit. Conſulto fecit. Conſilio fecit. Contra. Imprudens, ne ſciens fecit: per errorem, erro- re factum eſt. Per imprudentiam. Peccavi in- conſulte. Ex induſtria, pro, de induſtria, aliquo- ties dixit Quintil. Compoſito factum, ex com- poſito, ex deſtinato: pro conſulto, apud Suet. eſt, in Calig.

CAP.

CAP. CXLVII.

Cauſſa.

PLurimis de cauſis mihi tuæ literæ jucundæ fuerunt. Duas ob res hominem odi. Multis modis tua mihi jucunda fuit epiſtola. Duobus nominibus es mihi chariſſimus. Duplici nomine. Duplici de cauſa tuis ſcriptis delector. Bis mihi jucunda fuit epiſtola tua. Multifariam me tuæ literæ delectarunt.

CAP. CXLVIII.

Dierum notatio.

CAlendis Ianuariis. Ad calendas Ianuarii, id eſt, circiter eum diem, ſub idem tempus, pro circiter idem tempus aliquoties dixit Suet. Statis temporibus. Stata vice, pro certis vicibus, dixit Q. Curtius. Calendarum die. Nonis Ianuarii. Ad nonas. Die nonarum. Idibus Majis. Ad Idus Maji. Iduum Novembrium die. Pridio Calendas, aut Calendarum, Pridie nonas Majas. Pridie nonarum. Pridie idus. Pridie iduum Nouembrium. Poſtridie Calendas Ianuarias : vel, quarto Nonas Ianuar. Poſtride Nonas Ianuarii : vel, octavo idus Ianuarii. Poſtridie Idus Ianuarii : vel decimo nono Calen das Februarii. Præterea, decimo Calend. Februarias : vel, ad decimum Calendas Februarii. Ad eundem modum de reliquis menſibus, ac diebus dicendum.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXLIX.

De numeralibus.

N numeris illa varietas eſt generalis, de ad-dita aut omiſſa conjunctione: Annos natus atuor & viginti, annos viginti quatuor. An-os natus centum & viginti: centum viginti: vi-nti ſupra centum. Deinde quod duos nume-os principali maximos, vel, compoſitè, vel, in-ompoſitè efferre licet. Duodeviginti, pro octo-ecim. Undeviginti, pro novemdecim. Duo-etriginta, undetriginta, ac deinceps conſimi-er uſque ad centum. Supra centum, compo-oſitè per adjectivum, aut incompoſitè per ad-erbium efferimus. Ducentos, bis centum. Tre-entos, ter centum: atque eodem modo uſque d mille. Mille multiplicavimus, vel ſubſtantivè el adjectivè, cum adverbio. Mille nummûm: ſille nummos. Bis mille nummos. Dua millia ummorum. Pergendumque conſimili ratione d mille millia, aut millies mille. Nonnunquam andem ſententiam efferimus & per Cardina a, quæ vocantur, & per ordinis numeralia. An-os natus viginti: Annum egreſſus vigeſimum: Annum exceſſit vigeſimum: Annum agit pri-num & vigeſimum. Biennium eſt, quod pa-riam non reviſerim: Tertius hic annus agitur, quod patriam non reviſi, ſive cum non reviſi. Dic quotus eſſe velis, id eſt, quot convivas velis. Hîc non ordo, ſed ſimpliciter numerus ſignifi-catur. Diſtributivis pro ſimplicibus in carmine icet uti. Ubi vero apponitur quippiam quod diſtributionem explicet, liberum eſt uti vel di-ſtributivis, vel cardinalibus. Quotannis duo ta-lenta capit: Vel, Quotannis bina talenta capit.

In ſingula capita mille nummum diſtribuit, vel millenos nummos. In diem vivunt, qui vivunt abſque ſolicitudine futuri. M. T. Qui in horam viverent, hoc eſt ex tempore. In dies, idem valet quod in ſingulos dies. Livius: Seneſcit in dies, & mutatur in horas. Horatius: in diem dixit, pro quotidie. Ille potens ſui lætuſque deget, cui licet in diem dixiſſe, vixi. Hîc annotandum, quod in conjunctione numeri majoris & minoris, pro uno, aut primo, licet ponere alterum. Cic. Literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero & vigeſimo die reddidit, id eſt, vigeſimo primo. Idem pro Milone: Centeſima lux eſt hæc ab interitu P. Clodii, & opinor, altera, id eſt, centeſimus primus dies. Item Livius: Anno trigeſimo altero, quàm condita Roma erat, id eſt, trigeſimo primo. Quin & citra talem conjunctionem, alterum frequenter, pro ſecundo ponitur. Cicero: Unum, alterum, tertium annum Saxa quieſcebat. Similiter, unus & alter, pro unus, & iterum unus. Unus vel alter, pro unus, vel duo. Rurſus in adverbiis ſemel atque iterum, pro bis. Quoties adverbio, additur genitivus Seſtertiûm, ſubaudiuntur, centies mille, ut: Decies ſeſtertiûm, id eſt, decies centum millia ſeſtertiorum.

CAP. CL.

Abverbia temporis.

Tempus vixdum præteritum, per Modo Adverbium ſignificamus. Paulo longius, per dudum, ac jamdudum. Hoc etiam longius, per Nuper, & pridem. Longiſſimum, per olim, & quondam. Futuri temporis hi ſunt ordines: Mox aderit. Iam veniet, protinus, continuo, illico,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ò, extemplo, eveſtigio, tempus ſignificant & ic continenter inſequens, ſed fere reſpondent præteritum, ut: Literis tuis lectis, extemplo omum me contuli. Accepto hoc nuncio, evegio me domum conjeci. Olim, reſpondet ad runque tempus, præteritum & Futurum. Olim ruerunt Græci. Forſan & hæc olim meminiſſe vabit. Proximus, item ad utrunque tempus fertur. Proximo anno ſtrenue ſe geſſit. In oximum annum ſummas copias parat. Proxiis his diebus. Proximo menſe. Proximo par. Proximo bello. Noviſſimus, pro eo quod eſt uperrimus, præteritum duntaxat reſpicit. Suriore anno. Superiore menſe. Superiore bel. Superioribus diebus, dicimus de re nuper, ut proxime acta. Item paucis his diebus. Quinue diebus, pro intra, ſive poſt quinque dies, ixit Horat. Itidem Salluſt. Paucis diebus in fricam proficiſcitur: Et, ante pauculos dies. aucis poſt diebus. Poſt paucos dies. Aliquan ante. Aliquanto poſt. Paulo, multo, ante, & oſt. Dein, deinde, deinceps, exinde. Sub hæc, triuſque temporis rationem obtinet, id eſt, pau ante, aut paulo poſt. Tit. Liv. Secundum oraonem prætoris murmur ortum, Idem: ſecunum hæc ſilentium fuit, id eſt, poſt hæc. Certi emporis ſignificationem hæc habent: Hodie, eri, nudiuſtertius, nudiuſquartus. Quinto, exto, ſeptimo, octavo ab hinc die, hodie, cras, erendie, perendino die; quarto ab hinc die, uinto, ſexto, &c. Porro verbum additum, temoris diſcrimen facit. Septimo ab hinc die meum cœnabat: Septimo ab hinc die iſthic me idebis M. Tull. Attico: Me ab hinc annis mplius 25 ſpopondiſſe dicit. Idem, Quo temore? Abhinc annis quindecim. Durior fit hæc loquen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

loquendi forma per accuſandi caſum, præſertim cum non ſignificatur ſpacium temporis actionis continuæ. Quod genus eſt illud Terent. Abhinc triennium ex Andro commigravit huic viciniæ. Neque enim triennium comſumpſit in migrando, ſed triennium interceſſerat inter relictam Andrum, & aditas Athenas. M. T. Quæſtor C. Papirio conſule, fuiſti abhinc annos quatuordecim. Horat. Scriptor abhinc annos qui centum decidit. Mollius illud Cic. in Verrem: Horum pater abhinc duos & viginti annos mortuus eſt: Nam mortuum eſſe perpetuum eſt. Hæc & aliter efferimus. Septimus hic dies, quòd mecum cœnavit. Annus eſt, quod nullas à te literas accepi. Multum temporis eſt, quod nos non viſis. Diu eſt quod nos non viſis. Seculum mihi exiſſe videtur, ex quo nullas abs te literas accipio. Jamdudum ætatem, pro jam admodum diu, per hyperbolem dixit Terent. Quidam vice ꝙ quod, ponunt quum. Plautus. Jam biennium eſt cum ille mecum eſſe cæpit. M. T. Multi anni ſunt, cum illa in æro meo eſt. Idem: Vigeſimus annus eſt, cum omnes ſcelerati me petunt. Reperiuntur apud Cicer. alioſque veteres & hæ loquendi formæ. Cato: Poſtridie, aut poſt diem tertium quam lecta erat. i. altero tertiove die poſt lectam. Idem. Poſt annum tertium, quàm ſeveris, incendito. M. T. Poſtero die quàm illa erant acta. Cicero filius. Aliquando venerunt poſt diem quadrageſimum & ſextum quàm à nobis diſceſſerant. Aſcon. Pedianus. Poſt annum quàm pro Cornelio dixerat. Scævola in Pandectis. Poſt annos complures, quàm fecit teſtamentum. Eadem eſt ratio de adverbio, ſive præpoſitione Ante. Aſcon. Pedian. Ante ſedecim annos, quàm hæc dicta ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ollius eſt hoc ſermonis genus, eo quod Poſt, Ante, vim obtinent comparativi, quemadmo- um ſecus, contra, aliter. Sine his autem du- or eſt oratio: quam tamen crebro reperias ud Livium, Lilybæum, tertio die quàm profe- us inde erat, rediit. Item. Die vigeſimo quàm eatus erat, dictatura ſe abdicavit. Id ætatis at, ut turpe ſibi duceret diſcere. Non pudet iſtud ætatis laſcivire. Hoc ætatis cum ſim, on admodum timeo mortem. Pleranque no- em ſtudet. Salluſt. Crebris ignibus factis ple- nque noctis barbari ſuo more lætari, id eſt, agnam noctis partem.

CAP. CLI.

Annumerandi.

N deos relatus. In numerum deorum rela- tus eſt. Horat. inter quos referendus erit. ſſcribe me in numerum tuorum, Aſſcribe me is amicis. Aſſcribito me inter amicos tuos. eteribus annumerandus. Inter primos annu- erandus. Inter primos cenſendus, ponendus, llocandus. Recipe me in tuum gregem. Mul- s obſcuros legit in ſenatum. Cur hunc homi- em aſciviſtis in veſtrum contubernium? Coop- tus in collegium augurum. Aſſcitus. Additus rdini ſenatorio. Accerſitus, ſeu aſſcitus in mi- tum numerum. Suet. Ut civitate donatum, in ecurias allegeret: Adde hunc amicorum tuo- um catalogo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLII.

Initii, ac Finis.

IN ipſis vitæ primordiis. In ipſis vitæ rudimentis. In primis literarum elementis, In capite tuarum literarum. In prima ſtatim fronte. In ipſo vitæ limine. In ipſo quaſi veſtibulo vitæ. Ab ipſa ſtatim linea. Ab ipſo carcere. In exortu. In exordio vitæ. Ab ineunte ætate. Lubricum tempus ineuntis adoleſcentiæ. Ineunte vere, mox cum hirundinibus advolabo. Exacta ætate nupturit, provecta ætate, vergente ætate, affecta ætate, effœta, decrepita ætate, ingraveſcente ætate, inclinata & præcipitata, ſive præcipiti ætate. Piget hoc ætatis depugnare. Tac. Ad ſerum uſque diem. Liv. Præcipiti jam die. Tac. Flexo in veſperam die. Livius: Primis tenebris movit. Idem prima veſpera, primo diluculo, primo crepuſculo. Item Tacitus: Æſtate jam adulta. Liv. Adulto Autumno. Idem: Adulta nocte. Idem: In exitu jam annus erat. Cicer. Quinto anno exeunte. Decurſo vitæ ſpacio. Cygneam vocem, pro ſuprema dixit M. Tull. de Orat.lib. 3. In principio. In initio operis. In calce tuarum literarum. In extremis tuis literis. In poſtrema parte tuarum literarum. Nunc ad metam feſtinat oratio. In extremo vitæ actu. In portu impingere. In porta canterio. Ne in Apiis quidem. In ipſo operis ingreſſu. In ipſo ſtatim operis frontiſpicio. In ipſis vitæ foribus. Vitæ janua. Fauces inferorum. In philoſophiam nondum intulit pedem, nondum fecit veſtigium. ita M. Tull. ordiri telam, pertexere. Fundamenta jacere. Auſpicari. Iniit conſulatum. Ineunte vere. Liv. Hoc ultimum utrinque initum finitumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

que eſt prælium. M. Tull. Vellem à principio te audiſſe. Idem: Tuas epiſtolas à primo lego. Idem. Utinam à primo tibi eſſet viſum. Hoc ab initio fuit. Utinam initio affuiſſes. Naſo:

Principio quod amare velis, reperire labora.

Horat. Ad extremum ridendus. M. Tull. Conſuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. Habes operis primam manum. Oratorem tibi delineavi. Adumbratum accipies oratorem, non expreſſum: Inchoatum, non abſolutum. Cic. informatum dixit, quod inchoatum eſt, & cujus rude quoddam ſimulacrum cœptum eſt: ductum à ſtatuariis & pictoribus. Exitus acta probat. Ordimur hinc ferratam fabulam, quæ ſit futura cataſtrophe neſcio. Coronidem addere. Colophonem imponere. Supremam manum addere.

CAP. CLIII.

Major opinione.

MAjora fide. Majora, quàm ut vera credi queant. Minor opinione doctrina. Minor doctrina, quàm pro hominum opinione. Citius ſpe aderat. Celerius expectatione redibat Citius ac ſperabatur. Ante expectutum redibat. Par famæ doctrina. Non minor doctrina, quàm fama celebratur. Supra fidem omnia, id eſt, majora, inferiora veris prædicabant. Infra verum erant, quæ nunciabat. Minor conſulari dignitate cognitio. Minus eſt, quàm ut à conſule cognoſcatur. Major conſulis dignitas, quàm ut hanc cauſam cognoſcat. Tua virtus major eſt omni præconio. Vincit omnem laudem tua virtus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLIV.

Contigendi.

HOccine tantum malum mihi derepente objectum eſſe? Ingens huic venit, ſive, obvenit hæreditas. Obtigit uxor, qualem volebam.

Non cuivis homini contingit adire Corinthum. Nactus es uxorem te dignam. Feliciſſimum ingenium ſortitus es. Similes habent labra lactucas. Habet quod amet. Is nunc reperit. Merito nobis accidit, ut mali videamur, dum nimium ſtudemus, nos videri bonos. Non omnibus datum, ut impune, quæ lubeat, dicant. Non quibus libet licet quæ libeat facere, Mihi uſu venit, ſive uſus venit, ut cum intractabili monſtro conflictarer.

CAP. CLV.

Refugiendi.

REfugit conſuetudinem fœminarum: Alienus eſt à ſtudiis. Abhorret à literis. Abhorret oſtentum, pro exhorret, dixit Sueton. Execratur, deteſtatur, abominatur literas. Ad ſtudiorum mentionem nauſeat. Horret mortem. Exhorret mare. Averſatur omnes. Averſatur miſeros: Ad poetices mentionem nauſeat, vomiturit. Deprecatur publica munia. Gravatur ſplendidos menſæ apparatus, id eſt, moleſte fert. Sic Suet. Et Horat. Equitem gravatus Bellerophontem.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLVI.

Officiorum vocabula.

ERat illi à pedibus. Aberat, qui mihi eſt à manibus. Nam tum aberat amanuenſis. Qui regi ſunt à corpore, à ſecretis, à ſacris ſcriniis. Rationales, qui ſunt à rationibus, à libellis, ab actis, ſive actuarii. Latrones, anteambulones, à cyathis, à poculis, pocillator. Nomenclator, à conſiliis, & conſiliarius, apud Suetonium.

CAP. CLVII.

Studii.

TOtus eſt in literis. Vacat congerendis opibus. Dat operam rei nummariæ. Attendit huic negotio. Attendit juri, pro, ſtuduit. Suet. Intentus eſt, vel intendit lucris. Inhiat gloriæ. Appulit animum ad ſcribendum. Adjecit animum ad virginem. Accommoda te rebus præſentibus. Applica animum tuum ad uxoris ingenium. Dedidit ſe Mammonæ. Dedicavi me Chriſto. Dica te totum optimis literis. Dedit ſe ad leges. Cic. Servos ad remum dedit. Sueton. Idem: ad terram dedit, pro dejecit. Inſervit honori. Incumbite honeſtis diſciplinis: Incumbite in honeſtas diſciplinas. Devotus harenæ, pro addictus, dixit Suet. Idem. Devotus vobis, pro addictus ac deditus. Adjunxit animum ad ea, quæ ratio temporum poſtulabat. Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLVIII.

Vitiandi.

COrrumpunt bonos mores colloquia mala. Inficiunt, vitiant primam ætatem ſtultæ nutrices. Aurum plumbo adulterant. Gemmæ adulterinæ. Depravant bonam cauſſam mali Rhetores. Deterunt laudem ducis indocti poetæ. Malus vicinus ſcabiem ſuam affricat vicino. Vas inſincerum afficit infuſum liquorem. Obtruſit mihi ſubæratos nummos pro aureis. Vereor ne quid veneni tuis afflet, ne quid peſtis inſtillet in tenerum animum, ne quod ſincerum eſt, trahat in vitium, ne tibi morbum inhalet ſuum. Ne ſuum virus inſibilet: Ne quid inſpiret mali. Puerilem animum impiis opinionibus imbuit. Malitiam una cum lacte nutricis imbibit, ſuxit, hauſit. Frequentes offenſæ reddunt ſuppuratam amicitiam. Gloriam tuam dedecore contaminaſti, inquinaſti, conſpurcaſti, fœdaſti, obſcuraſti, deturpaſti, obſuſcaſti, denigraſti. Inuſſit tibi notam ignominiæ. Venenare. poeticum eſt, potionare, apud Suetonium.

CAP. CLIX.

Solitudinis.

SEcum vivit. Secum loquitur. Solus eſt: Solitarius eſt. Incomitatus incedit. Solus ambulat. In locis ſolis ambulare tutum non eſt. Agit in ſolitudine. Ne muſca quidem adeſt. Secretum agere, pro ſolum eſſe, dixit Suet. Foris ſe venditant, cum apud ſe ſunt, nihil illis ſordidius. Vix aſſe emeris, ſi totum hominem per ſe æſtimes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLX.

Senſus.

ORatio tua ſapit tyrannidem. Reſpicit ſtultitiam. Olet hircum : Redolet vinum. Vox tua ſonat aſinum. Ruſticus obolet allium. Vineta crepat mera. Scripta tua ſpirant Italum. Tinnit aurum. Fragras unguentum. Ad hanc formam pertinent, Torvum tueri. Titanicum obtueri, quæ figura mollior eſt apud Græcos, μανικὸν βλέπειν. *i. e. inſanum tueri.*

CAP. CLXI.

Præſtandi re.

FAc promiſſa appareant. Exhibe quod toties polliceris. Talem & ſe, & exercitum approbavit, ut nulli præmia majora perciperent, apud Sueton, utrunque. Si fortuna obſtabit, quo minus præſtem quod recepi, certe hunc animum tibi probabo. Promittis ampliſſima, das nihil. Si munificus videri vis, repræſenta beneficium. Ita Seneca, & Suet.

CAP. CLXII.

Pœnitendi.

NOndum hujus animi me pœnitet. Me quantum hic operis fiat, pœnitet:pro,non ſatis facit. Capit me priſtinæ benignitatis pœnitudo : pœnitentia ductus : pœnitentia tactus : Agere pœnitentiam, pro pœnitere, eſt apud Plinium juniorem. Rurſus : ejus pœnitentiæ pœnitentiam age, id eſt, pœnitet, quod pœnituerit. Refertur autem & ad rem, & ad perſonam. Nec te pœniteat iſtius patris. Initi matrimonii me pœnitet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLXIII.

Diſsidii.

MAle ſarta gratia nec quicquam coit, & reſcinditur. Interrupta familiaritas. Mala lingua dirimit multorum amicitias, orta eſt inter illos ſimultas. Refrixit benevolentia: Amor verſus in odium. Diſcordant. Inierceſſit offenſæ, neſcio quid. Offenſam, pro diſcordia aliquoties uſurpat Salluſt. Diſſuenda eſt amicitia, non abrumpenda. Diſſiliit gratia fratrum. Parum inter eos convenit. Miror non bene convenire vobis. Utrique cum altero convenit. Concordant. Concordes ſumus. Oratio tua cum factis non conſentit. Summo omnium conſenſu. Magna inter molles concordia. Nulla inter nos diſcordia. Diſſident inter ſeſe. Obortum eſt inter illos ſubitum diſſidium. Digreſſa eſt à marito, Sueton. Divertit ab illo. Divortium fecit cum illo. Repudiavit uxorem. Dimiſit matrimonio, id eſt, repudiavit: Dimiſit matrimonium, pro reſcidit. Renunciavit illi amicitiam, pro eo quod eſt, denunciavit illi inimicitiam. Diſſidet cum uxore, id eſt, diſſidium habuit. Miſſam fecit uxorem, pro repudiavit, dixit Sueton. Serere diſſidia. Eſt illi offenſior, pro ſubitatus. Suetonius. Eſt mihi cum illis ἄσπονδος πόλεμος, *i.e. inconfœderabile bellum.*

CAP. CLXIV.

Reconciliandi.

SArcire, reſarcire gratiam: Reducere, reponere, reſtituere in gratiam. Redigam vos in gratiam. Reconcinnare priſtinam amiciam. Recollige

collige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

collige mihi illius animum. Fac ut mecum redeat in gratiam. Inſtaura priſtinam inter nos benevolentiam. Cic. In gratiam jam cum voluptate redeamus. Idem : Pompejus à me valde contendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit. Salluſt. Sicuti regi libuerat, pax convenit.

CAP. CLXV.

Sapit, aut Contra

POl homo num tu es ſobrius? Inſanit, delirat, deſipit. Veſanire dixit Catul. Non eſt integræ mentis. Non eſt compos mentis: non conſtat animo. Laborat errore mentis. Motæ, vel commotæ mentis eſt. Mente lapſi, dixit Sueton. Defectus animo, mente excidit: Valet animo. Laborat ab animo. Sophocles reus actus eſt dementiæ. Deſtituit illum vis animi.

CAP. CLXVI.

Excipiendi, vel Excludendi.

NUllus iſtuc auderet, niſi tu ſolus. Nemo præter unum te. Nemo præterquàm tu ſolus. Nullus aderat extra unam aniculam. Fortunatus ſum ceteris in rebus abſque una hac. M. Tull. Extra ducem paucoſque præterea. Extra prædam, id eſt, præter prædam. Hæc forma eſt aliquoties apud Cic. ex imitatione Græcorum. Extra jocum, extra cauſam, non omnino conſimiles ſunt formæ. Omnium facundiſſimus, excepto Cicerone. Omnibus, niſi uno Cicerone, facundior. Omnium doctiſſimus, ſi unum aut alterum excipias. Nemini cedit, uno te excepto. Interdum abſque nomine, Horatius: Ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

cepto quod non ſimul eſſes, cetera lætus. Iureconſulti interdum recipere uſurpant, pro excipere. Recipit ſarta tecta. Uni tibi permitto, præterea nemini. Tibi quidvis apud me licet. Alioqui non ferrem, alias non ferrem, aliter non ferrem, quod poſtremum eſt apud M. Tull. in Offic. Super, pro, præter, frequenter eſt apud Sueton. quanquam hoc non tam excludentis eſt, quàm ſemoventis à ceteris. Super veteres amicos ac familiares, id eſt, ultra. Politianus: Secundum te primas tenet, id eſt, te excepto.

CAP. CLXVII.

Ut vis, aut contra.

VXorem nactus ſum ex animi mei ſententia. Uxor mihi contigit qualem volebam. Hic venatus malè reſpondit votis noſtris. Non ſucceſſit pro votis navigatio. Nihil accidit non præter animi ſententiam. Omnia ſecus, quàm volebam. Omnia contra, quam volebam. Fortuna non reſpondet optatis meis. Fac ut lubet. Fac pro tuo arbitrio. Vive tuo arbitratu Nihil faciam niſi de conſilii ſententia. Faciam ut voles. Faciam pro tua voluntate omnia.

CAP. CLXVIII.

Comperta.

HOmo ſpectatæ probitatis. Vir probatiſſimæ fidei. Animum in me tuum habeo multis jam argumentis exploratiſſimum. Compertum, perſpectum exploratum habeo, quanti me facias. Delectus eſt, ut induſtriæ vir expertæ, pro ſpectatæ, dixit Sueton. Periclitatos mores, pro ſpectatos dixit M. Tull. Comperta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

perta mihi eſt hominis perfidia. Deprehenſa eſt aſtutia. Re compertum eſt: Pro certo, pro comperto dicis: Certum non habeo. Cum certum ſciero, ſcribam ad te.

CAP. CLXIX.

Copia.

ABundat opibus, Exuberat, redundat, exundant, ſuperfluit, & ſuperfluens apud Senecam eſt. Eſt apud illos ingens aquarum & graminis copia. Copias, pro divitiis, dixit M. Tull. & Sueton. Multum, plurimum, ſatis vini. Abunde potentiæ, gloriæque. dixit Sueton. Nimium licentiæ. Nimis inſidiarum, pro plus ſatis, dixit Cic. Affatim vini, pro multum vini. Livi. Ne cui major quam quinquaginta jugerum agri modus eſſet, Horat.

Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus.

M. Tull. Frumenti ſumma caritate maximum numerum miſeram. Idem in Philip. Maximus vini numerus fuit, per maximum optimi pondus argenti. Hircius, magno invento numero hordei, olei, vini, fici; pauco titrici. Immenſa pecuniarum vis reperta eſt. Salluſt. Quibus mala abunde omnia erant. Rurſus. Abundè libertatem rati, quia tergis abſtinetur. Idem: Inopem & coopertum miſeriiis effecit. Idem: Hæc talia facinora impune ſuſcepiſſe parum habuere, id eſt, non ſatis erat. Item: Satis habebatis animam retinere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLXX.

Indicta cauſa.

INdicta cauſa conjecit ſervos in vincula, Cic. Quoſdam inauditos condemnavit, Sueton. Inauditum capite puniebat, citra cauſæ cognitionem damnatus eſt, quod Iureconſulti vocant ἐρημοδίκιον, *i.e. quum altera parte abſente & nullo repugnante fertur ſententia.*

CAP. CLXXI

Proſperitatis, aut contra.

PRoſpera valetudine. Incolumi valetudine. Incolumi fama. Secundiore fama fuit, id eſt, minus laboravit infamia. Secundo vento, ſecundo æſtu, ſecundo amne ſive flumine. Secundo rumore, dixit Tacit. Idem, adverſo rumore, dixit, pro ſiniſtro. Idem dixit, ſecundis numinibus, pro, faventibus diis. Idem, ſecunda tempeſtate, ac fama. Idem, ſecundante vento. Hic & Livius, ſecunda prælia dixerunt, pro feliciter geſtis. Et Iunone ſecunda, Virg. Dextro Hercule. Secundam exiſtimationem colligit, Suet. pro eo, quod eſt, bonam opinionem. Si quem numina læva ſinunt. Hic tibi, ſi alias unquam, mens læva fuit. Reflante fortuna nihil ages. Cic. Rebus afflictis. Rebus triſtibus erigendus eſt animus. M. T. Cecidit belle. Ita cecidit ut volebam. Hoc cecidit opportune. Valde optanti utrique noſtrum cecidit. Hoc adhuc percommode cadit. Male cecidit: Hac non ſucceſſit, Terent.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLXXII.

Antiquitatis.

AB orbe condito non extitit homo ſceleratior. Duo poſt homines natos deterrima capita, Dolobella, & Antonius. Conſules poſt hominum memoriam teterrimi, atque turpiſſimi. Poſt homines natos. Noſtra ætate factum dicimus, quod nobis vivis accidit. Noſtra memoria, quod à majoribus viſum, ab illis audire potuimus. Patrum memoria utroque eſt antiquius, videlicet quod ſub atavis, ac tritavis geſtum eſt. Ex omni memoria M. Tull. dixit, pro Pub. Sextio. Idem, pto Luc. Cornelio Balbo dixit, Superiore memoria, pro, ſuperioribus ſeculis. Poſt orbem conditum. Poſt urbem conditam, dixit M. Tull.

CAP. CLXXIII.

Totum.

A Capite uſque ad calcem: A ſummo capillo uſque ad imum pedis. Debes in ſolidum, Reddes ad aſſem, dixit Plin. junior. Quod iis ad denarium ſolveretur, dixit Cic. pro Pub. Quintio. Bona fide reddidit depoſitum, vel, cum pluſculo. Cum tota ærugine, dixit Iuvenal. Quantus, quantus eſt, nihil niſi ſomnium eſt. Hyemem inter ſe quam longa eſt, id eſt, totam hyemem, dixit Virgilius.

CAP. CLXXIV.

Perſpicuitatis.

DIlucide expedivit, quibus oportuit. Vel cœco perſpicuum eſt. Explanatius dicam: Dicam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

cam craſſiore Minerva. Enodatius explicare, M. Tull. de fin. Ibidem, Enucleate, pro explanate dicta. Dic expreſſe, velis an non velis. Candidus ſermo pro dilucido. Græci λευκὸν λόγον appellant apertum, & perſpicuum, & λευκότερον λέγειν pro apertius dicere. Sole meridiano clarius. Significavit verius, quam expreſſit. Lex hoc expreſſe vetuit. Declara mentem tuam. Planum facere, pro declarare, frequenter eſt apud Ciceronem. Oculis ſubjicere. Ob oculos ponere. Solidum eſt, pro perſpicuum eſt. dixit M. Tull. in Verrem, actione prima. At enim illud ſolidum eſt, ut me Siculi maxime velint, alterum illud credo. Obſcurum eſt, & luce clarius. Tuba clarius, apud Græcos.

CAP. CLXXV.

Nobilitatis, & contra.

VIr apprime nobilis. Minime obſcuris natalibus. Homo minime novus. Homo cum primis illuſtris. Vir clariſſimus. Vir antiquæ nobilitatis. Vir honeſto apud ſuos loco natus. Summo loco nata. Domi ſplendidus. Majorum imaginibus clarus. Ex illuſtri ſtirpe progenitus. Avitis ſtemmatibus clarus. Homo domi nobilis, pro eo qui è claris prognatus eſt, frequenter eſt apud Ciceronem, & apud Salluſt. Homo domi ſuæ cum primis locuples atque honeſtus. Hominem veteris proſapiæ ac multarum imaginum, dixit Salluſt. Cic. Philargus in ampliſſima civitate ampliſſimo loco natus. Livi. Adoleſcentes nec tenui loco orti. Plin. Fœmina ſplendide nata. Obſcurus. Livi. Homo loco obſcuro, tenuique ortus fortuna. Humili loco, infimo loco natus. Homo novus. Salluſt. M. Tull. repertitium appellat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ꝑllat, quod obſcuris eſſet majoribus. Vir eque-ſtri loco. Vir ſenatorii generis. Vicanum, pro ignobili dixit Cic. Horat. ignotos homines dixit, pro ignobilibus.

CAP. CLXXVI.

Violentiæ.

VIx à manibus temperatum eſt. Res ad vim, & arma ſpectabant. A verbis ventum eſt ad verbera. Rixa in pugnam verſa eſt. Vi geritur res. Ferro, non rationibus decertabatur. In manibus jus erat. Ad ſaga properatum eſt, frequens eſt apud Cic. Sagum enim veſtis eſt militaris, quemadmodum toga pacis. Collo obtorto reduxit hominem.

CAP. CLXXVII.

Rumoris.

VUlgo fertur. Diu fuit populi fabula. Rumore vulgatum eſt. Conſtans rumor eſt. Fama paſſim jactatum eſt. In ore eſt omni populo. Erat in ſermone res, dixit Cicer. pro eo quod eſt. Rumor erat. Vox erat una totius provinciæ. In ore & ſermone omnium. M. Tullius. Male audire dicuntur, de quibus malus eſt rumor. Contrà, bene, de quibus bonus.

CAP. LCXXVIII.

Exempli.

MAjorum ſuorum veſtigiis ingreditur. Vetus inſtitutum revocavit. A priſca Reip. conſuetudine non receſſit. Cæſar. Agere ad præſcriptum. Vetus exemplum eſt, ſive veteris exempli-

res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

res eſt, fallere amicum. More hominum fecit: ſibi, quàm amico maluit conſulere, Novo more, pro nullo majorum exemplo, frequens eſt apud Cicer. Exemplum ſubjicimus his ferme modis per Ut, & Velut: Simile gaudet ſimili, ut ſus ſue: velut puer, puero. Quod genus, pro eo quod Græci dicunt οἷον; verbi cauſa, Verbi gratia, Exempli cauſa, apud M. Tull.

CAP. CLXXIX.

Internecionis.

FUnditus periit. Radicitus extinctus eſt. Cupiditas radicitus extrahenda eſt. A ſtirpe ſubverſa eſt Reſp. A ſtirpe interiit, dixit Salluſt. Priſtinæ diſciplinæ ne veſtigium quidem ullum supereſt. Græci πανολεθίαν vocant. Extirpari & funditus tolli, dixit M. T. de Fato.

CAP. CLXXX.

Atrocitatis.

ATrox injuria. Indignum facinus. Infandum, apud poetas. Nefarium ſcelus. Gravis contumelia. Non ferenda ſuperbia. Intolerandam ferociam, dixit M. Tull. contra Rull. Factum non una cruce dignum. Facinus culeo dignum. Noxa capitalis: Crimen inexpiabile. Piaculare facinus.

CAP. CLXXXI.

Rigoris.

AD vivum exigere. Summo jure mecum agitur. Rigide, ſevere, præciſe, quod Græci dicunt ἀποτόμως, mecum agitis. Inique, duris condi-

nditionibus,aut legibus mecum agitur,etiamſi ecum agas obſignatis tabulis. Pergitis ne vos nquam ex ſyngrapha agere cum populo? dixit . Tull. pro L. Muræna. Ibidem dixit, auſtere Stoice agere. Itidem,dici poteſt Scythice age-, qui agit incivilius.

CAP. CLXXXII.

Aſſcribendi, & Imputandi.

ASſignamus, aſſcribimus, attribuimus, frequenter in malam partem, nonnunquam in onam. M. Tull. ad Attic. Si perturbatior eſt,ti-i aſſignato. Idem in Bruto. Hæc ſi minus apta dentur huic ſermoni, Brute, Attico aſſigna. lens petiit, ne unius amentiam civitati aſſigna-et. M. Tull. in Bruto. Peto à te, ut id non modo egligentiæ meæ,ſed ne occupationi quidem tri-uas. Idem. Omnes id Verri tunc attribuebant. tem, Ut aliis cauſſam calamitatis attribueret. Si uid mali acciderit, tuæ ſocordiæ imputato. Quod vivo, tuæ clementiæ acceptum fero; ſive cceptum refero: hoc eſt, debere me fateor. cævola in Pandectis: Creditores ſuæ negligen-iæ expenſum ferre debent. Hactenus in malam artem. Si quid feliciter evenit, non fortunæ, ed Deo aſſcribendum eſt, aſſignandum eſt, tri-uendum eſt, attribuendum eſt, acceptum ferre portet, imputandum eſt. Hæc in bonam par-em. His finitima ſunt, vendico, aſſero, arrogo: Totius negotii laudem ſibi vendicat, ſibi aſſerit, ibi uſurpat. Illa priora ſunt ſumpta à codicillis ationum, in quibus notatur quid quis debeat, aut cui quid perſolvendum ſit.Hęc poſteriora ab actione juris, qua quis ſibi jus perſonæ aut rei defendit legibus. Item illa: Totum me tibi debeo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

beo. Quod ſpiro, & valeo, tui muneris eſt. Si quid habeo, id totum tuæ munificentiæ eſt. Si quid in me boni eſt, abs te venit, abs te profectum eſt, abs te fluxit.

CAP, CLXXXIII.

Addictionis.

Gulæ deditus, voluptati addictus, hoc ab auctione conflatum eſt. Ventris mancipium: ſervit lucro. Horat. Inſervit honori. In hoc totus incumbit. Aſſidet literis. Affixus eſt poeticæ. M. T. Et ad genus id quod quiſque veſtrum in dicendo probaret, adhæreſcerent. hoc eſt, affigerent ſeſe. Devotus, in bonam partem, dixit: Iuvenalis.

Quod ni tibi deditus eſſem,
Devotuſque cliens, uxor tua virgo maneret.

Terent. Animum ad ſcribendum appulit. Idem: Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant. Idem: Adjecit animum ad virginem. Dedit ſe ad leges, dixit M. T. Me totum, meaque omnia tibi dico, dedico, conſecroque.

CAP. CLXXXIV.

Facultatis.

Terent. Tibi in manu eſt ne fiat: Salluſt. Verum id fruſtra, an ob rem faciam, in manu veſtra eſt. Quirites. Id in te ſitum eſt: Iſthuc non meæ facultatis. Virg. Non opis eſt noſtræ. Nos, pro noſtris opibus extruimus mœnia. Non eſt in poteſtate mea. In poteſtate, & in poteſtatem habere, dixit Salluſt. Si in mea poteſtate eſſet. Filius nondum emancipatus in patris eſt poteſtate. Penes te jus eſt vitæ, ac necis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

n eſt mearum virium. Meis auſpiciis, meis
ciis, meo Marte confectum eſt hoc negotium.
lluſt. novè dixit : Quibus in otio, vel molliter,
magnifice vivere copia erat. Idem dixit, in
nibus. Cicer. pro mea parte adjuvi, pro mea
te virili, pro viribus, pro mea virili. Salluſt.
parte virili, abſque pronomine : In hunc nu-
rum conferri poſſunt & illa: Impetravit com-
atum : Facta eſt illi dicendi poteſtas. Salluſt.
ſt ubi, fide publica dicere juſſus. Idem, Si fi-
s publica data eſſet. Idem, Eumque interpo-
a publica fide, Romam perduceret. Magnati-
s quicquid libet, licet. Utinam per fortunas
eret, pro tuis in me beneficiis gratiam repo-
re. Utinam tam adeſſet facultas, quam adeſt
ompta voluntas tibi gratificandi.

CAP. CLXXXV.

Iurandi.

PEr caput hoc juro. Sancte dejerat. At ſunt qui nihil vereantur conceptis verbis peje-
re. In verba jurabas mea. Horat. Non ego
erfidum dixi ſacramentum; id eſt, non juravi
ala fide. Sacramenta militaria. Non verear
el Iovem lapidem jurare. Sic me Deus bene
net. Sic mihi propitius ſit Chriſtus, ut ego te
lvum cupio. M. Tull. Sollicitat, ita vivam, me
a, mi Tiro, valetudo. Idem : ne ſim ſalvus, ſi
iter ſcribo, ac ſentio. Idem : ne vivam, ſi
io. Idem : Moriar, ſi quiſquam me tenet, præ-
r te. Idem : Male mihi ſit, ſi unquam quicquam
m enitar. Horatius : Diſpeream, ni optimum
rat. Abjuratus rapinas, dixit Virgil. Salluſt.
idem prodiderat, creditum abjuraverat. Terent.
Jusju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Jusjurandum dabitur. Apud Jureconſultos deſers jus jurandum, qui parti adverſæ cedit jurandi facultatem : Refert, qui oblatum transfert in offerentem. Huic citius credam injurato, quàm tibi jurato.

CAP. CLXXXVI.

Dictandi.

PRætor dictat jusjurandum. facile ero facundus, ſi tu dicenda dictaveris. Plaut. præi verbis quod vis, hoc eſt, præconcipe verba, quibus me velis uti. Livi. Agedum pontifex, præi verba, quibus me pro legionibus devoveam. Idem. Id votum in hæc verba præeunte P. Licinio pontifice maximo, conſul nuncupavit. Idem, pro præire, dixit. præfari. Sunt qui M. Fabio pontifice maximo præfante carmen, devoviſſe ſe eos pro patria, Quiritibusque Romanis tradant. M. Tull. ut vobis voce præirent, id eſt vobis præſcriberent, quid eſſetis pronunciaturi. Præſcribere modum, præſcribere finem. Cæſar. Non ad alienum præſcriptum, ſed ad ſuum arbitrium imperare.

CAP. CLXXXVII.

Tempeſtive, &c.

OPportune advenis. Fac adſis in tempore. Fac adſis tempori. Vigilet oportet, qui tempori vult ſua conficere negotia. In ipſo articulo ſupervenit. M. Tull. Satis erat diei, ut Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire. Idem: Aderis autem ad tempus. Matura reditum. Fac curentur iſta mature. Plaut. Per tempus hic venit miles : Idem : Non potuiſti per

tempus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tempus magis advenire. Fac adeas hominem in tempore. Tempeſtivis conviviis delectantur & philoſophi. Horatius : Tempeſtiva viro. Tempeſtivius iſta dixeris à cœna. Nihil ſuave, quod eſt intempeſtivum. Intempeſta nox dicitur, media quod non ſit opportuna, ad aliquid agendum. Commodum ſupervenit Chremes. Incommode me revocavit ſenex. Suo quidque tempore agendum eſt. Horat. Pleraque differat, & præſens tempus omittat, id eſt, in ſuum, & congruum tempus. Siquidem hæc dictio Præſens, ad omne tempus pertinet. Laudatus eſt ab Auguſto Cato, quod præſentem Reipubl. ſtatum noluerit immutari, hoc eſt, eum ſtatum, qui erat vivo Catone.

CAP. CLXXXVIII.

Ante tempus.

Virg. Sed cadet ante diem. Præmatura morte extinctus eſt. Ante tempus ſapit. Perſ. Et rerum prudentia velox, Ante pilos venit. Præpropere duxit uxorem. Nondum matura nuptiis, elocata eſt. Livi. Abi hinc cum tuo præpropero amore. Illud præcox ingeniorum genus non temere pervenit ad frugem. Præcocia mala pluris emuntur. Accelerata conſilia, rara ſunt felicia. Feſtinata conſilia, raro proſpere cedunt. Præcipitata conſilia vix unquam ſecundum exitum ſortiuntur. Ovid. Et adhuc tua meſſis in herba eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CLXXXIX.

Poſt tempus.

SEro ſapiunt Phryges. Sera eſt nunc conſultatio. Sero eſt, mortuo adhibere medicinam. Nulla ætas ad diſcendum ſera eſt. Sera eſt in fundo parſimonia. Adveni. & poſt tempus. Seram roſam, pro ſerotina, dixit Horat. Serotini fructus ſunt, qui poſt tempus ſolitum proveniunt. Poſt feſtum, ut ajunt, advenitis.

CAP. CXC.

Celeritas.

MOx te reviſam. Brevi te reviſam. Propediem te reviſam. Primo quoque tempore conveniam hominem. Puncto temporis fortuna verſa eſt. Momento temporis corruunt omnia Virg.

Extemplo Æneæ ſolvuntur frigore membra.

Salluſt. De improviſo. Virgil. Ante expectatum. Dicto citius tumida æquora placat. Simul cum dicto manus affert homini. Actutum ſe domum contulerunt. Hæc locutus, è veſtigio ſe domum recepit. Protinus illico, continuo, ſtatim. In ipſo ſtatim vitæ limine extinctus eſt. Confeſtim ſe in pedes conjecit. Simul atque hæc dixerat, repente abiit. Simul ut accepit nummos, aufugit. Martial. Vix dum dictum erat, illa dedit, quàm maturiſſime, ſive maturrime; pro quamprimum, quàm ocyſſime dixit Salluſt. Tacitus: Inciſis venis mortem approperat, id eſt, accelerat. Nec mora, manum injicit homini, Omnium

-m expectationem celeritate viciſti : Huc fac
-mprimum recurras. Volaſſe dices. Ubi me
-negotiis extricaro, nihil cunctatus ad vos ad-
-abo.
Ad hanc formam redigi poſſunt Anticipandi
-ba , quorum aliquot alibi recenſuimus. Præ-
-ire , antevertere , prævertere , ſive præverti.
-rent. Hæc dies illi anteceſſit. Occupare.
-rat. Cum affectaretur nunquid vis , occupo.
-m : Fortiter occupa portum. Antevenire ,
-luſt. Sed ea omni luxu antecapere , id eſt,
-veniebat famem , & ſitim. Idem : Ac priuſ-
-am legiones ſcriberentur , multa antecapere
-æ in bello uſui forent. Idem : Conſul opti-
-m factu ratus , noctem quæ inſtabat , anteca-
-re, Maturandi verbum, frequenter habet cele-
-atis ſignificationem. Virg. Maturate fugam.
-lluſt. Niſi maturaſſet pro curia ſignum ſociis
-re. Terent. At mature. Maturitas , & matu-
-s non itidem uſurpantur.

CAP. CXCI.

Spacium loci exiguum.

P Laut. Si ex iſto loco digitum tranſverſum,
aut unguem latum exceſſeris. Pedem ubi
-nat , non habet. Palmum non habet. Polli-
-m latum agri non habet. Cave digitum latum
- hoc diſceſſeris loco. Pedem latum nunquam
-uis præſcriptis digrediar. Culmum latum nun-
-am recedat ab Epicuro. Pilum latum non re-
-dit à priſtinis moribus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CXCII.

Spatium magnum Loci, aut Temporis.

PLaut. Longe uſque à campis ultimis. Cicer. Uſque à mari ſupero. Romam proficiſci. Terent. Ex Æthiopia eſt uſque hæc. Uſque à pedibus ad ſummum capillum. Plaut. Uſque ex unguiculis. Quod augures omnos uſque à Romulo decreverunt. Salluſt. Omnia, quâ viſus erat, dixit, pro eo quod erat, quam procul undique patebat proſpectus. Virg. Uſque à proavis vetus ordinis ætas.

CAP. CXCIII.

Metuendi.

MEtuo ne quod vis non liceat per patrem. Timeo ne mihi ſuccenſeat. Nullus metus eſt, ne tibi quiſquam det verba. Nihil periculi eſt, ne regno excutiaris. Ter. Metuo ut ſubſtet hoſpes, id eſt, ne non ſubſtet. Idem: Firmæ vereor ut hæ ſint nuptiæ. Horat. O puer ut ſis vitalis metuo. M. Tull. Omnes labores te excipere video, timeo ut ſuſtineas. Idem: Accepi à te literas, quibus vereri videris, ut epiſtolas illas acceperim. Sollicitus ſum, ut tantum laborem poſſis ſuſtinere.

CAP CXCIV.

Aptitudinis, & contra.

ELoquentiæ caput eſt, apte dicere. Neque enim diſerte dicitur, quod inepte dicitur. Nil ad eam rem dici potuit accommodatius. Delige uxorem tuis accommodam moribus. Splendide

lide dixit magis, quam appoſite. Nihil afferri poterat appoſitius. Elegans jocus, ſed parum in loco dictus. Tua inſtitutio non quadrat ad hujus ingenium. Mulieri mulier magis convenit, magis congruit. Hic militiæ natus eſt. Hic ad hujus mores factus, ſculptusque eſt. Magnifica loqueris, ſed nihil ad Bacchum, ut ajunt, ſed ὶπρὸσ διόνυσον, ſed ὀυδὲν ἔπος. *i. e. nihil ad Bacchum pertinentia, nihil ad verſum.* Iſta ſarcina non ſedet humeris tuis. Hæc inter ſe non cohærent. Iſthuc ingenioſe interſeruiſti verius, quàm concinnè. Non ſibi conſtat tua oratio. Non conſonat vita doctrinæ. Non concordant facta cum dictis. Multa dixit extra cauſam, nihil ad rem pertinentia. Quid cani cum balneo? Iſtuc præclare quidem dictum, ſed alieno loco. Alieno tempore ſementem facis, Terent. Alieniore ætate poſt faceret tamen. Ne bovi clitellas. Feli crocoton addidiſti. In lente unguentum. Non facit ad luctum cithara.

CAP. CXCV.

Moriendi.

MOrtem obiit. Vita defunctus eſt. Vixit. In vivis eſſe deſiit. Exceſſit è vivis. Exceſſit abſolute ut deceſſit. Satius eſt millies mortem oppetere, quàm turpitudinem admittere. Cicer. Mihi ipſi fuit mors æquo animo oppetenda. Obiit ſupremum vitæ diem. Diem obiit. Cicer. Obiit. Vitam morte commutavit. Conceſſit in fata, conceſſit vita, frequens apud Tacit. Mortalitatem explevit, apud eundem. Item: Supremum diem explevit. Animam reddidit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Spiritum finiebat. Spirare deſiit. Liv. & Cicer. Efflavit animam. Cicer. Cujus in complexu libenter extremum vitæ ſpiritum ediderim. Expiravit. Cicer. Antequam ex hac vita migro, emigro, demigro: Idem, exire de vita. Terent. E medio exceſſit. Emori malim. E vita diſceſſit inedia. Tacit. Mortem occubuit. Et occubuit, abſolute, Sueton. dixit. Voluntariam occubuit necem. Virg. Seu certæ occumbere morti. Vivis exemptus eſt. Inter vivos agere deſiit. Agere animam dicitur, qui jam moritur, Deo naturæque conceſſit. Salluſt. Ubi anima naturæ ceſſit, demtis obtrectatoribus, ipſa ſe virtus magis magiſque extollit. Idem: Pater, uti neceſſe erat naturæ conceſſit. Vitæ peregit fabulam: Letho datus eſt. Luce orbatus eſt: Vita orbatus eſt: Lumine caſſus, poeticum. Mortuus, abſolute dicitur. Demortuus, qui morte ſua locum aut munus reliquit vacuum: in quod qui ſubſtituitur, in demortui locum ſuccedere dicitur. Exceſſus, pro morte apud idoneos auctores invenitur. Item exitus, frequens apud Tacit. Exitu demum Neronis, poſitis odiis in medium conſulere. Idem: Laudatis antiquorum mortibus pares exitus. Quanquam exire è vita fere dicuntur, qui ſpontaneam obeunt mortem: & exitus eorum, qui ſponte decedunt è vita. Quod peculiare eſt etiam oppetere mortem. Finem, pro exceſſu, dixit Tacitus. Comperto fine Auguſti.

CAP. CXCVI.

Mortis ſpontaneæ.

CIc. è vita tanquam è theatro exeamus. Impatiens malorum, mortem ſibi conſcivit, necem ſibi conſcivit. Inedia vitam finiit. Veneno

ſumpto,

ſumpto, mortem accerſivit. Inciſis venis, mortem approperat. Ita Tacitus. Deſperatis rebus, decrevit ſibi afferre manus. Idem. Vim ſuæ vitæ attulit. Idem frequenter dicit, mortem ſumere, pro mortem ſibi conſciſcere. Haud creditus ſufficere ad conſtantiam ſumendæ mortis. Morte ſpontanea vitam abrupit. Intercluſo ſpiritu mortem invenit. Suſpendio quæſita mors eſt.

CAP. CXCVII.

Mortis adactæ.

OCcidit, interfecit, peremit, necavit, extinxit, jure cæſus eſt, neci dedit. Virg. Dede neci. Vitam & Cantharides eripere poſſunt. Terent. Animam ſeni extinguerem. Vita privavit. Vita, ſeu luce orbavit. Nero Senecæ denunciavit ultimam neceſſitatem. Ad necem adegit.

CAP. CXCVIII.

Propoſiti.

IUvenal. Si te propoſiti nondum pudet. Erat animus, erat in animo. Propoſueram, ſtatueram, decreveram, conſtitueram urbem relinquere. Si ſtat ſententia, literis te addicere. Non eſt ſententia, fruſtra niti. Non fuit conſilium, ſocordia, atque deſidia bonum otium conterere. Non ſum hujus animi, ut inanem operam velim ſumere. Non eſt conſilii. Non eſt ratio. Viſum erat ad vos remigrare. Habebam in animo. Sic apud animum meum ſtatuo, Salluſt.

CAP. CCXIX.

Periculi imminentis.

NOn ſentis quid tibi malorum impendeat, quanta immineat calamitas, quanta inſtet tempeſtas. Non ea procul abeſt. Iam urget ac premit. In foribus adeſt ultio. Salluſt. Dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt. Sic aliquoties & Livi. Nihil malorum non intentabatur. Virg. Præſentemque intentant omnia mortem. Hæc prooemia nobis dira minitantur. In propinquo eſt diſcrimen. Non ſentis quæ te circumſtent pericula, quæ malorum procella te circumvallet. Quis te maneat exitus. Quàm tenui diſcrimine abſis ab exitu. Vicinius malum eſt, quàm credis. Propior es periculo, quàm ſuſpicaris. Salluſt. Quouſque cunctando Remp. intutam patiemini? Intutam, dixit, pro periculo obnoxiam. Idem, eo Reſpub. in extremo ſita eſt. Rurſus: Ubi intelligit omnes fornnas ſuas in extremo ſitas. Et, gnati vita in dubium veniet, dubiis rebus conſilium adhibendum eſt. Naſo.

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.

Horat. Et incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo. Periculoſæ plenum opus aleæ.

CAP. CC.

Facile, Difficile.

DIctu quàm factu facilius. Nihil facilius, facile eſt, perfacile eſt, proclive eſt, in proclivi eſt. Nihil eſt negotii. Nullo negotio rem conficies. Salluſt. Denique omnes Romani uſque ad noſtrum memoriam ſic habuere, alia omnia

a virtuti ſuæ prona eſſe. Idem : Et profecto ...is juvantibus omnia matura ſunt. Id cuivis ...romtum eſt. Hoc mihi in promtu non eſt. Sal... ...uſt. Si hoc itinere uti decreveritis, cetera in ...romtu erunt. In procinctu habere. Ad manum ...ſe. Difficile eſt. Perdifficile eſt. Rem arduam ...olitis.

CAP. CCI.

Prætextus.

VIrg. Hoc prætexit nomine culpam. Hoc colore tegit culpam. Obtentu pietatis, ...em impiam moliebatur. Specioſo titulo moli...ur facinus omnium turpiſſimum. Plauſibili ti...ulo. Religionis fuco ſeſe venditant. Amici ſpe...ie geſſit inimicum. Salluſt. Quicunque Rem...ub. agitavere honeſtis nominibus. Idem. Sed ...æ res mitè ſunt vitiis obtentui, id eſt, his præ...exuntur vitia, Magni nominis umbra ſe tuen...ur.

CAP. CCII.

Temeritatis.

NIhil habet penſi. Inconſultis conſiliis agit omnia. Pro ſua libidine rem gerit. Au...acia illi pro ſapientia, in conſilio eſt. Æqui at...ue iniqui nulla ratio eſt. Quid deceat, quid ...on, ſusque deque habet : Salluſt. Quæ etiam ...nediocres viros ſpe prædæ tranſverſos agit. ...dem : Quos privata amicitia Iugurthæ parum ...ognita tranſverſos agit. Impetu fertur magis, ...uàm judicio ducitur. Nihil habet penſi, quid, ...n quem, dicat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

CAP. CCIII.

Exequiarum.

EXquias inire. Curare funus. Parentare, Parentalia peregimus. Salluſt. Poſtquam illi more regio juſta magnifice feceruut.

CAP. CCIV.

Conſuetudinis, aut contrà.

INſueuit fallere. Aſſuevit mentiri. Conſueta relinquere durum eſt. Optimis aſſueſcendum. Armis, belloque deſueti. Ad iſta jampridem occalluit animus. Longo uſu callum duxi. Terent. Quid tu Athenas inſolens? Inſolens injuriarum, dixit Salluſt. Idem: Interdum timidos inſolentia itineris levare manu. Nihil novi facit. Iſthuc inſolens facis. Iſthuc tuo more facis. Iſthuc tibi ſolenne eſt. Moris eſt. In uſu eſt. In uſu eſſe deſiit. Tac. Ne vetuſtiſſima Italiæ diſciplina per deſidiam exoleſceret. Idem: Græci amictus jam exoleverant. Liv. Res aut nova, aut vetuſtate exemplorum memoriæ jam oxoletæ. Iſta jam in deſuetudinem abiere.

CAP. CCV.

Tarditatis.

TArdat, quod Græci χρονίζει. Tardus corpore ſed ingenio tardior. Lentus abes. Feſtina lente. Age pedetentim, paulatim, ſenſim infunde. Cunctari, bellum ducere. Salluſt. Quem ubi cunctari accedit, & dubium belli, atque pacis rationes trahere. Idem Ptolemæus pretio ad dies bellum prolatans. Tacit. Diem ex die

die prolatabant. Liv. Cum is diem de die fferret. Cæſar. Diem ex die ducere. Cic. ocraſtinare. Comperendinare.

CAP. CCVI.

Non ultrà.

Ntra convitia rixa conſtitit. Citra ſanguinem pugnatum eſt. Perbenignus eſt, ſed non tra promiſſa. Idem efficit dictio, Tenus, cui eteres liberius, quàm nos addiderunt nomen unc auferendi nunc gignendi caſu. Crurum nus, dixit Virg. Tacit. Non patruum ſaltem orta tenus obvium. Idem: modo pectore, mo o ore tenus extantes. Idem: Uſurpatas nomi e tenus urbium expugnatas dictitant. Idem: anua, ac limine tenus domum claudit. Idem vita agricolæ. Unum addiderim nuſquam itius dominari mare, multum fluminum huc tque illuc ferre, nec littore accreſcere, aut re orberi. Sentit mare tranſire littora. Livi. In uos jecit magis hoc conſul verbo tenus, quàm re inſimularet. Idem dixit vulneribus tenus: urium tenus, dixit Fabias. Quintus Curt. Pau i hoſtium tenus exacti penetravere uſque ad ortum. Apuleius, Pallio tenus philoſophos mitatur.

FINIS PRIMI LIBRI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

DE
RERVM COPIA
COMMENTARIVS SECUNDUS,

Et mox de prima locupletandi ratione.

POſteaquam de verborum copia, quæ veniebant in mentem, qua potuimus brevitate, diximus, reliquum eſt, ut ſimili compendio de rerum copia perſtringamus. Atque ut hanc operis partem exordiamur ab iis, quæ ſuperiori generi ſunt quàm maximè finitima: prima locupletandæ ſententiæ ratio videtur, ſi quod ſummatim, ac generatim dici poterat, id latius explicetur, atque in parteis diducatur. Quod quidem perinde eſt, ac ſi quis primum mercem per tranſennam, aut periſtromata convoluta oſtendat, deinde eadem evolvat aperiatque, ac totam oculis exponat. Hujus rationis id erit exemplum.

REM UNIVERSAM LUXU perdidit.

Eam ſententiam in ſumma comprehenſam, quaſi convolutam, hunc admodum licebit evolvere: Si plurimas poſſeſſionum formas enumeremus, ſique varias perdendæ rei vias explicaverimus. Quidquid vel matris, vel patris nomine hereditate obvenerat: quicquid aliorum affinium morte advenerat: quicquid ex uxoris dote, quæ quidem neutiquam erat vulgaris, acceſſe-

at: quicquid ex legatis accreverat (accreverat autem permultum) quicquid ex principis accerat liberalitate : quicquid peculii caſtrenſis onflaverat; pecuniam omnem, vaſa, veſtes, funos, agros, unà cum ipſis & villis, & pecoribus. reviter, rem omnem ſeu mobilem, ſeu ſoli. Deique familiam etiam ipſam, fœdiſſimis ſcortoum amoribus, quotidianis commeſſationibus, umptuoſis obſonationibus, nocturnis perpotaonibus popinis, cupediis, unguentiis, alea, lubus, paucis diebus ita abſumſit, abligurivit, bſorbuit, ut ne teruncium quidem ſibi reliquum ecerit. Hîc duo illa verba, Rem univerſam, & ixu perdidit: ſuis partibus explicantur. Adjiiemus & alterum.

CYCLOPÆDIAM ABSOLVIT.

In genere dictum eſt. Id ita poteris explicae, ſi ſingulas diſciplinas, omnem doctrinæ ſpeiem, ſingulatim recenſeas. Nullum omnino dotrinæ genus eſt: in quo non ſit exquiſite verſaus: Nulla diſciplina, quam ille non ad unguem erdidicerit, & ita perdidicerit, ut in una qualiet ſola laboraſſe videatur. Adeo mire poëtarum mnium omnes fabulas tenet. Adeo Rhetoum floſculis abundat. Adeo Grammaticorum aborioſos canones excuſſit. Dialecticorum argutias callet. Phyſices arcana perveſtigavit. Ultra mundanæ ſapientiæ ardua ſuperavit. Theologorum abdita penetravit. Mathematicas apodixes perceptas habet. Sic aſtrorum motus, ſic numerorum rationes, ſic terrarum dimenſiones, urbium, montium, fontium ſitus, nomina; intervalla: ſic vocum concentus atque diſcrimina callet: Adeo quic-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

quid eſt hiſtoriarum tum veterum, tum recentium meminit. Quicquid bonorum auctorum, quicquid vel antiquitatis, vel novitatis, id omne tenet. Adde his parem Græcanicæ, ac Latinæ literaturæ linguæque peritiam, denique quicquid unquam eruditionis ab egregiis auctoribus repertum ac traditum ſuit, id univerſum unus hic abſolute perceptum cognitumque habet, ac meminit.

ITEM.

Omnibus naturæ fortunæque dotibus præditus.

Hoc ſi cui libeat explicare, commemorabit ſingula corporis commoda: deinde ſingulas ingenii, atque animi dotes: poſtremo genus, opes, patriam, ſucceſſus, & quicquid à fortuna ſolet obvenire. Rurſum, Tertium exemplum erit Hippias omniſcius. Hoc ſi quis velit dilatare, referat licebit omnia illa, quæ in ejus viri deſcriptione recenſet Apuleius in Floridis, non ſine varia verborum copia.

Extat hujus rationis exemplum aptiſſimum, apud Lucianum in Harmonide. Etenim cum potuiſſet ſummatim dicere, *τὴν αὐλητικὴν ὅλην ἐκμεμάθηκα. i.e. univerſum artem tibiis ludendi perdidici*; maluit explicatis partibus copiam oſtentare ad hunc modum.

Ἐδιδάξω μὲν ἤδη ἁρμόσασθαι τὸν αὐλὸν ἐς τὸ ἀκριβὲς, καὶ ἐμπνεῖν ἐς τὴν γλωσσίδα λεπτόν τε καὶ ἐμμελὲς, καὶ ὑποβάλλειν τοὺς δακτύλους διαφῶς ὑπὸ πυκνῇ τῇ ἄρσει καὶ θέσει, καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ, καὶ σύμφωνα εἶναι τὰ μέλη πρὸς τὸν χορὸν, καὶ τῆς ἁρμονίας ἑκάστης διαφυλάττειν τὸ ἴδιον,

ιον, τ̃ φρυγίυ, τὸ ἔνθεον, τ̃ Λυδίυ, τὸ βακχι-
ὸν, τ̃ Δωρίυ τὸ σεμνὸν, τ̃ Ἰωνικῆς, τὸ γλα-
φυρὸν, ταῦτα μὲν ὖν πάντα ἐκμεμάθηκα πα-
ρὰ σοῦ. Quæ tametſi vix poſſunt reddi latinè,
men ob Græcanici ſermonis ignaros vertam ut
tero. Docuiſti me jam exacte adaptare tibiam,
que in ejus lingulam inſpirare tenue quiddam
modulatum, tum commodo, facilique conta-
ı ſubmittere digitos in crebra ſublatione ac
miſſione vocis, adhæc ad numerum ingredi,
ut modi congruant ad chorum, præterea quod
ique harmoniæ generi proprium eſt obſervare
ırygiæ, divinum impetum, Lydiæ, Bacchicum
rorem, Doricæ gravitatem, ac modeſtiam, Io-
cæ jucunditatem. Quod ſi in proximo exem-
o placuiſſet in ſingulis diſciplinis facere, quod
c Lucianus fecit in una Muſicæ parte, vides
ıanta ſermonis copia fuerit futura.

In his non abs re crediderim illud admonere,
mul & in initio proponi ſummam rerum, &
ındem alia ſermonis ſpecie repeti, & ita re-
undum ad genus, quaſi ſingulis enumerandis
m ſis deſatigatus, etiamſi nihil erit præteritum.
ræterea cavendum, ne partium ordinem con-
ındamus tumultuaria verborum congerie, ſur-
ım ac deorſum miſcentes omnia, ne moleſtam
ocum turbam nulla conditam gratia conglome-
mus: ſed vel ordine ſcito, vel apta diſtributio-
e, vel eleganti deſcriptione legentis, aut audien-
s tædium excludamus. Ad hanc formam perti-
et & illud, quoties totum, quod non formis, ſed
artibus conſtat, in eas diducitur, ut: Hic totus
ıonſtrum eſt, hoc pacto dilatabitur: Si prius
ominem in corpus atque animum partiaris, de-
ıde ſingulas corporis partes, ſingulas item ani-

mi partes attingas : Si animo & corpore monſtrum eſt : quacunque vel animi vel corporis parte contempleris. monſtrum reperies : Caput tremulum, oculos caninos, os draconis. vultum furiæ, ventrem abdomine diſtentum, manus ad rapinam incurvas, pedes intortos; totam denique corporis figuram inſpice, quid aliud quàm monſtrum præ ſe ferunt? linguam & vocem illam beluinam obſerva, portentum dices, ingenium excute, prodigium invenies, mores expende, vitam ſcrutare, omnia monſtroſa comperies, & ne ſingula perſequar, quantus quantus eſt, nihil niſi monſtrum eſt. Hic ſi quis velit in ſingulis velut depingendis immorari, ſatis apparet, quantum ubertatis ſit acceſſurum orationi. Item aliud exemplum.

TOTUS COMMADUIT.

A ſummo capillo ad imum uſque calcaneum pluvia commaduit : Caput. humeri, pectus, venter, tibiæ, totum denique corpus pluvia diſtillabat. Minutius quidem illud, haud tamen indignum quod admoneatur, ad hanc formam referri poſſe, quoties de ſpecie loquentes, genus adjungimus, id quod fere fit amplificandi gratia. Quum omnis eruditio plurimum affert & ornamenti, & adjumenti mortalibus, tum præcipue philoſophia. Item omni quidem ætati fœda eſt libido, verum ſenectuti multo fœdiſſima. Item : Cum omnibus in rebus plurimum habet momenti prudentia, tum præcipue in bellis. Simplex enim erat prudentiam in bellis plurimum habere momenti : Hujus generis eſt illud Cic. in Orat. pro domo ſua, ad pontifices : cum multa divinitus, Pontifices, à majoribus noſtris inventa atque inſtituta ſunt, tum nihil

nil præclarius, quàm quod vos eoſdem & re-
ionibus deorum immortalium, & ſummæ
eipub. præeſſe voluerunt. Quanquam quid
inebat unum hoc referre, cum hujus formæ
empla nuſquam non ſint obvia.

SECUNDA VARIANDI ratio.

Huic admodum affinis eſt ſecunda variandi
tio: quoties non contenti ſemel exitum rei
roponere, ex quo reliqua quæ præceſſerunt,
er ſe queant intelligi, ſingulatim ea quoque
ommemoramus, per quæ ad eum exitum per-
entum eſt. Hujus præceptionis hoc erit exem-
lum: Cicero Catilinæ conatus oppreſſit. Id ita
ocupletabis, Catilinæ nefarios conatus perju-
enes perditiſſimos, totius Romanæ civitatis
xitium atque internecionem molientes. M. T.
ic. conſul, ſua ſagacitate ſtatim odoratus eſt:
ngulari vigilantia perveſtigavit: ſumma pru-
entia deprehendit: miro in Rempublicam ſtu-
io prodidit: incredibili eloquentia convicit:
raviſſima autoritate repreſſit: armis extinxit:
nagna felicitate ſuſtulit.

Item aliud: Ex ea virgine filium ſuſtulit: hac
atione dilates licebit: Eam virginem quod eſſet
ingulari forma, miſere deperibat. Deinde amo-
is impatiens, ſimplici puellæ animum promiſſis
ollicitavit: muneribus corrupit: blanditiis de-
iniit, officiis in mutuum amorem pellexit: im-
probitate vicit: denique conſuetudinem cum ea
abuit, ac devirginavit: aliquanto poſt tempore
iterus virginis cœpit tumeſcere, fœtu videlicet
concepto: Demum exactis novem menſibus
parturiit, ac puerum peperit.

Item,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Item, aliud exemplum: Urbem cepit: Ita poterit ampliari: Principiò feciales rem repetitum miſſi, qui pacis etiam conditiones offerrent: Quas cum oppidani non acciperent, copias undique comparat: machinarum maximam vim comportat, admovet exercitum una cum machinis ad urbis mœnia. Illi contra è muris acriter hoſtem repellunt: tandem hic ſuperior in congreſſu, conſcenſis mœnibus urbem invadit, ac rerum potitur.

TERTIA RATIO.

Ab hac rurſum non ita vehementer abhorret tertia locupletandi ſermonis ratio, quoties rem non nudam exponimus, ſed altius etiam cauſſas repetimus, à quibus initiis ſit profecta: veluti ſi cui non ſatis ſit dixiſſe, bellum interceſſiſſe Gallis cum Neapolitanis, verum etiam addat, quæ fuerint ſimultatis cauſſæ, quis inſtigator, quæ ſuſcipiendi belli occaſio, quæ vincendi ſpes, quæ utriſque fiducia. Hoc præceptum ut eſt dilucidius, quàm ut egat præceptione, ita difficile ſit exemplum niſi plurimis verbis proponere. Quare ſuperſedebimus, & lectorem ad Saluſtium ac Livium relegabimus.

QUARTA RATIO.

Nec admodum diſcrepat ab his quarta locupletandi ratio. Quoties non ſimpliciter proponimus negotium, ſed enumeramus etiam illa, quæ negotium comitantur, vel conſequuntur? Quod genus ſit: Bellum tibi acceptum feremus. Hoc pacto poteris dilatare rem. Exhauſtum in barbaros milites ærarium, fractam laboribus juventutem, proculcatas ſegetes, abacta pecora, incenſos paſſim vicos, ac villas, deſertos agros,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

rſa mœnia , compilatas domos , direpta ſana, orbos ſenes , tot orphanos liberos , tot viduas tronas , tot virgines indignè conſtupratas tot leſcentium licentia depravatos mores , tantn funerum, tantum luctus, tantum lachrymam : præterea extinctas artes , oppreſſas leges, literatam religionem , confuſa divina , humaque omnia , corruptam civitatis diſciplinam ; niverſum, inquam , hoc malorum agmen, quod bello naſcitur, tibi uni feremus acceptum, ſiidem belli fueris autor.

QUINTA RATIO.

Quinta locupletandi ratio videtur potiſſimum ἐνέργειαν, quam evidentiam vertunt, pertine. Ea utemur, quoties vel amplificandi , vel orandi, vel delectandi gratia, rem non ſimpliciter xponemus, ſed ceu coloribus expreſſam , in taula ſpectandam proponemus , ut nos depixiſſe, on narraſſe , lector ſpectaſſe , non legiſſe videaur. Id ita præſtare poterimus, ſi prius ipſi totam ci naturam omneſque circumſtantias , ac veluti aciem, animo luſtremus. Deinde ita verbis , ac figuris idoneis effingamus, ut quàm maxime fiat evidens perſpicuaque lectori. Hac virtute præcellunt cum omnes poëtæ, tum præcipue Homerus , quemadmodum ſuis indicabimus locis. Conſtat autem præcipue deſcriptione rerum , temporum, locorum, perſonarum.

Deſcriptio Rei.

Rei deſcriptione locupletabimus orationem, cum id quod fit, aut factum eſt , non ſummatim, aut tenuiter exponemus : ſed omnibus ſucatum coloribus, ob oculos ponemus, ut auditorem ſive lectorem jam extra ſe poſitum , velut in thea-

trum,

trum, avocet. Hanc ab effingenda rerum imagine Græci ὑποτύπωσιν vocant. Etiam hoc vocabulum commune eſt, quoties aliquid oculis ſubjicitur. Veluti ſi quis expugnatam civitatem dicat, cuncta nimirum in ſumma complectitur, quæcunque talis fortuna recipit; utar enim Quintiliani verbis: At ſi aperias hæc, quæ verbo uno incluſa erant, apparebunt effuſæ per domos ac templa flammæ, & ruentium tectorum fragor, & ex diverſis clamoribus unus quidam ſonus, aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu ſuorum cohærentes, & infantium feminarumque ploratus, male uſque in illum diem ſervati fato ſenes: tum illa profanorum ſacrorumque direptio, efferentium prædas, repetentiumque diſcurſus, & ante ſuum quiſquis prædonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater: & ſicubi majus lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur everſio, minus eſt tamen totum dicere, quàm omnia, Hactenus Fabius. Idem hujus evidentiæ citat exemplum hoc ex Cælio in Antonium. Namque ipſum offendunt temulento ſopore profligatum, totis præcordiis ſtertentem, ructuoſos ſpiritus geminare, præclaraſque contubernales ab omnibus ſpondis tranſverſas incubare, & reliquas circumjacere paſſim, quæ tamen exanimatæ terrore, hoſtium adventu parcepto excitare Antonium conabantur. Nomen inclamabant fruſtra, cervicibus tollebant, blandius alia ad aurem invocabant, vehementius etiam nonnulla feriebant. Quarum cum omnium vocem tactumque noſcitaret, proximæ cujuſque collum amplexu petebat nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat, ſed ſemi ſommo ſopore inter manus centurionum,

n, concubinarumque jactabatur. Nihil, in-
q: Fabius, his nec credibilius fingi, nec vehe-
ntius exprobrari, nec manifeſtius oſtendi
eſt. Refert idem deſcriptionem convivii
uurioſi. Videbar, inquit, videre alios intran-
t, alios vero exeuntes, quoſdam ex vino vacil-
ltes, quoſdam heſterna potatione oſcitantes.
mus erat immunda, lutulenta vino, coronis
lguidulis & ſpinis cooperta piſcium. Sed hu-
jmodi exemplorum nuſquam non magna co-
, præſertim apud poetas, ut dictum eſt, &
ad hiſtoricos poëtis proximos. Præcipuè ve-
narrationes nunciorum in tragœdiis, quo-
m vice ſpectaculi ſubjiciuntur, dum ea refe-
nt, quæ repræſentari in theatro aut non
ſſunt, aut non convenit, hac virtute in-
niter abundant. Veluti cum in Euripidis
cuba Talthybius narrat Hecubæ, quomodo
occiſa Polyxena: & in Iphigenia Aulidenſi
ncius exponit quomodo ſit interfecta Iphi-
nia. Et in Troade Senecæ, nuncius refert
ldromachæ, quomodo periiſſet Aſtyanax
ſius filius. Hoc ad exemplum indicâſſe ſatis
t, cum omnes tragœdiæ ſcateant hujuſmo-
narrationibus. Nec refert ad hoc inſtitu-
m, veræ ſint an falſæ, quemadmodum in Ele-
ra Sophoclis ſenex fictè narrat Clytemneſtræ,
iomodo in certamine periiſſet Oreſtes. M.
ioque Tull. mirus eſt in hoc genere artifex.
erum illud arbitror admonendum, hoc genus
ſcriptionis præcipue quidem conſtare cir-
imſtantiarum explicatione, earum præſer-
m, quæ rem oculis maximè ſubjiciunt, ac
oratam reddunt narrationem. Non mediocri-
r tamen adjuvari collationibus, ſimilibus,
ſſimilibus, imaginibus, metaphoris, allegoriis,

& ſi

& ſi quæ præterea ſunt figuræ, quæ rem illuſtrant. Quin epitheta quoque in hunc uſum plurimum valent. Veluti cum dicimus aërios ſcopulos, turrigeras urbes, Cœruleum, aut vitreum mare, curvum aratorem, ſuperciliosum philoſophum, patulas fagos, atram ſpecum, & apud Homerum δυσηχὴς πόλεμος, & κορυθαίολος ἕκτορ. βροτολοιγὸς ἄρης; καὶ τειχεσιπλήκτης, *i.e. male ſonans bellum, Hector variegatam habens galeam, homicida Mars, & murorum everſor*, quo genere nuſquam non ſcatet poëta. Neque ſolum in deſcriptione complectimur, quæ præceſſerint. quæ adjuncta rei fuerint, quæ conſecuta: verum etiam ea quæ facta non ſint, vel fieri potuiſſe, ſi hoc aut illud eveniſſet, vel fieri poſſe demonſtramus: veluti ſi quis dicat, Vide in quod diſcrimen adduxiſti Rempubl. qui temerè congreſſus ſis cum hoſte. Etenim ſi forrè fortuna ſuperaſſent hoſtes, hæc atque hæc erant eventura. Aut ſi quis monarchiam diſſuadeat, deſcriptione ob oculos ponat omnem tyrannidis Tragœdiam: Jamque auditores admoneat, ut putent ſeſe hæc omnia videre, quæ mox paſſuri ſunt, ſi Democratiam mutarint in regnum. Porro ſi res agitur ſeria, tum eatenus adhibendæ ſunt ὑποτυπώσεις. *i. e. delineationes*, quatenus ad cauſſam conducunt. Verum cum tota res ad voluptatem ſpectat, quemadmodum in poëmatis ferme fit, ἀποδείξεσι. *i. e. demonſtrationibus*, & quæ exercendi oſtentandive ingenii cauſſa tractantur, licebit effictionibus hujuſmodi liberius laſcivire. Ad hanc formam pertinent deſcriptiones Homericæ, quoties armat deos ſuos, aut heroas, quoties convivum, quoties prælium, quoties fugam, quoties conſilium deſcribit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

uid enim iſte non exponit oculis, tum aptis
rcumſtantiis, quæ tametſi nonnunquam mi-
ıtæ videntur, tamen neſcio quo pacto mirum
modum rem oculis ſubjiciunt, tum epithe-
, tum adhibitis ſimilibus. Præterea deſcri-
ones turbinum, tempeſtatum, aut naufragio-
m. Quales ſunt apud Hom. locis compluri-
s: apud Virg. lib. Æneid. 1. apud Ovid. Me-
morph. undecimo: pugnæ barbaricæ apud
venal: item peſtilentiæ, qualis eſt apud Ma-
n. Georg. lib. 3. apud Naſo. 7. apud Senec. in
edipo. item apud Thucydidem. Præterea fa-
is: cujuſmodi eſt inſignis in quadam Quinti-
ni declamatione. Item prodigiorum, Solis
lypſium, nivis, imbrium, fluminum tonitruum,
rræ quaſſationum, incendiorum, inundatio-
ım: quod genus apud Ovid. diluvii Deucalio-
i deſcriptio. Item ſeditionum, exercituum,
ræliorum, ſtragis, excidii, direptionum, mo-
omachiæ, pugnæ navalis; qualis eſt apud
ucan. libro tertio epuli, conviviorum, nuptia-
ım, funerum, triumphorum, ludorum, pom-
arum. Cujus generis eſt apud Plutarch. in vi-
M. Antonii Cleopatræ navis. Sacrorum. Ce-
emoniarum, Incantationum, ac Maleficiorum,
ualis eſt apud Lucan. in 6. Item apud Horat.
Sat. ſub perſona Priapi narrantis, quæ vide-
ır: Venationum, cujuſmodi extat Adriani car-
inalis: tametſi docti negant hoc carmen illius
ſſe. Item Animantium, quod genus eſt torpe-
inis, & hiſtricis deſcriptio, apud Claudian.
pud eundem, & item apud Lactant. Phœnicis.
'ſittaci apud Ovid. in amoribus, & apud Stat.
erpentium apud Lucan. in 9. Multorum pi-
cium apud Oppian. apud Plin. eum innume-
abilium animantium formæ, naturæ, mores,
pugnæ,

pugnæ, concordiæ, tum præcipue culicis deſcriptio. Apud Mar. equi ac bovis expreſſio, apum mira repræſentatio. Statuarum item, qualis eſt in epiſtolis Plinianis ſigni ſenilis, tabularum, & imaginum, qualis eſt apud Lucian. Hercules Gallicus : apud Philoſt. varia picturarum argumenta : cujuſmodi ſunt & argumenta textorum : & ſculpturarum, aut ſimilium operum, quorum apud poëtas & hiſtoricos exempla ſunt innumera. Ut apud Ovid. lib. 6. Metam. textura Arachnes : qualis eſt clypeus Achillis ab Homero expreſſus : Æneæ à Marone. Adhæc navis, veſtis, πανοπλίας. *i. e. perfecta armatura*, machinæ, currus, Coloſſi, Pyramidis, aut ſi quid eſt aliud rerum conſimilium, quarum deſcriptio delectet. Equidem ad hoc genus referendum arbitror, quoties formæ gentis, vitæque ritus explicantur : veluti ſi quis Scytharum, Anthropophagorum, Indorum, Troglodytarum, aut ſimilium gentium imaginem oculis exponat. Aut ſi vitæ militaris, philoſophicæ, aulicæ, ruſticanæ, privatæ, regiæ, ſimulacrum quoddam effingas. Verum ut iſta probè exprimas, non modo confert ars, & ingenium, verum etiam oculis ſpectâſſe, quæ velis effingere, plurimum refert. Sunt & fabuloſæ rerum deſcriptiones, quæ tamen ad veras alludunt : velut ætatis aureæ, argenteæ, ferreæ. Qualis eſt & apud Cebetem humanæ vitæ pictura, apud Lucianum aulæ, calumniæ, eruditionis, aliæque complures : apud Homerum Oſſæ, Ates, & Litarum : apud Ovid. famis, livoris : apud eundem, & item apud Maronem, Famæ. Quod ſi quis malit hæc ad perſonæ deſcriptionam pertinere, de qua mox dicam, equidem non magnopere repugno.

Perſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Perſonæ deſcriptio.

His igitur eſt proxima perſonarum deſcri-
o, quam Proſopopœiam appellant, tametſi
nnihil ab hac diſſidet Proſopographia, vel hoc
mine, quod latius pateat. Nam famis quoque,
vidiæ, ſomni, de quibus modo diximus, pro-
pographias non abſurdè dixeris. Proponitur
im ceu perſona quædam. Cujuſmodi ſunt &
æ, virtutis, ac voluptatis, quas Prodicus So-
iſta apud Herculem inter ſeſe decertantes fa-
, ut auctor eſt Xenophon. Item mortis ac vi-
, quas Ennius in Satyra contendentes inducit,
ſte Fabio. Item calumniæ, apud Lucian. apud
ndem eruditionis, & ſtatuariæ. Occaſionis,
pud Auſon. Fortunæ, apud Horat. in Odis. &
C. Cupidinis apud Moſchum. Penias, & Plu-
apud Ariſtop. Iuſtitiæ apud Chryſip. referen-
Gellio. Philoſophiæ, apud Boëtium Seve.
amiæ, apud Politian. Item Muſarum, Gratia-
um, Furiarum, Bellonæ, Sphingis, Scyllæ, Cha-
bdis, ac ſimilium apud poëtas.

Sunt quædam propiores vero, ſed tamen ad
ſtentationem accommodatiores. Cujuſmodi
t Hippiæ deſcriptio apud Lucianum, & ejuſ-
em apud Apuleium in Floridis : ſed Oratori
agis conveniunt illæ notationes. Sic enim ap-
ellant, quoties amantis luxurioſi, avari, vo-
acis, temulenti, ſomniculoſi, garruli, glorio-
, oſtentatoris, invidi, ſycophantæ, paraſiti, le-
oniſve perſonam depingimus. Hujus gene-
is extat exemplum in quarto Rhetorices ad
Ierennium : ubi ſuis notis depingitur pſeu-
oplutus, divitarum oſtentator, cum eſſet
auper. Ceterum è comœdiis quantumlibet
exem-

exemplorum ſumere licebit. Nihil enim aliud agit comœdia. Extant ad hoc facientes notæ, Theophraſti titulo: mihi Grammatici cujuſpiam videntur magis, quàm philoſophi. Depingitur autem ab omnibus circumſtantiis, præcipue vero ab his. A natione ſeu patria, ſi Pœni, Græci, Galli, Scythæ, Hyberni, Hiſpani, Scoti, Britanni formam, cultum, vocem, linguam, geſtum, inceſſum, ritus, ingenium, ac mores expreſſeris, Fingendus autem Pœnus fœdifragus, vafer, inſolens, cultu ambitioſiore, atque item de ceteris. Sunt & ſingularum civitatum peculiares notæ: ut mollis Athenienſis, & ad dicendum, quàm faciendum inſtructior: Severi Romani, Parci Florentini. A ſexu depingitur vir ſeverior, mulier loquacior, inconſtantior, ſuperſtitioſior. Ab ætate, tales effingimus, quales Horatius oſtendit in arte poetica. A fortuna, faſtuoſior inducitur dives: humilior ac timidior pauper. A ſtudiis fit glorioſus, & facinorum ſuorum immodicus jactator miles, perjurus leno, triſtior ruſticus, adulantior aulicus, mitior urbanus, Medicus ad quæſtum propenſior. Poëta nominis avidior, fontibus, nemoribus ac ſeceſſibus gaudens, opum & bonorum civilium contemptor, Sophiſta loquacior, quàm ſapientior. Neque negligendi communes affectus, quo ſit animo pater in liberos, maritus in uxorem, civis in patriam, princeps in plebem, plebs in patritios, ceterique quos diligentiſſime tradidit in Rhetoricis ſuis Ariſtoteles. Sunt autem peculiares etiam in ſingulis horum differentiæ. Neque enim ſatis eſt tenere, quid ſeni, quid juveni, quid ſervo, quid patrifamilias, quid lenoni conveniat. Alioqui ſinguli horum ſemper ſeu ſimiles inducerentur. At Comici præcipue

e varietatem in ejuſdem quoque generis per-
his affectâſſe videntur. Quid enim diſſimilius
am Demea, ac Mitio apud Terent. quorum
e cum etiam graviſſime filium objurgat, blan-
s eſt ille, cum maxime blanditur, amarulen-
. Et tamen uterque ſenex, atque adeo fratres.
uid diverſius quam Chremes ſemper placidus
civilis, & Simo vehemens ac ſuſpicioſus?
m, quam Pamphilus cordatus, & Charinus
ops animi conſiliique? Quid tam diſſimile
am Phædria cum morbo pugnans, & Chærea
nil habens penſi? Multum item intereſt inter
vum pertinaciſſimum ſperandi auctorem, &
rriam nihil præter deſperationem afferentem?
rimum inter paraſitum Gnathonem, & Phor-
onem: & ab utroque longe diſſident paraſiti
utini: quemadmodum & hujus meretrices à
rentianis plurimum diſcrepant. Terentius
eretrices propemodum bonas fingit veluti
ilotim, & Bacchidem in Hecyra. Plautus ſe-
s amantes & feſtivos, & uxoribus veteratorie
ponentes; quanquam aliàs Euclionem prodi-
ſè tenacem ac ſuſpicioſum facit.

Quod ſi perſonam tractamus ab alio occupa-
m ab iis qui priores finxerint, aut deſcripſerint
corum petendum eſt: veluti ſi tractes Achil-
n, acrem, inexorabilem, ſimplicem, infen-
m regibus, infenſum mendacibus, pedibus
locem inducas oportet. Nam hujuſmodi pri-
us finxit Homerus. Rurſum Vlyſſem vafrum,
endacem, diſſimulantem, omnia tolerantem.
gamemnonem animo mitiore, ſed imperii cu-
dum, timentem populum, voluptatis avidio-
m, quàm belli. Hectorem animo ſublimi, mor-
s & auguriorum negligentem, patriæ omnia
oſthabentem. Ajacem factis magis, quàm ora-
tione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tione ſtrenuum, contumeliæ ac repulſæ impatientem. In ſumma, ut cujuſque perſonam finxit Homerus, ita Tragici poetæ inducant oportet. Item, ſi quis Ariſtidem, Themiſtoclem, Phocionem, Alcibiadem, Piſiſtratum, Julium Cæſarem, Fabium, aut Camillum, aut Timonem, Socratem, Platonem, Epicurum cupiat effingere, ex hiſtoriis decorum petendum eſt. Quod exercitationis genus placuiſſe videtur iis qui Menelai, Phænicis, Achillis, Phalaridis, Bruti, Senecæ, ac Pauli epiſtolas, & orationes finxerunt. Idem ſpectandum erit ſcribenti dialogos, quibus perſonis quem tribuat ſermonem. Cæterum Decorum quod eſt in fictis perſonis (veluti ſi philoſophiam producas vultu conſtanti, & auctoritas pleno: Muſas ſimplices ac blandiores; Gratias junctas, ac zonis ſolutis: Iuſtitiam rectis atque immotis luminibus, ceteraque hujus generis) id à rerum natura, ad quas alluditur, oportebit ſumere. Eſt quoque decorum in Apologis, quod nemo rectè tuebitur, niſi naturas animantium cognitas, atque animadverſas habeat: ut ſciat docilem, ac religioſum elephantum: Delphinum Crocodilo inimicum, hominis amantem: Aquilam in ſublimi nidum ponere: Scarabeum ſtercora, in quibus gignit, ac gignitur, ex more protrudere, nec videri temporibus, quibus incubant Aquilæ: Caſſitam in ſegetibus ova ponere: Erinacium gaudere diſcurſu, inimicum ſerpentibus. Atque hæc quidem, hiſque reconditiora facilè petuntur ex Ariſtotele, Plinio, Æliano. Tractatur & hoc genus etiam ab oratoribus. Porro duriores ſunt apologi, qui rebus inanimis, ut arboribus aut ſaxis, ſermonem attribuunt. Sed Oratorum magis peculiares ſunt illæ proſopographiæ, quoties ſuis ceu
colo-

[...]oribus certa hominis perſona depingitur, id-
q; eatenus, quatenus ad rem propoſitam at-
[...]t, quemadmodum apud Salluſt. Catilina, apud
[...]. Annibal, apud Plut. Trajanus. Rarius enim
[...]idunt, ſed tamen incidunt illæ formarum effi-
[...]ones. Quod genus fit, ſi quis mulierem for-
[...]ſam omnibus ferme numeris exprimat, aut
[...]tra, deformem anum. Quemadmodum Ther-
[...]n effinxit Homerus; & Græcorum multos
[...]ceres è mœnibus, Helena Priamo, ſuſcitanti
[...]licat, & hunc imitatus Maro in 6. complures
[...]manos deſcribit. Ad hanc formam præcipue
[...]tinet ſchema διαλογισμὸς, id eſt, ſermo-
[...]atio, quoties unicuique ſermonem accom-
[...]mus ætati, generi, patriæ, vitæ inſtituto, ani-
[...], moribuſque congruentem. Nam hujuſmo-
[...]ſermones in hiſtoria licet affingere: unde tot
[...]ucydidis Salluſtii, Livii orationes effingun-
[...], & epiſtolæ, & apophthegmata. Demum &
[...]gitationes veluti hominis ſecum loquen-
[...]; quanquam hoc poëtis familiarius. Illa pro-
[...]ie προσωποποιΐας, nomen merentur, quoties
[...]rſonam hominis procul abſentis aut jam olim
[...]functi loquentem facimus ſervato decoro:
[...]od genus fit, Quid ſi nunc reviviſcant priſci
[...]jus urbis optimates, viderintque temporum
[...]rum mores, nonne in has voces erumperent?
[...]einde ſubjicienda oratio. Quid ſi nunc ad-
[...]et proavus ille tuus, nonne merito his te
[...]rbis objurgaret? Quid ſi redeat in hanc lucem
[...]millus, nonne jure his verbis nobiſcum agat?
[...] jam mihi videor audire illum ſic mecum lo-
[...]entem. Et fingit Platonem ipſum ad hunc mo-
[...]um vobiſcum expoſtulantem. Verecundio-
[...]s ſunt hujuſmodi proſopopœiæ, cum ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

loquentes fingimus, quæ veriſimile ſit eos dicturos, ſi adeſſent. Duriores autem, (ſed tamen etiam in ſeriis orationibus, non tantum in exercitationibus adhibendæ) ſi quando rerum gravitas poſtulârit, quoties naturam, aut Rempubl. aut provinciam, aut patriam loquentem facimus. Ut in Cantil. fecit Cic. Quæ tecum Catilina, & quodammodo tacita loquitur. Rurſum: Etenim ſi patria, quæ mihi vita multo eſt charior, ſi cuncta Italia, ſi omnis Reſpubl. ſic loquatur; M. Tulli quid agis? Et Socrates apud Plat. in Crit. leges ſecum diſputantes inducit. Hujus generis eſt, quoties diis ipſis, aut locis; aut aliis mutis rebus, orationem accommodamus. At eæ quæ proprie Proſopographiæ vocantur, metaphoris, ſimilibus, & collationibus, fiunt illuſtriores. Cujus generis apud poetas magna vis eſt.

Loci Deſcriptio.

Locupletatur oratio locorum quoque deſcriptionibus, quas Græci τοπογραφίας appellant. Ab his frequenter narrationum ſumitur exordium, non à poetis modo, verumetiam ab hiſtoricis: & apud oratores nonnunquam incidunt. Hujus generis eſt, quoties tota loci facies, veluti ſpectanda depingitur: ut urbis, montis, regionis, fluminis, portus, villæ, hortorum, amphitheatri, fontis, ſpecus, templi, luci. Quæ ſi veræ ſint, Topographias appellari volunt: ſin fictæ, τοποθεσίας. Prioris formæ ſunt, Carthaginis, & portus apud Maronem deſcriptio: apud Plin. in epiſtolis, Laurentis villæ. Apud Stat. Surrentium Pollii, & Tiburtinum Manlii. Poſterioris, ſedes Somni apud Ovid. Domus famæ, & regia Solis, apud eundem; Inferorum, & Caci domus apud Virgil. Tenari apud Stat. domus apud Lucian.

Regia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

gia Pſyches apud Apul. Ad prius genus refe-
ndum arbitror, Veſuvii montis incendium, à
nio minore deſcriptum: Ætnæ ardentis, apud
audian. Tum ſi quis Nilum, aut antrum Si-
llæ, arcus, atque id genus alia deſcripſerit.
uæ quo ſunt magis nova, hoc plus adſerunt vo-
ptatis, & diutius licebit immorari, modo omni-
non ſint aliena.

Temporis deſcriptio.

Porro temporis deſcriptionem χρονογραφίαν
pellant. Unde non raro narrationis ſumitur
itium. Nonnunquam delectandi duntaxat gra-
a adhibetur. Veluti quoties poetæ diem, no-
em, auroram, aut crepuſculum exprimunt.
uanquam ne hæ quidem omnino otioſè debent
lhiberi: quod genus eſt illa Virgiliana:

Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſylvæque & ſæva quierant
Æquora, cum medio volvuntur ſydera lapſu:
Cum tacet omnis ager pecudes pictæque volucres:
Quæque lacus latè liquidos, quæque aſpera dumis,
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti,
Lenibant curas, & corda oblita laborum.

ertinet enim hæc deſcriptio nocturnæ quietis,
d amplificandum Didonis dolorem, qui ne tum
uidem conquieſcebat, cum omnia cetera quie-
em agerent. Nam mox ſequitur.

At non infelix animum Phœniſſa, nec unquam
Solvitur in ſomnos,

Veris, hyemis, autumni, æſtatis, vindemiæ, ju-
titii, Saturnalium deſcriptiones ad hoc genus
pertinent, quæ ſæpenumero valent, & ad proba-
ionem. Mixtæ ſunt illæ, quoties temporum qua-
itatem exponimus, puta pacis, belli, ſeditionum,
factionum, monarchiæ, democratiæ: Simul

cum oſtendimus, quæ virtutes, aut quæ vitia tum maximè valuerint. Hæc quidem ſigillatim tractare conveniet nonnunquam exercendi ingenii gratia. Verum abſoluta deſcriptio ex his omnibus conſtat. Nam Horatius in ea quam modo citavi Satyra primum locum exquiliarum deſcribit: deinde tempus, præterea Priapi, ac maleficarum perſonas: Poſtremo, & ſacrificium, & fugam crepitu territarum mirè exprimit.

EGRESSIO, SEXTA *locupletandi Ratio.*

Superioribus affinis ſexta locupletandi ratio, quam Græci παρέκβασιν, Latini partim egreſſionem, alii digreſſionem. nonnulli, excurſum appellant. Ea eſt, definitore Quintil. alicujus rei, ſed ad utilitatem cauſſæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio. Adhibetur autem vel laudandi gratia: qualis eſt apud M. Tull. pro L. Cornel. popularis illa virtutum Cn. Pompeii commemoratio, in quam ille diuinus orator (nam Fabii verbis utar) veluti nomine ipſo ducis, curſus dicendi teneretur, abrupto quem inchoaverat ſermone, divertit; aut vituperandi, aut ornandi, aut delectandi, aut præparandi. Sumuntur autem ex iiſdem ferme locis, quos modo retulimus. Ab expoſitione rerum geſtarum: à deſcriptione locorum, regionum, perſonarum: Item, à tractatione fabularum, apologorum: Propterea, à locis communibus, quoties amplificandæ rei gratia in gloriam, in luxuriam, libidinem, avaritiam, turpem amorem, tyrannidem, iram, ac reliqua vitia dicimus, atque in his, cauſſa velut aliquantiſper omiſſa, diutius immoramur. Aut contra, quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

frugalitatem, liberalitatem, continentiam, ſtudia literarum, pietatem, taciturnitatem, laudibus efferimus. Hi tantum momenti habent ad copioſè dicendum, ut clari aliquot auctores, eos ex profeſſo tractaverint: χρείας adpellant. Sunt & illi loci communes, his non diſſimiles, quoties liberalitatis commoda ponimus ante oculos, contra ſervitutis incommoda, mutabilitatem fortunæ, mortis æquam omnibus neceſſitatem, quantum valeat pecunia in rebus mortalium, vitæ humanæ brevitatem, atque id genus alia innumera deſcribimus,

Porro longius immorari licebit excurſionibus, vel in initio dictionis: qualis illa Herculis Gallici apud Lucianum, & Lamiarum, apud Politianum deſcriptio: Vel in fine, quo jam feſſus recreetur auditor. Quemadmodum in Georg. ſæpe facit Virg. In medio, ſi quando digredi licebit, celerius eo redeundum, unde digreſſus es, niſi pars cauſſæ jam abſoluta digreſſionis animum præbebit: veluti poſt narratam cauſſam, quo ad ſecuturam argumentationem auditor reddatur alacrior: Aut poſt probationem, ſive omnino poſt locos inamœniores, quo tædium ſubtilitatis diſcutiatur: Aut niſi res ipſa loco hujuſmodi ſuapte ſponte offerat, qui invitet ad diutius immorandum.

SEPTIMA RATIO.

Septima locupletandi ratio ſumitur ab epithetis. Diomedes epitheton facit ſpeciem Antonomaſiæ, finitque hunc in modum: Epitheton, eſt præpoſita diſtinctio proprio nomini, aut ornandi, aut deſtruendi, aut judicandi cauſſa. Ornandi, ut diva Camilla. Deſtruendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ut ſcelerumque inventor Vlyſſes. Iudicandi, ut Lariſſæus Achilles. Sumuntur epitheta ab animo: ut, Plato philoſophorum ſapientiſſimus. A corpore: Therſites Græcorum omnium deformoſiſſimus: A bonis externis: neque id ſimpliciter, nimirum ab omnibus partibus bonorum, quæ proficiſcuntur à fortuna. A genere, ut Mœcenas generoſiſſimus. Ab opibus: Crœſus regum opulentiſſimus. A forma: Nireus formoſiſſimus. A viribus: Milo athleta fortiſſimus. A patria: Vlyſſes Ithacenſis: Ab actu: monſtrorum domitor Hercules: Ab eventu: bis capti Phryges. In ſumma, ab omnibus fortunæ commodis, aut incommodis. Neque refert an hæc epitheta ſint adjectiva nomina, nec ne, modo quocunque pacto proprietas quædam attribuatur, non perſonis tantum, verum etiam rebus: ut præceps juventa; præceps & amens conſultor amor; eſca malorum voluptas; moroſa, ac difficilis ſenecta; vitiorum expultrix Philoſophia; humanæ vitæ ſpeculum comœdia; vitæ magiſtra hiſtoria. In poëmatis licebit naturalibus epithetis uti, ut: candida nix, liquidi fontes, frigida nox, volubilis amnis, aureus ſol? In oratione proſa non oportebit adhiberi, niſi emphaſin quandam habeant, & ad rem propoſitam pertineant; ut, Non impetrabis cauſam tam iniquiam ab Ariſtide juſtiſſimo: & coram Catone ſeveriſſimo morum cenſore audes agere Floralia? Id potiſſimum fiet in citationibus exemplorum, aut ſententiarum. Ariſtarchus eruditiſſimus, & idem diligentiſſimus. Cicero, eloquentiæ princeps: Plato, certiſſimus auctor.

OCTA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

OCTAVA RATIO.

Octava dilatandi ratio ſumitur à circumſtan-
ri quas Græci περιστάσεις vocant. Eæ partim
ſit rerum, ut cauſſa, locus, occaſio, inſtrumen-
n, tempus, modus, atque id genus aliæ. Par-
e perſonarum, ut natio, patria, ſexus, ætas,
ucatio, diſciplina, habitus corporis, fortuna,
nditio, animi natura, ſtudium, anteacta, com-
otio, conſilium, nomen. Conducit autem ad
ulta circumſtantiarum aptus ac tempeſtivus
us: Primum ad amplificandum atque exte-
nandum, de quo mox paucis dicturi ſumus.
einde ad evidentiam, de qua paulo antè dixi-
us: Præterea ad confirmationem, & probabi-
atem. Facit enim ut tota oratio denſis ac cre-
is argumentis undique differta ſit, & commu-
ta. Quæ tametſi non explices, quaſique in
iem educas, tamen pugnant per ſeſe, cauſſam-
ie non mediocriter adjuvant? ut quemadmo-
um, licet aliud agentem, tamen agnoſcere li-
eat palæſtricæ aut muſicæ peritum: Ita ubivis
hujuſmodi circumſtantiis commode ſuo loco
mixtis Rhetorem intelligere poſſis; quod quo-
am per omnem orationem fuſum eſt. exemplo
evi oſtendi non poteſt.

NONA DILATANDI RATIO.

Nona dilatandi ratio conſtat amplificatione.
jus complures formæ referuntur à Fabio. Nos
as breviter attingemus, quę ad pręſens perti-
eant inſtitutum. Prima amplificandi ratio con-
tat incremento: quoties gradibus aliquot per-
enitur non modo ad ſummum, ſed interim
quodammodo ſupra ſummum, Hujus exem-

plum eſt apud M. Tull. in quinta in Verrem actione. Facinus eſt vincire civem Romanum, ſcelus verberare, parricidium necare: quid dicam in crucem tollere: verbo ſatis digno tam neſaria res appellari nullo modo poteſt. Ad hoc genus pertinet & illud, cum congeſtis ordine quodam circumſtantiis, in contextu, & curſu ſemper aliquid priore majus inſequitur. Hujus exemplum eſt in ſecunda Cic. Philip. de vomitu Antonii. O rem non viſu modo fœdam, ſed etiam auditu. Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidiſſet, quis non turpe diceret? In cætu vero populi Romani negotium publicum gerens. Magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is fruſtis eſculentis vinum redolentibus, gremium ſuum, & totum tribunal implevit. Hîc ſingulæ voces incrementum habent. Etenim per ſe deforme fuerat, vel non in cœtu vomere, in cœtu etiam non populi, etiam non Romani, vel ſi nullum negotium gereret, uel ſi non publicum, vel ſi non magiſter equitum. Hæc ſi quis dividat, ac circa ſingulos gradus immoretur, augebit quidem orationis copiam: tamen minus efficaciter amplificabit. Huic contraria eſt comparatio. Nam ut incremento ad ſuperiora tenditur: ita comparatio à minoribus incremenrum petit. Fit autem comparatio vel fictione, vel exempli collatione. Fictione quam hypotheſin vocant, ut in prima parte exempli, quod modo retulimus ex Cic. Fingit enim hoc inter cœnam accidiſſe privato. Ejuſdem eſt illud in Catil. Servi me hercule mei, ſi me iſto pacto metuerent, ut te metuunt omnes tui cives, domum meam relinquendam putarem. Collatione exempli, quoties propoſito velut ſimili exemplo efficimus, ut id quod exaggeramus

-us aut proximum illi, aut majus etiam videa-
-r: velut Cic. pro Cluent. cum expoſuiſſet Mi-
-ſiam quandam à ſecundis heredibus pro abor-
- pecuniam accepiſſe: Quanto eſt, inquit, Op-
-anicus in eadem injuria majore ſupplicio di-
-nus? Si quidem illa cum ſuo corpori vim attu-
-ſet, ſeipſam cruciavit. Hic autem idem illud
-fecit per alieni corporis cruciatum. In hoc ge-
-ere non ſolum totis, ſed etiam partes partibus
-omparantur, ſicut in hoc loco pro Milone, An
-ero vir ampliſſimus Scipio, Tyberium Grac-
-hum mediocriter labefactantem Rempubli-
-am, privatus interfecit? Catilinam orbem
-errarum cæde atque incendio vaſtare cupien-
-em, nos conſules perferemus? Hîc & Cati-
-na Graccho, & ſtatus Reipubl. orbi terrarum,
- mediocris labefactatio cædi, & incendiis,
- vaſtationi, & privatus conſulibus compa-
-atur. Quæ ſi quis ditare velit, plenos per ſin-
-ula locos habeat. Amplificamus & ratiocina-
-ione: cum aliud creſcit, & aliud augetur, hoc
-nodo: Tu iſtis faucibus, iſtis lateribus, iſta
-ladiatoria totius corporis firmitate, tantum
-ini in Hyppiæ nuptiis exhauſeras, ut tibi ne-
-eſſe eſſet in populi Romani conſpectu vome-
-e poſtridie. Colligitur enim quantum vini bi-
-berit Antonius, quod illa totius corporis gla-
-diatoria firmitas non quiverit ferre, & conco-
-quere. Ad hanc formam referendum eſt, quo-
-ties res atrociſſimas quaſque in ſummam ipſi
-extulimus invidiam; elevamus conſulto, quo gra-
-viora videantur, quæ ſecutura ſunt. Quod ge-
-nus eſt illud Cicero. Levia ſunt hæc in hoc reo
-Metum virgarum Navarchus nobiliſſimæ civita-
-tis pretio redemit: Humanum eſt. Atrociſſimum
-quiddã expectetur neceſſe eſt, cui hæc quæ ſunt

 atro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

atrocia, comparata, humana atque uſitata videantur. Amplificamus & congerie verborum, ac ſententiarum idem ſignificantium, quæ ratio finitima eſt figurę συνθροισμῷ. *i. e. coacervationi*, de qua prius dictum eſt. Utitur hac M. Tull. in actione pro Ligario? Quid enim tuus ille; Tubero, diſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? qui ſenſus erat armorum tuorum? quę tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? Hic velut acervo crevit oratio. Idem fit interim omnibus altius, atque altius inſurgentibus, ut in hoc exemplo. Aderat janitor carceris, carnifex prætoris, mors terrorque ſociorum, & civium Romanorum lictor Sextius. Amplificamus etiam quaſi correctione quadam: ut Cicero in Verrem: Non enim furem, ſed raptorem, non adulterum, ſed expugnatorem pudicitię, non ſacrilegum, ſed hoſtem ſacrorum religionumque, non ſicarium, ſed crudeliſſimum carnificem civium ſociorumque, in veſtrum judicium adduximus.

Totidem autem ſunt minuendi modi, quot ſunt amplificandi. Pertinent ad orationis copiam & vulgares amplificandi modi cum vel adverbiis, vel nominibus, vel aliis partibus appoſitis amplificamus, vel in laudem, vel in vituperium. Majorem in modum me Cicero delectat: Dici non poteſt quàm tibi faveat ſocer: Verbis conſequi nequeam quàm me delectet Cicero, Verum de his augendi rationibus priore libro diximus.

Notus & uſitatus eſt, & ille modus amplificandi, cum ſpeciem augemus generi collatam: ut cum omnes diſciplinæ liberales plurimum homini conciliant vel ornamenti, vel commodi,

um inprimis eloquentia: quanquam hanc quoque rationem ſuperius attigimus.

DECIMA DILATANDI RATIO.

Decima dilatandi ratio inde ſumitur, ut quàm maximum propoſitionum numerum reperiamus. Eſt autem propoſitio Rhetorica, cui probandæ adhibentur argumenta. Porro quemadmodum invenienda ſit propoſitio, Fabius negat arte comprehendi poſſe: ceterum ingenio, atque uſu conſtat ea facultas. Atque inde fit, ut cum plures eadem didicerint, generibus argumentorum ſimilibus utatur, alius tamen alio Plura quibus utatur, inveniat. Sumuntur autem propoſitiones partim ex his, quæ ſunt cauſſæ vulgaris, partim ex his, quæ ſunt propriæ cauſſæ. Exemplum ſit hoc, quod placuit Quintiliano: cum Thebas evertiſſet Alexander, invenit tabulas quibus centum talenta mutuo Theſſalis dediſſe Thebanos continebatur. Eas tabulas, quod eſſet uſus commilitio Theſſalorum, donavit his ultro. Poſtea reſtituto à Caſſandro, repoſcunt Thebani Theſſalos: Res apud Amphyctonas agitur: centum talenta & credidiſſe eos conſtat, & non recepiſſe: Lis omnis ex eo quod eas Alexander Theſſalis donâſſe dicitur, pendet. Conſtat & illud, non eſſe iis ab Alexandro datam pecuniam Thebanorum: In hoc igitur argumento hujuſmodi propoſitiones ac partes, ſeu columnæ reperiendæ ſunt. Prima pars erit? Alexandrum nihil egiſſe donando. Secunda: non potuiſſe donare. Tertia, non donâſſe. Ac primæ quidem partis prima erit propoſitio pro Thebanis, jure repeti licere quod vi ſit ablatum. Pro Theſſalis hæc erit, tabulas non ſimpliciter vi qualibet, ſed bello ſublatas eſſe. Ius autem belli plurimum

valere in rebus humanis : hoc regna, hoc populos, hoc fines gentium atque urbium contineri. Huic rurſus aliam propoſitionem opponunt Thebani : Non omnia in victoris poteſtatem venire jure belli, ſed in his, quæ in judicium deduci poſſunt, nihil valere jus belli, nec armis erepta, niſi armis poſſe retinere. Itaque ubi illa valeant, non eſſe judicem : ubi judex ſit, nihil illa valere. Atque ea quidem à cauſſæ circumſtantiis ſumitur, quibus oſtendi poteſt, quid hæc cauſſa diſtet à ceteris. Ad hujus autem propoſitionem ſumitur à locis exemplum ſimile. Ideo captivos, ſi in patriam ſuam redierint; liberos eſſe, quia bello parta non niſi eadem vi poſſideantur. Tertia pro Thebanis propoſitio ducetur & ipſa ex cauſæ propriis. In eo judicio potiſſimum eſſe ſpectandam æquitatem, in quo Amphyctiones judicent. Aliam enim apud centumviros, aliam apud judicem privatum, in eiſdem quæſtionibus eſſe rationem. Atque hæc quoque eo valent, ut appareat hanc cauſſam diſtare à ceteris, in quibus jus belli valere debeat. Porro ſecundæ partis pro Thebanis propoſitio fuerit : Non potuit donari à victore jus, propterea quod id demum victoris ſit, quod teneat : jus cum ſit incorporale, apprehendi manu non poſſe. Rurſum ad hujus probationem, adhibetur argumentum à diſſimile : aliam eſſe conditionem heredis, aliam victoris. Ad illum jus, ad hunc rem tranſire. Iam ex cauſæ propriis altera ſumetur propoſitio, ſuperiori veluti ſubſerviens : nempe hæc : ut donemus jus aliàs ad victorem tranſire, certè jus publici crediti ad victorem tranſire nullo modo potuit. Propterea quod ſi quid populus credidit, id omnibus debeatur. Et quamdiu unus ſuperfuerit, is

, is ſit totius ſummæ creditor. At Thebanos
ſn omnes in Alexandri manu fuiſſe. Atque
ec quidem non eget probationibus. Tertiæ
rtis vulgaris, hoc eſt, cuivis cauſſæ congruens
opoſitio erit hujuſmodi : Non donavit Alexan-
er, cum tabulas donaret : neque enim in ta-
ılis eſſe jus. Eaque propoſitio multis argu-
entis defendi poteſt. A ſimili : neque enim
uiſquis hereditatis habet tabulas, idem here-
tatis habet jus. Et ſi ſorte creditor tabulas
miſerit, non continuo liberatur debitor. Altera
ropoſitio conjecturalis eſt : Alexandrum non
oc modo donâſſe Theſſalis tabulas, ut honora-
et, ſed ut deciperet : Eaque variis conjecturis
rit probanda. Tertia jam non propriè ad hunc
radum attinet, ſed eſt veluti novæ controver-
iæ initium. Sumitur autem è propriis mate-
iæ : eſtque hujuſmodi : ut omnia donemus
Theſſalis, jus belli valere in judiciis, & apud hos
udices, & in publico cætu, atque idem de ce-
eris : tamen ſi quid amiſêre Thebani ab
Alexandro victi, id à Caſſandro reſtituti rece-
erint oportet, maximè cum id velit Caſſander.
tem ſi quis ſuadet M. Tull. ne conditionem ab
Antonio oblatam accipiat, nempe ut vivat ex-
iſtis Philippicis, his ferme propoſitionibus po-
erit uti : Non eſſe cuiquam egregio viro tanti
emendam vitam, ut immortalem famam amit-
tat. Huic generali ſubſerviet particularis è cir-
cumſtantiis ſumta : Præſertim Ciceroni, qui
tot laboribus clariſſimum, ſemperque victurum
nomen ſibi pepererit? ac mortem eſſe con-
temnendam tot præclaris voluminibus editis
fecundiſſimè demonſtrârit : maximè cum
jam ſeni non multum ævi ſupereſſe videatur.
Rurſum altera principalis ſumetur à circum-
ſtantiis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſtantiis. Nihil infelicius eſſe, quàm Ciceronem virum optimum, debere vitam Antonio, omnium peſſimo. Tertia conjecturalis erit, callidè hoc agere Antonium, ut exuſtis prius Philippicis, in quibus intelligat, & ſuam infamiam ſempiternam, & Ciceronis immortalem gloriam eſſe ſitam: Deinde erepta vita, totum quoque extinguat Ciceronem. Item ſi cui matrimonium diſſuadeas, his licebit uti. Prima fuerit, ſi pietatem ſpectes, matrimonium eſt impedimento properantibus ad Chriſtum: Secunda, ſi vitæ jucunditatem, innumeras curas ſecum adducit infelix conjugum. atque hic protinus aperit ſe latiſſimus campus de comparatione commodorum cœlibatus, & incommodorum matrimonii. Tertia, ſi libertatem, quàm multi, & vitæ anteponant, hanc imprimis adimit conjugii vinculum. Deinde ad particulares venies, quæ poſſunt eſſe innumerabiles, ut: Non hæc ducenda eſt, non hoc tempore: Aut, tibi non eſt ducenda uxor, pauperi, ſeni, ſtudioſo, valetudinario. Creſcit autem numerus propoſitionum etiam hoc pacto, quoties à fictione incipimus, quemadmodum pro Mil. Cicero: Fingite à Milone per inſidias occiſum Clodium, tamen qui civem tam peſtilentem pro ſalute Reipubl: periculo capitis ſui ſuſtulerit è medio, ſummis etiam honoribus dignus videatur: deinde ad ſeriam accedit: ſed non occidit. Creſcit item, quoties præparandi cauſa duriorem aliquam propoſitionem extra rem propoſitam præmittimus, quo mollior videatur ea quam conamur evincere. Veluti ſi quis in conſultatione perſuadere cupiens, ut Romanus pontifex Venetos bello adoriatur, juxta proverbium, quo dicitur, iniquum eſſe petendum, ut æquum feras, ſic rem prius labefacter.

Sunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

...t auctores nequaquam contemnendi, qui pu-
... imperium, ac profanam ditionem nequa-
...m convenire, neque dignitati ſummi ponti-
...is neque tranquillitati eccleſiæ, neque Chri-
...inæ pietati, cui uni rebus omnibus neglectis,
...l debet conſulere. Atque hæc propoſitio, vel-
...biter ex abundanti plurimis argumentis pro-
...i poterit. Deinde ad alteram deſcendet: ad
...nc modum. Hæc quidem atque hujuſmodi
...lta, alius fortaſſe diceret: verum donemus
...nvenire, tamen longè alienum eſt à clementia
...riſti vicem gerentis, qui dicit: Diſcit à me,
...od mitis ſum, & humilis corde: hujuſmodi
...ncipatum armis, tumultu, cœde, ſanguine
...l petere, vel reperere. Poſt ad tertiam veniet,
... maximè fas ſit, tamen parum eſt tutum, pro-
...erea quod anceps eventus belli: unde pericu-
...m ſit, ne, dum temporariis, ac fluxis rebus,
...cleſiæ ſtatim reſtituere conatur, penitus ſub-
...rtat; Atque id quoque compluribus exemplis,
... ſimilibus confirmari poteſt. Deinde digredie-
...r ad tertiam hoc pacto: ut deceat, ut liceat, ut
...ncas: tamen tanta malorum colluvies etiam
...llum juſtiſſimum conſequitur, ut non tanti vel
...ofano principi, modo Chriſtiano, debeat eſſe
...rras, aut urbes aliquot ferro repetere, nedum
..., qui ſanctiſſimi titulum præ ſe fert. Poſſet ad-
...ci & hæc propoſitio è circumſtantiis perſonæ:
...t alium pontificem deceat, Julium tamen non
...ecet: ſi is ſit Iulius, cujus mite ingenium, &
...ngularis vitæ ſanctimonia, à bello videatur ab-
...orrere. Quæ poſteaquam argumentis probâ-
...t, tum ad id de quo propriè conſultatur, deſcen-
...et hac ratione: Ut nihil horum nos deterreat,
...uæ commemoravimus: tamen in præſentia bel-
...um cum Venetis ſuſcipere, parum eſſe conſul-
tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tum videtur: Et hæc à circumſtantiis ſumitur. Atque hanc propoſitionem rurſum divider. Primum; quod ſine ſummo rei Chriſtianæ diſcrimine bellum id moveri non poſſit. Deinde quod ſedes Romana, apud quam piè factis ſemper ſumma fuerunt præmia, parum meminiſſe videbitur officiorum, quæ ſæpenumero ea gens ſummo cum vitæ diſcrimine in Chriſtianam contulerit religionem. Poſtremo quod ne cauſa quidem idonea eſt, cur etiam adverſus nihil promeritos, arma movere oporteat: Niſi quis has non propoſitiones, ſed rationes eſſe malit, Tametſi nihil vetat, quo minus eadem ſententia propoſitio ſit, & ratio. Item, ſi quis perſuadere ſtudeat regi cuipiam, ne bellum ſuſcipiat cum Chriſtianiſſimo Gallorum rege, his propoſitionibus munire viam ad cauſſam poterit. Primum bello conflictari, non eſſe hominis ad benevolentiam nati, ſed brutorum animantium, quibus natura, arma quædam addidiſſe videtur. Hæc eſt generalis: huic ſubſerviet altera propoſitio: Imo nec omnium animantum, ſed ferarum duntaxat: Rurſum huic tertia ſubſerviet: Atque adeo ne feræ quidem hoc pacto inter ſe dimicant, quo mortales. Neque enim tigridi cum tigride bellum eſt, Neque leoni cum leone; At homo non in aliud animal æque ſævit, atque in hominem. Tum feræ non certant, niſi aut tuendi fœtus cauſa, aut famis in rabiem actæ: Hominem inanis ambitio, ac tituli neſcio qui leves & affectati, ad tam ſanguinolenta bella concitant. Huic jam ſuccedet quarta è circumſtantiis, quaſi novus gradus: Ut hominum ſit bellare, certe barbarorum eſt, ac feris non admodum diſſimilium, non eorum qui legibus vivunt. Adde quintam, ut horum etiam

ſit,

haud quaquam tamen Chriſtianorum. Quan-
quidem Chriſtiana religio nihil aliud eſt,
am pax. Licebit adjicere ſextam: ut deceat,
n expedire tamen bellum ſuſcipere, quod
nibus penſitatis, multò plus malorum eſt,
e belli cauſſa ſuſcipiuntur, quam bonorum,
e victor etiam conſequatur. Id jam conten-
ne erit explicandum. Septima quoque repe-
tur: ut expediat non tamen eſſe tutum; &
icipitem eſſe belli exitum. Neque enim ſem-
r vincere, quorum melior eſt cauſa, aut qui
perant apparatu; Ipſas etiam copias in ſuum
cem nonnunquam arma vertere. Atque hæ
opoſitiones magna ex parte generales ſunt:
am ad particulares venire licebit, quæ ſumen-
r à propioribus circumſtantiis: Ut omnia
ittamus, tibi non eſt belligerandum, præſer-
n cum tali. Atque hæc in multas dividi pot-
t, vel quia puer es, & belli imperitus, vel quia
ovus rex. Atque item de ceteris. Nam exem-
a rationum duntaxat oſtendo. Rurſum, non
um hoc rege belligerandum, tam potente,
m de patre tuo bene merito, tot vinculis tibi
ſtricto, tam in te ipſum etiam officioſo.
ut non hoc titulo, non hoc tempore, non his
ræſidiis. Ad eundem modum, ſi quis ſuaſurus
icui, ne literis Græcis det operam, primum
anc tentabit propoſitionem: Aut non magno-
ere ad Chriſtianam felicitatem ullas literas per-
nere, aut etiam officere. Eam ubi probabi-
em efficerit argumentis, tum ad rem veniet
oc pacto: ut demus eſſe cauſam, cur litteris
eteris operam demus, certè à Græcis abſtinen-
lum, vel quod tantum habeant negotii, ut his
iſcendis vita mortalium alioqui fugax ac brevis,
& im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

& imbecilla, non ſufficiat: vel, ſi ætas maximè ſufficiat, non tantum afferunt fructus, ut operæ pretium ſit eas etiam mediocribus laboribus parare. Poſtremo Græciæ ſubverſæ, & oppreſſæ fortunam comitari fato quodam eos quoque qui litteris hujuſmodi ſeſe dediderint. Aut ſi aliis diſcendæ ſunt, illi certe non eſſe diſcendas. Quæ jam è circumſtantiis ſumitur, cujuſmodi plures ſumi poſſunt. In hujuſmodi propoſitionibus illud obſervandum arbitror, ut quoad fieri poteſt, ita diſponantur ut à priore, ad proximam quanque, quaſi gradibus commode liceat deſcendere. Qua quidem in re mirus eſt Lucianus, ut in Tyrannicìda quem nos Latinum fecimus. Si tantum conatus eſſem facinus tam egregium, cum tanto capitis diſcrimine, jam præmio dignus eram. Deinde hinc digreſſus. Atqui non tentavi ſolum, verumetiam filium repulſis cuſtodibus occidi: num præmium feram? Hinc rurſum diſcepens: At patrem ſuſtuli, data mortis occaſione. Item, in Abdicato, quem ipſum quoque Latinum fecimus. Non licet abdicare, quem ſemel abdicatum, denuo in familiam receperis: Tum ſi maxime liceat, ob iſtam tamen cauſam non licet: Poſtremo, ſi cauſa maxime ſit idonea, tamen ea eſt magnitudo ſuperioris beneficii, ut ejus reſpectu negligenda ſint delicta patri. Quod ſi turba propoſitionum nos offendet, tribus aut quatuor univerſam cauſſam complectemur, ac deinde in tractando unamquamque, ſi videbitur, in alias propoſitiones digeremus. Summas illas nonnunquam in diviſione propoſuimus. Diviſionem appello quaſi limen argumentationis, qua proponimus in ſumma, quid, quo ordine ſimus dicturi: nonnunquam in ipſa cauſſæ tractatione, ab illa ad aliam, veluti

gradi-

gribus quibuſdam deſcendimus. Ut ſi natura
rum inter ſe cohærebunt, ipſi commodis tran-
ſitionibus in hoc repertis, aptè connectemus.
Ian affectanti copiam inprimis illud erit ſpe-
ctandum, ut eas reperiat propoſitiones, quę quic-
quid ad cauſſam pertineat, abſolute complectan-
tur: Deinde ut recte dividantur: poſtremo, ut
ordine quàm maxime ad cauſſam idoneo diſpo-
nantur. Siquidem eo pacto fiet, ut neque copia
rerum confuſa ſit oratio, dum ſemper habet au-
ditor certum aliquid, & in quod tendat animum,
& quod meminiſſe poſſit, & quod expectet. Tum
qui dicit, nuſquam hæreat, dum in promptu
t, quo ſeſe recipiat in viam. Sed propoſitio-
num inventionem negat, ut dixi, Fabius arte
tradi poſſe, cum ea tamen tum prior ſit, tum dif-
ficilior. Verum adjuvabit principio quod ubi-
que valet plurimum, natura, & ingenium. Dein-
de jurisprudentia, præſertim in genere judicia-
li, Philoſophiæ moralis, hiſtoriæ, & plurimorum
auctorum cognitio, in genere ſuaſorio, ac de-
monſtrativo. Poſtremo rerum plurimarum uſus,
exercitatio, & imitatio. Nam ex ſimilibus facile
ſimilia, aut etiam diverſa colliguntur. Quan-
quam ex ipſa rei natura vulgares propoſitiones
reperiri poterunt, propriæ ex circumſtantiis rei
diligenter expenſis: Denique felix ingenium ad-
juvabunt Rhetorum præcepta, de cauſſarum ca-
pitibus, quæ Fabius ſtatus vocat, Græci ϛάσεις.
Porro genus ſuaſorium proprios habet locos,
unde propoſitiones petere liceat, rectum, lauda-
bile, utile, tutum, facile, neceſſarium, jucun-
dum. Demonſtaativum item ſuos habet, nempe
bonorum ordines, & quæ his comprehenduntur.

VNDE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

UNDECIMA RATIO.

Undecima locupletandi ratio ſumitur ex accumulatione copioſa probationum, & argumentorum, quas Græci πίστεις appellant. Nam ad ejuſdem propoſitionis confirmationem variæ rationes adhibentur, & rationes aliis argumentis confirmantur. Probationes autem partim ſunt ἔντεχνοι, id eſt, artificiales: partim ἄτεχνοι, id eſt, ab arte ſemotæ. Poſterioris generis argumenta ducuntur potiſſimum à præjudiciis, à rumoribus, à tormentis, à tabulis, à jurejurando, à teſtibus. Prioris generis ſumuntur primum ab his ſignis, quę finitima ſunt ἀτέχνοις. Horum alia ſunt neceſſaria, quæ τεκμήρια vocantur: alia non neceſſaria quæ σημεῖα dicuntur. Deinde ab argumentis; (nam hæc à ſignis diſtinguit Fabius) quorum aliud eſt credibile, aliud veluti propenſius, aliud non repugnans. Hæc plerunque ducuntur à circumſtantiis, quæ quidem duplices ſunt, perſonæ ac rei. Perſonæ ferme ſunt hujuſmodi: Genus, natio, patria, ſexus, ætas, educatio, habitus corporis, fortuna, conditio, animi natura, ſtudia, affectatio, antefacta, antedicta, commotio, conſilium, nomen. Rei ſunt hæc: cauſſa, locus, tempus, occaſio, antecedentia rem, adjuncta, conſequentia, facultas, inſtrumentum, modus.

Loci Communes.

Sunt item loci generibus, atque etiam partibus cauſſarum omnibus communes. Nam ſuperiores, etiamſi tractantur interim & alibi, tamen ad judiciales controverſias, & in his qui,

dem

...n, conjecturales ſunt accommodatiores. Du-
...itur autem generaliter argumenta à finitione
...fine, deſcriptione, etymologia, quæ finitionis
... ſpecies quædam eſt, Ab his, quæ ad natu-
... definitionis pertinent, genere, ſpecie, pro-
...o, differentibus, partitione, diviſione, cujus
...iæ ſunt formæ : ab exordio, ſumma, incre-
...nto : ab inductione ſimilum, diſſimilium : à
...ntrariis, repugnantibus, conſequentibus : à
...ativis : à cauſſis : ab eventis : à comparatione,
...æ trifariam ſumitur : à majore : à minore : à
...ri : à jugatis : & ſi qui ſunt alii. Nam neque de
...dine, neque de numero, neque de vocabulis,
...is convenit inter ſcriptores. Scripſerunt au-
...m de his copioſiſſime Ariſtoteles, ac Boëtius;
...is accuratè M. T. ſed ſubobſcurè, & breviſſimè
...intil. Oportebit autem eum, qui ſemet exer-
...t ad eloquentiam, ſingulos excutere locos, ac
...luti oſtiatim pulſare, ſi quid poſſit elici : uſus
...icit, ut deinceps ſponte occurrant. Item ab ea,
...æ rurſum pluribus locis eſt communis, fictio-
... : à cauſſæ propriis.

Plurimum autem valet ad probationum, at-
...e adeo ad copiam, exemplorum vis, quæ Græ-
... παραδείγματα vocant, & adhibentur aut
ſimilia, aut diſſimilia, aut contraria. Rur-
...m, aut ut majora, aut ut minora, aut ut paria.
...iſſimilitudo & inæqualitas conſtat genere, mo-
..., tempore, loco, ceteriſque ferme circum-
...antiis, quas ſupra recenſuimus. Hoc autem
...enus complectitur & fabulam, & apologum,
...overbium, judicia, parabolam, ſeu collatio-
...em, imaginem, & analogiam : præterea ſi qua
...nt ſimilia. Atque horum quidem pleraque ſo-
...nt adhiberi non ſolum ad fidem faciendam, ve-
...um etiam ad ornandam rem & illuſtrandam,
ad

ad augendam, ad locupletandam. Ergo ſi quis ex locis dictis magnam vim ſupellectilis colligere volet, quamlibet copioſam orationem poterit efficere: neque tamen erit inanis verborum congeries, & varietatis excludet ſatietatem. Sed quemadmodum ſint vel invenienda, vel adhibenda, id non eſt hujus inſtituti perſequi. Verum ſi quis deſiderabit, ex Ariſt. Hermog. Quintil. petat licebit, qui diligentiſſime hiſce de rebus conſcripſère. Nos ea, quæ pertinent ad copiam, perſequemur, ſed paucis, ne librum, non commentarium ſcribere videamur. Ergo ad parandam copiam, exempla primas tenent: ſive deliberes, ſive exhorteris, ſive laudes, ſive vituperes: Et, ut ſummatim dicam, ſive fidem facere ſtudeas, ſive movere, ſive delectare. Horum igitur ut vim quàm maximam, maximeque variam comparare, & in promptu habere conveniet, ita variè tractare oportebit: Varietas exemplorum ab ipſo genere nonnunquam perpenditur. Sunt enim & anteſacta, & antedicta: & publicæ gentium conſuetudines in exemplis ſumuntur: & à diſcriminibus auctorum, puta ab hiſtoricis, à poëtis: & ex his à Comicis, Tragicis, Epigrammaticis, Heroicis, Bucolicis. A Philoſophicis, quorum variæ ſunt ſectæ: A Theologis, à ſacris voluminibus. A diverſitate nationum: quod genus ſunt, alia Romanorum exempla, & inſtituta, alia Græcorum: & inter Græcos, alia Lacedæmoniorum, alia Cretenſium, alia Athenienſium. Item alia Afrorum, Hebræorum, Hiſpanorum, Gallorum, Anglorum, Germanorum. Rurſum à temporis varietate. Nam alia ſunt priſca, alia mediæ antiquitatis, alia recentia, nonnulla etiam domeſtica. Præterea qualitate rerum: Nam quædam ſunt militaria, quædam

civilia : & quædam clementer facta , quæ-
fortiter, quædam ſapienter : atque item de
ris : nam id quidem eſt infinitum. Poſtre-
mè conditione perſonarum : Alia ſunt princi-
, judicum, parentum,ſervorum, pauperum,
tum, mulierum, virginum, puerorum. Hæc
ur ad unumquemque locum plurima , varia-
ſunt adhibenda , non ſolum ex omni Græ-
cum , ac Latinorum ſcriptorum genere colle-
verumetiam ex barbaris annalibus : demum
lgi rumoribus. Movent autem potiſſimum
mos antiqua, illuſtria , noſtratia , domeſtica,
ſt , ſuam quæque gentem, ſuum quæque ge-
. Aut longè minora, ut mulieris, pueri , ſer-
barbari.

Quomodo tractanda ſint exempla.

Porro non variantur modo, verum etiam au-
ntur, & creſcunt in tractatione. Cujus ratio-
aliquot indicabimus. Primum augentur
mmendatione. Ea plerunque ſumitur vel à
, vel ab auctoris laude, vel gentis, unde duci-
r exemplum : Veluti ſi quis Lacedæmonicum
tum , aut dictum adhibeat , præfari poterit :
m gentem ſapientia , & rei militaris ac civilis
ſciplina ceteris longe antecelluiſſe , & exem-
s pulcherrimis ſemper abundâſſe. Si quis è
utarcho citabit exemplum,præfari licebit eum
ctorem unum omnium eſſe graviſſimum ,
uippe qui ſummam philoſophiæ ſcientiam ,
m hiſtoricorum eloquentia conjunxerit,ut in
non ſolum hiſtoriæ fidem,verumetiam aucto-
tatem , & judicium ſanctiſſimi , doctiſſimique
hiloſophi ſpectare oporteat. Item , ſi quis M.
ttili Reguli ad hoſtem redeuntis exemplum
elit adducere , poterit ad hunc præloqui mo-
dum .

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

dum. Inter tam multa Romanæ virtutis inſignia decora, nullum unquam facinus pulcrius extitit, aut etiam laudatius, quam M. Attili. Hujuſmodi commendatiunculas, licebit affingere, vel longiores, vel breviores, utcunque locus poſtulabit. Affingendæ ſunt autem, quæ maxime ſint ad id, quod agitur, appoſitæ: veluti ſi in exemplo deſiderabitur fides, auctor à gravitate, fideque commendetur. Si pium videri voles quod affers, ſumatur à pietate commendatio: atque item de ceteris.

Secundus modus locupletandi exempla.

Locupletantur item exempla, ſi fuſius aut latius explicentur cum exaggerationibus, atque amplificationibus. Nam qui brevitati ſtudebit, huic ſatis erit exemplum, ceu notum, verbo ſignificâſſe. Id quod facit M. Tul. pro Mil. Neque enim poſſit ille Hala Servilius, aut P. Naſica aut L. Opimius, aut me conſule, ſenatus non neſarius haberi, ſi ſceleratos interfici neſas eſſet, At qui copiam affectabit, is id quod geſtum ſit, locupletius narrabit: Ita, ut fecit in eadem oratione Cic. Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris, in exercitu Caii Marii, propinquus ejus Imperaroris, ab eo interſectus eſt, cui vim afferebat: Et addidit epiphonema: facere enim probus adoleſcens periculoſè, quam turpiter perpeti maluit. Atque hunc ille ſummus vir ſcelere ſolutum periculo liberavit. Quanquam in his quæ ad oſtentationem parata ſunt, licebit diutius exemplis locupletandis immorari, præcipue ſi res ſit hujuſmodi, ut aliqua voluptatis illecebra retineat auditorem. Quod genus fuerit, ſi quis perſuadere ſtudeat, ad prudentiam comparandam multum conducere peregrinationes, multarum

rum rerum inſpectionem, in Solonis laude ali-
andiu commoratus, & quam civitatem reli-
erit, & quam ob cauſſam, & quæ maria tranſ-
iſerit, & quas barbaras nationes, quo capitis
riculo adierit, & quibuſcum ſit congreſſus, &
id mirandum conſpexerit,& quantum tempo-
abſuerit, & quanto illuſtrior ſimul, ac ſapien-
or in patriam redierit, ſuſius poterit enarrare.
ujuſmodi ferme ſunt exempla de Pythagoræ,
que Apollonii peregrinatione, apud D. Hiero-
mum in præfatione, quam univerſæ ſcripturæ
vinæ præponunt.Sed hujuſmodi rationis com-
odiſſimum exemplum eſt apud M. T. ſtatim in
incipio ſecundi de inventione libri de Zeuſi-
, qui Helenam picturus, virgines aliquot exi-
iæ formæ popoſcit, ut ex ſingulis, quod eſſet
timum, eligens,abſolutum formæ ſimulacrum
deret.

De exemplo Fabuloſo.

Atque eadem dilatandi, contrahendique ratio
cum habet in fabuloſis quoque exemplis. Nam
fuſius, & contractius exponi poterunt, ſi res
decorum patietur. Verum in his quæ omni-
fide carent, niſi jocabimur, præfari conve-
et, à viris priſcis ac ſapientiſſimis iſta non ſine
uſſa fuiſſe conficta, neque temere tot jam ſe-
ulis magno mortalium conſenſu fuiſſe celebra-
: deinde quid ſibi voluerint, interpretabimur:
luti ſi quis perſuadere velit non eſſe ſectan-
um id, à quo natura quis abhorreat, dicet hoc
teres illos,ac ſapientes ſcriptores,& perſpexiſſe
udenter,& aptiſſimo figmento ſignificâſſe pro-
ta Gigantum fabula, quorum temerarii cona-
s, infeliciter ceſſerint. Aut ſi quis proponat,
ominem avarum tam non habere quod habet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

quam id, quod non habet, prætatus, adhibebit Tantali fabulam. Si proponat viri ſapientis eſſe munus, ut animi motus ratione judicioque coërceat, allegabit, quod eſt apud Hom. lib. 1. Iliad. de Achille, jam manum admovente capulo, & Pallade à tergo revocante. Item, ſi quis proponat veram virtutis laudem non parari, niſi quis ſit multis jactatus caſibus, variſque exercitatus periculis cum huiuſmodi, quam diximus, præfatione, Vlyſſem adducet Homericum. Quanquam autem non ubique perinde obvia eſt Allegoriæ ratio, tamen illud extra controverſiam eſt apud antiquitatis peritos, in omnibus veterum poëtarum figmentis ſubeſſe allegoriam: vel hiſtoricam, velut in pugna Herculis cum Acheloo bicorni; vel theologicam, ut in Proteo ſe vertente in omnes formas, aut Pallade è Iovis cerebro nata: vel phyſica, ut in fabula Phaethontis: vel moralem, velut in his, quos Circe poculo, & virga ſua verterat in bruta animalia: nonnunquam unum atque alterum allegoriæ genus permixtum. In quibuſdam haud magni negotii eſt allegoriæ ſenſum deprehendere. Quis enim non intelligit (nam de his quæ ad mores attinent, magis libet exempla ponere) Icari in mare delapſi figmentum admonere, ne quis altius efferatur, quam pro ſorte ſua? Sic nimirum fabula Phaethontis monet, ne quis munus adminiſtrandum ſuſcipiat majus, quam pro viribus. Sic Salmoneus in tartara datus præceps, docet non eſſe æmulandum, quod longè ſupra fortunam noſtram habeatur. Sic Marſias excoriatus, docet non eſſe certandum cum potentioribus. Quid autem aliud ſibi vult Danaes auro deceptæ fabula? niſi quod & Flaccus interpretatur; nihil tam eſſe munitum, qud non expugne-

ugnetur pecunia, nihil tam incorruptum, quod non muneribus vitietur. Quid Herculis labores, iſi ſudoribus, ac juvandis aliis famam immor-alem parari? Quid Midæ votum, niſi avaros, & nſatiabiles, ſuis ipſorum opibus præſocari? Quid udicium, niſi dotibus ingenii cum pecuniæ ſtu-lio nequaquam convenire? Quid Bacchus à ful-nine flagrans, in Nympharum aquas injectus, niſi ini ardorem, ſobrio elemento reſtinguendum ſſe? quod Græco etiam Epigrammate teſtatum ſt. Quid innuit Circes fabula, veneficiis homi-es vertentis in feras? niſi eos qui nequaquam atione ducuntur, id quod hominis eſt pro-rium, ſed totos ſeſe dediderunt turpibus affe-tibus, jam præter hominis vocabulum, nihil ho-ninis habere, ſed ad pecudum degenerâſſe na-uram, puta, libidine in urſos, ſomnolentia igna-iaque in ſues, ferocia in leones, atque item de onſimilibus. Quid Vlyſſes, qui ſolus poculo poto, virgaque monſtrifica percuſſus non eſt nutatus, niſi firmum illum & conſtantem ſa-ientis habitum, qui nec frangi terroribus, nec llis affectuum illectamentis ab honeſto poteſt bduci? Quid lotus ſemel guſtata: jam non ſi-ens abire ſocios, niſi dulce, blandumque tur-ium voluptatum venenum, à quo non admo-um difficile ſit abſtinere? relinquere, poſtea-uam guſtêris, difficilimum? Quid Sirenum antus, niſi aſſentationem, utrum omnium blan-iſſimam, ita & peſtilentiſſimam? Quid Scylla k Charybdis anguſto inter ſeſe diſcrimine di-tantes, niſi virtutis viam anguſtam eſſe: hinc tque hinc finitimis inſtantibus vitiis, puta in-er luxum & ſordes, frugalitatem: Inter quæ ic moderanda eſt vitæ ratio, ut quoniam nedium in omnibus exacte tenere difficili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

mum eſt, eo potius vergas, ubi minus ſit pericu-li, quemadmodum fecit Vyſſes. Quid moly radice nigra, ſed flore lecto herba, mortalibus inventu difficillima, niſi ſapientiam, ad quam primus aditus arduus eſt, ac ſudoris plenus, fructus ſuaviſſimi? Quid item ramus ille aureus apud Maronem, niſi ſapientiam in abdito ſepoſitam, pauciſque deprehenſam? Sed ne longiores ſimus, hujus generis interpretationum quantumlibet vim ſuppeditabit Euſtathius enarrator Homeri. Nos quoque quondam adoleſcentes hiſce de rebus nonnihil attigimus in libris quos inſcripſimus *ἀντιβαρβάρους*. Porro in hoc genere molliora ſunt ea, quæ à poëtis in hoc ipſum ficta conſtat, velut quæ ad imitationem humanæ vitæ diis effingunt: quod genus, cum Martem à Vulcano vinculis irretitum facit Homerus. Cum Iupiter *ἀγκυλομήτης verſutus*, omiſſo ſomnio ſpem injicit capiendæ Troiæ, cum longè aliud ageret. Nam hæc regum ars eſt, quoſdam rumores data opera in vulgus ſpargere, cum multo aliud apud ſe deſtinârint. Atque his etiam molliora, quæ ſic à poëtis celebrata ſunt, ut ad hiſtoriam, non an ſabulas poſſint referri. Qualis eſt Oreſtes parricida, cumque hoc Pyladis amicitia. Sunt enim qui rem geſtam affirment: qualis Alceſtis mariti mortem, ſua redimens, cujus etiam meminit Val. Maxim. Item Codri ac Menœcei mors. Quin. Curtii, Deciorumque factis annumeratur. Et inter amicorum paria Theſeus, & Pirithous; Caſtor & Pollux referuntur. Qualis item Arion à Delphino revectus in patriam: Nam divus Auguſtinus hiſtoriam autumat. Certè apud Virg. ac præcipue Lucanum, non dubium quin pleraque ad hiſtoriam pertineant. Quanquam & Herodoti pleraque fide carent. Et Xenophon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

non Cyropœdiam magis ad exemplum inſti-
uendæ vitæ, quam ad fidem hiſtoriæ ſcripſit.
uæ ſi pro veris accipiantur, fide valent, ſi n pro
ctis, cum ſint à ſapientiſſimis, ac probatiſſimis
ıctoribus prodita, hoc ipſo valent quod ab iis
onficta ſint, quorum auctoritas præcepti vigo-
em obtinet. Contra, ſunt apud poëtas exempla
ertæ atque hiſtoricæ fidei de Scipione, de Han-
ibale, de Auguſto, de Pompeio, de Iulio. Sunt
urſus alia, quæ nullus inficias eat, eſſe conficta.
ed quoniam conſtat, in hunc ipſum uſum eſſe
onficta, & à magnis conficta auctoribus, nimi-
um exempli pondus habent. Quo de genere
unt Invidia Dea, Fama, Ate, Lite, de quibus ſu-
ra mentio facta eſt. Præterea perſonæ, quæ in
ramaticis, aut mixtis poëmatis inducuntur
ræſertim comœdiis, cum quibus dialogi mul-
um habent affinitatis. Etenim ſi quis ſuadet ca-
endum eſſe parentibus, ne ſi quid peccent, te-
ibus liberis peccent, nonne exempli vim habe-
it Clitipho in ſene ſeipſum excruciante, lo-
uens ad hunc modum: Perii, is mihi ubi adbi-
ıt plus paulo, ſua quę fecit narrat facinora! Nunc
it, periculum ex aliis facito, tibi quod ex uſu
et: aſtutus: næ ille haud ſcit, quam mihi nunc
ırdo narret fabulam. Aut ſi quis ſuadeat, juxta
ıpientis reſponſum; æqualem eſſe ducendam
xorem, alioqui non uxorem duci, ſed heram,
auper divitem adjunxeris, nonne exempli in-
ar erit Chremes in Phormione, Nauſiſtratam
erinde, ut dominam timens? Item, ſi quis ſua-
eat, neque firmam ſatis, neque tutam pauperi,
um opulentis eſſe amicitiam, nonne pro exem-
lo valebit Euclio in Aulularia Plautina, loquens
d hunc modum: Pauper Megadori divitis de-
recans affinitatem? venit hoc mihi in men-

tem &c. Nam loces notiſſimus eſt. Rurſum ubi diſſeras improbè facere parentes, qui ſæviunt in liberos delinquentes, cum ipſi ſenes peccent graviora: nonne recte citabitur modo dicta Nauſiſtrata, loquens hoc pacto: Adeo indignum tibi videtur; filius, homo adoleſcens, ſi habet unam amicam, tu uxores duas? nihil pudet quo ore illum objurgabis? reſponde mihi. Sed ne ego ineptus unum aut alterum exemplum profero, cum tota comœdia nihil aliud ſit, quam humanæ vitæ ſimulacrum. Poteram item è tragœdiis, eclogis, dialogis, ſimiles formas proferre. Sed in commentario abundè ſatis arbitror viam ingeniolis indicâſſe. Equidem exiſtimo exempla non ſolum de his, quæ diximus, verumetiam à mutis animantib. atque etiam inanimis recte. Quanquam videntur ad ὁμοίωσιν. *i. e. ſimilitudinem*, magis pertinere, veluti ſi quis propoſita deſcriptaque formicarum induſtria, ad rem labore parandam adhortetut. Aut ſi quis expoſita apum politia, homines ad legum, ac diſciplinæ civilis obſervationem extimulet. Aut ſi quis ab impietate in parentes revocet, proferat ciconiæ pullos, qui parentes ætate confectos, viciſſim alere, ac geſtare dicuntur. Aut ſi adhortans ad pietatem erga liberos, adducat aſinam per medios ignes ſuccurrentem pullis ſuis. Aut ſi quis deteſtetur ingratitudinem, adducto exemplo leonis, cujus ex Appione meminit Gellius, & Draconis, qui nutricium à latronibus obſeſſum eripuit, auctore Plinio. Aut ſi reprehendens hominem ab amicitia alienum, qui nec amet ullum, nec à quoquam ametur: Delphini proferas exemplum, puerum adamantis: aut aquilæ, virginis amore flagrantis, aut Magnetis, ferrum ad ſe trahentis: Sed hiſce de rebus plura fortaſſis,

ubi de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ubi de parabola diſputabimus : nunc ad inſtitutum.

Tertius modus locupletandi exempla.

Dilatantur exempla utriuſque generis, hoc eſt, tam fabuloſa, quam hiſtorica, præter jam dictos modos, etiam parabola, quam eandem ὁμοίωσιν vocant, Cicero collationem vertit: um comparatione, ſive contentione. Parabola eſt, cum accommoda ſimilitudo, quod adductum eſt exemplum, oſtendit aut ſimile eſſe, aut diſſimile, aut contrarium. Simile, ut non aliter, quam Camillus rem Romanam à Gallis oppreſſam, & in extremam pernicem adductam, ſua virtute depulſis barbaris reſtituit: Ita Laurentius latinas literas inſcitia fere barbarorum depravatas, obrutas, extinctas, in priſtinum nitorem velut ab inferis revocavit. Diſſimile, ut non par gratia debetur Laurentio & Camillo, propterea quod hic pietate adductus, capitis ſui periculo patriam à barbaris liberaverit: ille famæ cupiditate commotus, vel potius, quam plurimos taxandi libidine, linguam latinam non oppreſſam reſtituit, ſed ad certas quaſi leges redegit, quæ felicius ex eloquentium auctorum lectione diſcebatur. Contrarium: Marcellus ornamenta Syracuſanis hoſtibus reſtituit: Verres eadem ſociis abſtulit. Pugnant enim reſtituere cum auferendo hoſtes, cum ſociis: Item, Brutus occidit liberos, proditionem molientes: Manlius virtutem filii morte mulctavit. Et apud Virg.

At non ille, ſatum quo te mentiris Achilles.
Talis in hoſte fuit.

Porro comparatio demonſtrat id quod adductum ſit, aut par eſſe, aut minus, aut majus. Minus ut ſi propter matrimonia violata urbes everſæ

 ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſunt, quid fieri adultero par eſt? Item majores noſtri ſæpe pro mercatoribus, ac naviculatoribus injurioſius tractatis, bella geſſerunt: vos tot civium Ramanorum millibus, uno nuncio, atque uno tempore necatis, quo tandem animo eſſe debetis? Legati quod erant appellati ſuperbius, Corinthum, patres veſtri totius Græciæ lumen, extinctum eſſe voluerunt: vos eum regem inultum eſſe patiemini, qui legatum populi Romani conſularem, vinculis ac verberibus atque omni ſupplicio excruciatum necavit? Par, ut apud eundem Cic. Etenim mihi ipſi accidit, ut eum duobus patriciis, altero improbiſſimo, altero modeſtiſſimo, atque optimo viro peterem: ſuperavi tamen dignitate Catilinam, gratia Galbam. Majus, ut pro Milone. Negant intueri lucem eſſe fas ei, qui à ſe hominem occiſum eſſe fateatur, In qua urbe tandem hoc homines ſtultiſſimi diſputant? nempe ea, quæ primum judicium vidit de capite M. Horatii fortiſſimi viri, qui nondum libera civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus eſt, cum ſua manu ſororem interfectam eſſe, fateretur. Ergo in eo quod proprie vocatur exemplum. (Eſt autem rei geſtæ, aut perinde ut geſtæ, utilis ad perſuadendum commemoratio) aut breviſſime ſignificatur: (quod genus eſt illud divi Hieronymi: Memento Daretis, & Entelli:) aut latius per collationem accommodatur, per ſimile, diſſimile, contrarium, par, majus, & minus. Atque ea collatio ſumitur ab omnibus rerum, ac perſonarum circumſtantiis. Adjuvatur autem & orationis artificio, cum verbis, ac figuris ad id accommodis, alia conſulto elevantur, alia attolluntur. Porro qui copioſiſſime volet exemplum tractare, is ſingulas ſimilitudinis, aut diſſimilitudinis

dinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

nis partes explicabit, atque inter ſeſe compa-
bit quemadmodum facit M. Tull. in exemplo,
uod ſuperius retulimus, de legato occiſo. Sub-
cit enim partium collationem. Illi libertatem
vium Romanorum imminutam non tulerunt:
os vitam ereptam negligitis? Ius legationis ver-
o violatum illi perſecuti ſunt; vos legatum omni
pplicio interfectum relinquetis? Videte, ne, ut
is pulcherrimum fuit, tantam nobis imperii
oriam relinquere, ſic vobis turpiſſimum ſit, id
uod accepiſtis, tueri, aut conſervare non poſſe?
uod tamen quantumlibet copioſe licebit face-
e, ſi quis plures circumſtantias inter ſe com-
onat: veluti ſi quis hortetur aliquem, ut filii
ortem moderate ferat, & ex ethnicorum
xemplis mulierem aliquam objiciat, quæ plu-
um liberorum mortem fortiter tulerit, poſt
narratam rem ita comparabit: Quod mulier
nbecilla potuit; tu vir barbarus non feres? Illa
um ſexu vicit & affectum matris, tu ab altero
uperaberis? Illa complurimum liberorum ja-
turam animo infracto pertulit; tu unum extin-
tum inconſolabiliter defles? Adde quod illius fi-
i ſimul omnes naufragio perierunt, morte vide-
cet ingloria, tuus in bello fortiter pugnans oc-
ubuit. Illa non habebat cui filios honeſte impu-
aret, tu filium impendiſti patriæ: Illi vere toti-
ue perierunt, tuus immortali gloria ſemper vi-
turus eſt: Illa naturæ gratias agebat, quod ali-
quando tot liberorum mater fuiſſet: tu tantum
meminiſti te optimum perdidiſſe filium: Illa
non habebat ſarciendæ orbitatis ſpem, quippe
major, quam ut uterum jam ferre poſſet; tibi &
uxor fœcunda, & ætas etiamnum integra, valenſ-
que: Ergo quod barbara muliercula præſtitit, tu
vir Romanus non præſtabis? quod contemnere

potuit literarum imperita hoc te tot præditum literis,tantum philoſophię profeſſorem:Denique quam animi fortitudinem præſtitit pagana; hanc homo Chriſtianus non exhibebit ? Illa credens poſt rogum nihil ſupereſſe, tamen luctum indecorum exiſtimavit ; tu doctus eos demum vere vivere, qui cum laude exceſſerint : ex hac vita, ſine fine clamas tibi periiſſe filium ? Et quod illa æquo animo reddidit naturæ; tu Deo repetenti non reddis ? Illa fortiter paruit, tu Deo repugnas ? Ex hac forma ſatis opinor apparet, quibus modis oporteat exempla conferre ; quamquam in veris cauſſis, quoniam major eſt circumſtantiarum copia, facilius eſt inveniri varias contentiones. Illud obiter admonendum ; in hujuſmodi contentionibus ſententias, & epiphonemata non inconcinnè poſſe admiſceri : veluti in hoc eodem exemplo poſt primam collationem : Quod mulier imbecilla potuit, tu vir barbatus non poteris?ſubjici poterant ſententiæ: Natura diſcrevit ſexum, tu non diſcernis animum ? A muliere nemo fortitudinis laudem expectat ? Vir niſi forti ſit animo nec viri nomine cenſetur : Vir, utrunque ſignificat, & ſexum robuſtiorum, & animum infractum : turpiter barbam geſtat, qui pectoris robore ſuperatur à femina. Item, poſt illam contentionem. Illa non habebat cui filium imputaret honeſte : tu filium impendiſti patriæ. Poterant affingi ſententiæ ferme hujuſmodi : Magnum doloris ſolatium eſt, habere cui honeſte poſſis imputare fortunam : Vt nulli juſtius, ita nec glorioſius impenditur filius, quam patriæ: Rurſum poſt illam : Illi vero totique perierant, tuus immortali gloria ſemper victurus eſt, Adjici poterant hujuſmodi : Longè felicius, honeſta fama,quam

hoc

oc communi ſpiritu, vita, vivitur. Corporis ita, & calamitoſa eſt, & omnino, ut nihil accidat, brevis; denique cum pecudibus communis. Illa clara ſempiternaque homines in divorum conſortium referens. Ad eundem modum ſingulis collationum partibus ſententiæ ſubjici poterant. Sed hæc obiter indicâſſe ſat fuerit: nam de ſententiis ſuo loco dicemus.

De Parabola.

Iam vero ſi quis ſuperſtitioſus parabolam ab exemplo ſeparet, ut exemplum ſit certæ rei geſtæ: Parabola, ſimilitudo ſumta ab his quæ fiunt, ut quæ natura, caſuve rebus adjuncta ſint: ut, Attilus ad hoſtes reverſus exemplum ſit ſervandæ religionis ac fidei: At navis pro ventorum ratione velum tollens, aut contrahens, in hoc aut illud latus transferens, parabola ſit, quæ doceat ſapientem tempori cedere oportere, ac rebus præſentibus ſeſe accommodare: tamen eadem eſt dilatandæ parabolæ ratio, quam in exemplo demonſtravimus. Nam aliquando verbo notatur; Ut, non intelligis tibi vertenda vela: aut, deſine lavare laterem. Ut jam vel allegoria ſit, vel metaphora. Aliquando latius explicatur, & apertius accommodatur. Quod facit Cic. pro Muræna: Quod ſi è portu ſolventibus, qui jam in portum ex alto invehuntur, prædicere ſummo ſtudio ſolent tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura fert, ut his faveamus, qui eadem pericula, quibus perſuncti ſumus, ingrediantur: quo me tandem animo eſſe oportet, prope jam ex magna jactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas tempeſtates eſſe ſubeundas? Rurſum in eadem

oratione, ut ajunt, in Græcis artificibus eos au-lœdos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint: ſic nonnullos videmus, qui oratores evadere non potuerunt, eos ad juris ſtudium devenire. Superiorem Ciceronis parabolam ſic imitatus D. Hieronymus in epiſtola quadam ad Heliodorum. Et ego non integris rate vel mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum, & indoctus nauta præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio ejectus in littus timida navigaturis voce denuncio: in illo æſtu, charybdis luxuriæ, ſalutem vorat. ibi ore virgineo ad pudicitiæ perpetranda naufragia Scyllæum renidens libido blanditur. Hic barbarum littus: hic Diabolus pirata cum ſociis portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite eſſe ſecuri: licet in modum ſtagni fuſum æquor arrideat, licet vix ſumma jacentis elementi ſpiritu terga criſpentur, magnos hic campus montes habet: intus eſt periculũ; intus eſt hoſtis. Expedite rudentes, vela ſuſpendite: crux antennæ figatur in frontibus: tranquillitas illa tempeſtas eſt. Hic ſi quis ſingula pericula quæ à vitiis, aut improbis, aut aliunde bonis moribus imminent, velit conferre cum ſingulis quæ nautis vitæ diſcrimen adducere ſolent: deinde per comparationẽ majus aut minus, item diſſimile aut contrarium oſtendere: poſtremo, ſententiis & epiphonematis, ut inciderint exornare: nimirum copioſiſſime dilatabit orationem, veluti in hoc exemplo: Ut, quo precioſior eſt res, hoc & diligentius ſolet adſervari, & impendi circumſpectius: Ita temporis, quo nihil eſt precioſus, ſumma habenda eſt ratio, ne quid effluat ſine fructu. Etenim ſi curatores dari ſolent his; qui gemmas, & aurum temerè profundunt: quæ tandem erit inſania, tempus pulcerrimum immortalis Dei munus, aut otio, aut inhone-

heſtis ſtudiis turpiter conſumere? Quid enim dis, cum tempus perdis, niſi vitam? At vita d eſſe poteſt charius? Et cum una gemmulâ riit, jacturam vocas: cum totus periit dies, ; eſt, bona portio, jacturam non vocas? Præ-im cum illa perdita, aliunde poſſint recupe-i: temporis irreparabilis ſit jactura. Præterea cum tibi pereunt, aliis plerunque lucro it: At temporis diſpendium in nullius tranſit npendium: Nullum eſt damnum, ex quo n aliquis emolumentum aliquid ſentiat: præ-damnum temporis. Adde his, quod illarum um jactura ſæpe ſaluti fuit. Nam divitiæ ple-nque vitiorum materiam miniſtrant: ita ut ſtet temerè profudiſſe, quam attentè aſſer-ſſe. Quanto cujuſque rei uſus honeſtior, tan-turpior profuſio. At nihil pulchrius, nihil æclarius, quam bonas horas bene colloca-Illa ut quam maxime ſerves, ſæpenumero nen vel caſus eripit, vel homo tollit, ut jactu-e calamitoſum duntaxat, non etiam turpem ldat. At temporis amiſſio, quoniam non niſi ſtro vitio contingit, non miſeros ſolum, verum nfames reddit. Peſſimum infamiæ genus, quo-s culpa in nullum conferri poteſt, præterquam eum, qui patitur malum. Illis fundos, aut ædes ercari poteras, bonam mentem non poteras. c præter alia animi ornamenta parare pote-immortalitatem. Nulla eſt tam brevis vitæ rtio, in qua non magnus aliquis ad felicitatem adus fieri poterat. Poſtremo de illis male in-mptis, patri fortaſſis rationem redditurus as; de horis male tranſactis, Deo. Sed ſatis eſt dicaſſe, in quantam amplitudinem dilatari ſſit collatio, ſi quis ad eum modum ſingulas rcumſtantias velit componere, atque ornare.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

De diſſimili eadem eſt tractandi ratio, cujus hoc ſit exemplum: Neque enim ut navis utilior nova, quam vetus, ſic & amicitia. Nec ut laudanda, quæ pecuniam pluribus largitur, ita & quæ formam. Neque enim ut in curſu melior eſt, qui lampadem accipit, quam is qui tradit: ita in bello melior eſt Imperator, qui exercitum accipit, quam qui tradit. Porro quemadmodum ad omni genere rerum collationes duci poſſint, ſuperiore commentario demonſtratum eſt.

De Imagine.

Εἰκὼν, quam Latini vocant imaginem, collationi videtur affinis? quam ſi explices, ſit collatio: veluti ſi dicas; ut aſinus fuſte non depellitur à pabulo, niſi ſatur, ita bellator non quieſcit à cæde, donec expleverit animum ſuum. Collatio eſt. Sin dixeris aliquem more draconis, aut leonis in hoſtes inſiliſſe, εἰκὼν eſt, Aut, Achillem ignis, aut ſolis inſtar armis relucentem veniſſe in prælium, imago eſt potius, quam ſimilitudo. In utroque ut creberrimus, ita feliciſſimus eſt Homerus: tametſi εἰκὼν magis ad evidentiam, aut gravitatem, aut jucunditatem orationis facit, quam ad probationem. Ceterum quanquam exemplorum, & ſimilium uſus ad eadem iſta confert, tamen ad faciendam fidem non vulgariter adjuvant præſertim cum per inductionem, quam Græci vocant ἐπαγωγὴν, adhibentur. Quo in genere plurimus eſt Socrates Platonicus. Exemplum per inductionem adhibebitur hoc modo: Dic mihi, quem tandem fructum attulit Demoſtheni inſignis eloquentia? nempe, præter alia incommoda, infeliciſſimum, & miſerandum exitium. Quid autem præmii Tib. & C. Gracchis attulit? nimirum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ꝛrum cædem, & miſeram, nec ſatis honeſtam. ꝛuid porro illi tantopere laudato, Antonio? Cer-ꝛ& hic latronum ſicis crudeliſſime confoſſus ꝛ. Age Ciceroni eloquentiæ parenti, quam ꝛrcedem attulit? nonne mortem, & acerbam, ꝛmiſerandam? I nunc, & tot vigiliis ad ſum-ꝛm eloquentiæ laudem enitere, quæ præſtan-ꝛimis quibuſque viris ſemper exitio fuit. Simi-ꝛadhibetur per Inductionem hoc modo: De ꝛvigando num melius diſputabit nauta, quam ꝛedicus? annon medicus rectius de medendi ꝛione diſſeret, quam pictor? Nonne pictor de ꝛlorum, & umbrarum, ac linearum ratione me-ꝛs dicet, quam ſutor? Num auriga de ratione ꝛoderandi currum melius, quam nauta? Et ſi ꝛrima conferantur, faciunt, ut omnino proba-ꝛe videatur, unumquemque melius de ea re ꝛcturum eſſe, quam melius norit. Deinde ad ꝛm accommodatur ſimilitudo. At quid orator, ꝛi de omni re profitetur ſe optime dicturum? ꝛtum eſt exemplum de Aſpaſia & Æſchine.

De contentione demonſtrativa.

Eſt & generalis quædam contentio, præſertim ꝛgenere demonſtrativo, quoties laudandi, vitu-ꝛrandive gratia, perſonam cum perſona conſe-ꝛmus: veluti ſi quis Iulium pontificem Roma-ꝛum laudaturus, eum cum C. Iul. Cæſ. compo-ꝛt, atque illius benefacta, cum hujus compa-ꝛt. Aut contra vituperaturus, malefacta cum ꝛalefactis conferat. Item ſi quis Maximilianum ꝛudaturus, eum componat cum M. Antonino ꝛnperatore. Eſt & rerum comparatio: quod ge-ꝛus eſt, ſi quis hiſtoriam laudans, ejus utilitates ꝛmparet cum eorum benefactis, qui re bellica ꝛempubl. auxerunt: Aut poëticam laudare cupiens,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

cupiens, hujus commoda cum philoſophiæ commodis committat, atque expendat. Eſt & unius ad multa comparatio: ut ſi quis hiſtoriæ laudes exaggerare cupiens, eam cum laudatiſſimis quibuſque diſciplinis comparet. Atque in his duplex ratio: aut enim alterius partis bona elevas, alterius amplificas: aut alterius partis ſic exaggeras laudes, ut præferas tamen, aut certe æques, quod laudandum ſuſceperis. In vituperando attollis vitia: ſed ſic, ut ſceleſtiorem tamen, aut æquè ſceleſtum oſtendas, quem inſectaris. In his illud obſervandum, ut quæ adhibentur ad comparationem, ſint tum confeſſa, tum inſignia: ut, ſi bonum principem conferas cum Traiano, aut Antonino philoſopho: Contra, malum cum Nerone, Caligula. Rurſus, ſi hominem maledicum conferas cum Zoilo, & Hyperbalo: aut hominem obtrectatorem, cum Dipſade, & Regulo: hominem voluptatibus effeminatum, cum Sardanapalo. Creſcet autem comparationis copia, ſi quemadmodum modo attigi, ad unius hominis, aut rei laudem, ſeu vituperationem, perſonæ complures, aut res adhibeantur: veluti ſi quis principem laudaturus, è multis excerpat, quod in quoque maxime excelluit, è Iulio Cæſar felicitatem animique præſentiam; ex Alexandro magnanimitatem; ex Auguſto urbanitatem, ex Tito ſeniore civilitatem, ex Traiano ſanctimoniam, & clementiam, ex Antonino gloriæ contemptum, atque item de ceteris. Similiter & in vituperando. Præterea ſi iracundiam deteſtans, conferas eam cum enormi temulentia, cum phreneſi, cum morbo comitiali, aut dæmoniaco. Aut ſi linguæ petulentiam damnans, componas eam cum habitu hominis peſtilentia laborantis, cum afflatu ſerpentum, quibus eſt vene-

num

m præſentiſſimum, cum exhalatione quorun-
dā lacuum, aut ſpecuum ſubitam mortem affe-
re.

De Iudiciis.

Ad Exemplorum genus, ut diximus, referun- t & judicia, quæ Græci κρίσεις appellant. Et ſunt ſententiæ ſcriptorum illuſtrium, gentium, orum ſapientium, aut clarorum civium. Ex iquis, ac celebratis poëtis magna vis judicio- m colligitur. Item, ex hiſtoriographis, ex loſophis, ex arcanis literis. Nam his rurſum dem varietas, quæ in exemplis oſtenſa eſt. Sunt apud Græcos, qui in his undecunque colli- ndis, laborârunt, quorum de numero Sto- us quidam. Idem valent ſapientum Apo- thegmata: cujuſmodi ſunt illa celebrium viro- m dicta, & quæ referuntur à Plutarcho. Et c varium genus eſt. Etenim ſi ſpectemus rem, nt militaria, ſunt philoſophica. Si perſonas, ſunt gum, ſunt ſapientum ſunt popularium. Si qua- atem, ſunt graviter dicta, ſunt ſacete dicta, nt acute dicta. Huc pertinent & Proverbia, vel auctoribus ſumpta, vel vulgo jactata. Nam blica gentium inſtituta non video, quid ab emplis differant. Certe oracula, & reſponſa minum, judiciis ſubjiciuntur, veluti ſi Socra- m probes ſapientem, quod ita Apollinis oracu- ſit judicatum.

De Sententiis.

Eſt ſententiarum genus, non illud quidem ab ctoribus, ſed à nobis ad præſentis rei commo- tatem confictum. Eas licebit omnibus oratio- s partibus admiſcere. Atque adeo unus locus mplures ſæpe numero ſententias parit. Inci- dunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

dunt enim & in enarrando, & in movendis affectibus, non ſolum in probationibus, quinetiam ſæpenumero tranſitiones per ſententias fiunt. Quæ ſi in loco adhibeantur haud mediocrem orationi copiam adjungent? neque id ſine gravitate, aut gratia. Sunt autem ſententiarum variæ formæ: ſiquidem aliæ ſunt καθολικαὶ, ut, Invidentia ipſa ſui ſupplicium eſt. Aliæ non placent, niſi ad rem relatæ, ut: nihil tam populare, quam bonitas eſt. Aliæ quæ ad perſonam referantur, ut princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa cognoſcere. Rurſum alia ſimplex, ut: omnia vincit amor. Alia rationem habet ſubjectam, aut admixtam, ut, In omni certamine, qui opulentior eſt, etiamſi accipit injuriam tamen quia plus poteſt, facere videtur. Quædam duplices, ſunt ex partibus contrariis, nulla, tamen addita ratione: ut, Obſequium amicos, veritas odium parit. Quædam ex diverſis: ut, Mors miſera non eſt, aditus ad mortem miſer eſt. Huic generi ſi ad utramque partem ratio ſubjiciatur, quadripatrita fuerit ſententia, ad hunc modum. Qui adoleſcentum peccatis ignoſci oportere putant, falluntur. Hæc prima ſententiæ pars: Ei ſubnectitur ratio, propterea quod ætas eſt impedimento bonis ſtudiis. Deinde tertia pars erit: At hi ſapienter cogitant, qui adoleſcentes maxime caſtigant. Et rurſum additur ratio: ut, quibus virtutibus omnem vitam tueri poſſint, eas in ætate maturima velint comparare. Id exemplum etiamſi eſt in Rhet. ad Herennium ſcripta: tamen mihi ſane non admodum arridet. At non eſt arduum aliud hujuſmodi fingere. Juventutem decet induſtria: adjicitur ratio: Nam turpe ſit eas dotes quas natura ad bonas artes comparandas, illis annis attribuit, in ocio, fœdiſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

o voluptatibus conſumere. At ſenectutem opu-
l ia decet. Huic quoque ſubjicitur ratio, quo
velicet ætas naturæ præſidiis deſtitutior, exte-
rum rerum adminiculis utcunque fulciatur.
Im aliud; ſenectus inops, calamitoſa, indocta,
rpis. Nam & miſerum eſt tum egere, cum im-
bcillitas naturæ, pecuniæ ſubſidia præcipue re-
irit. Et turpe, tum res optimas neſcire, cum
ic diſcere decorum eſt, & docere pulcherri-
um. Rurſum eſt ſententia recta, ut: tam deeſt
aro quod habet, quam quod non habet. Eſt
urata: ut ſervare potui, perdere an poſſim, ro-
s? ſimplex erat, facilius eſt perdere, quam ſer-
re. Eſt communis rerum, ut nocere facile eſt,
odeſſe difficilius. Eſt ad perſonas accommo-
ta, ut jam minus appareat ſententia: ut eſt
ud M. Cic. Nihil habet, Cæſar, nec fortuna tua
ajus, quam ut poſſis, nec natura melius, quam
velis ſervare. Eſt illud etiam tacitum, & quaſi
ſſimulatum ſententiæ genus apud Maronem:
cæco carpitur igni. Explicuit enim Ovid. te-
us magis æſtuat ignis. Item in narrando, Pars
ajor vicit meliorem: explicabis, ſi dixeris, fe-
fit, ut pars major vincat meliorem. Jam aliud
ntentiæ genus quod ἐπιφώνημα Græci, Fa-
us acclamationem appellat. Ea eſt rei narra-
, vel probatæ ſumma acclamatio. Narratæ, ut
ud Virg.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

robatæ, apud Marc. Tull. pro Lig. Quorum
itur impunitas Cæſar tuæ clementiæ laus eſt,
orum te ipſorum ad crudelitatem acuet ora-
o? Neque tamen quodvis Epiphonema, con-
nuo ſententia, eſt etiamſi plerumque eſt,
erum quicquid in clauſula argutè additum

ferit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ſerit autem ἐπιφώνημα dici poteſt: quod genus proprium eſt epigrammatis: ut, in epigrammate de ove, lupi catulum uberibus alente. Natura haud unquam vertitur officiis. Unde apud Martialem ſæpenumero carmen epiphonemate clauditur: Ut

Aut vigila, aut dormi, Naſidiene, tibi.

Item:

Vis dicam quis ſis? magnus es ardelio.

Utitur & Val. Max. frequenter hoc genere: Item, Seneca ſuas epiſtolas fere claudit epiphonemate. Neque deſuerunt quibus epiphonematum uſus adeo impenſe placuit, ut omni loco, omni ſenſui clauſulam acclamatoriam ſubjiciendam exiſtimârint. Sed ut ſententiarum omnium, ita & acclamationum debet eſſe modus, ut ibi demum abhibeas, ubi locus poſtulat, aut certe patitur. Eſt Noëma ſententiæ genus, quod non dicitur, ſed intelligitur: Quod genus eſt illud dictum in quendam agentem cum ſorore talionis, quod ſibi dormienti pollicem reſciderat, cum illa fratrem ſępius à ludo gladiatorio redemiſſet: Eras dignus, ut haberes integram manum: nam intelligitur, ut rurſum in ludo depugnares. Simile eſt illud Hortenſii, ni fallor, qui negabat ſe unquam cum matre, aut ſorore rediiſſe in gratiam. Intelligitur enim nunquam illi cum matre, aut ſorore incidiſſe diſſidium. Sunt nova ſententiarum genera, ex opinato, & alio relatis, & ex alio tranſlatis, ex geminatione, ex contrariis: quorum exempla ſi quis deſideret, ex Quintiliano petat licebit.

De Expolitione.

Cum hoc ſententiarum genere, quod ſuperiùs oſtendimus, ex quatuor conſtare partibus, cognationem habere videtur Expolitio. Sic enim vocant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

vant,quoties eodem in loco diutius commora-
m, & eandem ſententiam aliis, atque aliis mo-
divariamus,ſimul & locupletamns: Commuta-
tione verborum, cum eadem res aliis, atque a-
liis verbis,aliiſque figuris, ſæpius effertur: Com-
mutatione pronunciationis, cum alio, atque alio
vultu, geſtu, voce: Commutatione tractationis,
cum quod jam ſub perſona noſtra diximus,idem
alium, ſed paulo aliter dicentem facimus: vel,
cum quod ſedatius eſt diſputatum, id acrius at-
que inflammatius efferimus. Verum copioſiſſi-
ma expolitio ſeptem conſtat partibus, Propoſi-
tione, ratione, duplici ſententia: cui ratio item
duplex ſubjici poteſt,contrario,ſimili, exemplo,
conclusione. Exemplum erit hujuſmodi: Sa-
piens nullum pro Republ. vitabit periculum.
Ideo, quod ſæpe fit, ut, cum pro Repub. perire
noluerit, neceſſario cum Rep. pereat. Et quo-
niam ſunt omnia commoda à patria accepta,nul-
lum incommodum pro patria grave putandum
eſt. Hæc eſt prima pars, qua tota res ſimpliciter
expoſita eſt, & rationibus confirmata, cui ſubdi-
tur duplex ſententia, aucta totidem, aut pluri-
bus rationibus. Ergo qui fugiunt id periculum
quod pro Rep. ſubeundem eſt, ſtulte faciunt.
Hæc eſt ſententia, cui ſubnectitur ratio. Nam
neque effugere id poſſunt, & ingrati in civita-
tem reperiuntur. Deinde additur ſententiæ pars
contrario. At qui patriæ pericula ſuo periculo
expellunt,hi ſapientes putandi ſunt. Mox adji-
ciuntur rationes, cum & eum, quem debent,
honorem Reipub. reddunt, & pro multis perire
malunt, quam cum multis. Iam adjungitur huic
contrarium: Etenim vehementer eſt iniquum,
vitam à natura acceptam per patriam cum ſerva-
veris, naturæ cum cogat, reddere: patriæ cum
roget,

roget, non dare. Et cum poſſis cum ſumma virtute, & honore pro patria interire, malle per dedecus, & ignaviam vivere, pro amicis & parentibus, ac ceteris neceſſariis adire periculum cum velis, pro Repub. in qua & hoc, & illud ſanctiſſimum patriæ nomen continetur, nolle in diſcrimen venire; Deinde adhibetur ſimile. Itaque uti contemnendus eſt qui in navigando, ſe quam navim mavult incolumen. Ita vituperandus qui in Reip. diſcrimine, ſuæ ſaluti plus, quam communi conſulit. Additur collatio ſimilitudinis, à majori. Nave fracta multi incolumes fuerunt. Ex naufragio patriæ ſalvus nemo poteſt enatare. Sub hæc exemplum adnectitur. Quod mihi videtur Decius intellexiſſe, qui ſe devoviſſe dicitur, & pro legionibus ſe in hoſtes immiſiſſe medios. Huic annectuntur ſententiæ, unde vitam amiſit, non perdidit. Re enim viliſſima maximam redemit: Vitam dedit, accepit patriam: amiſit animam, potitus eſt gloria, quæ cum ſumma laude prodita vetuſtate, quotidiè magis eniteſcit. Demum apponitur concluſio tanquam epilogus: Quod ſi pro Rep. debere accedere ad periculum, & ratione demonſtratum eſt, & exemplo comprobatum, hi ſapientes ſunt exiſtimandi, qui nullum pro ſalute patriæ periculum vitant. Ergo conveniet hujuſmodi thematis exerceri pueros, qui ad copiam parandam inſtituuntur. Quanquam ne hoc quidem exemplum ex Herenniana Rhetorica mihi magnopere probatur, niſi quod utcunque rationem indicat. Poteſt autem copioſius etiam tractari, ſi plures ſententias & rationes, ſi plura ſimilia, ſi exempla plura congeras.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

De Apologis.

ad fabuloſorum genus proxime accedunt ologi, niſi quod & delectant vehementius, & cacius perſuadent. Delectant, morum faceta adam imitatione: faciunt fidem, quia verum uti ponunt ante oculos. Capiuntur his præci-pè ruſtici, & imperiti, & ſi quis alius eſt, qui ores aurei ſeculi ſapit. Celebrantur Apologi ıxime Æſopi nomine, qui unus è ſapientum mero ob hoc ipſum eſt habitus: etiamſi uintilianus ab Heſiodo ſcriptos fuiſſe, certe ajoris cujuſpiam ingenii opus, exiſtimat: quo inus mirandum ſi Menenius Agrippa plebem omanam à periculoſiſſima ſeditione revocâ-t, confićto in id apologo de corporis humani embris adverſus ventrem conſpirantibus, ut fert T.Liv.Et Themiſtocles Athenienſibus per-aſit, ne novarent magiſtratus, fabula de vulpe uſcis obſita. Quin liberum eſt cuique pro re onfingere genus hujuſmodi. Verum ut aptè onfingas, cum ingenio valeas oportet, tum ani-antium naturas (ſunt autem infinitæ varietatis) enitus animaduerſas, habeas, neceſſe eſt. Porro uod ad uſum attinet, ſignificantur verbo, quem-dmodum exempla, maximè ſi notus ſit apolo-us: Veluti ſi dicas: Si tua ſcripta lacerant ac dam-ant imperiti, noli laborare; certe doctiſſimo cui-que maxime probantur. Quid enim mirum, ſi gemmam aſpernatur Gall. Æſopicus? Aut ſi quis dicat: nullus hoſtis quantumlibet impotens, hu-miliſque negligendus, aut contemnendus eſt: Poſteaquam nec ſcarabæum impune, contempſit aquila Æſopica. Aut hoc: Tuis ipſius bene-factis nitare, non majorum ſplendore: ne tibi uſu veniat, quod Æſopi corniculæ. Dilatantur

autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

autem præfatione commendationis. Commendamus tum auctorem ipſum, tum apologorum genus. Ita ut fecit Au. Gell. lib. 2. cap. 29. in explicanda Caſſitæ fabula: Æſopus ille è Phrygia fabulator, &c. Nam locus in promptu eſt. Deinde ſi deſcribendis animantium, aut rerum formis ac naturis, quos inducis, longius immoraberis. Quandoquidem hoc jam ipſum, & cum voluptate accipitur, & ad eruditionem liberalem pertinet: veluti ſi ſcarabæi formam, deinde quemadmodum è ſtercoribus naſcatur, & quo pacto poſterioribus pedibus erectis, ſtercora protrudat, atque id genus alia, deſcribas. Ad eundem modum, aquilam regnum in avium genus obtinere, armigeram eſſe Iovis, non offendi fulmine, non connivere ad ardentiſſimos Solis radios, pernicioſiſſimo volatu ultra nubes ferri: Denique quæcunque vel ad ſcarabæorum humilitatem exaggerandam, vel aquilæ generoſitatem attollendam pertineant, quod quidem argumentum nos per luſum tractavimus in proverbiis. Atque hac in re non prætermittendum, ſiquid animanti cuipiam fabulis poëtarum eſt attributum. Quod genus è Lycaone natos lupos, ex adoleſcente perdicem, cygnum Apollini ſacrum eſſe, & ſub fatalem horam ſuaviſſime canere, corvum ejuſdem fuiſſe nuncium, & ob ceſſationem ex albo nigrum factum. Aut, ſi quid proditum eſt hiſtoriis inſigniter ab his factum, veluti de aquila, quæ virginem adamavit, apud Plinium. De Bucephalo Alexandri magni equo, atque item de ceteris; Nam rationem duntaxat oſtendimus. Deinde cum ad ipſum apologum erit ventum, fuſius ac latius narrare licebit. Id fiet citra tædium, ſi faceta quadam imitatione, quod eſt in hominum vita, ad fabulæ mores accommodabimus. Præterea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

rea ſi ad eandem rationem ſermones, ſenten-
as, dictaque effingemus. Exemplum aptiſſi-
um eſt apud Horat. in ſatyris.

Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur,
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum
Aſper, & attentus quæſivit: ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum, &c.

Nam in promtu locus eſt. Eſt item exem-
um dilatati apologi apud Apuleium de corvo,
vulpe. Rurſum apud Aul. Gell. de caſſita avi-
ula. Ceterum quod ἐπιμύθιον vocant, id eſt,
pologi interpretationem, non admodum refert
itio ponas, an in fine. Quanquam & hinc in-
pere licebit, & in hanc deſinere, modo ſermo-
is accedat varietas.

De Somniis.

Affinguntur à nonnullis ſomnia quoque, quæ
rtaſſis adhibenda non ſunt, niſi in oſtentatio-
e: quod genus Luciani ſomnium. Aut quoties
a pro veris viſis, hortandi, deterrendive gratia
arramus. Tale eſt Prodici figmentum de Her-
ule ambigente, utram vitæ viam ingrederetur,
irtutis arduam, an voluptatis proclivem. Simi-
: de Momo, qui hoc reprehendit in homine,
uod demiurgos illi finxiſſet cor ſinuoſum, nec
ddidiſſet feneſtram: In bove, quod in ſummis
ornibus non addidiſſet oculos, ut videret, quod
eriret. Hujuſmodi videtur illud D. Hierony-
ni, de ſeſe flagris cæſo, quod Ciceronianus eſ-
et: Et nos item pueri in hoc genere luſimus.

De fictis Narrationibus.

Iam fictæ narrationes rerum geſtarum, ſi per-
uadendi gratia pro veris adhibeantur, quam
naxime fieri poteſt, ad veri ſimilitudinem com-

ponantur, oportet. Sunt autem ex arte Rhetorica notæ partes, quibus probabilitas conſtat: cujuſmodi eſt fabula de Memmio, apud Cic. & fortaſſe de Vulteio, aqud Horat. Genus hic video nonnullis nimium placuiſſe, qui vulgi credulitate freti, ſtultiſſima quædam miraculorum oſtenta, pro certiſſimis invexerunt Chriſtianorum literis. Porro quæ riſus cauſſa finguntur, quo longius abſunt à vero, hoc magis demulcent animos, modo ne ſint anicularum ſimilia deliramentis, & eruditis alluſionibus doctas etiam aures capere poſſint: Quo de genere ſunt Luciani veræ narrationes, & ad hujus exemplum effictus aſinus Apulei. Prætérea Icaromenippus, & reliqua Luciani pleraque. Item argumenta ferme omnia veteris comœdiæ, quæ non imagine veri, ſed alluſionibus, & allegoriis delectant, Nam illud fictionis genus. quod ad ſimulacrum rerum adumbratur, haud dubium eſt, quin ad parabolam pertineat. Exemplum hujus eſt apud Plat. de ſpecu, in quo vincti quidam umbris, perinde ut ipſis rebus, delectantur.

De Allegoriis Theologicis.

At quoties ad pietatem ad hortamur, aut dehortamur, plurimum adjumenti conferent exempla veteris, ac novi Teſtamenti, id eſt, Euangeliorum. Quæ per allegoriam varie tractantur, & eadem modo ad mores hominum, modo ad corpus Eccleſiæ, Chriſto capiti connexum, & cohærens: modo ad cæleſtem illam communionem, rurſum ad priſca naſcentis fidei tempora, & ad hęc noſtra poſſunt accommodari. Sed hiſce de rebus copioſius, & exactius diſſeremus in libello, quem inſtituimus de Theologicis allegoriis. Atque hæc ferme omnia ad exemplorum

genus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

enus referuntur, in qnibus ſumus paulo diu-
us immorati, quod ex hoc potiſſimum mundo,
opiæ ſupellex depromatur. Sed priuſquam ab
s digredimur, viſum eſt etiam nonnulla pau-
s admonere,

Ratio Colligendi Exempla.

Iam primum quemadmodum unumquodli-
et horum varie poſſit accommodari per ſimili-
dinem, per contrarium, per comparationem,
er hyperbolen, per epitheton, per imaginem,
er metaphoram, per allegoriam, ſuperiori com-
entario demonſtratum eſt. Nunc qua ratione
eri poſſit, ut ampliſſimam horum vim in prom-
, ac velut in numerato poſſimus habere, indi-
bimus. Conſilium quidem non perinde ma-
ificum, ut frugiferum: quod utinam juvenes
im ipſi fuiſſemus ſecuti, (nam tum quoque
niebat in mentem) video quantum momenti
erulis noſtris fuerit acceſſurum: Attamen can-
di eſt ingenii, non invidere bonæ ſpei juveni-
s, quod tibi vel negârit fortuna, vel non pa-
rit diligentia. Ergo qui deſtinavit per omne
nus auctorum lectione graſſari (nam id omni-
ſemel in vita faciendum ei, qui velit inter
uditos haberi) prius ſibi quam plurimos com-
rabit locos. Eos ſumet partim à generibus vi-
rum virtutumque, partim ab his, quæ ſunt in
bus motalium præcipua, quæque frequen-
ſime ſolent in ſuadendo incidere, eaque con-
niet juxta rationem affinitatis, & pugnantiæ
gerere. Nam & quæ inter ſe cognata ſunt, ul-
admonent, quid conſequatur: & contrario
m eadem eſt memoria. Puta, ſit exempli cauſ-
primus locus Pietas, & Impietas: Huic ſubji-
entur ſpecies inter ſe cognatæ: Prima, eſt pie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

tas in Deum: Secunda, in patriam: Tertia, in parentes, aut liberos, aut etiam in eos quos oportet parentum loco colere, veluti præceptores, & quorum beneficio ſervati ſumus. Ex adverſo eſt impietas. Iam his cognata ſuperſtitio, adjicienda igitur. Atque hîc aperit ſeſe campus latiſſimus de prodigioſis deorum cultibus, ac variis diverſarum gentium ceremoniis. Item, inepta parentum in liberos indulgentia, quæ falſa eſt pietas. Sit proximus, ſi videtur, titulus, Fides, hanc in ſpecies ſeces licebit: eſt fiducia erga Deum: eſt fides humana, eſt fides in amicos, fides ſervorum in dominos, fides in hoſtes. totidem de perfidia. Item, ſit titulus Beneficentia, Huic cum ſuas ſpecies ſubjeceris reſtat gratitudo: non illa quidem huic ſubjecta, neque rurſum contraria, ſed adhærens, èque ea veluti conſequens. Hæc per omnes locos tractari poſſunt. Primum, quid ſit pietas, quomodo differat à ceteris virtutibus, quid habeat peculiare, quibus officiis præſtetur, aut violetur, quibus rebus alatur, aut corrumpatur, quid fructus homini pariat. Hic ſeſe aperit campus exemplorum, ac judiciorum. Sed virtutum, ac vitiorum ordinem ſibi quiſque ſuo fingat arbitrio, vel è Cicerone, ſiue malit è Valer. Max. aut ex Ariſtotele, aut ex D. Thoma petat. Denique ſi malit, elementorum ordinem ſequatur. Neque enim id magni refert. Quanquam nolim illum omnes hujus generis particulas, tam minutim conciſas, in ordines referre; verum eas duntaxat, quæ videantur frequenter in dicendo, uſu venire. Id autem vel ex locis cauſſarum licebit cognoſcere, nempe demonſtratoriis, ſuaſoriis, & judicialibus. Quod genus ferme ſunt tituli apud Valer. Max. & nonnulli apud Plin. Ceterum quæ extra vitiorum, ac

ritutum genera ſumuntur, partim pertinent ad
xempla, partim ad locos communes. Prioris
neris ferme ſunt hujuſmodi: Inſignis longævi-
, vivida ſenectus, ſenilis juventa, inſignis feli-
tas, inſignis memoria, ſubita rerum commu-
tio, ſubita mors, mors ſpontanea, mors prodi-
oſa, partus prodigioſi, inſignis eloquentia, in-
gnis opulentia. Ex humili genere clari, vaſri-
es ingenii, inſigne corporis robur, inſignis
rma, egregium ingenium in deformi corpore,
que id genus innumera alia. Quorum ſingulis
portebit ſubjicere, quæ cum his pugnant,
æque cum his habent affinitatem: ut, inſigni
oquentiæ opponitur inſignis infantia. Finiti-
a ſunt, vocalitas, felicitas in geſticulando, hi-
rionica, & ſi quæ ſunt hujuſmodi. Poſterio-
s autem generis ſunt illiuſmodi: Plurimum
tereſt quibus ſtudiis puer aſſuſcas: magni re-
rt, quibuscum vivas: ſuum cuique pulchrum,
ciiis offenſa, reconciliatio difficilis: tutiſſimum
t nulli credere, ama tanquam oſurus, oderis
nquam amaturus. Bis dat, qui citò dat: for-
nam ſui cuique mores parant: & lentæ regum
æ: & periculoſa principum amicitia: & dul-
e inexpertis bellum: & infida ſocietas regni:
optimum ſenectæ viaticum, eruditio. Sed
uid ego hæc recenſere pergo, cum ſint ſex-
enta millia? Ergo ex his eo ſunt deligenda, quæ
debuntur ad dicendum maximè commoda.
d hunc gregem pertinent & illa comparativa:
œlibatus ne felicior, an conjugium? vita pri-
ata, an ſecus? potior monarchia, an demon-
ratia? vita ſtudioſorum, an idiotarum? Tum
utem ex ſuperioribus, ſi quæ ſunt quæ virtuti,
ut vitio videbuntur eſſe confinia, ea licebit ſuo
itulo ſubjicere: ut illa: bis dat qui citò dat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

&, nihil carius conſtat, quàm quod precibus emitur: & beneficium dando accepit, qui digno dedit: &, nihil tam perit, quam quod confertur in ingratum: &, beneficii gratiam perdidit, quiſquis exprobravit. Hæc atque hujuſmodi ad liberalitatis titulum referri poſſunt. Verum ne indigeſta rerum turba pariat confuſionem, profuerit titulos, qui latius patent, in aliquot ſecare partes. Liberalitatis titulum, ut exempli cauſſa loquamur, ita licebit partiri ſi ſubjeceris. Beneficium promtè, citoq; datum: Beneficium aptum: Beneficium digno, aut indigno collatum: Beneficium exprobratum, Beneficium mutuum: & ſi qua judicabuntur magis idonea. Nam nos indicandi gratia duntaxat hec ponimus. Ergo poſteaquam tibi titulos comparâris, quot erunt ſatis, eoſque in ordinem, quem voles, digeſſeris, deinde ſingulis ſuas partes ſubjeceris: rurſum partibus addideris locos communes, ſive ſententias, jam quicquid uſquam obvium erit, in ullis auctoribus, præcipuè ſi ſit inſignius, mox ſuo loco annotabis ſive erit fabula, ſive apologus, ſive exemplum, ſive caſus novus, ſive ſententia, ſive lepide, aut alioqui mire dictum, ſive parœmia, ſive metaphora, aut parabolæ. Atque ad eum modum pariter fiet, ut & altius inſideant animo, quæ legeris & aſſueſcas uti lectionis opibus. Sunt enim qui plurima teneant, velut in mundo repoſita, cum in dicendo, ſcribendoque mire ſint inopes, ac nudi. Poſtremo utcunque poſtulat occaſio, ad manum erit dicendi ſupellex, certis veluti nidis conſtitutis, unde, quæ voles, petas. Porro nulla diſciplina tam ſemota eſt à Rhetorica, unde non facias locos tuos locupletiores. Nam à Mathematicis, quæ remotiſſimæ videantur ſumuntur ſimilitudines. Quandoquidem cum ſphæra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

phæra undique ſui ſimili cumque terragono
uocunque cadat, pariter quatuor angulis nixo
onfertur ſapiens, ſuis opibus felix, nec aliunde
endens, & quæcunque inciderit fortunæ pro-
ella, ſua virtute firmus, & immobilis: ut ne
icam interim, quod Theologi myſteriorum
narrationem frequenter à Mahtematicis petunt,
ropter arcanam quandam rerum ac numero-
um analogiam. Nam à Phyſicis non ſolum pa-
abolæ, verum etiam exempla quædam petun-
ur. Parabola fuerit, ſi dicas: Quemadmodum
ulmen ſummos montes frequentiſſime ferit: ita
umma poteſtas graviſſimis caſibus eſt obnoxia.
tem, quemadmodum fulmen æs liquefacit, in-
acta cera, ita principum animus: in rebelles &
bſiſtentes ſævire debet, in ceteros uti clemen-
ia. Exemplo fuerint elephanti, pudore in abdi-
o coeuntes, ſi quis etiam in conjugatis mode-
tiam, ac voluptatis diſſimulationem deſideret.
Et Delphini fœtus adultos diutius comitantes,
nec ſinentes parvulos ſuos ingredi, niſi grandior
liquis ceu pædagogus aſſit, & cuſtos: ſi quis ad-
moneat quanta cura ſervari, atque inſtitui debeat
 parentibus prima illa, & lubrica puerorum
etas. Itaque ſtudioſus ille velut apicula diligens,
per omnes auctorum hortos volitabit, floſculis
omnibus adſultabit, undique ſucci nonnihil col-
ligens, quod in ſuum deferat alvearium. Et quo-
niam tanta eſt in his rerum fœcunditas, ut om-
nia decerpi non poſſint: certe præcipua deliget,
& ad operis ſui ſtructuram accommodabit. Sunt
autem quæ eadem non ſolum ad diverſos, verum
ad contrarios uſus quadrare poſſint, eoque di-
verſis annotanda locis: quod genus ſi de inſana-
bili cupiditate hominis avari agas, recte accom-
modabis Charybdis fabulam. Rurſum, ſi de in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

explebili ventris ingluvie, aut libidine mulieris inexhauſta, nimirum conveniet eadem. Item Apologus Æſopi de hirco, ac vulpe ſimul in puteum deſcendentibus, quadrabit vel in proſpicientiam, qua fit, ut non aggrediâre negotium, niſi prius apud te perpenderis, qua ratione queas explicare, vel in fictum amicorum genus, qui cum videantur amici commodis conſulere, maximè tamen agunt ſuum negotium: Præterea ex morte Socratis non ſolum ducitur exemplum, mortem non eſſe formidandam viro bono, cum ille tam alacri vultu cicutam biberit: verum etiam virtutem invidiæ obnoxiam, neque ſatis tutam eſſe in turba malorum. Rurſum inutile: vel potius pernicioſum eſſe philoſophiæ ſtudium, niſi te ad mores communes deflexeris. Iamque hoc ipſum factum trahi poteſt & in laudem Socratis & in vituperium. Laudandus enim qui nulla ſua culpa, ſed ſola invidia damnatus, tam fortiter mortem neglexit: vituperandus, qui inutili philoſophię ſtudio, neglectuque morum communium, amicis acerbiſſimum luctum, uxori, liberiſque calamitatem, ſibi exitium conciliârit, cum alii ſoleant utiles eſſe patriæ, ſuis præſidio ſimul, & ornamento, eoque verè ſapientes eſſe, relictis aliquando tetricis illis ſapientiæ decretis, vulgi ſtudiis, & opinionibus accommodare ſeſe, temporique quod ajunt, ſervire. Iam ſi partes exempli circunſpicias, quot locos licebit elicere? Accuſatus per invidiam ab Anyto, & Melito perditiſſimis civibus. Locus communis eſt: Veritas odium parit. Item alter. Inſignis virtus conciliat invidiam. Rurſum alius; apud judices plerumque plus valet nobilitatis ratio, quam reſpectus honeſti. Rursum alius, nihil impudentius opulentia, ſi cum improbis moribus copule-

tur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ur. Quid enim abſurdius, quam omni faci-ore dedecoroſos Socratem in jus vocare ? ursum alius locus : Non quidlibet cuivis de-orum eſt. Eoque Socrates non abjecit ſeſe ad dicum pedes : neque enim conveniebat, ut i per omnem vitam docuerit, mortem non eſ- formidandam, niſi turpis eſſet, eum nunc ve-ıti ob mortis metum abjectè ſupplicem eſſe. uæ eadem cauſſa commovit, ut neque judi-ium declinaret, neque in media cauſſa exili-m eligeret, neque poſtremo, cum liceret, è ırcere vellet effugere, ne ipſe à ſe ipſo diſcre-are videretur. Atque hæc quidem una pars t. Deinde cum moriturus tam otiosè, tam-ue placidè diſputat, cum non alio vultu ci-utam bibit, quam quo vinum ſolet, cum mox ıoriturus jocatur in Phœdonem, admonens ut allum perſolvat Æſculapio : Locus eſt, Mor-em etiam optabilem eſſe iis, qui ſibi vitæ inte-re actæ conſcii ſunt : Rurſum alter locus : cu-ıſmodi fuerit homini vita, id in morte potiſſi-ıum apparere. Rurſum, conſtantis ſuique per etuo ſimilis exemplum eſt. Etenim cujuſmodi ıerat in omni vita Socratis vultus, oratioque, lis erat, & mori turo. Tertia pars eſt : dum in arcere agit Socrates, interim nuſquam Alcibia-es, nuſquam Agathon, nuſquam Phædrus : ſed rito, Phædon, Simias. Atque hic locus eſt : In ericulis demum apparere qui ſint veri amici : ſam vulgares illi ſibi tum conſulunt, cum in fficiis communibus adſunt. Quarta pars eſt, um amicis de animæ immortalitate multa di-putat, uxorem ac liberos, cum pauca mandaſ-et, dimittit. Locus eſt : Philoſophum leviter angi oportere vulgaribus affectibus, id quod mi-e congruit cum doctrina Chriſti. Quinta pars

eſt : Statim à morte Socratis verſus eſt in accuſatores populi furor : Socrati deſiderato aurea poſita ſtatua. Locus erit : Vulgus temere odiſſe, & amare. Rurſum alius : Virtutem præſentem odimus, ſublatam ex oculis, quærimus invidi. Rurſum alius : Fucatam gloriam una cum vita perire, virtutis ſplendorem à morte maxime inclareſcere. Hinc arbitror liquere, in quos uſus idem exemplum poſſit accommodari. Similiter & in parabola fiet : velut in navigatione, quot ſimilia duci poterunt? Ut optimum gubernatorem tempeſtas, ita optimum Imperatorem adverſæ res declaret. Item, ut nemo clavum committit amiciſſimo, ſed navigandi peritiſſimo : ita nemo Reipub. gubernacula mandabit ei, cui ſtudeat maximè, ſed quem maximè judicarit idoneum : Rurſum, quemadmodum ventis nimium ſecundis nautæ vela contrahunt : cum parum proſperi ſunt, tum latîus pandunt ſinus. Ita cum res vehementer ſuccedunt, temperandus eſt animus, ne inſoleſcat, contra cum inimica eſt fortuna, tum fortitudine, ac ſpe ſecuturæ felicitatis, dilatandus, ac fulciendus. Item, quoties rectum curſum per tempeſtatem tenere non licet, tum aliquis obliquis flexibus, eo nihilo ſecius, quo pervenire velimus, contendere oportebit. Item, quoties artem vincit tempeſtatis impotentia : tum ancoram jaciunt nautæ, velis collectis : Ita veſanienti multitudini nonnunquam cedendum eſt, donec oratione tractabilis eſſe incipiat. Item, quemadmodum nauta non ſemper eodem modo tenet velum, verum nunc tollit in altum, nunc contrahit, nunc in hoc latus, nunc in illud transfert, utcunque ventorum ratio poſtulat : Ita ſapiens non in omni loco, omnique tempore, & negotio ſimili vitæ tenore debet

uti,

…,ſed vultum, orationem, mores, præſentibus
…pus accommodare. Item, ſicut in magnis
…mpeſtatibus peritiſſimi nautæ, vel ab imperito
…nnunquam admoneri ſeſe patiuntur, quod
…s alia ſoleant in his caſibus in mentem venire:
… bonus rex in magnis Reipub. periculis, nul-
…s conſilium audire gravabitur. Item, ut mi-
…mo periculo navigatur eo gubernatore, qui
…aximis ſit jactatus periculis: Ita tutiſſimus eſt
…vitatis ſtatus eo principe, qui graviſſimis ca-
…bus ſit exercitatus. Item, ut, qui clavum re-
…t, non ſatis arbitratur ſe ſuo fungi officio, niſi
…rcumactis oculis, quid cuique faciendum ſit,
…lmonuerit: ita principem non agit, niſi qui
…agiſtratuum etiam inferiorum officia mode-
…tur, ac præſtat. Item, quemadmodum inſa-
…at nauta, ſi propter odium aliquorum, quos
…avi vehit, navim perire ſinat, qua perdita, nec
…ſe poſſit eſſe incolumis: ita ſanæ mentis non
…t, qui ob factiones, patriæ incolumitatem
…on tueatur, quæ niſi ſit incolumis, nec ipſe
…ncolumis eſſe poſſit. Item, ut non niſi ſæviſſi-
…is tempeſtalibus ſacram ancoram nautæ jace-
… ſolent: ita non eſt, niſi in graviſſimis pericu-
…s, ac rebus prope deſperatis, ad extrema re-
…nedia veniendum. Sed næ ego ineptus, qui
…ſta perſequar, cum jam videas aliquot ſimilitu-
…dinum millia hinc ſumi poſſe. Nonnunquam
…eadem quoque collationis pars ad diverſa tra-
…hitur: quod genus ſit: ſi lunæ crebras mutatio-
…nes, vel ad fortunæ vices accommodes, vel ad
…humanæ vitæ inſtabilitatem, vel ad ſtultorum
…nconſtantiam. Quin eadem quoque ſententia
…varios in uſus deflectitur, ut: Facundus comes
in via pro vehiculo eſt. Iucundior eſt vita, ſi
non ſolus agas, ſed cum lepidis, ac feſtivis ami-
 cis

cis conſuetudinem habeas. Rurſum, ſemper bonus aliquis liber circumferendus, cujus lectione tædium diſcutias. Item, ſi te lætus animus comitetur, & bene ſibi conſcius, nulla pars vitæ ſentiet tædium. Hic optimus eſt viæ comes ſi læta narrat. Sin turpium factorum memoriam tibi refricet, tædio enecat. Eadem eſt proverbiorum & apophthegmatum ratio, quorum uſum oſtendimus in principio collectaneorum proverbialium. Proinde quædam erunt eadem diverſis aſſcribenda locis, aut annotanda certè. Nam ſat erit aliquando tribus ſignificâſſe verbis, aſſcriptis auctorum locis unde peti poſſunt; præſertim ſi paucis exponi non queant. Sed jam, quo res exemplo magis fiat perſpicua, ſit titulus inconſtantia, aut morum inæqualitas: experiamurque quot res ad hunc conferri poſſint: Primum è poëtarum fabulis, petam Mercurium, varias formas ſumere ſolitum, ut eſt vafer Deus nunc apud ſuperos, nunc apud inferos, nunc apud mortales agentem, variis etiam fungentem officiis: nunc Ganymedis agentem partes, porrigendo Jovi pocula: nunc nuncia perferentem; nunc animas deducentem ad Charontem; nunc negotiatoribus, ac patronis operam dantem, nunc cithara utentem, nunc virga galero etiam bicolore: Poſtremo, variis gaudentem cognominibus. Ea ſunt apud Ariſtophanem in Pluto: dicitur enim στροφαῖος, ἐμπολαῖος, δόλιος, ἡγεμόνιος, ἐναγώνιος, *i. e. verſutus, negotiator, doloſus, viæ dux, certaminum præfectus*, apud Hom. & Heſiod. διάκτορος, ἀργειφόντης, *i. qui animas deducit, Argicida*. Dicitur & Cyllenius, &

ἐριού-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ἔνιος i. valde utilis. Petam Vertumnum
um, cui inde etiam nomen, quod ſubinde ver-
formam: Petam Proteum.
Omnia vertentem ſeſe in miracula rerum:
tam Empuſam ex Ariſtophanis ranis, id eſt,
monis genus, identidem alia, atque alia ſpecie
e offerentis: Item Morphea, quoſcunque ve-
vultus induere ſolitum: Item Circen, venefi-
is ac magica virga homines in varias ferarum
rmas vertentem. Nam improbi ſecum non
nſtant, ſed diverſis agitantur affectibus. Peram
ιρὸν, i. occaſionem, volubilem deum nunquam
i ſimilem: & ſui ſimilem, ſi videbitur. Ram-
iſiam: Peram Jovem, nunc aquilam, nunc cy-
num, nunc taurum, nunc aureum imbrem fa-
um: Præterea Chimæram capite leonis, ven-
e virgineo, cauda draconis: Ac varium illud
rtentum, quod fingit Horatius in ipſa ſtatim
onte artis poëticæ: Adducam & Ianum bifron-
m, & triformem Gerionem, & Bacchum, cui
oëtæ tribunt εὐήθειαν, hoc eſt morum lenita-
m ac facilitatem; ac talem in Ranis fingit
riſtophanes. Et ſi qua ſunt alia apud illos, quæ
rodigioſæ varietatis imaginem habent: Ad-
ucam & Vlyſſem, quamlibet pro tempore
erſonam gerentem: Uude & *πολύτροπον,*
. moribus verſatilem ſtatim in operis initio vo-
at Homerus: Deinde à Phyſicis petam lu-
æ ſimilitudinem, nunquam eodem vultu no-
is redeuntis, nunc ſemiplenæ, nunc plenæ,
unc emorientis, nunc renaſcentis, nunc pal-
entis, nunc rubentis, nunc albicantis, nunc
ntecedentis Solem, nunc à tergo ſequen-
is: Petam ſimilitudinem cœli, verni, aut
utumnalis, nunc nubili, nunc ſereni, nunc
tran-

tranquilli, nunc ventis commoti. Petam collationem maris aſſiduè vicibus æſtuariis decurrentis, ac recurrentis præcipuè Euripi mira celeritate ſepties die, ac nocte reciprocantis? Addam Polypum, cujus mutabilitas etiam proverbio iocum fecit: Addam Chamæleonem colorem ſubinde mutantem: Item pantheram, ac pardum verſicoloribus maculis variegatum: aut ſi quod eſt aliud animal hujuſmodi: Item Anguillam lubricam: Adjungam pueritiæ in horas mutatum ingenium: Adjiciam mulieris peculiarem inconſtantiam; vulgus levi momento mobile: Præterea argenti vivi miram mobilitatem: Arundinem ad omnem auram facilè mobilem: Foliorum arentium, plumæ ramentæque levitatem: Ceræ flexibilem, ac mollem naturam. Somniorum inconſtantiam: Rotæ volubilitatem: Adducam laminam, quæ ſummis turrium, ac templorum faſtigiis ſolet imponi, quo ventum circumactu ſuo indicet. Adducam bilibrem, facili momento huc atque illuc vergentem: Adducam opus vermicularum, verſicoloribus teſſellis miram varietatem oſtentans. Quædam etiam ingenio finguntur: veluti ſi quis comparet inconſtantis hominis animum, nunc hoc nunc illud cogitantis, ſpeculo rotundo in foro frequentiſſimo ſuſpenſo, quod huc & illuc diſcurſante turba, figuris innumeris varietur: Aut vitro, quod, quemcunque colorem ſubjeceris, eum imitari videtur: Aut penſili chalybi, quod hinc atque hinc admotis magnetibus, quorum alter alliciat ad ſeſe, alter depellat, levi momento nunc huc, nunc illuc rapiatur, nec unquam conquieſcat. Aut ſphæræ in plano volubili. Jam ex hiſtoriis mutuo ſumam Græcorum genuinam levitatem,

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

m deſcribit Juvenalis. Lubricam Allobro-
n fidem : Pœnos ſimili morum inconſtan-
: Scythas indies mutatis paſcuis nullam
am incolentes ſedem ; Virgam Moyſis ſub-
e in aliam atque aliam verſam ſpeciem : Ari-
pum quamvis agentem perſonam, ut quem
nis, ut inquit Flaccus, decuit color, nunc
nico utentem pallio, nunc regia purpura :
m *ἡμίλευκον. i. ſemi album*, illum, de quo me-
nit Lucianus : Catilinam vario ingenio, ex
lluſtio : Hannibalem ex T. Livio, ex Valer.
x. quibus alius fuit vitæ tenor in adoleſcen-
, atque in ſenectute. Rurſum ex tertia Ho-
ii Satyra Tigell.

Nil æquale homini fuit illi,
Sæpe velut qui currebat fugiens hoſtem,
Perſæpe velut qui Iunonis ſacra ferret, &c

comœdiis exemplum ſumetur muliebris in-
nſtantiæ, Soſtrata in Adelphis : Ah mi homo
nus ne es? an hoc proferendum tibi videtur
e uſpiam? Ac paulo poſt : Ah minimè gen-
um, non faciam, proferam. Amantium incon-
antiam exprimet Phædria, è rure repente re-
iens. Puerilem inconſtatiam Antipho ex Phor-
ione. Sed hoc perſequi longum eſt. E Tra-
œdiis mutuabor Phædram variatis ſecum ſen-
entiis, nunc volentem, nunc nolentem. Me-
eam item, ante filiorum cædem diverſis agi-
atam affectibus. Ab Ovidio Biblidem. Narciſ-
um. A Marone Didonem, jam Ænea parante
iſceſſum. Atque hoc genus innumerabiles per-
onas paſſim exhibent poetæ. Ex apologis alle-
abo ruſticum illum, qui Satyro admirante,
odem ex ore modo calidum, modo frigidum
fflabat : & ſi qui ſunt alii. Nam in præſentia
ratio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

rationem duntaxat oſtendimus. E proverbiis mutuabor τὴν παναγαῖαν ἄρτεμιν, *i. omnibus errantem terris Dianam*. Item: ἀνέμου πεδίον, *i. venti campus* & εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, *i. verſatilior conthurno.* & ὕδρου ποικιλώτερος, *hydra magis varius.* & λιβυκὸν θηρίον, *Libyca fera.* aliaque conſimilia. Nam ipſi in proverbiis locos adjunximus, unde iſta peti poſſint: Et, ſaxum quod ſubinde volvitur, non obducitur muſco: Et, arbor, quæ ſubinde transplantatur, non grandeſcit. Rurſum, ex apophthegmatis addam illud dictum in Ciceronem: Duabus ſedere ſellis: Et in eundem à Salluſtio ſcriptum: Aliud ſtans, aliud ſedens loquitur. Ex Homero ἀλλοπρόσαλλον, *i. mutabilem, qui ſe omnibus accommodat.* Sic enim vocat Martem incertarum partium, quique nunc cum his ſentit, nunc cum illis. Ex Ovidio, ni fallor:

Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.

Ex Horatio, Levior cortice. Et, mutat quadrata rotundis. Et:

Romæ Tybur amo, ventoſus Tybure Romam.

Ex Plauto, Tipula levior. Ex Terentii Phormione: Volo, nolo: Nolo, volo, quod dictum eſt, non dictum eſt, &c. Ex Euripe: πλάγια γὰρ φρονεῖς τὰ μὲν νῦν, πάλαι τὰ δ' αὐτίκα. *nam oblique ſapis; nunc hac, olim illa, ſtatim alia.* Iam apparet opinor, quanta hujus quoque generis ſuppellex ex tot ſcriptoribus colligi poſſit. Eadem eſt ſententiarum ratio, quas non tantum ab auctoribus ſumere, verum etiam pro te novas parere licet. Quibus omnibus ſi totidem apponas contraria, deinde ſubjunxeris utrinque finitima, nimirum quam immenſus orationis penus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

is futurus ſit, vides. At cum tam varius ſit
us, id quod diligentius oſtendemus in opere,
ratione conſcribendarum epiſtolarum: nihil
t quod non aliquo pacto poſſis ad locupletan-
m orationem accommodare. Quandoquidem
ntraria quoque adhibentur, vel per ironiam,
l per diſſimile, vel per comparationem. Per
oniam, ut ſi quis hominem nunquam ſui ſimi-
m, Socratem appellet, qui in omni vita ſem-
er eodem viſus eſt vultu. Per diſſimile, ut ſi
cas; C. Iul. Cæſ. nullius unquam facti pœni-
it. Hic nihil unquam decrevit, quod non mox
ſciderit. Per comparationem, ſi dicas. Quàm
ato ille, quem Cicero præfractum vocat, à
ntentia non potuit abduci, tam hic non pot-
ſt in eadem retineri ſententia. Porrò finiti-
na quæ ſunt, facili deflexu ad vicina trahun-
ur. Quod genus Perſianum illud: tecum
abita. Nam etſi propriè quadrat in eum, qui
najora molitur, quam pro ſorte ſua: tamen quia
non eſſe ſua ſorte contentum, cum inconſtan-
ia cognationem habet, huc torqueri poterit,
præſertim cum Seneca ſcribat: Plurimum ar-
gumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe
conſiſtere, & ſecum morari: Quin eadem ſi-
mul, & in laudem torqueri poſſunt: ut ſi om-
nium horarum hominem, verſatilique ac dex-
ro ingenio laudes, ex inconſtantiæ penario
ſumes, Polypum ad ſpeciem ſubjecti ſoli mu-
tantem colorem. Sumes Euripum, ac nega-
bis mare hoc eſſe tam verſatile, quàm hujus
ſit ingenium: ſumes flammam ſtare neſciam:
ſumes cœlum ſubinde alia facie: ſumes a-
rundinem utcunque flaverint auræ flecten-
tem ſeſe, dices ſapientis eſſe pro re nata,
pro tempore, pro loco, mutare ſenten-
tiam,

tiam, ac vitæ rationem: Stupida ſaxa, ac brutam tellurem unam non moveri: Ceterum ex animantibus, ut quodque præſtantiſſimum eſt, ita maximè mobile eſſe: In univerſa natura, quo quicquam præclarius eſt, hoc à quiete longius abeſſe: Infima eſt quæ non movetur terra: At mobilis aqua: mobilior aer: ignis hoc quoque mobilior, cœlum, quàm maximè mobile: Proinde mentem hominis, auram atque ignem ab antiquis vocari. Contrà, ſtultos, tardos, ſtupidos, lapides, plumbum. quas res maximè cadit conſtantiæ vocabulum. Per hujuſmodi locos pleraque è conſtantiæ ſupellectile ad vituperandum traxeris, & ex inconſtantiæ, ad laudem detorſeris. Verum de his, ut modo dictum, alias tempeſtivius. Nunc reliquas dilatandi ſermonis rationes perſequamur.

De partium Rhetoricarum multiplicatione.

Creſcit oratio numero partium orationis. Ut enim qui breviſſimus eſſe ſtudet, quam poteſt pauciſſimis utitur partibus: Ita qui dilatare cupiet, etiam legitimis illis & arte præſcriptis partibus, aliquid acceſſionis curabit adjungere. Nam cum in ſumma tria ſint Oratoris officia: docere, delectare, flectere, cui placet brevitas, is uno contentus tantum docebit, quod fit narrando, & argumentando, cui copia, ſimul omnibus utetur, idque in omnibus orationis partibus, non ſolum in peroratione, aut exordio. Rurſum qui ſtudet brevitati, poterit narratione, aut hac quoque prætermiſſa, ſi cauſſæ ratio patietur, eſſe contentus ſola probatione. Atque hæc etiam, ut omitti non poteſt; ita poteſt coarctari, cohiberique. Contrà qui copiam affectabit, non modo ſex illis utetur, Exordio, narratione,

none, diviſione, confirmatione, confutatio-
n, peroratione, ſed & ſuo loco latius explicabit
ordiorum locos, & in tota oratione, quoties
uſſa præbebit opportunitatem, exordiola
edam admiſcebit, quibus favorem, attentio-
m, docilitatem retineat, atque renovet, aut
dium diſcutiat; aut, quæ dicturus ſit, præ-
olliat. Incidunt autem hujuſmodi perſæpe.
ocilitatem potiſſimum renovamus commodis
nſitionibus, quarum formulas aliquot ſupe-
ore commentario propoſuimus. Quod ge-
s fuerit: Audiſtis largitione, corruptela,
nguine, ſtupro, ac fœdiſſimis artibus paratum
norem: Nunc oſtendam illud, quod turpi-
r eſt adeptus, turpius adminiſtrâſſe. Atten-
o renovatur hiſce fermè modis: magna ſunt
ec, ſed levia præ his, quæ nunc dicturus ſum,
nunc ad ipſum rei caput accedo. Proinde
æſo, ut hæc animis, quam maximè attentis
diatis. Et, ſed his longius fortaſſe ſum immo-
tus, cetera paucis, ac dilucide expediam, ſi
ihi, ſicut antehac feciſtis aures, atque animos
æbere velitis: Et altius paulo repetam, ſed
a verba ſum facturus, ut neque ſine fructu, ne-
ue ſine voluptate, ſitis audituri. Atque id ge-
us aliis modis; Nam bis mille pro rei natura
ngi poſſunt. Tædium diſcutitur, aut excludi-
r, hoc pacto. Rogo diligenter auſcultetis.
rima fortaſſe fronte minutum videtur quod
racto, verum ſi pauliſper attendatis intellige-
s nimirum ſub hac ſpecie maxima Reipub.
ericula occultari. Et quæſo patiamini pauliſ-
er, mox aperiam quorſum hæc ſpectent: Et,
unc rem antehac inauditam audietis. Et, rem
ccipietis omnium maximè ridiculam. Porro
vor iiſdem rationibus renovatur, quibus pa-
ratur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ratur. Iuſuper & argumentamur aliquoties in exordio: ſi quid erit amoliendum, quod alioqui ſit obfuturum reliqua differenti: verum id non niſi conſilio ex rei circumſtantiis ſumpto.

Narratio vehementer locupletatur ſchemate, quod quidam appellant Sermocinationem: qua uni, aut pluribus perſonis affingimus ſermonem congruentem: veluti Hom. Iliad. γ. facit Priamum ſenem, Hectorem dehortantem à prælio; poſthunc, Hecubam. Item, Iliados ζ. Andromachen uxorem deterrentem à prælio, atque his reſpondentem Hectorem, mirè ſervato cujuſque perſonæ decoro. Neque quicquam eſt admirabilius hiſtoriarum ſcriptoribus. Nam hiſtoricis hoc omnium ſuffragiis permiſſum eſt, orationem perſonis affingere, de Ethnicis loquor: an idem liceat Chriſtianis, in dubio eſt, niſi quod ſimile factum videtur in hiſtoria ſeptem Macchabæorum, ac præter alios, qui martyrum vitas conſcripſerunt. Idem ſibi permiſiſſe videtur D. Ambroſius in vita beatæ Agnetis. Narratio, præterquam quod aliquando fuſius explicatur, & omnibus argumentis, atque affectibus expletur, etiam creſcit ἐπιδιήγησις: Ea eſt, ut oſtendit Fabius, repetita narratio: quoties res paucis, ac ſimiliter expoſita, denuo fuſius, & ornatius eadem enarratur. Id quod fit vel invidiæ, vel miſerationis cauſſa. Præterea creſcit item egreſſione ſubjecta. Quod ita demum permittit Fabius, ſi excurſus ille ſic adhæreat, ut ſit quaſi narrationis finis: veluti ſi atrox fuerit circa finem narratio, proſequamur eam veluti ſpiritu protinus erumpente indignatione. Atque id quidem in cauſſis ſeriis, ac periculoſis: Ceterum

in re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

ie ad oſtentationem parata, nihil vetat quo
nus expoſita re, in locum aliquem quàm ma-
ꝫè plauſibilem, & amœnum expatieris; quo
ſul & narrationis tædium abſtergas, & volup-
ti ſermonis ad futuram probationem reddas
aeriores. Hi loci cujuſmodi ſint, ſuperius eſt
emonſtratum.

ropoſitio dilatabitur primum ſi pro ſimplici,
plici, aut multiplici utemur, etiamſi una ſit
ſis, propterea quod alios alia movent: ut, ſi ſe-
ſet, præmio magis, quam ſupplicio dignus
ut. Aut res hæc nec eſt honeſta, nec expedit
c ſine ſummo periculo fieri poteſt: quod ſi
aximè ſit honeſta, maximè expediat, maxi-
è ſit tuta, tamen fieri non poteſt, ut conſequa-
ur: Deinde ſi non nudam omnino, ſed argu-
entis obiter interjectis & affectibus accenſam
oferemus: qualis eſt illa Cic. pro Mil. Hæc
ut expoſui ita geſta ſunt, judices: inſidiator
peratus, vi victa vis, vel potius oppreſſa vir-
te audacia eſt. Deinde miſcet affectus: Ni-
l dico quid Reſpublica conſecuta ſit, nihil
id vos, nihil quid omnes boni, nihil ſanè id
oſit Miloni, qui hoc fato natus eſt, ut ne ſe
uidem ſervare potuerit, quin una Rempubli-
m voſque ſervaret. Deinde argumenta con-
rit: Si id jure non poſſet, nihil habeo quod
efendam. Sin hoc & ratio doctis, & neceſſitas
arbaris & mos gentibus feris natura ipſa præ-
ripſit, ut ſemper omnem vim, quacunque
pe poſſint, à corpore, capite, à vita ſua pro-
ulſarent: non poteſtis hoc facinus im-
robum judicare: quin ſimul judicetis,
mnibus qui in latrones inciderint, aut il-
orum telis, aut veſtris ſententiis eſſe per-
undum. Mox redit ad affectus: quod ſi ita
putaſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

putaſſet, certè optabilius Miloni fuit jugulum dare P. Clodio, non ſemel ab illo, neque tùm primùm petitum, quàm jugulari à vobis, quia ſe illi jugulandum non tradidiſſet. Atque item in ſequentibus controverſiam conſtituens: Nam locus eſt notus, repetit ſummam argumentorum: quibus uſus fuerat in exordio. Id tametſi magis licuit Ciceroni, propterea, quod in exordio quæſtiones aliquot tractaverat; tamen idem & alibi continget verbis commodè interjectis, maximè in enumeratione aut expoſitione, quæ eſt altera diviſionis pars, de qua ſupra nonnihil attigimus, cum de propoſitionibus ageremus: quod genus fuerit, ſi diſſuaſurus Ciceroni, ne vitam ad Antonio accipiat, exuſtis Philippicis: ſic proponas: Primùm illud vide, mi Cicero, num te dignum ſit, ut immortalem ingenii tui famam, tot partam ſudoribus, quaque tuos omnes illuſtrâſti, ob tantulum ævi, quod tam grandi longum ſupereſſe non poteſt, exuſto pulcherrimo omnium monumento, repente aboleas. Deinde num forti viro, qui ſemper omnia poſthabuerit libertati, ferendum ſit, ut vitam, rerum omnium optimam, & in qua ſunt omnia, debeat ei portento, cui quovis etiam nomine obnoxius eſſe, nemo liber velit. Poſtremo videat ne parum prudentis ſit, in re tanta fidem habere hoſti perfidiſſimo, qui nec amicis unquam fidem ſervârit: neque perſpicere, quod vel cæco appareat, nihil agere verſutiſſimum carnificem Antonium, niſi ut totum extinguat Ciceronem. Nam ſimpliciter proponi poterat hoc modo: Primum non eſt tanti vita: Deinde miſerum, debere vitam inimico: Poſtremo, decipere cupit Antonius, non ſervare. Quod ſi qua propoſitio durior videbitur, eam oportebit, velut exordiolo præmollire: ut, propo-

poſueris laudare Platonis dogma de uxori-
bus communibus, ut hoc exempli cauſſa ſuma-
mus, dices, te non ſugere, quod rem omnium
ſententia abſurdiſſimam polliceri videris: ve-
rum illud orabis, ut tantiſper judicium ſuum
differant, donec argumentorum ſummam au-
dierint; nihil diffidere te, quin penitus expoſita
ea ſint in diverſam ſententiam pedibus ituri:
tantum illud cogitem, hoc quicquid eſt: non
esse temerè dictum à tanto philoſopho, quique
ceteris in rebus ob excellentiam ingenii divini
cognomen promeruit: verum quod in formis
hominum, idem in rerum judicio uſu venire:
quaſdam ſi procul, & oſcitanter adſpicias, nihil
venuſtius: fuco videlicet oculis imponente:
ſin propius, ac fixius contempleris, jam quod
paulò ante mirè blandiebatur oculis, majorem
in modum incipit diſplicere. Silenis, niſi expli-
ces quid magis ridiculum? Sin explices, quid
auguſtius? Adeo veritas latet in abdito, nec
oportet in dijudicandis rebus populum aucto-
rem ſequi, cui ſemper peſſima, pro optimis, pro-
bari conſueverint. Ergo ſepoſita pauliſper re-
cepta illa, & animis penitus infixa opinione, rem
ipſam judicio perpendant, nec prius in hanc, aut
illinc partem flectant animum, quàm totum ar-
gumentorum orbem acceperint. Quædam enim
ſunt, quæ per ſe ſtulta videri poſſint. Verum ſi
quis inter ſe conjuncta perceperit, is demum
veri concentum, & harmoniam ſenſurus eſt.
Hujuſmodi præfatiuncula pro cauſſæ natura
commodè afficta, nonnunquam expedit audi-
toris animum ad ſecuturam argumentationem
præparare.

Jam vero probationes, præter eas locupletan-
di rationes, quas ſuperius oſtendimus, creſcunt
labefa-

labefactatione, ſeu præparatione & aſſeveratione. Labefactamus autem ſeu præparamus duobus modis: Propoſitionibus: nunc autem voco propoſitiones, non quæ ſummã cauſſæ complectuntur. ſed veluti ſingularium partium collectiones, ſeu concluſiones, quas oratoribus mos eſt initio argumentorum proponere, & eaſdem in fine vehementius per affectus, aut per epilogum repetere. De hoc genere dictum eſt ſuperioribus titulis. Præterea cum ita proponimus, ut ipſa orationis figura fidem abrogemus, aut conciliemus. Cujuſmodi eſt illud Cic. pro Mil. Sed antequam ad eam orationem veniam, quæ eſt propria noſtræ quæſtionis, videntur ea eſſe refutanda, quæ in ſenatu ſæpe ab inimicis, & improbis ſæpe jactata ſunt, & in concione etiam paulò ante ab accuſatoribus, &c. Cum inimicos & improbos nominat, jam hoc ipſo non parum fidei abrogavit adverſariorum propoſitioni. Deinde propoſitionem ipſam per ironiam elevat: negant intueri lucem eſſe fas ei, qui à ſe hominem occiſum fateatur. Nam atrocitas illa verborum, Negant intueri lucem fas eſſe, pro eo quod erat, puniendus eſt, cum irriſione pronuncianda eſt. Adjunguntur hujuſmodi præparationes ſingulis etiam collectionum partibus: quandoquidem eodem in loco M. Tull. exemplis refutaturus, quod erat propoſitum, ita præparavit: In qua tandem urbe homines ſtultiſſimi hoc diſputant? Deinde adjungit exemplum M. Horatii, cum ſororem occidiſſet, abſoluti. His non abſimiles ſunt aſſervationes: quæ cum argumenta non ſint, tamen ſæpenumero pondus habent argumenti, ſi probationibus admiſceantur: ut quis tam cæcus, qui hoc non videat? quis tam impudens, ut neget? Et illud: Stultius eſt, quàm ut refelli debeat:

Quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

quis e. non intelligit? &c. Et, perfrica faciem,
aude negare. Hæc cum ita ſint, quæ tandem
npudentia eſt, &c. Locupletantur & ſingulæ
ollectiones epilogis particularibus, quæ ſum-
nam rationem paucis comprehenſam, auditori
enuo ſub oculos revocant, ut majore cum fide
onclusio ſuccedat; qua quidem in re frequens
t M. Tull. propterea quod latius explicet ar-
umentationis aciem. Hujus generis exemplum
rit illud ex oratione pro Pompeio: Quare vi-
ete, num dubitandum vobis ſit omni ſtudio in
bellum incumbere, in quo gloria nominis ve-
ri, ſalus ſociorum, vectigalia maxima, fortunæ
urimorum civium, cum Repub. defenduntur.
enique creſcunt & excurſionibus per amplifi-
tionem, ut ſingulis probationibus ſuos affe-
us adjiciamus, ad quod propriè deſtinata eſt
onclusio: quam ſi copioſam eſſe volemus, ge-
inam efficiemus, ut ſimul & per Epilogum
æcipua argumenta recenſeantur, & affectuum
nne genus per omnes locos tractetur. Eos ex
iſtotele & Quin. petere licebit. Quin & poe-
in hoc genere miri ſunt. Vehementiores quos
ræci πάθη vocant, ſuppeditant Ilias Homeri,
Tragœdiæ: moderatiores illos, qui delectant
otius, quàm perturbant ſubminiſtrant Odeſſea
omeri & Comœdiæ. Quanquam in Iliade Græ-
orumque tragœdiis ſæpe miſcentur πάθη Sic
im Græci vocant affectus Comicos: Latino-
m Tragœdia parcius hoc genere utitur. In-
r affectus autem ponenda delectatio; quan-
iam hæc non in peroratione tantum, verum
tota oratione, cum res feret, debet admiſce-
Porro quid cuique jucundum ſit, Ariſtoteles
affectuum locis diligenter proſequitur: & de
cetiis Marc. Tull. Et Quintil. de riſu ſcripsê-

re, traditis jocandi rationibus. Delectatio quæ petitur à Comicis affectibus : præcipuè locum habet in narratione, vel quia rem veluti ſubjiciunt oculis, vel quia ab omnibus agnoſcuntur. Quis enim non cum voluptate legat, quomodo apud Hom. Andromache Hectori armato occurrit, ad portam civitatis, qua proditurus erat in prælium, non ſola (neque enim id decet pudicas matronas) ſed comitabantur pediſſequæ, puerum in ulnis geſtans Aſtyanacten, Hectoris filium, patri unicè charum, & quod addit Homerus pulcro ſideri aſſimilem, quo per hunc uxor expugnaret affectus mariti. Hector tacitè arriſit conſpecto puero : Andromache propius aſtans, dextram porrexit, ac nominatim compellavit. Deinde poſt affictam utrique congruentem orationem, cum Hector infantem appeteret oſculaturus: Ille territus armorum ſplendore, ac criſta è galeæ faſtigio minitante, clamans reflexit ſe in ſinum nutricis. Hic riſit uterque, pater & mater. At Hector ſublatam è capite galeam humi depoſuit, atque ita puerum amplexus, oſculatus eſt. Mox ei fauſta precatus, tradidit matri; illa eum excepit in ſinum bene olentem δακρυόεν γελάσασα, id eſt, lachrimabile ridens. Ea res Hectori movit miſericordiam, atque uxorem manu ſuſtentans, conſolatur, nomine eam appellans, mox reponit galeam : illa marito obtemperans, domum ſe recipit, ibi muliebri fletu complentur omnia, quod crederent eum ex eo prælio non rediturum, Itaque ſpirantem adhuc, pro mortuo deflent. Interim non mediocrem addunt gratiam intermixta epithera, κορυθαίολος ἕκτωρ, *i. variegata galea Hector*, &, οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος ἕκτωρ,

i. ſuum

ſuum puerum deſiderabat clarus Hector. ἐϋζώνοιο τιθήνης, *i. benecinctæ nutricis* λόφον ἱππιοχαίτην, *i. criſtam ex ſetis equinis,* & πατήρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ, *carus pater & veneranda mater,* &, κόρυθα παμφανόωσαν, καὶ φίλον υἱὸν, *i. galeam ſplendentem & carum filium,* &, ἀλόχοιο φίλης, *i. conjugis dilectæ.* & quod indicamus. κηώδεϊ κόλπῳ, *i. ſinu redolenti,* & κόρυθα ἱππουριν. *i. conum ex cauda equina.* Hæc virtus præcipuè in cauſſa eſt, cur nemo legens Homerum ſaturetur, ſed perpetua voluptate ducatur. Hi ſunt affectus, de quibus ſcripſit Horat.

Morataque rectè.
Fabula nullius Veneris ſine pondere & arte,
Valdius oblectat populum meliuſque moratur,
Quam verſus inopes rerum nugæque canoræ.

Sunt hujuſmodi narrationes aliquot inſignes apud M. Tull. veluti in philippica 2. de Antonio: vehebatur in eſſedo tribunus plebis, lictores laureati antecedebant: inter quos aperta lectica Mima portabatur, &c. nam indicaſſe locum ſatis eſt: Sunt in eadem oratione & aliæ, quomodo capite involuto ad amicam litteras amatorias pertulerit: quomodo conſul in lupercalibus cucurrerit. Delectant & illa cum non actio tantum: ſed agentium geſtus quoque deſcribitur: quale eſt illud in Piſonem: Ita enim ſunt perſcriptæ ſcitè & literatè, ut ſcriba, ad ærarium qui eas retulit, perſcriptis rationibus ſecum ipſe, caput ſiniſtra perfricans, commurmuratus ſit. Ratio quidem herclè apparet, argentum ἄχει) Rurſus illud. Reſpondes, alte

ro ad frontem ſublato, altero ad mentum depreſſo ſupercilio, crudelitatem tibi non placere. Quanquam hæc interim & ad fidem orationis faciunt, quum ea quæ velut extra narrationis neceſſitatem adjiciuntur, ſimplicitatis habent ſpeciem. Fabius miratus narrationem M. Tull. pro Mil. Milo cum in ſenatu fuiſſet eo die, quo à ſenatu dimiſſus eſt, domum venit, calceos,& veſtimenta mutavit: pauliſper, dum ſe uxor, ut ſit, compara., commoratus eſt.

Sunt item figuræ, quæ ad orationis jucunditatem pertinent, quas non magni negotii eſt ex artis præceptis petere,& à nobis, niſi multis verbis, referri non poterant. Delectant & alluſiones, ſed agnoſcentem duntaxat. Itaque in loco adhibendæ.

Epilogus.

Ergo cui placebit Laconica illa breviloquentia: primum Atticorum exemplo, præfationibus, & affectlbus abſtineat, rem ſimpliciter ac ſummatim exponat: argumentis non omnibus utatur; ſed præcipuis duntaxat: eaque non explicatim, ſed confertim adhibeat, ut in ſingulis propè verbis ſit argumentatio, ſi quis explicare velit: ſit docuiſſe contentus, ab amplificationibus, ab aſſeverationibus, à ſimilibus, exemplis, ſententiis, epiphonematis, fabulis, apologis, alluſionibus, facetiis temperet, niſi quid horum ita erit neceſſarium, ut citra flagitium omitti non queat: Item, ab omnibus figuris, quæ vel amplam, vel illuſtrem, vel acrem, vel ornatam, vel jucundam reddunt orationem, abſtineat. Rem eandem ne aliis atque aliis formis tractet, & ſingula verbis ſignificantibus explicet, ut multo plus intelligatur, quam audiatur, & aliud

ex alio

alio colligi poſſit. Contrà, qui copiam ſequi-
r, ſingula dilatare ſtudebit, his ferme, quas
xi, rationibus.

Quid utrobique vitandum.

Ac caveat uterque, ne quod fere fit, affecta-
ne in finitima vitia delabatur. Brevitatis ama-
 videat ne tantum hoc agat, ut pauca dicat:
l optima, quàm poteſt pauciſſimis; & cui placet
omericum illud: *παῦρα μέν, i. pauca quidem.*
dem placeat & hoc, quod protinus ſequitur.
λὰ μάλα λιγέως, *i. valde argutè.* Et cui
obatur *ὐ πολύμυθος, i. non multiloquus.*
on prætermittat & hoc, quod ſtatim ſub-
itur, *ὐδ᾽ ἀφαμαρτοεπής i. non errans verbis.*
ım nihil æquè convenit breviloquentiæ, quàm
rborum proprietas & elegantia: cui ſi
ceſſerit ſimplicitas, facile vitabitur obſcu-
as, vitium quod plerunque brevitatis ſtu-
um comitari conſuevit. At hîc rurſum vi-
ndum, ne frigeſcat oratio, dum nullis affecti-
s inflammatur. Proinde res ita ponetur ante
ulos, ut per ſe nonnullos aculeos tacitè infigat
imis: Tum omni Attico lepore condienda
r. Illud imprimis cavendum, ne brevitatis ſtu-
o neceſſaria dictũ prætermittamus. Contrà,
i copiam petet, delectum item adhibeat opor-
, & verborum, & rerum, & figurarum: ne
iones ſint futiles, exempla parum idonea, ſen-
ntiæ frigidæ, excurſus æquo longiores, parum-
e tempeſtivi, ne figuræ durius affectatæ. Qua-
opter ordinis, ac diſpoſitionis ſummam opor-
: habere rationem, ne rerum indigeſta turba,
tus ſermo perturbatus ſit, & confuſus. Et
ique tædium varietate, jucunditate, riſuque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

levandum. Varietas potiſſimum petitur à figuris, & ab eiſdem, jucunditas. Riſus ab his præceptis,quæ tradidit Cicero. Sunt autem peculiares partium varietates non negligendæ : Proinde expediet plurimorum exordiorum formulas in promptu habere. Sunt & narrationis complures modi : ſunt argumentationum diverſæ formæ : neque ſimplex affectuum natura , ſed hæc à Rhetorum præceptis petantur , oportet. Admonendum hoc quoque , ne quovis in loco parem in copiam affectemus. Sunt enim quædam ſterilia. Verum relictis his quæ natura copiam non admittunt , partes maximè fœcundas atque tractabiles deligamus, niſi forte periclitandi, aut oſtentandi ingenii cauſſa libeat aliquando ex muſca , quod aiunt , elephantum facere : quemadmodum Favorinus , febrim : Sineſius , calvicium : nos ſtultitiam encomio, & ancoram Aldinam laudavimus in proverbiis. Sed in exercendo detur venia, ſi luxuriet adoleſcens. Ceterum ubi non luditur, ſed res ſeria cum periculo agitur, ibi Rhetor non ſtultus , adhibito conſilio , copiæ modum ex utilitate cauſſæ metietur.

Peroratio.

Adjeceram exemplum thematis in arctum contracti , & ejuſdem fuſius expicati , quod hic non addo , ne , ſarcina major videatur acceſſio. Liber extat ad illuſtriſſimum principem juniorem Guilhelmum ducem Cliuenſem, titulo : De pueris ſtatim, ac liberaliter inſtituendis.

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

EPITAPHIA,
AC TVMVLI, QVIBVS D. Eraſmi mors defletur.

umuli XVII. per Vitum Coppum, Selatiſtądii bonas literas profitentem.

I.

HEi mihi quod precibus fatales flectere divas
Nemo poteſt, & quod mors ſua quemque manet.
i vita poſſent Grajæ Latiæque Camænæ,
Tempora Neſtoreos ducere ad uſque dies.
Vnus qui Pylij ſuperaret ſecula penſi,
Hic deſiderius dignus Eraſmus erat,
eu mores, vitamque viri linguamque diſertam,
Seu ſpectes docti pondera judicij.
Abſtulit hunc terris pleno jam ſtamine Parca,
Viveret ut poſthac liber ab invidia.

II.

Non cineres orno, quamvis ſim ſplendidus arte:
Sed me plus multo condecorant cineres.
Ævi me tandem conſumet longa vetuſtas:
Illos non poterit reddere tempus edax.
Hoc vir commeruit, ſtudio, cui poſtera ſecla
Vix ſunt eloquio progenitura parem.
Tum Deſiderij ceſſabit nomen Eraſmi,
Cum Rhenus nullas ſiccus habebit aquas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

III.

Hoc Deſiderio marmor decoratur Eraſmo,
Hinc noto celſi ſidera ad uſque poli.
Rupturæ nunquam fatalia flamina Parcæ
Illi, ni ſuperis ſic placuiſſet, erant.
Eloquio ſimilem non hinc Germania vidit:
Nec forſan poſthac eſt habitura parem.

IV.

Falleris, extinctum vita qui credis Eraſmum:
Iam rurſus mœſtis vivit ab exequiis.
Nec mirum, ſummo ſi Phœnici ſtudiorum
Ipſe poteſt vitæ reddere dona cinis.

V.

Sic vita Deſiderius deceſſit Eraſmus,
Oppetere eſt vita ſi meliore frui.

VI.

En deſiderij mœſtum poſt funus Eraſmi,
Molliter hoc recubant oſſa quieta ſolo.
Fama tamen, nomenque viri durabit ubique,
Græcia donec erit, donec erit Latium.

VII.

Hoc Deſiderij ſaxo tumulatur Eraſmi
Corpus; ſed volitat fama per ora virum:
Quà Sythicus Boreas, quà nubifer intonat auſter
Et qua tellurem cernis uterque polus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

VIII.

Hic Deſiderij cineres conduntur Eraſmi,
Qui junxit Latiis Attica mella favis.
Martia Roma ſuo quantum debet Ciceroni,
Huic tantum debet Teutona terra viro.

IX.

Hoc Deſiderij tumulo conduntur Eraſmi
Oſſa, viri nomen replet utrunque polum.
Hic meruit tanto Germanis laude referri,
Orator quanta Tullius Auſoniis.

X.

Hoc marmor condit defuncti corpus Eraſmi.
Qui clarus ſummo floruit eloquio.
Huic quæſitus honos ſtudiis, & fama manebit,
Gramina dum tellus, dum geret aſtra polus,

XI.

Clauditur hoc tumulo defuncti corpus Eraſmi,
Quem ſinet haud unquam poſthuma fama mori.
Ingenio quæſitus honos ſine fine manebit,
Dum fuerint Grati, dum fuerint Latii.

XII.

O fati leges, ô ferrea jura ſororum,
Quàm nulli fas eſt perpetuare dies,
Vrna quieſcentis cineres hæc condis Eraſmi,
Fama locum nuſquam, quo capiatur, habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

XIII.

Poſt cineres Phœnix vivit, poſt funus Eraſmus
Floret, & à triſti major in orbe rogo eſt.
Hunc celebrant Graius, Latius, Germanus, Iberus,
Et Gallus: vita eſt, hac ratione mori.

XIV.

In dubio eſt, vivat ne, an ſit defunctus Eraſmus:
Clauditur hoc ejus pars minor in tumulo.
Pars melior cælum luſtrat, terraſque pererrat,
Pars melior vivit, pars minor interiit.

XV.

Lachrymarum te rogo jam ſiſte rivulos
Viator, & dulcem quietem floribus
Orna, tumulum Sabæo thure confovens.
Vixi ſatis: fati peregi tempora:
Non otio, ſed duris me laboribus
Vnus, quo plurimis prodeſſem, ſubdidi.
Sic docta primum bella geſſi Palladis,
Vt me ducem mirata ſit Germania.
Suum me ſæpius Ciceronem dictitans.
Tandem ſacris ſum literis immortuus
Hac fata lege ſubire, an non eſt vivere?
Rude donari niſi forſitan mori putas.

XVI.

Poſt cineres vivo doctis ego nomine Graiis,
Hiſpanis, Gallis, notus & Auſoniis,
Eloquio per me pugnax Germania culta eſt
Meque à barbarie vindice tuta manet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

XVII.

Vita me functum qui credis forte viator
Erras, perpetuo nomine vivo, vale.

SIMON GRINÆUS.

Si ſacris fas eſt urnis inſcribere verum,
Abſtinet & ſolis manibus invidia
Vix mihi vix dederis ſua quem ſunt non mala ſecla
Mirata, & vivum quem coluere magis.

EUSTACHIUS. Quercetanus.

Vt Muſas, pulſa ſub tartara doctus Eraſmus
Barbarie, ingratis reddidit Auſoniis.
Ne ſe confectum Muſarum nomine ſævis
Morſibus aſpiceret dilaniari, abiit.

GUILHELMUS BIGOTIUS Lavalonſis.

Aſpiciens meritis haud reſpondere favorem,
Sunt ubi pro meritis præmia, Eraſmus abit.
Si petis, hic locus, ubi degere tutus ab hujus
Temporis ingrati garrulitate queat.

IOANNES BRESSANUS Bergamenſis.

Hoc tegitur tumulo doctiſſimus undique Eraſmus,
Qui triplicem linguam calluit egregie:
Scilicet Hebræam, Graiam, pariterque Latinam,
Vt genuinam illi quamlibet eſſe putes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Hic tantum ſtudiis ſtudioſus contulit orbi,
Quantum fert Clarij fax radioſa Dei
Quid tegitur dixi, quem quælibet ora tuetur,
Quique oculis hominum notus ubique patet.
At tegitur corpus: ſed nomen, gloria, honorque
Clara micant, nullo deficientque die.

N. EX BRABANTIA.

Hic Deſiderius requieſcit Eraſmus, amarum
Qui deſiderium liquit in orbe ſui.
Mens habitat cœlo, nomen vix clauditur orbe,
Scripta viri & mundum conterit una dies,

NICOLAUS Borbonius.

Lis oritur; meus eſt Germania dicit, Eraſmus.
Gallia reclamans aſſerit eſſe ſuum,
Hanc interveniens litem mala Parca dirêmit.
Neutrius hic veſtrûm, ſed meus, (inquit) erit:

IOANNES MORRELLUS Ebrudunenſis.

Ingenio quisquam ſi vivit, vivis Eraſme,
Scripta manent ulla non peritura die.
Nam tua vel primæ relegent qui ſola juventæ,
Dicere cogentur, magnus Eraſmus erat.
Gloria ſi quamvis multorum tacta ſagittis,
Non tamen à quoquam gloria læſa tua.
Promptius hanc fuerit linguis lacerare malignis,
Æquo virtutes quàm ſuperare pede.
Iam tua convellant dictis, laudentve, quid inde
Stant merita & virtus, gratia, lauſque tamen.

ALIUD

ALIUD EJUSDEM.

rpus humo, ſuperis animam, dat nomen in ævum
c, pietas, virtus, Roterodame, tua.

WLPUS CISSEUS.
Franekerenſis.

ſti qui requieſcat hic ad aram
mmam marmore tectus, ô viator ?
icam, Roterodamus eſt Eraſmus.
um mors rapuit ſevera nuper
uſarum è gremio, hei dolore & alto
uſis vulnere cordis hinc relicto ?
arum num pater & patronus ille
index, tutor erat, decus, columna.
ummo barbarie labore pulſa,
uſas reſtituit ſuo nitori,
d quæ præmia tandem habet laborum ?
æc dulcem requiem ſupernus illi
at cum pace pater, ſuos & inter
ectos numerat : vale viator.

IOANNES HUSERUS.

ic magnus parvo ſub ſaxo dormit Eraſmus.
Orbem qui ſtudiis ſuſcitat uſque bonis.

INSCRI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

INSCRIPTIO IPSIUS MONUmenti in primaria æde ſacra inclytæ urbis Baſilienſis.

CHRISTO SERVATORI S.

DEſ. Eraſmo Roterodamo, viro omnibus modis maximo, cujus incomparabilem in omni diſciplinarum genere, eruditionem pars conjunctam prudentia, poſteri & admirabuntur, & prædicabunt, Bonifacius Amerbachius, Hieronymus Fro*benius, Nicolaus Epiſcopius, heredes, & nuncupati ſupremæ ſuæ voluntatis vindices, patrono optimo, non memoriæ, quam immortalem ſibi editis lucubrationibus comparavit, iis tantiſper dum orbis terrarum ſtabit ſuperfuturo, ac eruditis, ubique gentium collocaturo, ſed corporis mortalis, quo reconditum ſit ergo, hoc ſaxum poſuere. Mortuus eſt 4. Idib. Iul. jam ſeptuagenarius, Anno à Chriſto nato* 1536.

GIBERTUS COGNATUS.

Magnus Roterodamus ille noſter:
Hæc qua ſecula neminem tulerunt
Majorem, neque priſca clariorem
Norunt tempora, nec cui futura.
Parum poſteritas habebit, ecce,
Hoc ſub marmore mortuus quieſcit.

NICOLAUS EPISCOPIUS.

Delitiæ Chriſti fugitat ſuper æthera Eraſmus
Terricolûm infenſus fraudibus ac ſceleri.
Cedere pollutis decus hoc mortalibus ultra
Noluit omnipotens, eſſe ſuum voluit.
Divorum inque choro divum verſarier uſque
Deſerto terris nomine perpetuo.

IDEM.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

IDEM.

rtes omnigenas tentat cum Phœbus in unum
Cogere, & exemplar perficere eloquii,
uſarumque ſuum quæque addit munus acervo,
Quo parti ex omni ſit decor, atque nitor,
tibus in nobis tot cultus prodit Eraſmus
Secula cui ſimilem nulla tulêre virum.
t gemmam eximiam vileſcere rector Olympi
Non paſſus terris, fulgida in aſtra tulit.

HIERONYMUS Frobenius.

armoreo jacet in tumulo modo mutus Eraſmus,
Orbis enim linguam ſuſtulit inde ſibi.

EPITAPHIORUM FINIS.

DE EODEM.

COpia commendat ſermonem docta probatum,
Quæ decus ingenii, culta labore, refert:
octrina inſignis virtuteque clarus Eraſmus,
Idem non minima dexteritate docet.
ic vir, hic eſt celebris Romanæ gloria linguæ
Quam ſtudio immenſo protulit, arte dedit.
rcipiet fructus, jucundaque gaudia ſumet,
Perleget illius qui bona ſcripta viri.
oria vera manet doctis, ſunt cetera vana:
Nam virtus nullo tempore clara perit.

INDEX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

INDEX

Capitum & Titulorum.

LIBRI I.

Periculoſam eſſe copiæ affectationem. p. 7
A quibus inventa copia. 8
Auctores ut luſerint oſtentatione copiæ. 9
Quibus vitio data copia immodica. 10
Ejuſdem artificis eſſe breviter copioſeque dicere. 11
De ſtulte affectantibus vel brevitatē, vel copiam. 12
Duplicem eſſe copiam. 12
Quas ad res conferat hæc exercitatio. 13
Quibus exercendi rationibus hæc facultas paretur. 14
Prima præceptio de copia. 16
Prima variandi ratio per ſynonymiam. 19
Vocabula ſordida. 21
Inuſitata. 22
Poetica. 23
Priſca. 23
Obſoleta. 24
Dura. 25
Peregrina. ibid.
Obſcœna. 26
Novata. 27
Ætatum propria vocabula. 30
Ratio variandi per Enallagen. 32
Variatur numerus. 24
Perſona. 35
Genus. 36
Caſus. ibid.

Spe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Sſies. ibid

ra. 37

pus. 38

mus. ibid.

inatio. ibid.

Cugatio. ibid.

andi ratio per Antonomaſiam. 39

iandi ratio per Periphraſin. 40

nologia. ibid.

tione. ibid.

tione facta variatio. 41

iandi ratio per metaphoram. ibid.

lexio. ibid.

irrationali ad rationale. 42

animali ad non animal, aut contra. ibid.

animali ad animal. ibid.

animato ad inanimatum, aut contrà. 43

aph. reciproca. ibid.

iandi ratio per Allegoriam. 44

iandi ratio per catachreſin. 45

iatio per onomatopœiam. 46

iatio per metalepſin. 47

iatio per metonymiam. 48

iandi ratio per ſynedochen. 49

iandi ratio per æquipollentiam. 50

iandi ratio per comparativa. 51

iatio per Relativorum commutationem. ibid.

iandi ratio per amplificationem. 52

iatio per hyperb. ibid.

iandi ratio per μείωσιν. 53

iatio per compoſitionem. ibid.

iatio per ſyntaxin. 55

iatio per mutationem figuræ variis modis. ibid.

erientiæ miræ in variando. 57

iantur, Tuæ literæ me magnopere delectarunt.
bid.

Semper

Semper dum vivam tui meminero. 64
Quibus modis tribuimus plura ex æquo. 74
Quæ commodius copulent contraria. 76
Quibus modis æqualiter removemus. ibid.
Quibus modis tribuimus inæqualiter. 77
Quibus modis inæqualiter removemus. 78
Quo pacto tribuamus ordine. ibid.
Per comparativum effertur ſententia. 79
Formulæ augendi poſitivi. ibid.
De Variando poſitivo. 81
Rationes minuendi poſitivum. ibid.
Quibus rationibus augetur comparativus. 82
Quibus modis imminuitur comparativus. 83
Quibus rationibus augemus ſuperlativum. ibid.
Periphraſis comparativi. 84
Quibus modis ſuperlativum variamus. 85
Variorum exemplorum variatio. 88
Communis omnium graduum variatio. 93
De propoſitione generali. 97
Do propoſitione non generali. 98
Elegantia ſignorum. 99
Vterque neuter. 100
Semper, ſæpe. 101
De varietate negationis. ibid.
De tribus negationibus. ibid.
Synonyma negandi. 102
Connectendi formulæ. 103
Tranſitionum formulæ. 105
A re & perſona. ibid.
Ex more. 106
Subornandi. ibid.
Renovandi. 107
Finales formulæ. Ibid.
Cauſſales formulæ. 108
Dignus, & indignus. 110
Decet. 111

Neceſſi-

ßitatis vocab. ibid.
itatis. ibid.
uendi. 112
ntiendi. 113
entiendi. ibid.
andi nomina, & verba. 114
ni ſupini variatio. 115
idendi formæ. ibid.
ribuendi formæ. ibid.
ibendi aut impediendi ſigna. 116
itandi. 117
& citra. ibid.
ntandi. ibid.
igendi ſanandique. ibid.
diendi, ſive hortandi. 118
cauſſa. ibid.
um nec ne. 119
cedendi. ibid.
um abeſſe. 120
rtitudinis. ibid.
ectionis, & occupationis formulæ. 121
ctores citandi formulæ. 122
iatio imp. modi. ibid.
iatio futuri. 123
periphraſi generali verborum. 124
modo potentiali. ibid.
ſtimandi verba. ibid.
endi formulæ, & ſimilia. 125
criminis formulæ. 126
firmandi formulæ. 127
cuſandi formulæ. ibid.
mulæ utilitatis. 121
ſagij formulæ. 130
iciendi, & juvandi. 132
ctionis formulæ. ibid.
ibus modis tribuimus aliquid. 133

Titu-

Titulorum variatio. 134
Gratulandi verba. ibid.
Gratias agendi. 135
Referendi beneficium. ibid.
Originis verba. 136
Penſandi verba. 137
Aptitudinis formulæ. 138
Ablegandi verba. 139
Proficiſcendi verba. ibid.
Conatus. ibid.
Expl. & implicandi verba. 140
Verba finis ſeu propoſiti. 141
Quã eſt impudentia. 142
Quàm ut, quàm qui. ibid.
Bene eſt. ibid.
Mea ſententia. 143
Plus. & pluſquam. ibid.
Ad ſummum, ut minimum. 147
Morem gerendi. ibid.
Rogandi. ibid.
Ignoſcendi. 145
Abrogandi. ibid
Ornandi verba. 146
Inter cœnam. ibid.
Poſt cœnam. ibid.
Similitudinis verba. ibid.
Mutui. 147
Fallendi. 148
Eſt amicus. ibid.
Sperandi verba. 149
Ad verbum, ibid.
Ironiæ verba. ibid.
Extrahere diem. 150
Paratum ac facile. ibid.
Depellendi. ibid.
Agnoſcendi. ibid.

Ab

adoleſcentia. 151
curatè. ibid.
fficiendi. ibid.
mittendi. 152
randi. ibid:
iendi. 153
lè precandi verba. ibid.
licendi. ibid.
ncipatus. 154
orum vocabula. 155
ere delectum. ibid.
imendi honorem. 156
ſuadendi. ibid.
rendi ſeu ratiocinandi. ibid.
nisi. 157
dandi ac vituperandi. ibid.
nmæ. 158
dendæ operæ. 159
ctus. ibid.
pudentiæ. ibid.
ectandi verba. 160
orandi, aut contrà. ibid.
pe eſt, & ſimilia. ibid.
in &, Vt non. 161
quod, quod: ita ut, ut. ibid.
nplificandi verba. ibid.
iproca conſtructio quorundam. ibid.
n contentus. 162
isfaciendi verba. ibid.
punitatis aut contrà. ibid.
idendi aut conſulendi. 163
dens. ibid.
ſſa. 164
erum notatiou. ibid.
numeralibus. 165
verbia temporis. 166

An-

Annumerandi. 169
Initum, ac finis. 170
Major opinione, 171
Contingendi verba. 172
Refugiendi. ibid.
Officiorum vocabula. 173
Studij. ibid.
Vitandi. 174
Solitudinis. ibid.
Senſus. 175
Præſtandi re. ibid.
Pœnitendi. ibid,
Diſsidij. 176
Peconciliandi. ibid.
Sapit, aut contrà. 177
Excipiendi, ſive excludendi. ibid.
Vt vis aut contrà, 178
Comperta. ibid.
Copia. 179
Indicta cauſſa. 180
Proſperitatis aut contrà. ibid.
Antiquitatis. 181
Totum. ibid.
Perſpicuitatis: ibid.
Nobilitatis, & contrà. 182
Violentiæ. 183
Rumoris: ibid.
Exempli. ibid.
Internecionis. 184
Atrox. ibid.
Rigoris. ibid.
Aſſcribendi, & imputandi. 185
Addictionis. 186
Facultatis. ibid.
Iurandi. 127
Dictandi. 188

Tempe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Tonestivè, &c. ibid.
Ad tempus. 189
Post tempus. 190
Celeritatis. ibid.
Spatium loci exiguum. 191
Spatium magnum loci, aut temporis. 192
Manendi. ibid
Altitudinis, aut contrà. ibid.
Movendi. 193
Motis ſpontaneæ. 194
Motis adactæ. 195
Propositi. ibid.
Periculi imminentis. 196
Facile, difficile, ibid.
Prætextus. 197
Temeritatis. ibtd.
Exequiarum. 198
Consuetudinis, aut contrà. ibid.
Tarditatis. ibid.
Noultrà. 199

Capita ſeu tituli ſecundi libri.

PRima locupletandi ratio. 200
Rem univerſam luxu perdidit. ibid.
Cyclopediam abſolvit. 201
Omnibus naturæ fortunæque dotibus præditus. 202
Totum commaduit. 204
Secunda ratio. 205
Ex ancilla virgine filium ſuſtulit. ibid.
Vinum cœpit. 206
Tertia ratio. ibid..
Quarta ratio. ibid.
Quinta ratio. 207
Deſcriptio rei. ibid
Deſcriptio perſona. 213
Deſcriptio loci. 218

De ſcrip-

Deſcriptio temporis. 219
Egreſſo, ſexta locupletandi ratio. 220
Septima ratio. 221
Octava locupletandi ratio. 223
Nona ratio dilatandi. ibid.
Decima ratio. 227
Undecima ratio. 236
Loci communes. ibid.
Quomodo tractanda ſint exempla. 239
Secundus modus locupletandi. 240
De exemplo fabuloſo. 241
Tertius modus locupletandi. 247
De parabola. 251
De imagine. 254
De contentione demonſtrativa. 255
De judiciis. 257
De ſententiis. ibid.
De expolitione. 260
De apologis, 263
De ſomniis. 265
De fictis narrationibus. ibid.
De allegoriis Theolog: 266
Ratio colligendi exempla. 267
De partium Rhetoricarum multiplicatione. 282
Epilogus operis. 353
Quid tam brevitatis, quàm copiæ ſtudioſo, vitandum. 260
Peroratio. 264

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

7124
689

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 F 12